

JOHAN
HIDDING

HET HART VRAAGT OM EEN TOCHTIGENOOT

KOK

„Willen die twee dames van de achterste rij even naar voren komen?” vraagt een dominee, tijdens het jeugdcongres.

Enkele seconden later begeven ze zich naar het podium: twee meisjes in gele truitjes en lange broek. Ze kijken enigszins onzeker: wat wordt er van ons verlangd?

Roger Stormerdam, die midden in de zaal zit, vraagt zich dit eveneens af. Hij kent die twee niet. Het zullen wel zusjes zijn, vermoedt hij. Ze lijken op elkaar. De één heeft een vriendelijk gezichtje, de andere kijkt strak.

Meteen herkent hij ze. Toen hij een paar dagen geleden in deze buurt de tank van zijn motor liet bijvullen, zag hij ze voorbijgaan, winkelend. Het vriendelijke, open gezichtje van de kleinste trof hem. Ze droeg een enigszins opvallend jurkje: groen met brede gele banen.

Nu staan ze op de plek, waar de dominee ze blijkbaar wilde hebben.

„Dit wilde ik eventjes zeggen, jongelui,” klinkt zijn stem, „dat ik dit niet waardeer.” En hij wijst op de lange broeken. „Ik ben blij, dat het de enige zijn.”

Hier en daar wordt gegiecheld.

De twee meisjes zijn vuurrood geworden.

Roger ziet, dat de ene, die met het vriendelijke gezichtje, totaal verslagen is. De andere is ook wel even de kluts kwijt, maar herstelt zich dan razend snel. Ze ziet, dat haar zusje verbouwe-reerd terug wil naar hun plaatsje, maar zij denkt er niet aan! Een felle, dwingende ruk aan de mouw van de verslagene. En welbewust stapt ze naar de deur. Haar zusje volgt.

De deur valt dicht ~ wordt enkele seconden later nogmaals geopend en opnieuw gesloten. Drie mensen hebben de bijeen-komst verlaten.

Een zware stilte valt over de zaal.

Niemand lacht meer.

In de vestiaire staat Roger met de onbekende dames.

In de zaal begint een stem. Er zal worden gesproken over onze levensstijl.

„Van stijl gesproken!” zegt Roger schamper.

De meisjes kijken hem met vage verwondering aan.

„Ik schijn de enige te zijn, die toont hoe hij over een dergelijk optreden denkt,” bromt hij. „'t Valt me tegen van ze.”

„'t Laat me koud,” zegt het ene meisje scherp.

Het gezichtje van de andere is nu ook strak en bleek.

Roger stelt zich voor.

Vanuit de zaal klinkt het woord wereldgelijkvormigheid.

„Jawel,” zegt Roger, half binnensmonds, „het Christendom heeft de beschaving gebracht! Dat zagen we daarjuist maar weer!”

Het kleinste meisje krijgt iets schuws over zich.

„We hadden misschien toch beter kunnen blijven . . .” begint ze.

„Thúis kunnen blijven, bedoel je,” valt haar zuster in. „Ben ik met je eens. Spijtig van 't entreegeld.”

„Inderdaad,” lacht Roger ineens. „Waren we er maar voor naar 't museum gegaan. Dan hadden we eens een onderzoek kunnen instellen naar de klederdracht van het verleden. Ik méén wel eens gehoord te hebben, dat de dominees toen lange haren hadden . . . Zullen we 't nóg doen? Of drinken we een kopje thee? Ik moet tòch wachten op m'n broet. Die is binnen blijven zitten. 't Spijt me.”

„Nu ja . . .” zegt Janneke, de verlegene, de goedmoedige. „Ik vind . . . we hadden . . . Moeten we nu alles meteen op de spits drijven?”

„Ik vind, dat die dóminee dat deed!” zegt Lisa strak.

Roger knikt. Een meid waar pit in zit! denkt hij waardierend. Maar — Janneke is sympathieker!

„'k Ga naar huis,” zegt Lisa. En ze stapt al in de richting van een bromfiets; eentje van het snelle soort, ziet Roger. Verstandig, dat ze zich er op gekleed hadden!

„Hadden we ze nu tòch maar uitgedaan, hè?” zegt Janneke licht verwijtend.

„We wáren immers al laat! Wie denkt nu, dat je zó . . .”

„Ik ga nog niet naar huis,” geeft Janneke te kennen. „De hele familie lacht zich blauw.”

Lisa begint te weifelen.

„Wat doen we dån?”

„Doe mij een genoegen,” zegt Roger vrolijk. „Een vereenzaamd jongmens. Sorry, ik bedoel: jóngeling. Dat aftandse woord is bij ons immers nog steeds in zwang.”

Over de gezichtjes glijdt gelijktijdig een lach. Een gelijksoortige. Een gulle.

Het restaurant is dichtbij.

„Ober! Drie thee.”

Ze zitten in een aardig hoekje. De meisjes trekken van lieverlede bij.

Roger gluurt naar een krant, die op de hoek van de tafel ligt. Een foto boeit hem. Een paar vrijwel naakte filmsterren...

Als hij opziet, ontdekt hij, dat Janneke zijn blik gevolgd heeft en dat ze zijn troebele belangstelling heeft aangevoeld. Hij geneert zich. Lam, dat aanhoudende gevecht. Waarom zetten ze zulke prentjes ook in de krant, denkt hij wrevelig. En waarom moeten zulke snertmeiden altijd te kijk staan?

Hij wendt zich af en even later heeft hij het gesprek op gang. Janneke blijkt een gezellige vertelster te zijn.

Opeens moet hij denken aan een gebeurtenis van ongeveer een jaar geleden, hoewel de zaak toen anders lag. Hij stond op het punt een jeugdmeeting bij te wonen, maar toen hij bij de ingang kwam zag hij, dat een meisje, op wie hij nogal gesteld was, aan de arm van een andere jongeman naar binnen ging. Hij maakte prompt rechtsomkeert, sjouwde een half uur lang verbitterd door de stad en kwam tenslotte terecht bij een meeting die belegd was door een ultra linkse groep. Enkel en alleen uit baldadigheid bleef hij daar staan tot het eind. Toen hij er thuis iets van losliet, waren vader en moeder slecht te spreken — zoals hij natuurlijk wel had voorzien. Het deed hem goed... Er was op zulke momenten iets treiterends in zijn houding. Intussen vindt hij het achteraf vrijwel onbegrijpelijk, dat hij destijds nogal verkikkerd was op dat kind. Ze is al bijna uit zijn herinnering verdwenen.

Nu zit hier Janneke te vertellen en hij geniet er van.

„We zijn wel erg weerspannig, niet?” merkt ze op, met een olijke twinkeling in haar ogen.

„Zaag er nu niet verder over door,” verzoekt haar zuster dringend.

Roger lacht wat en kijkt verstolen naar Janneke's gezicht. Zij drinkt haar thee uit, werpt dan zwijgend een blik uit het raam.

„Zullen we nu gaan?” stelt Lisa voor.

Janneke schijnt weinig haast te hebben.

„Blijf nog wat,” verzoekt Roger, maar Lisa staat op.

„Naar 't museum dus?” zegt hij.

Maar dat lokt de meisjes niet, ze willen nog wat gaan winkelen. Ze nemen afscheid. Twee kwieke, frisse figuurtjes.

Het doet Roger plezier, dat hij ze ontmoet heeft, hij betreurt het echter dat de ontmoeting van zo korte duur was.

Op z'n eentje loopt hij een blokje om, blijft even staan bij een etalage, waarin een paar Stromwings prijken, de motoren die gefabriceerd worden in de fabriek van zijn vader.

Als hij na een half uur terugkomt bij het congresgebouw,

klinkt daarbinnen gelach. Waarschijnlijk plagen de dominees elkaar wat, zoals nogal eens gebruikelijk is bij dergelijke gelegenheden. Humor kan een mens goed doen. Helaas is ze wel eens wat onbenullig, niet gewiekst. Maar het publiek schijnt het nogal op prijs te stellen: Die dominees, hè? Zetten ze elkaar dáár eventjes op de kast? En anders kunnen ze toch zo ernstig zijn!

Nee, er zit vaak iets schaapachtigs in die lachpartijtjes.

Hij keert zich om — een bromfiets zoemt voorbij. Twee lachende gezichtjes, twee modieuze tassen, twee handen die kameraadschappelijk omhoog gaan en twee lange broeken . . .

Roger steekt een sigaret op, voelt zich voldaan over zijn solidariteitsverklaring en brengt vervolgens voor tijdverdrijf de Stromwing maar 's in beweging. Het monster gromt met onstuimige opstandigheid. Kees, daar binnen, denkt allicht dat z'n broer hem achterlaat. Opeens bedenkt Roger, dat hij verzuimd heeft naar de woonplaats van de dames te informeren. Suf en stom.

Enfin, op een volgende bijeenkomst ziet hij ze misschien wel terug. Als ze er tenminste nu niet voorgoed genoeg van hebben!

2

„De zieltjes. Ze waren op een plof.”

Moeder luistert met belangstelling naar zijn relaas.

Zijn zusjes komen er ook bij: Josientje, die de hele dag in bed heeft doorgebracht en bleekjes ziet, en Nooike, die zich maar matig voor de jeugdbeweging interesseert. Thans evenwel is ze één en al aandacht. Aandacht en ergernis. „Hu! Wat een kleinzielig gedoe. Wie was het, zei je?”

„Dominee Betereboter.”

„O die. En moest die dáárvoor helemaal daarginds vandaan komen? Reiskosten worden vergoed. Maar wie op een plof komt, krijgt een vermaninkje onder vier ogen . . . Beste spreker zeker! 'k Hoor het een onnozele blaag van amper vijftien nog zeggen, verleden jaar. Van deskundigheid gesproken! Bah, de hele sfeer van die hartverheffende samenkomsten . . .”

„Nooike!”

Streng klinkt moeders stem.

„Wat jij er daar allemaal uitgooit lijkt nergens op. Overal is wel iets op aan te merken. Volmaakt zal het pas later zijn. Ik vind dit niet fair van jou. Ik zie in die jeugdcongressen een massa goeds. 't Is een zegen dat we ze nog kunnen organiseren.”

„Laat men zich er dan ook als gezegenden gedragen!” flapt Nooike er nog achteraan.

Josientje bijt zich op de lip. Nooike slaat weer eens door als een Stromwing zonder remmen.

Kees, neergezonken in een club, in de hoek van de kamer, rookt uit zijn raar krom pijpje. Doodbedwaard.

Loek neemt hen even op. Uiterlijk lijken ze sprekend op elkaar, die jongens van haar, Kees en Roger, de tweeling. Maar voor het overige vormen ze een sterk contrast.

Inmiddels komt ook Rieneke thuis, de journaliste.

„Je zorgt zeker wel, dat het in de krant komt, hè?” zegt Nooike hoopvol.

Een snelle lach glijdt over Rieneke's gezicht. „Dat was een zonderling incidentje, hè Kees?”

Kees knikt wat. Rookt.

„De overigen lieten me moederziel alleen,” merkt Roger op.

„Je zult je best vermaakt hebben met de dames, Don Juan!” plaagt Josientje.

„De pot verwijt . . .” bromt Roger.

Josientje krijgt een kleur.

Hun moeder zegt, dat ze niet bepaald voldaan is over deze dag. „Hoe kómen jullie toch zo . . .”

„Agressief, moeder?”

„Kleingeestig!”

„Nou . . .” laat Roger zich horen met half gedimde verontwaardiging.

„Moeder heeft gelijk,” zegt Kees met de pijp ineens bedwaard.

„En opa ook!” spot Nooike. „Leve de pijp. Ga je nog weer uit met de Zonnedag? Of durf je 't niet meer aan? Die ouden van . . .”

„Nóóike!” Moeders stem is ijzig. „Je moest toch eens leren, je te beheersen!”

„Ik vind,” gaat Kees onverstoort verder, „dat jullie je over een wissewasje wel wat erg opwindt. Moeder zei, dat het nergens volmaakt is. 'k Geloof dat we wel bij ons zelf kunnen beginnen. En die dominee is de hele middag niet weer op dreef geraakt. Hij was er uit. Finaal. En de stemming was pet. Dat heeft ie allemaal wel aangevoeld. Had hij vooraf nagedacht . . .”

„Phoe!” blaast Nooike spotziek. „Vóóraf nagedacht . . .”

„Had hij zich vooraf gerealiseerd wat hij deed, dan had hij het anders ingepikt. Je kan nu wel overal critiek op hebben, maar critiek is goedkoop!”

„De humor was zeker weer voor mensen op dieet!” gaat Nooike nog door. „Vrij zoutloos.”

„Dat jij Rogers woorden gebruikt, vind ik minstens even zoutloos,” vertelt Kees rustig. „Die humor? Wat wil je? Niet iedereen is even geestig. Ze moesten mij er ook niet voor nemen. En het kan vaak heel leuk zijn! Josientje?”

„Ja, hoor!” zegt Josientje vlug en lief.

Zoals alléén Josiéntje dat kan, denkt Loek.

Intussen geeft haar het commentaar van de kinderschaar wel stof tot overdenking.

In stilte heeft ze soms even geglimlacht om enkele opmerkingen. Maar dat neemt niet weg, dat andere uitlatingen haar bezorgd hebben gemaakt. En dat is heus de eerste keer niet.

Ze zijn zo verschillend, die kinderen. Roger en Nooike zijn vaak sarcastisch, speciaal als het de gelovigen betreft. Om die twee heeft ze de meeste zorg!

Men denkt, overlegt ze, als ze klein zijn: och, die ukkies. En je leert ze praten en lopen. Maar eer je 't weet, zeggen ze dingen die te denken geven en lopen ze . . . te hard! Te hard van stapel! En . . . in een richting, die ze niet moeten gaan! Van God af . . . En je kunt ze zo moeilijk tegenhouden. Met wóórden een béétje misschien . . . Maar níét meer met je handen . . . als in de tijd toen ze klein waren . . . Of tòch nog, óók met je handen? Ja. Die kun je vouwen. En als je ze ziet op een pad dat niet deugt, en je kunt ze niet achterhalen — dan vraag je, of God ze grijpen wil . . .

„Maak je je zorgen, vrouw?”

„Och . . . soms . . . een beetje . . . Jij trouwens evengoed, Wouter.” Hij ziet er moe uit, ze wil hem liever niet nog méér vermoeien.

„Ja,” zegt hij. „Roger, hè?”

„En Nooike . . .”

3

Nooike haalt haar fiets uit de garage. Ze is van plan een nieuwe japon te laten maken en wil met het oog daarop wat modebladen halen.

Terwijl ze door de voortuin van haar vaders landhuis rijdt, werpt ze een welvoldane blik op de keurig onderhouden border: háár werk!

Vader heeft het toch maar fantastisch ver geschopt, vindt ze. Als je bedenkt, dat z'n ouders een kruidenierszaakje hadden! Wie

doet je dat na? Directeur van een motorenfabriek die klinkt als een klok!

Hij vóelde niet voor de winkel. Hij is de richting gegaan die hem lag en 't is fijn, dat hij en moeder ook de kinderen weer hun gang hebben laten gaan, wat hun beroep betreft! Rieneke, Kees en zij hebben zich nooit aangetrokken gevoeld tot het bedrijf. Kees werkt op de boerderij van neef Piet en zelf staat ze in een bloemenzaak.

Ze hóúdt van bloemen. Toen ze nog een peuter was, plukte ze al graag alle bloemetjes die binnen haar bereik waren.

Bloemen, chique kleren, sieraden... ze is er wild op. Jammer dat moeder meent, er telkens een stokje voor te moeten steken. Je moest je gang kunnen gaan.

Ze stapt de boekhandel binnen, de zaak van Spelt. Maar als ze de deur achter zich sluit, vraagt ze zich af: ben ik hier wel aan 't juiste adres? Ze zijn hier gewoonlijk niet al te ruim gesorteerd. Maar 't zijn mensen van de kerk en ze voelt er voor om daar in de eerste plaats haar spullen te betrekken. Ze houdt er van om dit punt van de leer in praktijk te brengen.

Ze wordt te woord gestaan door de zoon. Leuk type, die Jan, erg blond. Een tikje te zachtaardig. Niet iemand om doorlopend mee om te gaan. Nee, als ze voor de keus gesteld werd... Ze zou wel oppassen. Je neemt niet iets tegen je zin! Geen jongen en geen modeblad. Het blijkt inderdaad te zijn zoals ze al vermoedde: er is bitter weinig keus.

Maar ze vindt het sneu om het enigszins armetierige zaakje met lege handen te verlaten. Ze speurt rond naar iets anders. Een ballpoint is in haar ogen enigszins vulgair. Maar moeder is binnenkort jarig en de lieve ziel is verzot op een verzenbundel. Geen wonder overigens als je zelf gedichten schrijft. Maar het zal de vraag zijn, of díé materie hier ruim voorhanden is...

Dàcht ze het niet? Alleen de twee bundels die moeder zelf geschreven heeft, staan hier. Je zou bijna gaan denken, dat moeders werk àlle overige poëzie in de schaduw stelt...

„'k Geloof haast, dat moeder die al kent,” zegt ze.

Jan Spelt lacht mee.

„Er is zo weinig belangstelling voor poëzie,” zegt hij met zacht beklag in zijn stem.

Zij knikt. Zij weet het immers van haar moeders werk. Literair gezien telt dat terdege mee — maar wie telt er zijn gèld voor neer?

„Zal ik je eens wat zeggen, Jan?” valt ze opeens uit. Ze ziet, dat hij schrikt van de giftigheid in haar toon. „Ons soort mensen geeft er ook weinig om! Ze horen graag vertellen, dat het in de hemel ultra schoon zal zijn, maar 'k vraag me af, of het ze wat zegt! Want ze hebben er hier weinig oog voor.”

„Tja... maar als je er nu eenmaal geen oog voor hebt...”
tracht Jan de geloofsgenoten te verdedigen.

„Goed! Ben ik met je eens! Maar... doen ze veel moeite om er iets van te léren zien? Wat ze wèl in hun brein wordt gestampt? Allerlei dogmatische dingen en zo. Ik bedoel... nou, je snapt wel, wat ik bedoel. Ze moeten heel veel leren over God. Dat móéten ze.”

„Dat màg ook niet anders!”

„Natuurlijk — weet ik wel. Maar dat God alles zo onnoemelijk móói maakt, dat Hij de schóónheid wil... daar... Daar worden we zo weinig op afgestemd!”

Jan knikt.

„Ik kan het moeilijk duidelijk zeggen,” gaat ze door, „maar 't is iets dat me af en toe nijdig maken kan. Ik denk wel eens: God zorgt natúúrlijk, dat alles in orde komt, maar anders... zouden veel gelovigen nog raar staan te kijken als ze in de hemel kwamen, want ze hebben geen oog voor de schoonheid! 't Klinkt misschien cru. Neem me niet kwalijk. Ik bedoelde heus niet, iets profaans te zeggen.”

„Dat weet ik wel,” zegt hij.

Er komt iets peinzends in zijn blik.

Pittig ding, denkt hij.

Ze is zwijgend neergehurkt voor het rek met romans.

Vijf minuten later stapt ze toch min of meer voldaan de deur weer uit. Ze duwt het verpakte boek in haar fietstas, maar als ze verder wil, blijkt de achterband, die kort tevoren nog keihard was, leeg te staan. Ze brengt de fiets meteen naar de reparateur en wipt vervolgens nog even binnen bij haar getrouwde vriendin Helène, die met een jonge vriend van vader getrouwd is. Een beetje typische situatie.

Helène en haar man verschillen acht jaar. Helène was negentien toen ze trouwde.

„'k Ben eigenlijk helemaal niet zo erg blij, Nooike,” bekende ze kort voor haar trouwdag. „'k Voel me nog zo akelig piepjong. Maar je weet: 't is de kans van ons leven. Als we die zaak niet nemen...”

Nu, het is een prima zaak, in radio en elektrische apparaten. En Nooike heeft de indruk, dat ook het huwelijk prima is geworden.

„Helène, ik ga weer. Hà, daar krijgen we Tanneke nog te zien ook.”

Een dreumes komt binnengedrenteld, een pop meesjorrend. Haar armpje is om de poppehals geklemd.

„Och ja,” verontschuldigt Helène haar dochttertje vrolijk, „ze

draagt 'r baby niet bepaald vakkundig. Maar een consultatiebureau voor poppenmoeders ontbreekt nog steeds."

„In deze toch overigens zo geperfectioneerde maatschappij," zegt Nooike. „Dag, Helène, dag Tanneke! Krijgt deze tante ook een handje?"

Het handje wordt zwijgend ten afscheid gereikt.

„Hummel! Daag!"

Als Nooike zich vervolgens in een andere zaak van de gewenste bladen heeft voorzien, denkt ze nog even weer aan Jan Spelt. Meisjesachtig is hij bepaald een beetje. En ze stelt vast, dat ze Fons toch vrij wat liever ziet, Fons de huisgenoot van Karel en Helène. Laat ze maar oppassen dat hij het niet hoort, hij zou nog overmoedig kunnen worden en ze moet dat zaakje eerst nog eens degelijk overwegen. Zijn kuif en zijn naam heeft hij in ieder geval mee. Fons van Meulichem. Zijn voorgeslacht komt uit Mechelen. Mechelen, Zutphen, Naarden . . . kijk, daar zit romantiek in. In die naam en in die zwarte kuif — maar helaas niet in zijn baan. Wat wil het zeggen, op een kantoor te zitten? En zijn salaris is ook wel wat aan de lage kant . . . Het kan beter worden, maar wie zal zeggen of het ooit geweldig wordt? Misschien kan er van zijn levensdagen geen auto af . . . Ach ja. Ach ja. Ta ta ta ta . . . Een mens heeft zo z'n wensen, je ziet zo veel. Mooie wagens, mooie kleren, bontmantelshows, altijd het nieuwste, een armband en een ketting, orchideeën . . . Moet dat dan allemaal voor ànderen zijn?

Ze neemt zich voor om voorzichtig te wezen. Met Fons ziet ze hoogstens wat historie: een oude naam uit België. Maar geen vooruitzichten, geen sleeën, orchideeën, goud en bont, antiek of buitenlandse reizen. Enkel de hūwelijksreis. Waar je dan later je kinderen van vertelt. En je kleinkinderen. Hèt evenement in je leven van gestandaardiseerde huissloof . . . Lieve kinderen, toen wij indertijd in Parijs . . . O, dat is al ouwe kost! Je zîet het ze denken! Oma, de ziel, die nou net nóóit es wat beleefde, die jaar en dag d'r spulletjes schoon hield en sokjes breide voor de kindertjes van Piet en Saartje en Josientje . . .

„Hallo, No!"

Geschrokken kijkt ze opzij. Daar hèb je hem zowaar.

Ze glimlacht. „Fons! Wat voor taal liep je daar te repeteren? 't Klonk zo Spaans."

„Ik loop mee op."

„Die indruk kreeg ik al," spot ze. Wat heeft hij goedbeschouwd schrikbaarlijk grote voeten!

„Spaans, zei je?" klinkt zijn stem, wat onzeker. „En je zei onlangs zelf, dat je voortaan als No zou worden aangesproken. Neem me niet kwalijk: ik vind Nooike lang niet raar."

„Nee,” geeft ze sarcastisch toe. „In een verhaal uit de tijd van de Wederdopers of zo.”

„Onzin. Ik vind Nooike erg mooi!”

„Je bedoelt toch alléén de náám maar, vermoed ik?”

Hij kijkt verlegen, kleurt.

Ze maakt dat ze weg komt. „Ik ga hier langs, hoor!” zegt ze en schiet meteen een steeg in, waar ze altijd van gegriezeld heeft, de Oliebollensteeg, waar voortdurend een bulletin schijnt te worden besproken — zó dikwijls scholen er de vrouwen van dat gore buurtje saam . . .

In een stoffig werkplaatsje ziet ze twee bejaarde mannen zitten en door het openstaande raam hoort ze de ene zeggen, dat het verkeer blijkbaar is omgelegd . . . Dan schiet ze in een lach.

Ze kijkt op haar horloge en verbaast zich dat het al zo laat is. Aanstonds zal de sirene zich doen horen.

4

De sirene van de Stromwing motorenfabriek heeft weer over de stad gehuild.

Wouter Stormerdam, de directeur, loopt nog even naar zijn privékantoor. Beneden verlaat een groep van het personeel het gebouwencomplex. Josientje echter zit nog energiek achter haar bureau te werken.

Ze is trots op haar positie hier: vaders rechterhand. Alle belangrijke stukken gaan door haar vingers. Zo jong als ze nog is, is ze een kracht waar haar vader bepaald al op steunt.

De avondzon schijnt over haar haren, de prachtige lokken, de koperen, de gouden.

Zwijgend ziet Wouter op haar neer. Het personeel gaat voor zijn roodharige dochter door het vuur en dat is heel wat waard!

„Gaan we?” vraagt hij.

„Gaat u maar,” zegt ze, zonder op te zien. „Ik wil dit nog even afmaken, morgen ben ik er helemaal uit. 't Duurt nog wel tien minuten.”

„Dan wacht ik even.”

Hij gaat zitten bladeren in zijn agenda, neemt een sigaret en legt er ook eentje naast Josientjes elleboog. Zijn vrouw houdt er niet van dat hij zoiets doet, maar hij weet, dat Josientje er vrijwel nooit naar taalt. Ze is Nóóike niet.

Werktuiglijk steekt Josientje de sigaret tussen haar lippen en houdt ze hem bij het vlammetje van haar vaders aansteker.

Als ze een tijdje later vertrekken, ligt de sigaret nog vrijwel in haar geheel op de asbak, vergeten, niet gewaardeerd.

Bij de hoofdingang wordt Wouter nog even staande gehouden door een ingenieur. Josientje stapt naar de motor, de nieuwe zware Stromwing, waarmee haar vader gewoonlijk de korte weg tussen huis en fabriek aflegt, en brengt hem maar alvast tot leven. Als haar vader er bij komt, zit zij al op zijn plaats, terwijl ze nodigend naar de zitting achter haar wijst . . .

„Je weet, dat ik het niet goed vind,” zegt hij, toch al half capitulerend voor haar hunkerende blik. Het wonderlijke motorkind! Ze spaart voor een Stromwing scooter, een blauwe, omdat die met haar haren harmonieert, maar als hij 't niet verbodt, zou ze hardnekkig gaan potten tot ze een mótor had — en dan: de zwaarste!

„Eén keertje!” smeekt ze. Er zijn dingen die haar meer interesseren dan sigaretten . . .

„Kind, 't is geen gezicht! Een muis op een olifant!”

„Hè, vader . . .”

„Nou, vooruit dan maar. Alleen: veertig kilometer! Sneller niet!”

„Hè, wat tam . . .”

De machine ronkt.

Moeder en de meisjes zien vader en Josientje na de dagtaak naderen, en moeder schudt haar hoofd. Het gebeurt zelden dat ze zoiets ziet, maar nog te vaak. En toch . . . je zou er een gedicht van kunnen maken!

Als ze dicht bij huis zijn, worden ze ingehaald door Roger, die dagelijks als vertegenwoordiger van de firma het land doorkruist op een lichtere machine. Traag wenden de twee bulderbeesten zich de inrijweg op, die naar de garage voert. Hun zware, oersterke stemmen slaan daverend tegen huis en bladerhaag. Josientje gluurt guitig langs haar blote arm naar haar broer, die goedgemutst zijn ogen tot spleetjes knijpt. Hun vader, ingesloten door zijn gemotoriseerde telgen, geniet intens.

Ronng! Een laatste davering, dan is het stil.

„Ik geneer me,” zegt Roger.

„Dat pleit voor jou,” lacht Josientje. „Als zo'n fragiel wezentje als ik een machine uit de halve liter klasse berijdt, voel jij je natuurlijk erg kleintjes.”

Binnen ziet ze haar zusjes gebogen over modebladen.

„Och gunst, jullie werken aan je garderobe, omdat tante Adri trouwen gaat! Ik mag er langzamerhand ook wel eens werk van gaan maken.”

„Ja, je hebt de jaren,” zegt Nooike, alsof ze niet doorheeft dat Josientje op een feestjurk doelt.

Vader en Roger laten zich neer, strekken behaaglijk hun benen. In een hoek zit de glanzende kater, vaak vertroeteld door moeder en een groot liefhebber van een likje custard.

Josientje leunt over Nooike's schouder om de modellen te bekijken.

„Kind, ik bezwijk! Ik ben geen brugleuning!”

Gezellig stel, die dochters van mij, denkt Wouter. „Zeg Rienke, kom je volgende woensdag een verslagje maken?” vraagt hij.

Ze kijkt hem aan. „Wat bedoelt u, vader?”

„Och, een groepje buitenlanders komt de fabriek bezichtigen.”

„O ja, Abessijnen,” zegt Josientje. „Ja meid, dat is een klusje voor jou.”

„'k Zou willen,” valt Nooike zot in, „dat je met één van ze terugtrok naar Abessinië. Ik kwam een jaar logeren!”

„Je bent van harte welkom.”

Nooike, grillig als steeds, roept haar moeder. „Moeder, lieve moesje, wilt u eventjes een ballade voor ons schrijven? Voor die bruiloft van tante Adri? We moeten toch iets leuks laten horen!”

Loek schiet in een lach. Een paar keer is het haar overkomen, dat de één of andere onbekende haar vroeg om een feestvers; ter gelegenheid van een gouden huwelijksfeest, of ter ere van het feit dat er een grootje negentig werd! Ze heeft het beleefd afgewimpeld . . . !

„Moeder — en Josientjes aanbidders mogen ook komen!”

„Gek kind!” Josientje geeft haar zuster een por in de zij.

Wouter kijkt even op, praat dan weer verder met Roger over de resultaten van deze dag.

Roger bladert in zijn notitieboekje. Hij is tevreden.

Alleen — hij had het adres van dat congrèsmeisje toen óók moeten noteren! Stom tot en met, dat hij het niet eens gevraagd heeft toen! Nog een geluk, dat hij veel bij de weg is; misschien ziet hij haar morgen wel. Wie weet!

De schemer valt. De zomeravond is windstil. Nooike zit nog even met Josientje te praten op haar kamer.

„Ik ben vanmiddag door de Oliebollensteeg gekomen, 'k heb het gezelschap van de Zuid-Nederlander ontweken.”

„Dwaas. Ik mag die Fons wel.”

„Hij mag mij ook wel.”

„Heeft hij dat gezegd?”

„Kind, je lijkt wel jaloers! Maar wat ik nog vertellen wou: 'k heb een roman gekocht. Voor moeders verjaardag alvast. Kijk.”

Josientje bladert even in het boek, en ziet dat het afkomstig is uit de zaak van Spelt.

„Gekocht bij één van jouw vereerders, zoals je ziet.”

Josientje slaat de bladen om.

„Ik had ook beter zoiets kunnen kopen,” zegt ze dan.

Het spijt haar al lang, dat ze aan een kussen begonnen is. Handwerken is immers nooit een erge hobby van haar geweest! Maar ze zal nu doorzetten ook!

De schemering wordt zwaarder. Het gazon wordt doezelig als een poesevacht en de bloemen in de border doen afstand van hun kleuren. De sterren worden sterker en ergens in de tuinen zingt een kind.

In de stilte van de huiskamer heeft Loek zich in haar hoekje neergezet. Haar man en de kinderen zijn de deur uit of op hun kamer. Nu nog eventjes iets dóén, iets anders doen dan het werk van de dag.

De poes is op haar schoot gesprongen en laat zich nu tevreden strelen.

Vaag dringt de stem van Nooike tot Loek door. Daarna wordt er ergens een deur gesloten. Nu is de stilte weer volkomen.

In die stilte zet ze haar woorden neer, nevelige regels, van een zacht geluk, het geluk van haar moederleven. Maar is het niet dooraderd van gevaren? Weer, als zo vaak, zou zij de weg van de kinderen willen overzien.

Buiten klinkt de klap van een portier. Wouter, terug van een vergadering, komt binnen. Hij heeft deze avond herhaaldelijk het woord gevoerd. Het betrof kwesties die hem lagen.

Als hij zijn vrouw ziet zitten, voelt hij het plotseling als een groot gemis, dat hij op het gebied van háár werk zo weinig deskundig is . . .

Loek peilt zijn gedachten.

Het omgekeerde is ook waar, bedenkt zij. Ik kan hem ook moeilijk volgen in zijn werk. Maar we doen beiden ons best, elkaar in die dingen te begrijpen. We zijn gelukkig!

„Waarom lach je?” vraagt hij.

„Omdat we elkaar in sommige opzichten nog altijd slecht begrijpen — en tóch gelukkig zijn.”

„Dát voel ik net als jij,” lacht hij mee.

Jammer, ze komt wol te kort.

Met een spijtig gezicht kijkt Josientje naar het overtrek, dat ze borduurt voor haar moeders verjaardag, die ze morgen hopen te vieren.

Ze heeft zich beijverd om bijtijds klaar te komen en 't zou wel lukken ook, als ze nu maar voldoende van dat maisgele garen had.

Dat is een tegenvaller. Er zit niets anders op dan dat ze nog even naar die zaak in Utrecht gaat, waar ze deze wol gekocht heeft.

Maar als ze de fiets neemt, komt ze zeker tijd te kort... Ze kijkt naar buiten en ziet voor de garage een sneller vervoermiddel staan, de motor van haar vader, de nieuwe 500 cm³ Stromwing...

Even zit ze in beraad. Ze kan het zware monster wel beheersen, maar haar vader houdt er niet van, dat ze het doet en moeder vindt het levensgevaarlijk...

Och, het is overdreven, ze is immers wel voorzichtig!

Met een resolute ruk werpt Josientje haar zware lokken naar achteren. Dat gebaar betekent, dat ze haar besluit genomen heeft en even later rent ze, in haar korte, donkergroene leren jasje, de trap af.

Vader en moeder kunnen het niet verhinderen, want die zijn uit, en mochten ze er achteraf van horen, dan zal ze zeggen dat ze het deed voor het verjaarscadeau. Dat is natuurlijk een verzachtende omstandigheid.

Glimlachend loopt ze naar de glanzende Stromwing. Het mooie beestje staat daar zo geduldig te wachten, zo aanlokkelijk! Het blinkt en flonkert, het geeft je bepaald een feestgevoel!

Ze begint de zware machine aan te duwen.

Roger, die juist even thuis is om iets op te diepen, ziet haar opeens door het raam. Driftig tikt hij op de ruit en als Josientje vragend opzij ziet, schudt hij bezwerend zijn hoofd.

Maar zij stoort zich niet aan dat machtsvertoon, zij lacht vrolijk, een beetje tartend, zij werpt opnieuw haar lokken achteruit en begint weer te duwen. Haar tengere, maar gespierde lichaam buigt zich ver voorover.

Roger kijkt toe, kwaad en toch ook een beetje bewonderend, want het is en blijft een prachtgezicht, als Josientje dat zware bulderbeest in beweging brengt...! Zwijgend weerstreeft de machine nog, maar Josientje zet door — en dan kan hij ineens niet langer tegen haar op, hij barst los in een gram gebrul, hevig en beangstigend. Maar Josientje laat zich niet afschrikken door zijn dreigende kracht. Ze heeft nu iets van een leeuwentemster...

Geboeid heeft Roger toegezien, maar nu voelt hij ineens weer, dat hij op moet treden.

Hij gooit het raam open en roept gebiedend tegen Josientje, dat ze terugkomen moet. Maar ze doet alsof ze hem niet hoort, misschien ook hoort ze hem werkelijk niet, want de motor brult nu nog heviger en meteen geeft Josientje hem al half en half de vrije teugel . . .

Daar gaat ze. Nog even ziet Roger haar wapperende haren als een vlam tussen de bomen en struiken doorschieten, als een zich snel verplaatsende bosbrand in de verte . . . Aan het geluid van de motor is te horen, dat ze niet bepaald een matig gangetje rijdt.

Hij houdt z'n hart vast, maakt zich verwijten. Hij had het kort en goed moeten verhinderen!

Die malle, wilde meid! Wat bezielt haar! Zo bont heeft ze het nog nooit gemaakt! Hoor die motor nu!

Onrustig loopt hij heen en weer.

Een pràchtmeisje is die Josientje Stormerdam! Zo denkt Jan Spelt er over.

Hij staat in de kleine boekhandel van zijn moeder. Zijn vader is een half jaar geleden gestorven, zijn moeder is zwak, ligt vaak in bed.

Een erg florissante zaak is het niet. De stand is ook wat ongunstig, hier buitenaan, aan de Utrechtse weg. Hij hoopt, nog eens iets beters te kunnen vinden. Hier heeft hij alle tijd om een blik op straat te werpen.

Maar een enkele keer komt dat goed uit — zoals daareven. Hij hoorde het zware, regelmatige gedaver naderen en daar zag hij het wonderlijke tweetal te voorschijn schieten, het tengere meisje en de reusachtige, dreunende machine. Wilskrachtig regeerde ze dat indrukwekkende geweld. Haar gezichtje stond zo vastberaden — zo rustig ook. Geen spoor van bezorgdheid.

De prachtige, goudbruine lokken goldden boven haar nek. Verbeten gromde de fonkelende machine . . .

Het was een groots gezicht.

Toen ze passeerde, keek ze snel opzij. Ze zag hem staan en lachend stak ze even haar hand omhoog. Verrast, verheugd groette hij terug en toen was ze ook al verdwenen.

Maar de zeldzame, contrasterende combinatie blijft in zijn voorstelling leven en na een tijdje staat hij al een beetje ongeduldig naar de terugkomst uit te zien . . .

Josientje mag die Jan wel. Ze vindt hem een leuke, goedige jongen. Jarenlang hebben ze gezamenlijk de weg naar Utrecht

afgelegd, voor hun opleiding. Afgezien van het vele huiswerk was die tijd best naar haar zin.

Met een stevige vaart rijdt ze door het zomerse land. Heerlijk is het, zo voort te kunnen suizen! En wat een tijdsbesparing!

Het doet haar goed, de motor te laten voortschieten met een vaart die enigermate past bij zijn aard . . . Ze is intussen werkelijk wel voorzichtig! Ze geeft gas als het verantwoord is, tempert voldoende voor de bochten en claxoneert wanneer de omstandigheden er naar zijn. Ze is er van overtuigd, dat er op haar rijtechniek niets valt aan te merken.

Onderwijl ontgaat het haar niet, dat ze de aandacht trekt. Boeren staren naar de weg, maken elkaar op haar attent. Ze vindt het wel leuk. Ze ziet ook nog een bekende bezig, vlak bij de weg: broer Kees. Als hij haar ziet, komt er een gulle lach op zijn gezicht. Alsof hij denkt: toe maar, je redt je wel!

Snel wikkelt ze de kilometers om de wielen. Als ze Utrecht binnendavert, trekt ze ook daar sterk de aandacht.

Langzaam gaat ze de drukke straten door, terwijl de motor bij rukken verbitterd gromt, totdat ze hem het zwijgen oplegt bij de handwerkzaam.

Ze koopt de bewuste wol, groet met haar lichte, melodieuze stemmetje — en dan klinkt even later weer de barse, dreunende motorstem. Ze start, nagestaard door de verkoopsters en door de mensen op de trottoirs.

Bij de bushalte die ze passeert staat een hoop volk te wachten. Ineens doet iemand een stap naar voren, een jonge man, een kennis, Atte Struweel, medisch student. Met een lachend gezicht geeft hij een soort stopsein en zij geeft dadelijk gevolg aan zijn gebaar.

„Josientje, waar moet dat heen?”

„Naar huis. Jij ook, misschien? Je hoeft me niet te vertellen waar je op vlast. Stap maar op, hoor!”

Dankbaar neemt hij plaats.

„Je bent een fidele meid, Josien!”

Maar ze rijden nog maar net weer, als Josientje ontdekt dat er getankt moet worden. Goed, dat ze een passagier heeft, want ze bezit nog precies zeventien centen. Maar Atte vult vrolijk het ontbrekende aan.

Intussen passeert de bus.

„k Schiet er niet veel mee op!” lacht Atte.

Maar Josientje verklaart, dat hij zich geen zorgen moet maken, want die bus krijgt ze wel weer te pakken.

„Waar zou het goed voor zijn,” probeert Atte nog te temperen.

Maar overmoedig, met meer snelheid dan ze tot nu toe gereden heeft, zet Josientje de achtervolging in.

Atte zit opgewonden achter haar waaierende haren.

Wat een spirit! denkt hij bewonderend — en daarbij bedoelt hij geen moment de voortrazende machine...! Wat een meisje, die Josientje! Zijn verering voor haar stijgt nog bij de minuut.

„Alsjeblieft — ze lopen al aardig in!

„Is dit je normale gangetje, Josien?”

„Ben je erg ontevreden?” lacht ze.

Zelf is ze dat trouwens op een bepaald moment wel een beetje. De weg wordt even geblokkeerd door trage trailers. Ze moet terdege temperen en de bus vergroot de voorsprong weer. Maar even later schieten ze weer vooruit!

Ze naderen meer en meer.

De passagiers die achter in de bus zitten, kijken geïnteresseerd toe.

Plus minus veertig meter achter de bus razen ze de zaak van Spelt voorbij.

„Nou?” vraagt ze met een triomfantelijk lachje.

Maar tien seconden later is er van dat lachje niets meer over... Ze schieten een bocht door en ineens zit ze midden in een verkeersopstopping. Haar vaart is groot, ze kan niet snel genoeg reageren... In wilde schrik flitsen haar gedachten... Remmen! Remmen... Uitwijken!... Rrrr...

Een daverende slag... Een gil.

6

Rieneke, op weg voor de pers, haast zich zo veel ze kan.

Er moet zojuist een ernstig verkeersongeluk hebben plaats gehad. Men zegt, dat er een dode is.

Ze haast zich, omdat ze zorgen moet voor een bericht — en omdat ze niet geheel gerust is... Men kan nooit weten...

Als ze de plaats van het ongeluk bereikt, is het slachtoffer reeds weggebracht, maar de machine ligt er nog, een zware, zeer geïnteresseerde Stromwing... In een flits leest ze het welbekende nummer...

Loodzwaar worden plotseling haar benen. Haar hart lijkt enkele seconden stil te staan en voor haar ogen wordt het grijs. Verpletterd staart ze naar dat nummer — het nummer dat haar in één moment de ramp heeft aangezegd...

Vader... Vader...!

Of... was het Roger, die vanmiddag deze machine bereed?...

Ze moet het weten, wéten, nú, meteen! Wie was het! Was hij jong? Was het mijn broer — of...

Nee, zegt men, nee, het was geen man. Een méisje was het...

„Hè...? Eh...” Zwaar gaat haar adem, traag slaat haar hart... Josientje? Josiéntje? Zij? Op die zware motor?... Waarom, waaróm dan toch...

„Ja,” zegt iemand met een bekende stem, „het was uw zuster. Die met dat bruine haar...”

Fel haat ze plotseling de motoren — àlle motoren! Ze haat zel Allemaal! Josientje... Josientje... die onbesuisd op vaders enorme machine... Alle motoren...! Ze ziet haar voortrazen, levenslustig... boven de schitterende ogen het prachtige haar... Josientje, vol temperament...

Hier ligt de machine, die haar meegesleurd heeft...

En Josientje is...

„Wij dachten eerst, dat ze dood was...”

Ze schokt op.

Weer die stem.

Wat... wat wordt dáár gezegd?... Is ze dan niét?...

Zó klakkeloos heeft ze geloof gehecht aan het gerucht toen ze de machine zag liggen... En nu... nu wordt gezegd...

„Lééft ze dan nog?” vraagt ze heftig.

Ja, zegt men, ja ze leeft nog wel. Maar het moet zeer ernstig zijn... Ze had een váárt... Een student, die meereed, is er nog behoorlijk goed afgekomen, het mag bepaald een wonder heten. Maar zij...

Met trillende lippen keert Rieneke zich om.

„O, Here... O... help nog... Spaar haar nog... Die arme Josientje... O God, wil haar nog helpen... O...”

Ze siddert.

Ik had het moeten verhinderen... Ik heb...

Radeloos loopt Roger rond. De vreselijke tijding heeft als een zweeps slag door de middag geknald...

Ik heb het niet verhinderd! Ik had het kunnen doen! Ik had uit het raam moeten springen!... Dan was ze niet...

Josientje! Josientje! O, had ik toch...

Nu is ze misschien stervende...

Nooike staart naar zijn in-wit gezicht. Groot en duister zijn z'n ogen. De ogen van een verbijsterde, een vertwijfelde.

Even klinkt de stem van Kees, onzeker: „Toen ze er héén reed, ging het nog wel. Maar op de terugweg... Ontzettend... Ik schrok, toen ik het zag...”

Rieneke zucht.

„Ik . . .” Roger slikt. „Ik had het kunnen voorkomen. 'k Had uit het raam moeten springen . . . Maar ik dacht tenslotte: och, ze heeft wel meer gereden, al gebeurde 't niet vaak.”

Kees zwijgt. Onophoudelijk ziet hij haar voorbij schieten . . . Het was zo beangstigend mooi. Heimelijk had hij een grondeloze bewondering voor de prestaties van zijn zusje.

Een felle snik klinkt door het vertrek. Moeder worstelt met haar mateloos verdriet. Josientje . . . O, Josientje toch . . . Josiéntje dan!

Haar ogen dwalen langs de vijf gezichten. Wit zijn ze, allemaal . . .

Josientjes laatste uren? denkt zij aldoor. Haar laatste avond en haar laatste nacht?

O Here . . .

Bevend starten haar gebeden. De hare en die van haar man. Zijn ogen staan star. Diep liggen de groeven in zijn voorhoofd. Josientje is zo benauwend stil . . .

De uren en uren die ze samen werkend in hun kantoor hebben doorgebracht — ze flitsen als Stromwings op topsnelheid voorbij, ze doemen verschuivend op in flikkerlicht, in helle schijnsels, onzegbaar goed — gevuld met Josientjes toegewijde aandacht . . . De snelle, begrijpende ogen, de deskundigheid in haar woorden, haar vingers, geroutineerd boven de schrijfmachine — haar lach, en het goudige glanzen van haar haren tegen een blauwe lucht, die opklom achter het wijde raam . . .

Josientje . . .

Haar lach en haar snelheid, haar vaart.

Nu is er het angstwekkend zwijgen rond haar bijna stilgevallen hart . . .

Gister zaten we nog samen in de kerk . . . Nooike kan het zich nauwelijks realiseren. Dènk je dat, als je je daar zit te vervelen en te ergeren, omdat de dominee naar jouw mening hetzelfde ook zou kunnen bergen binnen de omvang van een kalenderblaadje — dènk je dan óóit, dat je er de volgende zondag misschien niet meer bij kunt zijn? Dat ze je dan al wel begráven kunnen hebben? Dat het je láátste zondag is geweest?

Vreemd gedreven boren haar gedachten voort. Dan zal je naam op zwart omrande kaarten staan en naderhand nog op een steen. En als men je nog eens zal noemen, dan is het allemaal verleden tijd: „Weet je, ze was . . . Ze had . . . Ze ging zo graag . . .”

's Zondags nog in de kerk. En wat ga je verder doen, deze week? . . . Niets meer. Nooit zie je deze ruimte wéér. Nooit meer zul je op het nippertje en met tegenzin in een bank schuiven, met de plotselinge schrik dat er een ladder in je nylon springt — laat

Fons dat nu niet in de gaten krijgen! En alle onnozele ergernissen die je verder nog met grimmige gretigheid verzamelt, nadat je nukvig je hebt neergezet. Al je vijandige critiek, je liefdeloosheid — het wordt niet weer gerepeteerd. Want vanmiddag drink je nog een kopje thee en smaal je nog een keertje op de dominee en dan is het genoeg. Je stoeit nog even met de poes in de achterkamer, dicht bij het raam, voor de antieke kast. Twee dagen later staat er op diezelfde plek een donkerbruine kist. Daar hebben ze je ingelegd. Daar lig je en daar dragen ze je na een paar dagen weer vandaan. Je hoort niet, wat de dominee nog zegt, de man die je in stilte honderd maal bekogeld hebt met je critiek... Misschien spreekt hij een woord van zekerheid over een binnenkomst die niet heeft plaats gehad. Want voor háár is er zéker geen feestelijke binnenkomst! Voor spotters en opstandigen wordt in de hemel geen plaats gemaakt. Ze scheppen een laag aarde over je heen, je bent als iemand in een ingestorte mijngang, waar je altijd van gegriezeld hebt...

Ze ondergaat het bijna. Zo reëel is het haar...

Zwaar ligt de stilte in het vertrek.

Even klinkt de stem van Loek. „Hoe laat is het?”

Wouter zegt het haar.

Och, wat doet het er eigenlijk ook toe, denkt Loek. Wat doet het er toe, nu één van ons geen tijd meer kent, nu Josientje bewusteloos voor de eeuwigheid drijft. Er is voor Josientje geen grens. Zij drijft misschien al heel dicht bij het oeverlicht.

Rieneke slikt. Haar ogen rusten op Rogers witte valhelm, die hij in een hoek heeft neergelegd, toen hij gejaagd verscheen, na ontvangst van het rampbericht. Had Josientje die maar gedragen... Even glijden haar ogen in haar moeders richting.

... Naar het witte oeverlicht... Moeders oren gonzen van het mateloze verdriet. Zij bereidt zich op Josientjes afscheid voor. Zacht valt het licht over Josientjes hoofd. Een lok ligt goudig op het kussen.

Nog éénmaal naar ons huis, Josientje? Kom je nog éénmaal thuis? Dan zal het tweemaal zijn... De beide vaderhuizen... Het witte oeverlicht... Het beeld hangt als een lamp in Loeks gedachten.

Vaag, op een afstand, is verkeersgedruis. Auto's, een tram. Het grommen van een Stromwing. Wouter en Roger signaleren hem bijna onbewust. Ze kennen de sombere maatslag van deze machines, hun gramme stem. Hoe scherp kon ook Josientje niet hun stemmen onderscheiden...

Loek denkt verblijd: hoe sterk en kinderlijk gelovig heeft Josientje Gods stem gekend!

„k Heb barstende hoofdpijn,” zegt Atte Struweel met sombere stem. „k Ga naar bed.”

„Geen wonder,” zegt goedig zijn vader, de notaris.

Atte haalt zijn schouders op en loopt de kamer uit.

Welnee, het komt niet van die val. Hij is immers als een veertje over het gras gegleden. Hij heeft hoegenaamd geen letsel opgelopen. Maar Josientje...

Hevig is zijn verdriet. En fel zijn zelfverwijt. Ze moet zeer ernstig zijn... Is er nog hoop? Hij mocht haar zo graag. Zij mocht hem ook wel... Nu is ze door zijn toedoen...

„...en werd in zeer zorgwekkende toestand overgebracht naar...”

De moeder van Jan Spelt, zwak, ziekelijk, vermoeid, leest op de divan liggend, het bericht na in de krant.

Jan zit bij de tafel en rookt, rookt onophoudelijk. En zwijgt.

Als hij weer een peukje gedooft heeft en een volgende sigaret wil draaien, zegt zij vermanend: „Je rookt te veel.”

Hij gromt wat.

Nog aldoor speelt het zich in zijn verbeelding af.

Hij had de zware machine zien naderen. Ze reed hard: er klonk iets loeiends in de dreuning. Het verontrustte hem, het deed hem denken aan racemotoren, aan de snelle machines van grasbaanrijders die wel eens passeerden, naar een wedstrijd op weg.

Ze schoot voorbij. Maar wie had ze daar bij zich... Dat was die... die notariszoon, die Struweel... Ze schenen wel schik te hebben, die twee! Josientje lachte zo vrolijk!... Van hem nam ze geen notitie meer, hij was blijkbaar in 't vergeetboek geraakt...

Hij zag ze verdwijnen en bijna vlak daarop hoorde hij een slag. Mensen kwamen uit de huizen rennen en zelf rende hij ook al in de richting van de bocht. Hij zag een warreling van volk. Josientje lag tegen een paal gesmakt, de motor lag dwars op de weg. Josientje bewoog zich niet. Hij bukte zich, hij hurkte bij haar neer. Rondom hem drong het volk op. Hij merkte het nauwelijks. Hij zat daar met een bonzend hart bij Josientje, Josientje die daar zo woest neergeslagen was, die zo roerloos daar lag, zo wit en onbeweeglijk als een dode... Was ze misschien al dood?... Hij vatte haar pols en hij rilde.

Hoe vaak heeft Wouter het nu al moeten vertellen: „Schedelbasisfractuur, een arm op twee plaatsen gebroken, en een been... Ja, we weten het nog niet allemaal. Nee, uiterst weinig hoop...”

Als een halfverblinde gaat hij door zijn fabriek. Hij móet hier even zijn, zijn komst was dringend gewenst, maar het kost hem de grootste moeite zijn gedachten bij de bewuste kwestie te bepalen.

Met duistere ogen staat hij tegenover een tweetal ingenieurs, die zojuist hebben geïnformeerd. Zijn vingers bewegen nerveus rond een knoop van zijn jasje.

Hier staan ze nu bij elkaar: drie kerels die kans zien om dode stukken metaal tot beweging te brengen... Maar Josientje, in het ziekenhuis, ligt daar nu nagenoeg roerloos. Daar kunnen zij geen verandering in brengen, daar staan zij buiten, machteloos en triest.

Triest. Over heel de fabriek lijkt een enorm dekzeil te zijn gevallen. De lach is afgeschermd, de vrolijkheid is vrijwel uitgeschakeld. Wie hield niet van Josientje, het gulle meisje? Nu blijkt wel overtuigend, hoe populair zij was.

„Ja,” herhaalt hij, „zeer zorgwekkend...”

En hij gaat verder. Hij staat in zijn kantoor, laat gedachteloos zijn hand over een folder glijden, heen en weer... Over de weg lopen twee kleuters met autopeds. Hun stemmetjes schallen. Wat weten zij van zijn gedachten?

Ze blijven staan, de kleuters. Waarom? Hij sluit opeens zijn ogen, hij kan het niet verdragen: een zwarte stoet trekt traag voorbij... Eén van de vele duizenden op deze wereld... Maar vandaag, vandaag... Hij kan zo iets vandaag niet zien...

Want zal ik ook niet weldra hier voorbij gaan? O, Josientje...

Kort daarop rinkt de telefoon.

De schrik slaat bijna hoorbaar door hem heen.

Nu komt het, het vernietigende bericht. Hij durft zijn hand niet uit te steken.

Zijn hart jaagt met een felle hamerslag.

Dan, resoluut, neemt hij de hoorn en denkt met een brok van verdriet in zijn keel: Zeg het maar niet meer, zeg het maar niet, dat het nu afgelopen is.

7

Ze maakt het goed!

Toch?

Toch?

Ze maakt het goed! Het is een amper te verwerken wetenschap, die zich opwindend in de volgende dagen gestoten heeft.

Loek kan zich de werkelijkheid bijna niet realiseren, na alles wat ze samen hebben doorgemaakt, na al die grauwe, grenzeloze uren. Na die tijdeloze tijd van stilte, leven ze in een tweede onwezenlijkheid. Wie zal deze blijdschap onder woorden brengen,

denkt ze soms. Wie kan de vreugde van hun aan-elkaar-gehechte troepje meten? Alleen de ogen kunnen het doorgeven, want zij bestrijken elk gebied.

De grote vreugde — ze trilt door in de woorden van Wouters gebed aan tafel, waarin hij dankt.

En Loek bedenkt, dat God alleen de omvang van hun blijdschap overzien kan.

„O, Wouter . . .”

's Avonds in bed, haar hoofd opeens tegen zijn borst geduwd, zijn armen om haar heen, kan ze zuchten van een nieuw en intens geluk. Ze kan dan eensklaps liggen te snikken. Het is of God haar na jaren weer de vreugde heeft gegeven, van een kind te hebben gekregen — hoewel het toch ook weer een totaal andersoortige vreugde is.

Ze ziet opeens met een vernieuwde, gezuiverde blik, hoe rijk ze is — hoe gezegend ze zijn.

En met een siddering van geluk bergt ze haar schouder tegen Wouters hand.

„Loekie . . . kindje dan toch . . .”

Hij voelt haar schokken en hij herhaalt zijn woorden op zachte toon.

En plotseling, in een flits weet ze, dat ook in het andere geval zijn woorden zo geklonken zouden hebben — als Josientje gestorven zou zijn . . . Dan ook zou ze zich aan hem hebben vastgeklemd. Inplaats van in een radeloze vreugde zou ze in een radeloze behoefte aan troost hem hebben omkneld.

„Loekie . . .”

Zijn handen, die haar haren strelen. O, dit onmeetbaar wederzijds bezit. Wat zou het zijn, als één van hen alléén moest wezen? Wat is het goed, dat God ons voor elkaar bestemd heeft!

En — wat zal het heerlijk wezen, als ook de kinderen iemand vinden, die voor hen bestemd blijkt te zijn!

Eens schrijft ze in een wilde drang een vers van de vreugde. Het geeft haar een grote voldoening. Want altijd weer heeft ze ervaren, dat de vreugden snel hun stijgkracht verliezen en inzakken tot het alledaagse niveau. Zo ging het ook na de bevrijding. En wie is in staat de blijdschap kunstmatig te vernieuwen?

Je moest de vreugden kunnen wekken — om de flessen te openen in een naargeestig uur!

Ze zit daar in het zonneshijnsel, in een hoekje van de tuin. Zacht streelt ze de poes, die haar nagedrenteld is. „Ja, poes, het gouden vrouwtje komt terug!” Hij spint, hij heeft zijn kleine

machientje ingeschakeld. Het zachte gebrom doet Lpek aan verre Stromwings denken, maar het verontrust haar niet meer, ze blijft het zwart-en-wit gevlekte pelsje strelen, en onverdroten loopt de kleine poese-motor door.

Kamer 19.

Atte Struweel loopt door de gangen van het ziekenhuis. Hij heeft heftig naar dit ogenblik verlangd.

Hij stapt naar binnen en ziet haar liggen, bij het raam. Fragiël lijkt ze. Haar ogen glanzen.

„Atte . . . Wat aardig!”

Vertederd loopt hij op haar glimlach toe. Hij zou haar willen kussen, maar hij doet het niet en toch heeft hij achteraf het gevoel, dat ze een zoen verwacht heeft.

Hij zit naast haar bed. Ze weten weinig te zeggen.

„Dat had niet veel gescheeld, hè?” zegt hij.

„Nee,” antwoordt ze zacht en de glimlach verdwijnt.

„Als jij toch maar net zo terecht gekomen was als ik, hè?” praat hij verder en hij heeft het tergende gevoel, dat hij hier louter onbenulligheden zit uit te kramen.

„Er was bij jou niets stuk, hè?” zegt ze, weer met een glimlach.

„Behalve mijn schoenen,” spot hij.

Haar lach wordt voller.

„Dank voor je fruitmand, hoor!” zegt ze dan.

Hij kijkt naar zijn handen, die bruin zijn en groot. Dan kijkt hij weer naar háár hand, bleek en tener.

Dat handje, niet de zijne, bediende de motor. Het doet zo absurd aan, nu ze hier ligt, hulpeloos, teer en onzegbaar lief.

Onzegbaar lief . . . Je moest haar even mogen knuffelen. Je moest even met die goudkrul mogen spelen, die om haar oor ligt gebogen. En je moest die klungelige houding van jezelf in één moment kunnen herzien; dat zotte praatje-voor-de-gelegenheid vervangen door een beter. En je ziet er geen kans voor. Je bent op ziekenbezoek. Er is iets officieels in dit hele gedoe. Er kan een zuster binnenkomen of een familielid van Josientje. En afgezien van alles: ze is momenteel immers zo breekbaar als een ijspegel. Hij zou het niet wágen.

„Je verveelt je zeker wel?”

„O nee, ik . . . Zie je, ik ben erg blij dat het zo goed gaat . . . En verder: ik maak wat plannen, af en toe.”

„Plannen?”

„Réisplannen.”

„O.”

„Scóóterplannen. Als ik weer beter ben . . . Ik heb al lang voor een scooter gespaard, zie je.”

Hij is verbaasd. Wat is dit voor een machinemeisje . . . Licht daar nog half kapot in bed, heeft het op het kantje af gehaald — staat bij wijze van spreken nog van top tot teen in de restauratiesteigers . . . En inplaats van nu voorgoed alle motoren te hebben afgezworen, is ze al weer bezig plannen te beramen voor tochten per scooter. Dat doet ze voor haar genoeg! Zegge en schrijf: voor haar gen . . .

„Een scooter is heel iets anders,” zegt ze. „En ik ben wel wat voorzichtiger geworden.”

„Tja . . .”

Hij moet lachen om dit eigenaardige kind. Even ondergaat hij weer de verwilderde rit, waarin ze hem meesleurde.

„t Leek er veel op, dat je je van je passagier probeerde te ontdoen,” schertst hij.

„In ieder geval is 't me gelukt, je er af te krijgen,” lacht ze. Maar meteen verdwijnt die lach ook weer. „Het is niet goed, er grapjes over te maken,” zegt ze ernstig.

„Nee,” geeft Atte toe.

En dan valt er een zwijgen, dat verbroken wordt door de binnenkomst van haar moeder.

„Nu verdwijn ik,” zegt Atte.

„Leuk dat je me opzocht.”

Haar glimlach vergezelt hem naar de uitgang.

Kamer 19.

De dominee heeft het nummer goed in z'n hoofd, al is hij geen expert in het onthouden van getallen. Hij heeft haar al vaak bezocht.

Josientje is blij als ze hem ziet. De dominee — Nooike's schietschijf. Waaróm toch eigenlijk? Omdat ze zich nogal eens aan zijn optreden meent te moeten ergeren. Bijvoorbeeld omdat hij aan het begin van een dienst pleegt te zeggen: „Onze hulpe . . .” Die laatste e, hè?

En natuurlijk vindt Nooike steun bij Roger; die twee warmen elkaar gewoonlijk op. „Zo'n jonge kerel nog,” smaalde Roger. „Gebruikt daar steevast zo'n aftands gezegde. Doet bepaald fris aan!”

Och, waarom van zulke kleinigheden zulke giftige kwesties gemaakt? Ze is het meestal wel met Nooike en Roger eens, maar hun reactie is zo overdreven!

En als je zo dicht bij de dood bent geweest en je het leven bijna opnieuw begint, vallen al die dingetjes waar Nooike zich zo over opwindt er wel héél erg bij in het niet!

Zij heeft de dominee in deze tijd leren kennen als een meelevend

man, hartelijk, vriendelijk. Hij is niet prekerig, maar hij praat ook niet langs de dingen heen. En zijn gebed is welgemeend.

Als hij een poosje bij haar heeft gezeten, zegt hij: „Je weet, dat ik een beroep heb?”

„Nee...” zegt ze en ze vraagt naar de plaats. En openhartig zegt ze: „Ik hoop, dat u blijft.”

Ze ziet, dat hem die woorden goed doen.

Hij trommelt wat met zijn vingers op zijn horloge.

Zal ik het vragen? overlegt ze. Och ja, waarom ook niet.

„Dominee, mag ik iets vragen — waarom zegt u bij 't begin van de dienst altijd: „Onze hulpe. Ik bedoel, waarom niet: Onze hulp?”

Hij kijkt verbaasd. En vervolgens verschijnt er op zijn gezicht een trek van verlegenheid.

„Eh...” begint hij. „Hoe zo, hoe kóm je daar zo op?”

„Omdat ik wel eens mensen hoor, die dat niet prettig vinden, wat ouderwets, niet fris. En ik moet ze gelijk geven — al is het natuurlijk maar een kleinigheid.”

Ze glimlacht.

Hij kijkt nog steeds enigszins verlegen.

„Ik dacht zo,” zegt ze, „laat ik het maar eens zeggen. Dan kunt u er misschien rekening mee houden.”

„Zeker,” zegt hij snel. „Dat is waar en ik waardeer het, dat je het me zegt. Als men critiek heeft, maar me die niet laat weten... Nu kan ik er rekening mee houden, nietwaar?”

„Als ik een man was en preken moest,” zegt ze, om hem weer op zijn gemak te stellen. „dan zouden de recensies vrij wat minder gunstig luiden, vermoed ik.”

„Die woorden zou ik nog niet graag klakkeloos willen onderstrepen,” weerlegt hij hoffelijk.

Als hij vertrekken wil, schiet hem blijkbaar nog iets te binnen. Glimlachend haalt hij zijn portefeuille te voorschijn en neemt er een blaadje uit. „Zo tekent mijn oudste zoon.”

Ze bezichtigt het kunstwerk van 't zesjarig kereltje.

„Leuk!” zegt ze lachend.

„Ja, niet? Zo echt onbeholpen, hè?” En vrolijk vertelt hij nog vlug even een alleraardigst voorvalletje, een avontuurtje van zijn kinderen.

Als hij vertrokken is, ligt Josientje er nog wat over na te denken. Ze kan zich voorstellen, dat hij veel van zijn kinderen houdt. Het moet heerlijk zijn, kinderen te hebben, iets over je eigen peuters te kunnen vertellen...

Misschien...

Later...

Atte?...

Enkele dagen later hoort ze in de stilte een middelzware Stromwing voorbij ronken.

Roger misschien, denkt ze hoopvol.

Ze heeft het wel eens wat kinderachtig gevonden van patiënten, dat ze vaak zo gesteld waren op bezoek, maar de ervaring heeft haar oordeel gewijzigd . . .

Hij rijdt door, denkt ze teleurgesteld, na gespannen het geluidsverloop te hebben gevolgd. Maar enkele minuten later hoort ze een gelijksoortig geronk, dat bij het ziekenhuis verstomt en kort daarop treedt de oppositie binnen: Nooike en Roger.

Gczellig!

„Ik hoorde jullie daareven al, is 't niet?”

„Je werd natuurlijk meteen ongeduldig, maar we moesten nog surprises inslaan, lieveling!” daast Nooike, terwijl ze haar zusje een zoen geeft. „En aangezien wij bezádigde rijders zijn, legt iedere vijftig meter gewicht in de schaal.”

Roger, gebruind en sportief, lacht breed.

„Wat ik vragen wou,” zegt Josientje na een tijdje, „hebben jullie ook motorbladen meegebracht? 'k Had er vader om gevraagd.”

„Kun je nèt denken!” lacht Nooike. „Zeg eens, wat stroomt er eigenlijk door jouw aderen? 'k Maak me sterk, dat het benzine is.”

„Je hebt ze wel bij je, hè Roger?” houdt Josientje aan.

„Ik? Nee, heus niet. Ik weet nergens van af. Maar ik vind toch wel, dat Nooike een beetje gelijk heeft . . .”

Het klinkt ontstemd.

Dit gaat hem te ver! Lieve mensen, hoe kort is het nog maar geleden, dat ze allemaal in de grootste ellende zaten als gevolg van 't gedrag van dat machinekind — en nauwelijks is ze weer wat aan de beterende hand of ze vraagt . . . Sapperloot!

Josientje is teleurgesteld. Ze had al uitgezien naar die technische tijdschriften, die steeds de nieuwste snufjes publiceerden . . . Dat Nooike nu uit haar tas de nieuwe aflevering van het damesblad waarop ze thuis geabonneerd zijn te voorschijn haalt, is natuurlijk ook wel aardig, maar ze heeft nu eenmaal een sterke voorkeur voor dat technisch tijdschrift!

Als ze op het punt staan om te vertrekken, zegt Nooike opeens: „O ja, zeg — nõg iets: onze dominee begint zich een tikkeltje minder klassiek uit te drukken. 't Viel ons op, hè Roger?”

Roger knikt en grijnst. „Als hij besluiten mocht om te vertrekken, zullen wij 't nog betrèuren!” zegt hij.

„O,” zegt Josientje, licht geraakt. En dan, droog: „In ieder geval

zie je nu toch, Nooike, hoe goed het was dat je hem op de hoogte gebracht hebt van je critiek." . . .

Kamer 19?

Jan Spelt heeft lang gearzeld. Hij wou haar dolgraag een bezoek brengen, maar was het wel gemotiveerd?

Van zijn kant misschien nog wel, want hij mocht haar nu eenmaal bijzonder graag, maar was dat wederkerig?

Er had een losse vriendschapsband bestaan toen ze samen in Utrecht wijsheid insloegen, maar naderhand zakte het af. Ze groetten elkaar kameraadschappelijk, maar bestond er een geldige reden om haar eens op te zoeken?

Ja, dacht hij, nu ze ziek is, kan het wel. Als ze gezond was, zou hij het niet wagen.

Hij ging naar Utrecht; hij had er een paar zaken af te wikkelen en nu ging hij meteen maar eens bij Josientje kijken! . . .

Hij loopt wat schutterig met zijn anjers door de gangen, althans die indruk heeft hijzelf, hoewel niemand hem verwonderd opneemt.

Eerst loopt hij wat te ver. Als hij terugkomt, is hij gelijk met Atte Struweel bij de deur. „Sorry,” zegt Atte. Hij draagt eveneens een boeket.

Zodoende komen ze gezamenlijk als twee verlegen kereltjes naar het ziekbed van Josientje.

Josientje kijkt verheerlijkt en verlegen tegelijk. Deze verering doet haar vrouwenhart goed, maar ze weet nu warempel haast niet, hoe ze kijken moet bij de nadering van dit onverwachte bloemencorso. Zij drukt beiden met evenveel hartelijkheid de hand — en eerlijk: ze vindt het ook van beiden even aardig.

Atte zit zich het een en ander af te vragen. De blik waarmee ze Jan verwelkomt heeft, was eigenlijk weinig minder hartelijk dan die waarmee ze hem begroette. En dat acht hij een verontrustend symptoom. Die twee kennen elkaar al sinds jaren, wie weet welke verborgen sympathieën zich nu zullen gaan roeren. Toen het ongeluk gebeurd was en hij nog half verwezen tegen een boomstam leunde, zag hij ineens Jan Spelt bij Josientje neerhurken en haar pols betasten. Er was iets in dat gebaar dat uitging boven plichtmatige eerste hulp bij ongelukken . . .

Hij kijkt na een tijdje op zijn horloge en zegt, dat hij niet langer blijven kan.

Als hij verdwenen is, blijft het even stil. De één weet de gedachten van de ander. De sfeer heeft iets gedwongens.

„Toch fijn, dat ik je hier eens zie, Jan.”

„Vind je?”

Hij denkt weer aan dat ogenblik, dat ze met Atte voorbij zoefde.

Waarom keek ze toen niet meer opzij? Omdat ze al haar aandacht nodig had bij het besturen van de motor?

„Ik kom vazen te kort,” lacht ze.

Hij kijkt naar een goudige lok, die zich speels met de buiging van een poesestaart, om haar oor heeft gelegd. Hij zou dat krulletje graag even in zijn handen nemen . . .

Wat ligt ze daar kleintjes, denkt hij verder.

En vervolgens probeert hij zich in te denken, hoe heerlijk het moet zijn, als je je 's morgens staat te scheren en maar even je hoofd wat hoeft te wenden, om haar te zien liggen, kleintjes en lief — je vrouw!

Hou nu maar op, Jan. Verkóóp je romans maar. Je zult ze zelf niet licht beleven, je grijpt er naast, miezerig ventje dat je bent. Weet je, bij wie je een bezoek brengt? Bij je voormalige lesge-nootje. Voormálige. Bij een dochter van ingenieur Stormerdam, de directeur van de Stromwing. Die naam kom je overal tegen!

En nu kun je je hart wel vertederd en verlangend voelen kloppen in je borst, tot aan je keel, bij de gedachte dat dit meisje je wat nader kwam . . . maar je fantasieën zijn volkomen zinloos. Geloof maar dat er wel personen zijn, voor wie je het veld moet r . . .

„Je kijkt niet erg opwekkend, Jan.”

„Nee? Nou, vertel me dan eens wat.”

„Vertellen? Maar m'n lieve jongen!”

Dat is helaas niet meer dan een term, stelt hij vast.

„Ik beleef hier niets, 'k was blij dat ik jou eens zag.”

„Ja,” zegt hij, „ik was hier voor zaken en toen dacht ik, laat ik eens eventjes gaan kijken.”

Stom! denkt hij er achteraan. Hij ziet, dat het haar tegenvalt.

Als hij vertrokken is, na een hartelijke handdruk, voelt Josientje zich moe.

Er is niets meer over van de opgewonden vreugde bij de binnenkomst van Jan en Atte. Ze voelt zich verward. De verering in de ogen van die twee is haar niet ontgaan. Jan heeft wel even gedaan alsof hij hier zo'n beetje terloops een bezoek bracht, maar even later was het haar wel al weer duidelijk, dat het bezoek voor hem de hóófdzaak was.

't Zijn goeie jongens, allebei. Maar Atte is forser in zijn optreden, mannelijker dan Jan. Jan is wat te zachtaardig.

Laat ze er nu maar niet meer aan denken.

Ze probeert het, maar het lukt niet erg.

't Is wel erg sneu voor haar, dat ze de bruiloft van tante Adri niet kan meemaken, maar Nooike heeft gezegd dat er in ieder geval het een en ander kan worden opgenomen.

Tante Adri is een tijdje werkzaam geweest in de zaak van Karel en Helène; vandaar dat die twee aanwezig hopen te zijn bij haar huwelijksfeest, terwijl ook hun huisgenoot, Fons van Meulichem verwacht wordt. Als Karel dan zijn wire-recorder meebrenkt, zal Josientje naderhand ook nog enige indrukken kunnen krijgen. Aldus Nooike. En Rieneke vindt het een leuke oplossing.

Nooike zoekt Karel op in zijn zaak. Hij is natuurlijk graag bereid om mee te werken.

Zij drementelt vervolgens nog even rond, tot een staande schemerlamp haar aandacht trekt — een apart model.

Dat zou iets leuks zijn om Josientje mee te verrassen, als ze thuis komt uit het ziekenhuis! De andere huisgenoten zullen er ongetwijfeld voor te vinden zijn.

Ze keert zich om. „Zeg, Karel — is je echtgenote aanwezig?“ „Ze moet er wel zijn,“ zegt hij verstrooid.

„Kom kom, je doet het voorkomen alsof het de een of andere onbenulligheid betreft! Ik vraag je niet om een gloeilampje of een stekker. De stakker.“

Helène is bezig zich te kleden, maar de kleine Tanneke fungeert inmiddels op bijzonder liefvallige wijze als gastvrouw; zij weet Nooike wel bezig te houden. Na haar met zwijgende ernst de pop te hebben getoond, tovert ze op onnaspeurlijke wijze een monumentale bonbondoos te voorschijn. Nooike verwacht reeds getraceerd te zullen worden, als ze ontdekt dat de doos foto's bevat, waaronder een bijzonder leuke serie van Fons, alle van 't zelfde formaat. Fons in luisterende houding, van links gezien, van vóren geobserveerd, lachend en ernstig, rokend, peinzend, geïnteresseerd en indolent.

Pose natuurlijk, stelt ze vast. Maar niettemin: leuk. En ze denkt aan de folders, die ze wel eens in een bankgebouw ziet liggen met het nodigend bijschrift: „Interesseert u dit? Neem me dan mee.“

Glimlachend keurt zij de opnamen en schiet in een schaterlach als ze terloops een blik op Tanneke werpt. Het kind kijkt zo ondoordringend, alsof het vermoedt dat er een juwelendiefstal wordt voorbereid! Het zijn evenwel slechts een lachende en een dromende Fons, die in Nooike's tas verzinken — waarna Helène binnentreedt.

„Onze huisgenoot,“ licht ze quasi ernstig toe, als ze de ver-

menigvuldigde Fons huiselijk op Nooike's knie aantreft. „Goed geslaagd, hè?”

„Ja, uit zielkundig oogpunt ook vooral!” zegt Nooike op spottende toon.

Helène neemt haar even opmerkzaam op. Ze kent haar jongere vriendin wel zo'n beetje. Achter haar dwaze praatjes verbergt ze vaak haar ernst. Fons laat haar lang niet onverschillig. Dat heeft Nooike tegenover haar wel eens losgelaten. Het is enkel zijn baan, waar ze niet enthousiast over is en die haar er steeds weer toe brengt, een spottende afweerhouding aan te nemen. Maar op de duur . . . op de dūūr — zal ze capituleren. Fons hoeft zich geen zorgen te maken.

Zo ziet Helène het.

Als ze nogmaals een blik op Nooike werpt, merkt ze dat die naar buiten zit te staren.

Met de foto's van Fons in haar tas verlaat Nooike even later het huis van haar vriendin. Die kiekjes zal ze vanavond nog eens op haar gemak bekijken. En niet alleen vanavond! Er zijn invloeden, geheimzinnig en zoet, waar je je moeilijk aan onttrekken kunt . . .

Plotseling schiet het haar te binnen, dat ze Rieneke even bellen moet en snel gaat ze de eerste de beste telefooncel binnen. Terwijl ze daar staat, ziet ze Fons hollend op haar afkomen. Althans zo lijkt het. Maar het is zijn bedoeling een autobus te pakken — wat hem echter mislukt.

Ze ziet, dat hij zijn poging opgeeft, en enigszins klungelig slingerend met zijn tas komt hij naderbij. Zijn gezicht staat een tikje triest, maar zodra hij haar ontdekt, lichten zijn ogen op. Net als op één van die kiekjes, denkt ze. En: aardige jongen toch!

Zijn das is vandaag uitermate modern, een charmant geval, en verder valt het haar op, dat een van zijn vingers verbonden is.

Hij blijft wachten, tot ze naar buiten komt.

„Hoe vond je me in die vitrine?” lacht ze.

„Bijzonder aantrekkelijk,” zou hij kunnen zeggen en dan deed hij de waarheid geen geweld aan.

„Je miste je bus? Ik zag je hollen.”

„k Had me verlaat.”

„Tja . . . het kan riskànt zijn, je te verlaten.”

Hij kijkt haar onderzoekend aan. Bedoelt ze iets met die woorden? Wat zei Helène tegen hem, een paar weken geleden nog maar? Het is je báán, Fons. Zelf ben je wel bij haar in de gratie. Neem dat van me aan.

„Wat is er met je vinger?” informeert ze.

„Wel, ik heb me zo gemeen geknepen, eergister, bij Karel thuis. Tanneke duwde onverhoeds de deur dicht.”

Ze lachen om de zo dwaas veroorzaakte catastrofe.

„k Was niet op de hoogte,” zegt Nooike.

„Dat gaat zo, als je je vrienden verwaarloost. We zien je nage-noeg nooit meer.”

„t Is waar. Maar ik ben tegenwoordig vreselijk bezet, Fons. Dat gaat zo, als er trouwplannen zijn . . .”

Hij schijnt te schrikken.

„Ik moet verder,” zegt ze. „k Ben bezig met de voorbereidselen voor de bruiloft van tante Adri, zie je.”

10

Als Kees op deze avond van zijn werk naar huis rijdt in zijn lilliput-car, staan de sterren al aan de hemel.

Opeens ziet hij in het schijnsel van de koplampen een jongen en een meisje wandelen. In de jongen herkent hij een van zijn weinige vrienden.

De twee lopen wat dromerig, stevig omstrengeld.

Als hij ze bijna genaderd is, laat hij even zijn claxon klinken. De twee springen op en staren hem verbijsterd aan. Hij steekt grinnikend zijn hand op.

Zó, denkt hij daarna. Dus die óók al. De laatste vrijgezel onder de vrienden. Straks zijn ze misschien allemaal getrouwd.

Van zijn jolige stemming is niets meer over. Hij begint een gevoel van vereenzaming te krijgen. Hij ziet zichzelf al op visite, nu bij deze, dan bij gene, allemaal kameraden van voorheen. Voor de kinderen brengt hij chocola mee en ze zeggen allemaal oom.

Als hij de smalle zijweg inslaat, ziet hij links vooruit een lichte bewegen. Het moet ergens op de berm zijn. Even later beschijnen zijn lampen een zittende gestalte: een meisje, dat plaats genomen heeft op een laag, bemost walletje, dicht bij de weg. Het blijkt zijn zuster Rieneke te zijn.

Ze zit daar met een boekje op haar knieën en licht zich met een zaklantaarn bij. Het is hem direct duidelijk, dat ze eens weer verdiept is in haar hobby: het bestuderen van de sterrenhemel. Ze heeft een hele rij boeken waarin die materie wordt behandeld, en een klein werkje met sterrenkaarten, plus een zaklantaarntje, voert ze vaak mee in haar tas. Ze zal nu bezig zijn, de sterrenbeelden op de kaart na te gaan.

Hij stopt en vraagt of ze mee wil.

„Och, 'k zit hier goed,” zegt ze.

„O, je wacht zeker op iemand,” bedenkt hij, met een lichte schrik om zijn onnozelheid.

Maar ze begint te lachen. „Welnee, joh. Hoe kom je er bij! 'k Zou niet weten op wie. 'k Was een eindje gaan wandelen omdat ik hoofdpijn had en nu zat ik hier wat te kijken.”

Hij knikt. Hij stopt zijn kromme pijpje en steekt de brand er in.

„Nu, als je mee wilt . . .”

„Alleen als je niet regelrecht naar huis rijdt. Want daar is het op 't moment niet bepaald gezellig. Vader en moeder zijn naar Josientje. Roger — wie weet waar die nog uithangt, en Nooike is slecht gemutst. Alleen de poes heette me welkom.” Ze lacht.

„Waarom is Nooike slecht gemutst?”

Rieneke haalt haar schouders op. „Een gril natuurlijk. Ze voelde dat er een puistje op haar wang verscheen. En dat nog wel tegen het feest van tante Adri. En nu deugde er ineens niets meer, de kleren niet, de schoenen niet, en 't feestgedicht niet dat ze samen met mij zingen zou. Toen we 't pas gemaakt hadden, was ze uitbundig, nú is het een prul zonder geestigheid en zo. Je weet hoe ze dan losdavert. 'k Vind het te onbelangrijk om me er in te verdiepen.”

„Of je gelijk hebt! Ze zal wel weer betijen.”

Hij heeft intussen een andere weg genomen. Ze rijden door de donkere landen, ze praten wat en hij denkt: met Rieneke praat ik toch verreweg het meest, veel meer dan met Nooike en ook meer dan met Josientje. Rieneke is, niettegenstaande haar vaak jachtig beroep, nogal rustig. Ze begrijpt je ook. Je durft je tegen haar uit te spreken.

Hij vertelt, dat hij één van zijn vrienden daarnet met een meisje zag wandelen.

„En toen benijdde je hem een beetje,” zegt Rieneke.

„Ja . . . zo iets. 't Leek me mooi, om een meisje te hebben. Maar ik heb nooit iemand gezien, die me bijzonder trok. Trouwens . . . Roger ook niet, geloof ik.”

„Denk je? Weet je dan alles?” Ze zal maar niet doorgeven, wat Roger een weekje geleden nog, in een heftig ogenblik blijkbaar aan haar kwijt moest: „'k Zoek me rot naar dat ene meisje, dat ik trof tijdens dat congres. 'k Weet alleen hoe ze heet. Meer niet. Maar 'k zal haar wel weten te vinden!”

Ze zei toen: „En als je d'r gevonden hebt — hecht je er waarschijnlijk toch maar weinig waarde aan. Zo gaat het gewoonlijk immers met jou. Maar als je eens een annonce plaatste in ons blad. De tarieven zijn laag. Verloren: een meisje.”

Meer is er niet gezegd. Roger keek al dreigend. Er stonden ditmaal klaarblijkelijk enorme belangen op het spel. Hij zoekt zich rot . . . Nu ja, 't is niet onmogelijk dat het deze keer dieper zit.

Natúúrlijk geeft ze het niet door. Dit bericht is niet voor publicatie vrijgegeven. Ze zou het vertrouwen van beide broers verliezen.

„Ik dacht daareven,” vervolgt Kees, „straks zijn al mijn vrienden getrouwd.”

Zij knikt.

„Ik heb soms ineens 't gevoel,” zegt hij, „dat ik er naast grijp, dat ik iets missen zal. Ik houd van m'n werk, zeker — maar er is méér. Ik bedoel: er kàn meer zijn, je zou rijker kunnen zijn. Voel je?”

„Ja ja — èn?”

„Nou ja — ik zou 't bijvoorbeeld geweldig vinden als hier naast me nu inplaats van jij m'n meisje zat. Hèt meisje dan altijd. Er zijn er genoeg. Aárdige ook — genòèg. Maar hèt meisje, zie je. En dat heb ik nog nooit gezien. Kun je me begrijpen?”

„Natuurlijk well!”

En met het flitsende combinatievermogen, dat ze vermoedelijk van haar moeder heeft meegekregen, stelt ze vast, dat er nu blijkbaar met haar beide broers iets aan de hand is, dat in zekere zin gelijksoortig kan worden genoemd. Want zien ze niet beiden uit naar hèt meisje? Met dit verschil, dat de één haar gezien heeft en de andere nog niet . . . Van harte hoopt ze, dat beiden zullen slagen op hun speurtocht.

„Om altijd ongetrouwd te blijven . . .” mompelt hij. „Nee . . .”

Er valt een stilte.

De motor gonst.

De avond is nu zwart.

„Ik zou ook niet graag ongetrouwd willen blijven!” klinkt opeens Rieneke's stem. „Niet graag!”

Uit de toon waarop ze deze woorden uitspreekt, kan hij zonder moeite afleiden, hoe nu haar ogen zijn. Er was iets van onrust in haar stem, alsof ze schrok van het idee. En in zulke gevallen schieten haar ogen onverhoeds in alle richtingen.

Eén blik op haar gezicht bevestigt zijn vermoeden.

Na een lange stilte komt weer haar stem, gevuld met een toon van verlangen: „'t Moet ontzaglijk heerlijk zijn, sámen door 't leven te gaan — al zeg ik het wat cliché-achtig. En dan: kinderen te hebben.”

„Zo zou Nóóike nóóit praten,” zegt hij, wat schamper.

„Dan vergis je je.”

Weer een korte tijd van zwijgen.

„Die Fons . . .” mompelt Kees.

Rieneke voelt, dat ze kleurt, nu die naam wordt uitgesproken.

11

Die Fons . . . mijmert Nooike. Waarom speelt hij zo veelvuldig door m'n gedachten?

Morgen zal tante Adri trouwen. Nooike, juist uit bed, staat een paar minuten te verdromen, starend op de bedauwde morgentuin.

Het moet wel iets bijzonder feestelijks zijn, het idee dat je trouwen gaat! Ze tracht het zich voor te stellen. En ze kan het moeilijk laten, de kiekjes van Fons nog eens even te voorschijn te halen — zoals ze de afgelopen dagen meer dan eens heeft gedaan.

Nou, vooruit — laat ze opschieten! Wat bezielt haar?

Maar die avond, als ze nog even, in gezelschap van Rieneke, bij tante binnenwipt, gaan weer dezelfde gedachten beslag op haar leggen. En in nog sterkere mate. Het moet toch wel iets bijzonder heerlijk zijn, als je er zo voorstaat als tante Adri!

En even neemt ze haar tante verstolen op, terwijl die de radio aanzet.

De weervoorspelling luidt gunstig.

„Dus, tante, u hoort het,” zegt Nooike. „Vermoedelijk feestelijk wéér op uw trouwdag. En voor de verdere toekomst zal Rieneke de sterren raadplegen.”

„Gek kind!” zegt Rieneke met felle verontwaardiging. „Hoe verzin je 't!”

En ook tante schijnt deze woorden niet te waarden.

Natuurlijk niet! Zelf schaamt ze zich achteraf ook voor die uitlating.

Als ze terugloopt naar huis, schemert het al.

Ze is alleen; Rieneke moest nog een andere kant uit.

De avond is zoel. Het is een wonderlijke zomer, zoéen waar je iedere winter naar verlangt, maar die je maar zelden beleeft: veel dagenreeksen met een milde zon. Soms vallen er wat regens, snel en zwaar, maar ze brengen geen kilten mee, ze brengen een verfrissing en vernieuwing aan, die steeds je verwondering wekt. Dit moest tot in de winter kunnen blijven.

Ze neemt de buitenwegen, langs het plantsoen. Vogels zitten in een boomtop en zenden onstuimig hun lied de rode hemel in.

Alsof ze het wéten, denkt ze, wéten voor Wie het bestemd moet zijn.

Ze raakt er over aan het mijmeren. Ze heeft haar vlugge pas verloren, ze gaat wat traag en dromend langs de bomen en ze denkt telkens weer: dit is pas zingen. Die vurigheid moest er ook bij de gelovigen zijn! Met ergernis stelt ze vast, dat ze altijd bitter weinig van dat vuur om zich heen ziet, bitter weinig van de glans van het koninkrijk. En dan: zelf toon ik daar ook niets van, hoe-genaamd. En met een verdrietig en mateloos verlangen naar volmaaktheid gaat ze voort.

Als ze de grens van het groen genaderd is en afbuigt naar de huizenrij, hoort ze dat ze geroepen wordt. Ze ziet opzij en ontdekt op het terrasje van een restaurant de wenkende hand van Fons. Hij zit daar prinsheerlijk te roken, achter een glas wijn.

„Neem plaats,” zegt hij. „Je hebt geen haast, dunkt me.”

Ze glimlacht en zoekt niet naar een puntig woord. Voldaan laat ze zich neer in de rotanstoel en kijkt daarna wat dromerig naar het glas dat de ober voor haar heeft neergezet.

„Sigaret?”

„Graag.”

De rook trekt wankel en nietig langs het enorme avondrood.

„Wat een avond, hè?” zegt ze.

Hij knikt.

Zij denkt aan wat haar moeder heeft gezegd van deze avonden: Je moest ze als platen in een map kunnen bewaren.

En met een glimlach geeft ze die woorden door.

„Inderdaad,” zegt Fons.

En dan is het weer stil.

Het avondrood zet de wijn in brand. Nooike staart naar dat kleine vuur, omhuld door glas. En even stelt een beeld zich op in haar gedachten: een glazen zee, met vuur vermengd... Och, denkt ze, dat heeft met deze dingen niets te maken. Maar toch — iets van de vrede, die zich uitstrekt achter Gods vuur en glas, is in deze gezuiverde avond gezonken.

Zij ondergaat dat wonder. Zij zit hier in de schemering met Fons. Het vogellied klinkt rijp en afgewogen op uit het verdonkerd groen. Dat hoge lied en de brede avondbrand, de gezichtscontouren van Fons, de golving van zijn zwarte lok boven het kleine dubbelvuur van wijn... Hier ligt haar agressiviteit volkomen stil en is haar spottoon weggesloten.

Op een afstand ziet ze zichzelf door de straten gaan, observeert ze haar dagelijks gedrag, en wat beschaamd stelt ze vast, dat haar handelwijze dikwijls nog overeenkomt met die van een bakvis. Alsof ze dat stadium al niet sinds lang ontgroeid is.

Verstolen kijkt ze langs haar sigaret naar Fons, naar dat geliefd profiel. En duidelijk staat haar voor ogen, dat het goed zal zijn om met hem verder te gaan. Laat zijn positie dan niet zijn zoals ze wel zou wensen. Zij kan wel naar iets hogers willen grijpen, maar er is maar één Fons! Met hem zal ze tevreden zijn, gelukkig zijn!

Het vooruitzicht stemt haar wonderlijk rustig.

Ze denkt weer aan de woorden, die ze eens via Helène heeft gehoord: „Ik zou haar willen hebben, Helène, eerlijk. Maar ze blijft altijd op een afstand. Onbereikbaar. Alsof ze altijd de spot met me drijft.”

Ach ja... Maar als je niet weet, wat je wilt... Vanaf heden zal haar houding hem niet meer schichtig kunnen maken!

Achter hun rug, in de zaal, vangt het geklik van biljartballen aan. Uit een zijstraat naderen een paar heren. Fons kijkt even naar de naderenden en werpt dan een blik op zijn horloge.

„'t Spijt me, Nooike, 'k heb nog een vergadering hier. Ik zie daar de heren.”

„Dan breken we op,” lacht ze. „Zonder vergaderingen kunnen we niet meer leven.”

„Je hebt gelijk. Ik ben geen erge voorstander van veel bijeenkomsten.”

„Goed zo. Nu, tot morgen dan, hè? Prettige avond. Neem maar gunstige besluiten.”

Oei, denkt ze dan, terwijl ze het terras verlaat, laat hij dat laatste alsjeblieft niet opvatten als een dubbelzinnigheid! Ze zou zich bepaald generen!

12

Fons kan niet ontkennen dat de dames Stormerdam de feestdag van hun tante op uiterst elegante wijze weten op te luisteren!

Van Nooike dwalen zijn ogen verstolen naar Rieneke.

Nooike heeft vandaag niets van dat tartende over zich. Trouwens ook toen ze met hem op dat terrasje zat, heeft hij weinig van die gewoonte tegenover hem bespeurd. Ze was toen bepaald wat dromerig. Nu zit ze vol kwinkslagen, haar ogen staan guitig.

Rieneke is stiller. Eigenlijk kende hij Rieneke maar amper. Bij Karel en Helène heeft hij haar nooit aangetroffen, daar komen alleen Nooike en Josientje veel.

Nu ziet hij dan Rieneke — een lang, uiterst buigzaam meisje,

slanker nog dan Nooike. Ze draagt een kleine, zwarte pelerine. Haar armen zijn bijzonder blank. Haar haar is zwart en weelderig en wordt op enigszins afwijkende wijze gedragen, bijzonder smaakvol. Haar ogen schijnen donkergrijs te zijn en staan een weinig schuin, als bij een oosterlinge. Er is iets verschietends in die ogen, een vreemde waakzaamheid, die aan onrust grenst. Er is in heel deze verschijning iets, dat exotisch aandoet en dat hem wonderlijk boeit. Af en toe jaagt er een lach over haar gezichtje als een vlaag zonlicht, een bewijs van spontane vrolijkheid. En dan weer is het één en al ernst. Plotseling staan haar ogen pal in de zijne, critisch, peilend, onrustig ook. Betrapt wendt hij de zijne af.

Er is een gelukstelegram binnengekomen van Josientje. En het bruidspaar zendt haar een telegram terug met dank en beste wensen, terwijl ze zich voornemen haar nog even een bezoek te brengen. „Ze ligt daar vandaag zo alleentjes,” zegt tante.

„Nee, tante, nu wilt u de zaak misleiden,” zegt Roger, die bezig is met zijn camera. „U móét natuurlijk uw toilet laten zien!”

Intussen zorgt Karel voor de beloofde geluidsopnamen.

Zo is het mogelijk, dat Josientje van het feest het één en ander te zien krijgt en te horen.

Als ze haar zusters het liedje hoort zingen, dat speciaal voor de gelegenheid gemaakt was, valt het haar op dat Nooike's stem enigszins mat klinkt, alsof ze er niet in is. Althans in het begin.

Ook op de kiekjes is Nooike niet steeds zoals Josientje verwacht had. Ze heeft iets straks over zich. Althans op sommige opnamen.

Wat is er aan de hand geweest?

Aandachtig, onderzoekend bekijkt Josientje een bepaalde foto, waarop ze Fons met mateloze bewondering in Rieneke's richting ziet gluren...

Als ze het ziekenhuis verlaten mag, wordt ze door haar vader en moeder gehaald.

De zon schijnt en er staat een stevige bries, de bomen laten met zich sullen.

Josientje kan wel zingen. Ze gaat naar huis! Naar huis! Wat heeft ze uitgezien naar deze dag!

Als ze de Stromwingfabriek ziet liggen, kijkt ze verbaasd naar de reusachtige vlag, die boven het voorterrein gehesen is en verwaarloosd wappert, hoog aan de mast, hoog in de wind. En verder hangen er minstens tien vlaggen uit de ramen, onstuimig klappe-

rend, hun blijde kleuren langs de muren jagend, zodat het lijkt alsof de gevels leven en in bloei geschoten zijn.

„Wat zeg je er wel van?” lacht haar vader. „Ter ere van je thuiskomst. Dat hebben ze helemaal op eigen initiatief gedaan!”

Josientje kan niets zeggen. In haar keel zit een brok.

En daar ligt ze nu, in de vertrouwde huiskamer, voor het wijde raam. De zon schijnt op de tuin, op haar handen en op de poes, die welvoldaan naast haar heeft plaatsgenomen op het bed en geheimzinnig snort. De lieve brompot! Vertederd strijkt ze over zijn glanzend pelsje.

En wat verspreid in de kamer zitten en staan de overige huisgenoten. Blijde gezichten overal.

Moeder schenkt thee.

Vader zit intensief te roken.

Kees, die met een vaartje van zijn werk is komen rijden, vertelt iets over de boerderij, hoewel niemand daar op dit moment belang in stelt. Hij weet natuurlijk niet wat hij zeggen moet. Josientje snapt het wel. Als hij voor de variatie zijn raar krom pijpje voor de dag haalt, knipoogt ze maar eens tegen hem.

Rieneke staat wat peinzend bij een ander raam en Roger hangt wat op de leuning van een stoel.

In een hoek ligt zijn witte valhelm. En Loek denkt telkens: toen lag die óók ergens in een hoek, die avond van het ongeluk . . . die nacht . . . Toen we óók bij Josientje waren . . . Wat een verschil

Er wordt een enorme fruitmand bezorgd, van het fabriekspersoneel.

Josientje ligt er met een verheerlijkt gezicht en een traan in de ogen naar te kijken. Had ze zoiets verwacht?

Naderhand kijkt ze wat vermoeid naar buiten. Boven het heestergroen dartelen de Stromwingvlaggen. Straks zal ze daar haar werk weer mogen doen.

Haar vader kucht en zegt: „Nou, 'k moet zeggen, dat het een geweldige dag is. Nietwaar? Die vergeten we niet! Evenmin als die van het ongeluk. Wie had toen durven hopen, dat het nog weer zo worden zou?”

Wie had dat durven hopen? denkt Josientje. Had men de hoop eigenlijk niet zo goed als ópgegeven? Wat zijn dat geweest voor vreselijke uren? Toen zij bewusteloos lag . . .

„We mogen dan ook wel heel dankbaar zijn,” hoort ze haar vader zeggen.

„Dat zijn we toch ook?” zegt haar moeder zacht.

Rieneke knikt.

Het is stil in de kamer.

Eén van de eersten die haar een bezoek brengt na haar terugkeer uit het ziekenhuis, is de student Atte Struweel. Zoals ze wel verwacht had ook.

Als ze hem ziet komen langs de border, begint haar hart een tikje sneller te kloppen. Vrolijk steekt ze haar arm omhoog en met een verheugd gezicht zwaait hij terug. Hij kijkt in een paar stralende ogen.

„Zo, Josien — dat lijkt al een stuk bêter, hè?” Hij feliciteert haar met een stevige handdruk. „Van harte, meid!”

„Dank je, Atte! 'k Ben erg, èrg blij dat ik weer thuis ben. Dat begrijp je.”

„Vanzelfsprekend. En hoe voel je je nu?”

„O, uitstekend.”

Hij knikt tevreden.

Hij blijft theedrinken, vertelt een paar aardige voorvalletjes. Hij kàn goed vertellen, die Atte! Hoe weinig mensen kunnen dat eigenlijk? denkt ze. Werkelijk goed vertellen. Roger is er ook sterk in. En Rieneke af en toe. En moeder, niet te vergeten.

Ze lacht vrolijk om de dwaasheid, waar Atte haar op tracteert, terwijl ze niet minder geniet van zijn stem.

„Maar nu verdwijn ik weer! Josientje, tot kijk!”

Als hij het pad weer afgaat, kijkt ze hem even na.

„Ja, jij wordt niét verwaarloosd door de heren,” laat Nooike zich ontvallen, als Josientje haar terloops van het bezoek vertelt.

Josientje kijkt haar eens aan. Ze zijn samen in de kamer.

„Bedoel je misschien, dat er van jóú géén notitie genomen wordt?” vraagt ze voorzichtig.

Nooike zwijgt. Haar gezicht krijgt een stuurse trek.

„Je begon er zelf over, Nooike.”

„Nou ja, goed. Er kan een mens wel eens iets dwars zitten.”

„Natuurlijk. Kan ik je misschien helpen? Vermoedelijk niet, denk ik.”

„Nee.”

Nooike kijkt met een duistere blik naar buiten.

„Je mag het trouwens best weten. Fons ontloopt me.”

„Ontlóopt hij je?”

„Nou ja, die indruk krijg ik.”

„Al lang?”

„Sinds de trouwdag van tante.”

Het is stil, even.

„Ik was net klaargekomen met mezelf,” gaat Nooike door.

Ze schijnt zich ineens te moeten uitspreken. En Josientje luistert aandachtig. Ze heeft met haar zusje te doen, want ze hoort en ze voelt, dat Nooike al zo ver op weg was. En nu zó... Nu dit.

„Misschien...” begint ze.

„Ik vergis me niet, Josientje! Op tante's trouwdag...”

Nooike, de felle, de vaak zo sarcastische — ze snikt. Verwoed grijpt ze naar haar zakdoek, veegt haastig haar ogen weer droog en zit dan met verknepen mond te kijken naar het overgordijn.

„Kreeg hij...” aarzelt Josientje, „kreeg hij Riéneke in 't oog?”

Nooike knikt lusteloos. „Je hebt zeker die foto bestudeerd... Nou ja, ze zag er aardig uit, die dag. Dat Fons daar oog voor had, goed... Wie vond haar niét aardig? Dan heb je geen greintje aesthetisch gevoel. Maar dat hij toen meteen wèg was van haar... Want die indruk krijg ik!”

Josientje weet niet, wat ze zeggen zal. Nooit heeft ze Nooike zo gezien, zó verslagen. Wel was het haar al opgevallen, dat ze de laatste dagen erg prikkelbaar was.

„En dat het juist nú zo gaan moest,” zegt Nooike verbitterd. „Nu ik zelf wist, wat ik wilde... Zal ik je eens wat zeggen, Josientje?” Scherp wordt haar stem. „Ik gun hem niet aan Rienekel Kun je denken!”

Ach, het is zo'n zielig machteloos vertoon. Wat bewerk je met zulke woorden? Ze voelt het zelf ook wel. Ze vecht opnieuw tegen haar tranen. En tersluiks kijkt ze naar Josientje.

Josientje zwijgt. Eindelijk zegt ze: „Misschien maak je je te vroeg bezorgd, Nooike. Misschien is het een bevlieging. Wie weet, hij kan er nu wel al weer heel anders over zijn gaan denken. Hè?”

Nooike trekt met haar schouders. „'t Mooie is er af,” zegt ze triest.

„Wist hij, wat hij aan jou had?” vraagt Josientje voorzichtig. „Je hield hem meestal wat op een afstand...”

„Ja,” barst Nooike uit, „dat heb ik misschien te lang gedaan! Maar ik... ik wist niet... Eerlijk, Josientje! Ik mocht hem wel graag, maar...”

Die wondermooie zomer, waar ze zo van genoot — wat dóét haar die zomer nu nog? 't Mag herfst gaan worden voor haar part. De dagen zijn tòch triest!

Het heeft haar goed gedaan, dat ze zich uitgesproken heeft tegen Josientje, dat hartelijke, spontane kind. Verder doet ze er het zwijgen toe.

Ze ziet wel, dat haar moeder haar af en toe onderzoekend

aankijkt. En na verloop van tijd komt de vraag: „Waar zit je mee, Nooike?”

„Nergens mee, moeder,” zegt ze spottend. „Er is niemand om mee te zitten.”

En wat later, als haar moeder nog eens, met meer aandrang, vraagt wat ze toch heeft: „Och moeder, als u 't dan persé weten wilt: een gebroken hart. Hier breekt immers regelmatig wat. Kijkt u maar naar Josientje.”

Heel luchtig, met die spottoon.

Haar moeder kijkt haar aan — kijkt door die woorden héén...

Heel luchtig heeft ze het gezegd. Ze sloot het op. Ze kón er op dat ogenblik niet over praten...

Maar er om schréien, dat móét ze, opeens, in haar kamer, de deur op slot, de armen rond haar hoofd geperst, languit op bed — schréien... wóést.

Waarom, wáárom is het zo gegaan? Hij ontloopt haar. Het is te laat. Ze heeft te lang gewikt — gespéeld. Zij had de tijd. Zij had alles in handen! Onnózel.

Wáárom zo lang gewacht? Waarom die ene, éne avond en niet méér? Die avond op het terrasje, met de vogels, met het avondrood en de wijn. En zijn gezicht. En de rust. De zekerheid. En...

Haar lichaam schokt.

Naderhand zit ze met lusteloze ogen voor het raam.

Vanaf de weg nadert het afgeremd geronk van Rogers machine. Zijn helm schemert door het groen.

Kort daarop komt Rieneke. Wat traag, wat dromerig.

Nooike's gezicht wordt hard.

En waarom moet ze dit zien, twee dagen later, waarom moet zij ze tegenkomen op straat? Fons, pratend met Rieneke. O ja, heel losjes, heel luchtig. De één loopt met de ander op. Maar zij voelt alles aan, de hele sfeer, de hele vervloekte sfeer van toenadering! Scherp registreert ze alles! Zie ze kleuren! Alle twee. Waarom? Mag je niet met iemand oplopen? Ach, het is immers zo duidelijk als glas. Rieneke's gedrag thuis. Het schichtige in haar wijze van doen, het verschietende in haar ogen. Ze is onrustig, Rieneke. Het blijkt uit alle dingen. Al dagen lang.

Láát ze toch. Láát ze toch, die twee! Zij zal niet omzien. Niet omzien! Zij vernedert zich niet! Laat ze maar rustig gaan. Zij ziet niet om. — Tot bij de hoek. Daar kan ze zich toch niet meer bedwingen, werpt ze een flikkersnelle blik op die twee, die daar voortgaan. Rieneke, het slanke kind. Er is iets driftigs, iets weerbarstigs gekomen in Rieneke's stap. Het geeft haar een ver-

bijsterende, haast onaantastbare fierheid, die haar nog zal doen stijgen in de ogen van Fons. Fons met zijn donkere lok. Hij gesticuleert. Rieneke kijkt vluchtig opzij. Zij knikt en lacht.

Vermoeid slaat Nooike de hoek om.

14

Hoe vaak heeft Roger zich nu al afgevraagd waar hij in vredesnaam het meisje heeft te zoeken, dat hij ontmoet heeft op dat congres?

Hij is een trouw bezoeker geworden van alle jeugdbijeenkomsten, waarvan hij verwacht dat hij er haar zou kunnen aantreffen.

Maar nooit ontmoet hij haar.

Misschien heeft ze er voorgoed genoeg van, na dat incident. Ofschoon haar zuster zich meer beledigd toonde.

Hoe het zij — hij ontmoet haar niet. Hij ontdekt haar nergens, hoewel hij zijn ogen wel degelijk de kost geeft, als hij er met zijn motor op uit is.

Het treiterende van het geval is wel dit, dat zij, uitgesproken zij het is die hem blijft bezig houden, bóeien. Hoeveel meisjes heeft hij wel niet gezien, die hij aardig vond, maar die ook snel hun bekoring weer verloren. Het dreigde hem een gevoel van onzekerheid te geven. Totdat hij kennis maakte met deze geheimzinnige Janneke.

Hij blijft naar haar uitkijken.

Een middag met een groezelige lucht. Geen pittig weer.

Hij begeeft zich naar een gebouw, waar hij op dit uur verwacht wordt voor een korte bespreking.

Men gaat hem voor door een groot kantoor, waar een aantal meisjes zit te werken. En getrouw aan zijn speurdersgewoonte van de laatste tijd, laat hij even zijn ogen over de aanwezige dames gaan. En dan gebeurt het schokkende. Hij ziet haar!

Ze zit achter een typemachine en tikt ijverig door. Ja, dit is ze. Dit is ze inderdaad! Keek ze nu maar even op.

Het valt hem moeilijk om na deze ontdekking zijn gedachten te concentreren op het zakelijk onderhoud, waarvoor hij hier gekomen is.

Als men hem uitlaat, gebeurt dat helaas niet via de afdeling met de dames.

Op straat gekomen, denkt hij na.

Het zal niet lang meer duren dat het personeel het gebouw verlaat. Hij moet de uitgang in het oog houden.

In de nabijheid staat een café. Hij gaat er binnen en wacht met ongeduld.

Als eindelijk het personeel te voorschijn komt, is hij op zijn post. Dames en heren passeren hem. Opeens, in een kleine drom, ontdekt hij haar. Maar met een verrassende haast fietst ze weg.

Hij gaat hier natuurlijk geen opzien verwekken door te roepen, hij heeft trouwens zijn motor bij de hand. Maar tot zijn grenzenloze ergernis weigert het geval aan te slaan. Koortsachtig probeert hij weg te komen, op alle manieren, maar het mormel vertikt het. Intussen is het meisje de hoek al om.

Dan begint de motor plotseling handelbaar te worden. Woest slaat het geronk tegen de gevels en met een onverantwoordelijke snelheid schiet Roger de straat door, in grote spanning: ziet hij haar aanstonds nog? Zal ze daar nog rijden?

Geen wêdstrijdrijder kan zich ongelukkiger gevoelen na zo'n miserabele start.

Zijn achterstand is behoorlijk . . . Vervaarlijk hellend in de bocht, schiet hij de volgende straat in — maar hij ontdekt haar daar niet meer . . .

Onzeker jaagt hij verder, speurt bij een kruispunt naar alle zijden en vliegt op goed geluk een hoek om . . . Nergens te zien.

Dan terug, snel. Een andere straat, weer een hoek. Een bord. Gestremd. Straatmakers zijn er bezig.

„Is hier misschien zopas een meisje gepasseerd? Een lichte jas . . . Op de fiets.”

Nee, men heeft daar geen meisje gezien.

Hij rijdt al terug, schiet een ander straatje in, als een dwalende deelnemer aan een sterrit.

Waarschijnlijk zit er niets anders op dan dat hij morgen nóg eens gaat posten bij dat kantoor! Wat een lamme boel! In ieder geval schijnt hij niet voor detective in de wieg te zijn gelegd!

Hij is nu op een weg geraakt, die naar de buitenwijken voert en even later heeft hij de stad achter zich.

Hij rijdt tussen weilanden en na door een bocht te zijn gegaan, sperren zich zijn ogen open van verrassing. Daar gaat ze! Daar gaat ze! Voor hem uit. Lustig fietsend, de wind in de rug — iets uitwijkend voor de motor die haar achterop rijdt.

Nu heeft hij haar ingehaald.

Zij heeft niet omgezien.

Dit is het grote moment.

Hij rijdt naast haar en kijkt haar lachend in de ogen.

Zij verwachtte misschien, dat de een of andere motorrijder

wilde informeren naar de weg. Vragend kijkt ze hem aan. Ze ziet het niet . . . En tegelijkertijd voelt hij zich onzeker worden. Is ze het wel? Vergist hij zich niet? Is dit niét iemand anders? . . .

Even later weet hij het.

Hij geneert zich. Sloeg hij daar even een gek figuur!

Woest rijdt hij een zijweg in, nijdig op zichzelf, op de omstandigheden en op het onschuldige kind, dat zich als een klein licht vlekje verder haast.

Met grote snelheid laat hij zijn machine voortrazen over de brede verkeersader.

En aldoor heeft hij het gevoel, dat Jänneke ineens totaal onvindbaar is geworden.

15

Die avond, thuis, hoort hij zijn broer op enigszins trieste toon iets vertellen:

Neef Piet, de boer op wiens bedrijf Kees dagelijks werkzaam is, wil de paarden van de hand doen en een tractor aanschaffen.

„'t Spijt me,” zegt Kees.

„Dat begrijp ik,” zegt zijn moeder. Ook zij houdt van de paarden van neef Piet. Ze kunnen zo dromerig bij de afrastering staan. Als je in die grote ogen kijkt, wordt het je warm om het hart. Het is heel begrijpelijk, dat Kees die trouwhartige zwogers niet graag ziet vertrekken.

„Piet is vooruitstrevend,” zegt Josientje. „Ik kan me voorstellen dat hij overgaat op een tractor. Ik zou het ook doen!”

„Ja jij!” zegt Kees heftig. „Jij met je machinehart! Jij hebt geen hart voor dieren!”

Zelden schiet hij zó uit zijn slof.

Josientje gaat zich verontwaardigd verdedigen: „Heb ik geen hart voor dieren? Wat is de poes dan? En wie strooit er 's winters voor de vogels? En ik vind de paarden van Piet best leuk. Maar als ik het verstandig vind dat hij een tractor aanschafft, dan mag ik dat toch zeker wel zeggen!”

„Dat móét je zelfs zeggen, kind,” vuurt haar vader plagend aan. „Nooit van je hart een moordkuil maken.”

Roger kijkt wat misprijzend naar Kees. Die praat daar nota bene over het vertrek van een paar onnozele paarden, alsof het een nóg erger geval is dan dat wat hij meemaakt! Wat is een páárd nou, vergeleken bij een méisje . . .

„Wanneer schaft hij die tractor aan, Kees?” vraagt moeder.

„Nou, binnenkort, denk ik.”

„Ik meende, dat Piet zijn bedrijf nog uitbreiden wou ook,” zegt vader. „Is hij niet van plan een stuk te laten ontginnen? Een stukje hei? Of is dat al gebeurd?”

Kees, blij met die belangstelling, vertelt dat het over enkele dagen gebeuren zal. Er komt iemand met een tractor en een ploeg.

„Dan kom ik kijken!” zegt Josientje enthousiast. „Dat wordt vast interessant.”

„Wat jij interessant noemt,” bromt Kees.

„Nou goed, ieder z'n smaak. Maar je waarschuwt me wel even, hè Kees?” vraagt ze liefjes.

Ze voelt zich wel weer fit, maar ze werkt nog niet weer.

Als ze de volgende dag in de tuin zit, aan de rand van het gazon, komt Atte Struweel voorbij.

Hoewel hij weinig tijd heeft, kan hij er moeilijk toe besluiten om door te rijden. Hij maakt even een praatje, zoals wel meer gebeurt.

Deze keer passeert ook Jan Spelt. De dominee, die binnenkort vertrekt, heeft nog een paar boeken bij hem besteld en nu is hij van plan deze even aan de pastorie te bezorgen.

Als hij de twee ontdekt, krijgt hij een onaangenaam gevoel. Vluchtig groetend gaat hij voorbij en met donkere ogen rijdt hij naar de pastorie.

Als hij de boeken bezorgd heeft, overweegt hij een omweg te maken. Maar hoe vervelend hij het ook vindt, die twee in elkaars gezelschap aan te treffen, hij zou zich er toch ook nog wel even van willen overtuigen of Atte nog aanwezig is.

Daarom neemt hij dezelfde weg terug.

Hij ziet Atte niet meer. En Josientje zit nu op haar hurken bij de kleine maaimachine. Ze heeft het ding uit elkaar genomen.

„Hallo!” groet hij.

Zij kijkt op en meteen krijgt ze een kleurtje.

Hij stapt af en vraagt, hoe ze het maakt.

„Prima, joh! 'k Mag gauw weer beginnen.”

„Fijn, zeg!”

Hij kijkt toe, als ze de machine weer in elkaar zet. Wat kan ze dat handig!

„'k Zoek maar wat bezigheid,” verklaart ze.

„Je verveelt je zeker wel.”

„Soms.”

„Lees je veel?”

„Ook nogal. Als ik iets aardigs heb, hè?”

„Ken je „De blauwe stip“?”

„Nooit van gehoord. Wat is dat, die blauwe stip?”

„Dat is moeilijk uit te leggen. Als je 't leest, word je 't wel gewaar.”

„Je wilt het me natuurlijk aansmeren!” lacht ze ineens. „Je bent een handigerd, Jan! Maar dat kan ik waardenen.”

„Ieder op z'n gebied,” lacht hij mee. „Als het machines betreft, ben jij handiger.”

„Dank je. Dit is overigens eenvoudig genoeg.”

Even is het stil.

Jan kijkt peinzend toe en zegt dan: „Eenvoudig genoeg, zei je? 'k Wou dat dat van méér dingen gezegd kon worden.”

Zou ze snappen, wat hij bedoelt? Kijk, ze kleurt.

„Oei!” verzucht ze, terwijl ze zich opricht. „Wat een karwei in de felle zon! Zo, die doet het weer.”

Hij vraagt of hij het machientje even proberen mag en trekt een baan over het gazon. Aan het eind keert hij om en rijdt terug, op Josientje af, die op het gras is neergestreken — een goudsbloem met een zware gloed en van toverachtig groot formaat... Ach, er wordt een mens wel méér iets voor ogen getoverd.

Hij stopt.

„De rest laat ik aan jou over.”

Zij steekt hem haar hand toe en hij trekt haar overeind.

„Nou, ik ga weer. Dus als je zin hebt om dat boek te lezen, Josientje...”

„'k Zal eens in mijn spaarpot kijken,” grapt ze snel.

„Ach, dat doet er immers niet toe, rare meid. Daar gaat het niet om. Je bent er wel voorzichtig mee. Als je 't uit hebt, breng je 't terug.”

Enkele dagen later ziet hij haar op de zaak afkomen. Warempell!

„Daar ben ik dan,” lacht ze. „Op zoek naar de blauwe stip.”

„Ga zitten,” nodigt hij.

„Maar zó vlug kan ik het niet lezen,” lacht ze.

Ze laat zich neer op de wijnrode stalen stoel en trommelt met haar vingers op de vitrine met vulpennen, terwijl hij het bedoelde boek uit het rek neemt.

„Als je wist hoe ik me verveel,” zegt ze. „Vanmorgen heb ik even op het kantoor geneusd. Daar ging het niet, zoals ik het gewend was. Ik erger me blauw.”

„Is die blauwe stip dan wel bevorderlijk voor je goeie humeur?”

„Ja zeg, heb je niet iets in 't bruin?”

Meteen rekt ze de hals en kijkt naar buiten, waar een tractor nadert.

„Die gaat voor m'n neef aan 't werk. Ontginnen. 'k Ga straks eventjes kijken.”

Hij hoort de geestdrift.

Even bladert ze achteloos in het boek.

„Ik gá nu maar weer. Doe je er even een papiertje om? En mag ik je bij voorbaat bedanken? — Hè, 'k zou toch niet graag zo'n hele dag tussen de boeken slijten. Dat je daar voor vóélt.”

„Welja. Maar maakt het veel verschil? Jij zit toch ook dagelijks tussen de papieren?”

„Of dat verschil maakt? Beste jongen — neem me niet kwalijk! Dat houdt immers allemaal verband met de fabriek. Met de motoren!”

Hij weet niet anders te doen dan te knikken. En daar gaat ze dan weer, na een vrolijke groet, het boek onder de arm. Ze gaat de weg op, die naar de boerderij van haar neef voert. Om die tractor natuurlijk! Wonderlijk meisje, denkt hij. Typisch kind!

De tractor is begonnen.

Tuffend en knorrend rijdt hij over het kleine, nagenoeg zwartgebrande stukje veld, en trekt de ploeg achter zich aan. De bodem wentelt, voor bij voor; de heidestengels verdwijnen.

Naast haar neef Piet en haar broer Kees staat Josientje toe te zien.

„Mag ik eens even?” vraagt ze aan de bestuurder.

Hij schudt plagend zijn hoofd.

Als hij weer voorbijkomt, zegt hij: „U kúnt niet sturen!”

„Hebt u daar een bewijs voor?” roept ze terug.

Hij stopt plotseling, vrolijk lachend.

„En nu zult u 't laten zien!” gebiedt hij.

„Dat is helemaal geen straf, hoor!”

Ze legt het boek in één van de overgebleven heidepollen en haast zich naar de tractor. Zij zal dat baasje tonen, wat ze kan!

Rustig neemt ze zijn plaats in en daar gaat ze! En ze is er nog zomaar niet toe te bewegen, om die plaats weer te verlaten. Het duurt geruime tijd, eer ze weer op de grond staat.

„Nou?”

„Prima! Prima!” prijst de ander.

Haar neef lacht zwijgend.

Haar broer is naar de boerderij gegaan.

Pas als ze vlak bij huis is, bedenkt ze, dat ze het boek vergeten heeft. Geen moment meer aan gedacht!

Ze haast zich terug, gekweld door een duister vermoeden. Ze overziet het veld, maar de bewuste heidepol is niet meer te ont-

dekken . . . Als ze die zelf niet ondergeploegd heeft, is het daarna wel gebeurd . . .

Och, och, och . . .

Even nog wroeten haar vingers in de grond, op een plaats waar een paar heidetakjes zichtbaar zijn . . . Maar het is vergeefs. Ze ziet weldra in, dat het onbegonnen werk is. Een naald in een hooiberg.

't Is spijtig, maar enfin.

Het enige dat ze nog ontdekt, is een flinke olievlek in haar jurk.

En dan moet ze plotseling lachen. 't Is toch àl te zot!

„Zeg, Jan, wat kost die blauwe stip?”

„Vier vijftig. Wil je 't houden?”

„Kijk, dat klopt, hè?”

„Ja. Hoe vond je 't?”

„Ontzettend komisch.”

„Hé . . . En ik vond het nogal ernstig . . .”

„Maar ik weet nog steeds niet, wat die blauwe stip betekenen moet.”

„Hé . . .” zegt hij weer. „Dat vond ik zo duidelijk.”

„Er is geen stipje meer van te zien,” vertelt ze onder een onbedaarlijke lachbui. „Ik ben er úterst zuinig op geweest!”

En uitgelaten deelt ze mee, dat de stip bedolven is.

Jan lacht wel, maar niet helemaal van harte, hoewel hij niet de minste schade heeft.

16

Terwijl Wouter zijn krant omvouwt, kijkt hij even naar zijn vrouw, die zich klaar maakt om uit te gaan.

Hij vraagt, wat ze van plan is.

„Die lezing, weet je niet?”

O ja, hij herinnert het zich al weer. Ze zal spreken voor een bijeenkomst van dames. Of beter gezegd, wat vertellen over haar werk en er iets uit laten horen. Af en toe heeft ze zoiets.

Ze steekt haar bundels in haar tas, plus een paar manuscripten van nog niet gepubliceerde verzen.

Hij kijkt haar even na, als de lange slee behoedzaam de weg op zwenkt — een glanzend, voorhistorisch dier, dat verkennend z'n snuit in de wind steekt.

Daar suist ze weg.

Vreemde combinatie, denkt hij even, haar werk en die wagen. En dan: wat een zegen is dit, die vrouw van mij. Nooit hoeft hij zich af te vragen, waar ze heen gaat. Wat zijn er een hoop huwelijken, waar wél de hele boel aan gruzels ligt. Herhaaldelijk hoor je er van.

Als Loek de zaal betreedt, ziet ze daar ook Rieneke. O, voor de pers natuurlijk. Leuk.

„'t Wordt geen uitgebreid verslag, moeder,” zegt Rieneke na afloop. „Gaat u even mee naar 't bureau? Dan maak ik het even klaar en dan ga ik met u terug.”

Loek wacht, tot Rieneke gereed is en bladert ondertussen een paar periodieken door, die op het bureau liggen.

't Is goed, denkt ze, dat ik eens even met haar alleen ben.

Rieneke jaagt kletterend de letters uit haar schrijfmachine.

„Vermaakt u zich nog een beetje?” vraagt ze glimlachend. „'k Ben zo klaar, hoor.”

Ze graait tussen haar paperassen, diept een literair tijdschrift op en reikt dat haar moeder toe. Loek neemt het gretig in ontvangst.

„Zo, dat was dàt,” zegt Rieneke even later.

„'t Is hier behaaglijk,” merkt Loek op.

„Jawel.”

„Je ziet er moe uit, Rieneke. Je werkt toch niet te hard? 't Is vaak van dat jakkerwerk . . .”

„O, 't gaat best, hoor.”

„Je piekert toch niet?”

Rieneke's ogen zijn gaan verschrompelen. Ze zwijgt.

„Vertel eens,” moedigt Loek aan.

„Och,” aarzelt Rieneke. „Wat zal ik vertellen. U weet ook wel, hoe Nooike doet. Ze praatte gewoonlijk maar wat spottend over Fons, Fons van Meulichem. De Zuid-Nederlander, zei ze. Ik vond dat dwaas. Ik mocht hem wel. Graag zelfs. En nu hij in mijn richting schijnt te koersen, nu is Nooike zo nijdig als een spin. Maar dat kan ik toch niet helpen, moeder? En daarom hoef ik me toch niet als een muis te gedragen?”

Loek zucht.

Het is, zoals ze had verwacht en ze vindt het een nare situatie.

Rieneke kijkt naar het plafond. Om haar mond is een verbeten trek.

Loek zucht opnieuw.

„We zullen hopen, dat Nooike gauw weer bijtrekt,” zegt ze mat. „Maar blijkbaar zat het bij haar toch dieper dan ze 't deed voorkomen.”

Ze voelt zich plotseling erg vermoeid. Eerst vroeg het optreden haar inspanning en nu dit nog. Dit vooral.

Wat kan ik nu? denkt ze. Dit is zo naar. Je ene dochter is jaloers op de andere. Wat kan ik er aan doen?

„'t Lijkt wel alsof er haast geen jongens zijn,” merkt ze nog op, geïrriteerd.

Rieneke gaat er niet op in, maar zegt: „Zullen we gaan?”

En buiten: „Mag ik rijden? U is moe.”

Loek geeft toe. Triest kijkt ze vooruit in de doorwaaide avond.

Wat kan men er aan doen?

Men kan alleen z'n handen vouwen.

Rieneke stuurt welbewust en rustig naar het doel.

17

Josientje ziet de wagen met haar moeder en Rieneke nog juist voorbijglippen, als ze de straat uitkomt waar tante Adri woont.

Wanneer ze een halve minuut eerder was geweest, had ze meegekund, maar wat doet het er eigenlijk ook toe? Het is wel prettig, in de stormachtige avond te lopen, alleen al omdat je het weer kunt doen, na zo'n lange tijd van liggen en wachten.

Het leven schijnt vernieuwd te zijn, je kijkt anders tegen de dingen aan.

Ze werkt nu weer op vaders kantoor, maar hoe vreemd vond ze het eerst allemaal, zo gloednieuw en glanzend als een juist klaargestoken Stromwing. Ook voor het overige doen deze dagen aan zo'n nieuwe machine denken, vindt ze. Want die moet eerst ingereden worden — en zij draait ook nog niet weer op volle toeren.

Vanmiddag is ze naar oom en tante gegaan. Tante Adri heeft wat malheur de laatste tijd, ze heeft bloedarmoede, en moet wat rusten.

Josientje heeft beloofd, dat ze de volgende middag zal terugkomen, om wat late snijbonen te plukken uit de tuin. Tante zou het zo jammer vinden als die daar in weer en wind bleven hangen.

Met rukken springt de wind door de straat. Hij speelt met haar kleren en haren, en dan weer zit hij ergens tussen de schoorstenen te fluiten als een vogel. Het rode achterlicht van de wagen is al lang verdwenen. Er is weinig verkeer in de straat.

Een fietser komt haar achterop, en stapt af als hij naast haar is. Atte Struweel.

„Josientje! Wat loop jij hier nog te zwalken in de storm.”

Ze lacht wat en zegt, dat ze het prettig vindt. En dat ze naar haar oom en tante is geweest.

„Ja ja,” zegt Atte afwezig. En wat stil gaat hij met haar oplopen.

Toen hij daareven kwam aanfietsen en onder het licht van een lantaarn een groene mantel en een goudige lokkenvracht voor hem uit zag gaan, stond meteen zijn besluit vast.

Voortdurend speelt ze hem door het hoofd — al zo lang. Maar steeds had hij het gevoel: wat helpt het of ik nader contact probeer te zoeken? Ze is evenzeer gesteld op die boekhandelaar. Dat had hij aan haar ogen meer dan eens gezien.

Maar nu besluit hij plotseling om het te wagen. Wat wéét hij tenslotte van haar?

Vlug en veerkrachtig is haar stap op de tegels van het trottoir.

Wat is dat mooi, denkt hij, de stap van zo'n meisje. En even kijkt hij naar haar kwieke gestalte. De wind speelt met haar haren. Waarom mag alleen de wind dat doen?

En hij denkt aan die keer in het ziekenhuis, toen hij naar dat ene goudige krulletje keek, dat zo lief om haar oor lag gebogen.

„Zeg Josientje — ik wou je graag iets vragen.”

Het lijkt of ze even schrikt.

Hij wacht een ogenblik; een windvlaag komt uit een slop gesprongen en een moment heeft hij moeite om de fiets mee te krijgen. Dan gaat hij verder:

„Je kunt misschien wel raden, wat het is . . . Zie je . . .”

Als hij het gezegd heeft, blijft het stil. Er is alleen het geluid van de wind en van hun stappen.

Zij geeft nog steeds geen antwoord.

Hij kijkt weer even opzij. Hij ziet, dat ze recht voor zich uit kijkt en dat haar gezichtje heel ernstig is, ernstig en verlegen. En gelijktijdig voelt hij, wat de oorzaak is — wíé de oorzaak is van deze verlegenheid.

Eindelijk komt haar stem:

„Ik vind het erg moeilijk, Atte . . . Ik moet er over denken. Ik kan er zomaar geen antwoord op geven.”

„Houd je niet van mij, Josientje?”

„Eh . . . ja . . . Maar ik . . . ik vind het moeilijk.”

„Ik zou het toch zo graag willen weten.”

„Ja . . . dat begrijp ik wel. Je moet het ook weten. Maar ik kan het zo . . .” — weer een windvlaag — „zo metéén niet zeggen.”

Hij denkt na.

Hij heeft opeens het gevoel dat er haast bij is.

„Ik kom morgenavond om je antwoord,” zegt hij op rustige toon.

Het klinkt haar zo beschermend in de oren. De stem van een man. Maar ze blijft toch onrustig.

Morgen. Maar zal ze het dan wèl weten?

„Waar kan ik je morgenavond treffen?”

„Hier,” zegt ze. „Ik ga morgenmiddag weer naar tante, zie je. En dan zal ik daar om tien uur de deur uitgaan.”

„Ik zal op je wachten. En ik hóóp, Josientje . . . Ik voor mij heb er lang genoeg over nagedacht.”

Zij glimlacht verlegen.

„Ja?” zegt ze zacht, naïef en lief.

Ze zijn nu bij het hek gekomen van haar vaders huis.

„Ja,” verzekert hij heftig. Hij steekt haar zijn hand toe, stapt snel op en stort zich in een nieuwe stormvlaag.

En terwijl hij verwoed verder worstelt, denkt hij aldoor: als het nu in orde komt!

Hij heeft het haar gevraagd — en hij heeft er om gebeden. Wat kan een mens nog meer?

Nog waait het fel, de volgende namiddag, als ze met een mand naar de tuin gaat. De lucht is grauw en de wind is guur. De tuin is al hevig door de eerste herfstige vlagen gehavend.

Ze haast zich met deze kleine, laatste oogst uit de sombere tuin.

Even steekt ze haar hand op tegen tante, die voor het raam ligt te kijken, en even denkt ze aan de tijd dat ze zelf maar wat te wachten lag — en toen de jongens haar bezochten. En daarmee zijn haar gedachten al weer bij de moeilijkheid, waar ze aldoor mee bezig is, en waar ze maar geen oplossing voor vindt.

Ze heeft deze nacht weinig geslapen. Telkens weer gingen dezelfde dingen haar door het hoofd. Wat moet ze antwoorden op Atte's vraag?

Nog steeds is ze niet tot een besluit gekomen.

Atte — of Jan. Van wie houdt ze het meest?

Het is een probleem dat zich niet laat oplossen.

Haar gedachten beginnen driftig te flitsen. Ze is moe van dit alles, ze wil tot een oplossing komen!

Is het werkelijk een probleem? Houdt ze dan niet het meest van Atte?

Ja!

Ja?

Nee!

Ze wordt kwaad op zichzelf.

Jawel! Ze houdt van Atte 't meest! Dat weet ze best!

Ze rukt de bonen af en werpt ze in de mand. Ze is al bijna klaar.

Maar 't zou van meer belang zijn als ze klaar was met dat andere!

Zij zal een antwoord moeten hebben op Atte's vraag.

Maar als Jàn nu eens die vraag gesteld had...

Dan zou ze 't óók niet weten!

Ach...

Jan of Atte.

Of — geen van beiden.

Nee, dat is te gek! Hoe komt ze er bij, dat doe je niet! Als je toch van iemand hóúdt... Goed — maar zij houdt van twéé.

Van twee?

Hóúdt ze van Jan en van Atte?

Ja, natuurlijk!

Haar handen grijpen ineens twee grote trossen tegelijk. Dat kán met bonen. Twee.

Hoe is het als ze met Atte praat? Dan denkt ze soms ineens: nu heeft Jan vast en zeker verdriet.

En als ze met Jan praat, denkt ze: hè, je bent me tòch te zacht, Jan, al mag ik je verder ook nog zo graag. Zijn houding kan haar kriegel maken. Atte is veel robuuster. Bij hem voel je je meer geborgen.

Lusteloos draagt ze de bonen naar binnen.

„Wat véél nog,” zegt tante verrast. „Dat heb je vlug gedaan!”
„Vindt u?”

Josientje zoekt een mesje.

„Nu zal ik ze even afhalen en dan snipperen,” zegt ze.

„Als je dat zou willen doen — erg graag!”

De radio speelt zacht. Josientje is weer bezig met de vraag, terwijl ze de bonen door haar hand laat gaan.

„Wat ben je stil, Josientje.”

„Vindt u?”

Ze glimlacht even. Maar tante ziet wel, dat het niet van harte gaat.

„Je ziet nogal bleek ook. Kun je 't werk wel weer aan?”

„O jawel, hoor. 't Werk gaat best.”

Tante kijkt haar nog eens aan en Josientje voelt die blik.

„Er zijn wel eens problemen, tante,” zegt ze en dan vertelt ze openhartig, wat het is.

Als ze uitgesproken is, blijft het even stil.

Eindelijk zegt tante:

„'k Wou dat ik je helpen kon, zoals jij mij helpt. Maar zulke dingen...”

Josientje knikt.

„Ik weet het wel, tante. Men kan de gevoelens van een ander niet beoordelen. Ik moet met mezelf tot klaarheid komen, dat is me heel duidelijk. Daarom vraag ik ook maar niemand om raad.”

„Nee,” zegt tante peinzend. „Dat wil zeggen...”

Josientje begrijpt haar veelzeggende blik.

„Ik weet, wat u bedoelt. Dat heb ik gedaan. Maar het is me nog steeds niet duidelijk. En vanavond... Atte wil het graag weten, ziet u?”

„Alles goed en wel,” zegt tante zakelijk. „Hij wil weten, wat jij wilt. Maar wat je zelf niet weet, kun je een ander niet vertellen. Dat spreekt.”

Josientje is zich op die woorden wat rustiger gaan voelen.

Samen met oom gaat ze die avond de bonen snipperen. Het molentje snort en de lamp is aan. Buiten woelt joelend de wind in de bomen.

Tante schenkt thee en Josientje geniet van de sfeer. Het moet heerlijk zijn, getrouwd te wezen, om zo 's avonds in je eigen kamer rond te gaan en je man van thee te voorzien! Ook als ze bij Karel en Helène is, komen vaak die gedachten. Ja, heerlijk moet het zijn! Maar eerst moet je klaar komen met jezelf. Want anders...

Het molentje staakt zijn gesnor. Het schijnt defect te zijn.

Oom kijkt wat geschrokken, maar Josientje gaat het machientje vlug demonteren. Zij weet het euvel te herstellen en een poosje later draaien ze weer.

Als alles zo eenvoudig was...

Ze denkt aan die middag, toen ze het grasmachinetje weer in elkaar zette, terwijl Jan Spelt er bij stond, en toen er ook iets in die geest werd gezegd.

Mijn meisje loopt dáár, in de storm.

Zal ik dat kunnen zeggen? vraagt Atte zich af. Zal ik dat aanstonds kunnen zeggen?

Hij staat te wachten. De torenklok begint te slaan.

Mijn meisje loopt dáár, in de storm. Tenger, maar kwiek. En liéf! Dat bovenal!

Daar komt ze. Groene jas, en haren — als uit een droom. Toen ze nog klein was, werd ze er mee geplaagd door haar speelgenootjes. Dat heeft ze hem wel eens verteld. Maar haar zusje Nooike placht haar soms te troosten met te zeggen: „'t Gééft niet, hoor Josientje! Pappie en mammie vinden 't juist móóí! En ik ook!”

En ik ook! denkt Atte.

Daar is ze. „Daag!”

„Josientje, ik stond al te wachten.”

Hij loopt weer mee, weer zwijgend eerst.

Maar dan:

„Je weet, wat ik graag weten wil, Josientje.”

„Ja,” zegt ze zacht.

O, dat het zo moeilijk moet zijn. Ze voelt, hoe hunkerend hij naast haar gaat — en hoe verdrietig hij straks zal zijn... Het is zo'n goeie Atte. Zàl ze?...

Nee, nee — ze durft het niet. Ze wéét het immers niet? Ze heeft het immers al die uren niet geweten? Maar nu...

Van wie houdt ze meer dan van hem?

Maar...

Hij wacht nog steeds, zegt dan: „En?...”

Zij slikt. Als hij opzij kijkt, zal hij haar tranen zien... Zij kan er niets aan doen. Mag men dan nooit eens schreien, als men het zo ontzettend moeilijk heeft?

Zij slikt opnieuw.

De wind ijlt voor hen uit.

„Ik heb er erg over nagedacht, Atte. Ik vind het zo... zo ontzettend moeilijk... Ik heb er aldoor over nagedacht, vannacht, vandaag... Maar heus, ik weet het niet. En wat men zelf niet weet, kan men een ander niet vertellen.”

Hij zucht. Hij voelt zich diep teleurgesteld.

Zal het nog ooit wat worden, nu ze dit gezegd heeft?

Die Spelt! denkt hij bitter. Die Spelt! Die zal het zijn!

Zij kijkt even naar hem op, bijna verontschuldigend.

Hij kijkt haar diep in de ogen. Ze staan daar bij de tuin van haar vader.

Hij ziet, dat haar ogen vochtig zijn. Hij legt zijn hand op haar schouder. Als hij haar nu een kus gaf, zou zij dat zeker goed vinden, ondanks alles. En in een plotselinge, onweerstaanbare opwelling doet hij het.

Het geeft haar een trilling van ontroering en verdriet.

Atte kucht.

Dan klinkt zijn stem, beheerst:

„k Had erg gehoopt op een bevestigend antwoord, Josientje. Maar als je het eens geven kunt, zeg het me dan.”

Zij knikt.

„Ja, Atte — dat is goed.”

Hij is weer opgestapt.

En zij staat op het pad in vaders tuin, niet ver van de deur.

Zij staat daar met een diep verdrietig hart.

De wind joelt en vanuit het huis klinken pianotonen. Het zal haar moeder zijn, die speelt.

Atte is al lang verdwenen en nog staat zij hier.

Binnen is het stil geworden.

In de wind komt een zware toon.

De deur gaat open en een brede lichtbaan valt over het pad. Haar moeder verschijnt op de drempel.

„Kind,” zegt ze, en het klinkt verwonderd en bezorgd, „sta je daar in de gure wind? Kom toch in huis!”

Het licht van het huis en de zorgzame woorden van moeder — wat gaat daar een warmte van uit . . .

18

Kees, die niet gauw tevreden is wat zijn kennis van het boerenbedrijf betreft, gaat deze winter een nieuwe cursus volgen en zo rijdt hij dan met zijn wagentje door de donkere avond naar de betreffende stad.

Als hij gewaar wordt, dat een medecursist, die per fiets komt, aan de weg woont die hij neemt, nodigt hij hem uit, voortaan met hem mee te rijden. Albert Langewei maakt van dat aanbod graag gebruik.

Kees heeft er geen spijt van dat hij deze knaap laat meerijden. Het blijkt een gezellige kerel te zijn.

Albert woont niet aan de grote weg. De boerderij van zijn ouders is te bereiken via een weggetje dat nogal modderig is.

Als ze de eerste keer bij het huis gearriveerd zijn, nodigt Albert hem uit, mee naar binnen te gaan voor een kopje koffie. Hij kan dan meteen de boerderij eens zien.

Het is een nieuw gebouw, pas enkele maanden geleden klaar gekomen, waar Kees meer belang in stelt dan in de bewoners. Het is een boerderij om van te likkebaarden. Hij loopt mee door de stallen, beschouwt het vee, bezichtigt de machines, staat even bij de tractor en vertelt, dat zijn oom er ook eentje heeft aangeschaft.

Naderhand zit hij nog een poosje in de woonkamer te praten met Albert en diens ouders.

Na verloop van tijd verschijnt er een meisje, dat een zuster van Albert blijkt te zijn: Truus. Ze is klein en niet knap, maar ze heeft mooie ogen en een stem die Kees bijzonder boeit.

Eerst lijkt ze nogal zwijgzaam, maar gaandeweg begint ze meer te praten. Dat is prettig. Ook omdat je dan rustig in haar richting kunt kijken . . .

Midden in een verhaal van Alberts vader klinkt er buiten een jodelroep en enkele seconden later staat er een tweede meisje op de drempel, de vriendin van Truus, die Lottie blijkt te heten.

Ze draagt zeer beslijkte laarsjes.

„En nu heb ik nog wel het voetpad genomen,” zegt ze en het klinkt als een blij verwijt. „Dat jullie hiér toch zijn gaan wonen . . .”

De familie Langewei geeft toe, dat het weggetje in slechte staat verkeert, maar het zal spoedig worden verhard.

„Als het gaat vriezen?” vraagt Lottie vrolijk. En pal daarop: „Toen ik die auto zag, dacht ik dat de veearts hier was.”

„Heb jij verstand van alle ziekten onder 't vee, Kees?” vraagt Albert.

„Helaas niet.”

„Dan ben je er naast, Lottie.”

Ze geeft Albert een plagerige duw.

Truus wijst nodigend naar een stoel, maar de late bezoeker zegt, dat ze meteen weer vertrekt. Ze moest Truus even iets vragen. De meisjes gaan de kamer uit.

Als even later de ouderwetse klok begint te slaan, zegt Kees dat het zijn tijd wordt.

Albert doet hem uitgeleide. Als de deur geopend wordt, blijkt het te regenen.

„Alsjeblieft . . .” zegt Lottie bedenkelijk.

„Ik moet in ieder geval die kant uit,” zegt Kees „dus ik zou zeggen . . .” Hij maakt een nodigend gebaar in de richting van zijn wagentje.

„Graag.”

„Nu, Albert, tot vrijdag dan maar weer, hè?” Kees neemt plaats naast het meisje en keert de wagen. Even ziet hij Albert in het felle schijnsel, maar Truus blijft meer in de schaduw en dat betreurt hij enigszins.

Lottie wuift uitbundig.

Wiegend rijdt het wagentje door de brij, die de verbinding vormt tussen het erf en de grote weg.

„Zoiets kun je toch geen weg meer noemen?” zegt ze.

Hij glimlacht. De regen valt. Traag trekt de motor het wagentje door de blubber. De wielen werpen watervlagen opzij.

„'t Wordt nog aldoor erger ook, met die regen,” bromt hij.

„We kunnen nog wel blijven steken.”

„Daareven ging het nog. Laten we 't beste hopen.”

Vlak daarop: een schok! Lottie tuimelt half opzij, tegen Kees aan. Hij voelt haar haren een moment, ze kriebelen in zijn gezicht — dan zit ze ook alweer als tevoren, maar nu proestend van het lachen.

„Wat een tocht!“ brengt ze uit. „Neem me niet kwalijk.“

Hij lacht mee, wat verlegen, en voelt dat zijn gezicht warmer wordt. Mensen, wat een onzinnige boel! Maar de wagen heeft gelukkig doorgezet en na enkele seconden is de asfaltbetonweg bereikt.

Hij brengt het levenslustige kind tot aan het hek van haar vaders boerderij, en rijdt dan nadenkend verder.

Hij heeft eens tegen Rieneke gezegd: Als nu náást mij mijn meisje zat . . . Ook deze Lottie was het niet. Maar wel heeft hij even gedacht: als Trúús daar nu zat, inplaats van jij . . . En even stelt hij zich weer voor, dat het háár haren waren, die hem in 't gezicht kriebelden . . . Het idee bezorgt hem een ongekend zoet gevoel. Maar plotseling roept hij zichzelf wat geërgerd tot de orde. Wat bezielt hem! Wat voor flauwiteiten haalt hij zich daar nu in z'n bol?

Met een verward hoofd rijdt hij verder, terwijl de regen tegen de voorruit slaat. Met kracht. Met zoveel kracht zijn ook de ervaringen deze avond op hem afgekomen. Ze verdoezelen zijn nuchtere gedachtengang van alle dagen — zoals de regen het uitzicht doezelig maakt.

19

Met een zekere verwachting ziet hij uit naar de volgende cursusavond . . .

Er is hem iets wonderlijk opwindends in het bloed gedrongen. Zijn belangstelling heeft zich ineens verlegd, van het bedrijf naar iets anders . . .

Is het geen dwaasheid? Hij heeft ergens een meisje gezien dat hem interesseerde. Althans zo schijnt het. Hij tracht zichzelf te doen kalmeren en zijn nuchterheid niet te verliezen, maar het gelukt hem niet volledig.

Als Albert hem die avond weer mee naar binnen nodigt, volgt hij hem met een zekere spanning.

Maar in het woonvertrek ziet hij alleen de oude mensen.

Enfin, zo was het de vorige keer immers ook! Ze zal misschien aanstonds wel komen.

Tegenover hem, op het dressoir, ziet hij een foto van haar. Ze kijkt langs hem heen. Hij zorgt, dat hij niet te veel aandacht aan die kiek besteedt.

Alberts vader vertelt van extra natte herfstten. Het interesseert

hem weinig, hij vraagt zich af of hij het kind van de foto deze avond nog te zien zal krijgen, want de tijd verstrijkt meer en meer.

Ze verschijnt niet.

Misschien is ze wel uit.

Tenslotte staat hij maar op.

Juist als hij de deur uit wil, hoort hij buiten stemmen . . . die van háár en . . . In het licht van de buitenlamp ziet hij ze naderen: Truus — gearmd met een jongeman . . .

Hevig ontgoocheld verdwijnt hij, zo vlug mogelijk. Hij rijdt het verraderlijke weggetje weer af. Wat heeft hij zich in het hoofd gehaald? Heeft hij zich al niet bezig gehouden met toekomstbeelden, al waren ze nog maar zwak omlijnd? Heeft hij niet naar deze avond uitgezien? Dwaas die hij was. Hij kende immers de omstandigheden niet!

Mistroostig rijdt hij huiswaarts. Nu moest je al die ervaringen achter je kunnen laten, denken: dat is voorbij.

Maar hij kan het niet. Hij ziet haar komen, met die jonge kerel. En hij ziet haar zitten in de kamer, die eerste maal. En dan weer die foto, tegenover hem.

Ze keek in een andere richting . . .

Hij slaapt slecht die nacht. Hij zit maar aldoor in zijn wagentje, dat wiegend voortgaat over het weke pad, maar naast hem zit het meisje van zijn dromen. En nu is het geen droom meer, want nu zit ze naast hem, en hij denkt: als we zouden blijven steken, gaf ik haar een zoen — bléven we nu maar steken. Maar het gebeurt nog niet. Ze zit maar stilletjes naast hem en als hij een blik in de spiegel werpt, merkt hij dat ze langs hem heen kijkt. Meteen: een schok. Ze botst tegen hem op, ze tuimelt tegen hem aan en hij voelt haar haren tegen zijn wang. Hij slaat zijn arm om haar heen. Maar ze stapt uit en loopt bij hem vandaan. Hij ziet haar door de regen rennen.

Zonder animo doet hij die dag zijn werk.

Neef Piet vraagt hem lachend, of hij soms niet goed geslapen heeft.

Intussen is hem dit wel duidelijk: men hoeft niet persé naar een cúrsus te gaan om iets te leren! Hij heeft al geleerd om voorzichtig te zijn. Als hij nagedacht had, zou hij niet zo dwaas in een bepaalde richting zijn gegaan.

Wanneer Albert hem weer mee naar binnen nodigt, zal hij bedanken! Hij ziet haar liever niet terug!

Het zal niet prettig zijn om eventueel bij Rieneke aan huis te komen, overlegt Fons.

Momenteel is daar natuurlijk nog geen sprake van, hij heeft zich nog niet tegenover haar uitgelaten. Maar als het doorgaat, zal hij zeker haar huis niet kunnen vermijden — en dan zal hij daar ook regelmatig Nooike ontmoeten. Hij ziet haar ogen al, sarcastisch.

Maar moet hij zich daardoor laten weerhouden? Hij zal wel wijzer zijn!

Hij stelt zich voor, hoe het zal zijn, als Rieneke en hij . . . Een huis, een vrouw, die de dingen verstandig en lief weet te zeggen. Hij ziet het vóór zich: een landschap in de zon!

Het lokt hem hevig, ook al weet hij, dat er evengoed donkere perioden kunnen komen.

Dat laatste maakt hij mee bij Karel en Helène. Helène is ziek en ligt nu voor onderzoek in 't ziekenhuis.

De eerste keer dat Josientje een bezoek brengt aan Helène, vertelt ze haar, dat ze Tanneke de vorige avond naar bed heeft gebracht.

Helène is er haar dankbaar voor.

Tanneke. De arme peuter maakt wel een erg eenzame tijd door, nu haar mammië weg is. Josientje heeft dat ook wel begrepen en sindsdien doet ze haar best, iedere avond even naar de dreumes om te zien. Het is een kwestie van een half uurtje en het is een genot de feestelijke oogjes van Tanneke te zien, als ze naar bed wordt gebracht.

Ze vormt dan wel een sterk contrast met haar vader. Karel, van nature al zwijgzaam, is de laatste tijd zo mogelijk nog stiller. Hij maakt zich zorgen. Hij is nu eenmaal spoedig gedeprimeerd.

Als Josientje verhinderd is, gaat haar moeder. Ook dat vindt Tanneke leuk, maar ze laat wel merken, dat ze aan Josientje de voorkeur geeft.

Nooike laat zich er nooit meer zien. Naar de oorzaak hoeft Josientje niet te raden.

„'t Is weer niet doorgestaan,” zegt Nooike spottend, terwijl ze de krant op het hoektafeltje mikt.

Ze zitten thuis, in haar kamer, waar de cactussen in bloei staan.

„Wat bedoel je?” vraagt Josientje.

„Nou, 't zag er naar uit, dat er zich een paar káárten zouden

gaan verloven. Maar inplaats daarvan hebben nu een paar jongelui dat kunststukje gepresteerd. „Inplaats van kaarten”, staat er.”

Josientje schiet in een lach, ofschoon ze wel degelijk het hatelijke in Nooike's woorden onderkend heeft.

„Hoe wou je 't anders zeggen?” vraagt ze.

Nooike haalt onverschillig haar schouders op en graait de sigarettendoos uit haar tasje. „Jij rookt niet, hè?”

„Nou, vanavond, voor de gezelligheid.”

„Vind jij 't hier zo gezellig?” Nooike's ogen staan donker en cynisch. „Dan voel jij je zeker wel tevreden.”

Josientje geeft er geen antwoord op. Ze doet haar best om haar impulsieve en egocentrische zusje te begrijpen en te helpen, maar dat is vaak erg moeilijk.

Nooike maakt de laatste tijd een enigszins losgeslagen indruk. Ze gaat vrijwel nooit meer naar de kerk. Niemand kan haar er toe bewegen. Ze duikt met een verveeld gezicht onder in een boek of lost een serie hatelijkheden.

De afgelopen zondag had Roger een verhaal over een vergadering van de vereniging waarvan hij lid is, maar waar hij zich zelden laat zien; gedeeltelijk omdat het werk het niet toelaat, maar ook omdat hij weinig voor die samenkomsten voelt. Nu was hij dan eens weer gegaan en tijdens het zondagse kopje koffie had hij iets losgelaten. Er was op de bewuste bijeenkomst bezoek geweest van een jongen uit een andere plaats en zoals het de traditie wilde, ging die aan het eind van de vergadering vóór in gebed. „En wát voor een gebed!” zei Roger spottend. „Als er een jongen moeilijk uit z'n woorden komen kan, of zenuwachtig doet, dan zal ik daar niets van zeggen. Maar wat déze knaap hier afstak liep zo gesmeerd en was zo uitgebreid, dat geen dominee er aan tippen kon. Hij bestreek alle sectoren van kerk, staat en maatschappij. U moest nodig eens met hem kennis maken, moeder. 't Is een ware woordkunstenaar. Hij zag kans om letterlijk alle termen er in onder te brengen. Beter gezegd: daar bestond het helemaal uit. 't Was gestróómljnd! De druppel aan de emmer en de voetbank...”

„Roger!” zei vader driftig, „dat gaat te ver! Als die jongen eerlijk zei wat hij meende, dan mag je er geen aanmerkingen op maken, al doet de woordkeus in jouw oren ook ouderwets aan. Over woorden uit de Bijbel mogen we ons nooit op zo'n toon uitlaten.”

Roger keek duister. In Nooike's ogen zag hij natuurlijk bijval. Hij trok met zijn schouders. „'t Is allemaal zo formeel,” bromde hij. „Zo gedwongen. Waarom bijvoorbeeld zeggen de heren op kerkelijke vergaderingen alsmaar broeder die en die? Voor de rest

doen ze dat ook niet. Bovendien praat ik nooit van mijn broeder, als ik 't over Kees heb . . ."

„O zo!” zei Nooike giftig. Een adhaesiebetuiging, die aan duidelijkheid niets te wensen overliet. „Er wordt veel te veel gedaan aan de vorm. Maar men vergéét de kèrn. Het hàrt!”

„Ik ben het wel gedeeltelijk met jullie eens,” zei Josientje. „Maar men moet dan ook beginnen met een goed voorbeeld te geven, vind ik. Ik bedoel: critiek alléén is niet voldoende.”

„En een goed voorbeeld kun je alléén geven,” zei moeder, „als je zelf vol vúúr bent voor die kern! En ik vraag me wel eens iets af . . . Komt jullie critiek dáár uit voort?”

Het werd even stil.

Toen zei Rieneke bedachtzaam:

„Ja, zo moet het wel zijn!”

„O!” schoot Nooike uit. „Ja, jij weet het. Op jóu heb ik geen critiek! Jij weet, hoe het hoort!”

Rieneke werd bleek. Haar ogen schoten heen en weer. Maar haar gezicht stond ondanks alles vastberaden. Zij liep ook niet weg, ze nam de krant en ging zitten lezen.

Er hing een vervelende atmosfeer in de kamer, hoewel Nooike een kruiswoordpuzzle ging oplossen. Op een moment klonk prevelend haar stem: „Verloving . . . Tien letters . . .”

Roger, voorovergebogen, spelend met de poes, lachte onderdrukt en keek steelsgewijs naar Kees. „Help jij d'r maar een handje, Kees,” bromde hij goedmoedig, met onderdrukte vrolijkheid. „Jij bent nogal op de hoogte met die dingen.”

Maar Kees reageerde anders dan Josientje had verwacht. Er kwam iets van geplaagdheid op zijn gezicht. Zij heeft zich er over verbaasd. Wat was er met hem aan de hand?

Zij weet het niet. Maar van Nooike weet ze het heel goed. Ze zou haar willen helpen, als ze 't maar kon, maar wat kan ze meer dan haar goede raad geven?

„'t Is allemaal wel erg vervelend,” zegt ze. „Maar je maakt het nog aldoor erger, als je zo doorgaat. Ga nu zondag weer met ons mee. Je doet vader en moeder ook erg veel verdriet met die houding.”

„Ik zie tegenwoordig twee vromen te véél in de kerk,” zegt Nooike.

„Dat mag je niet zeggen.”

„Dank je.”

„Hoe laat is het? 'k Zou de hele Tanneke vergeten.”

„Ja, ga maar. Misschien wil Fons zo zoetjesaan wel eens weer verwisselen!”

„Hè bah, Nooike! Wat bezielt je!” Verontwaardigd gaat Josientje de deur uit.

Een poosje later vraagt Rieneke naar Josientje.

„'k Heb haar niet gezien,” zegt haar vader.

Nooike, die de vraag gehoord heeft, licht haar in. „Je kunt haar vinden ten huize van Karel. 'k Zou maar uitkijken. Straks is Fons . . .”

„Meid, doe niet zo afschúwelijk!” snauwt Rieneke.

Hun vader heeft de hatelijkheden opgevangen en ergert zich. Wat is dat voor een sfeer, de laatste tijd!

21

Rieneke slaat de richting in van Karels huis, waar Josientje zou zijn. Zelf is ze er zelden geweest, maar ze vindt, dat ze haar zusje wel even kan gaan halen . . .

Als ze er komt, blijkt Josientje al vertrokken te zijn. Karel is bezig papieren te ordenen. Fons ontbreekt.

Na eventjes met Karel gepraat te hebben, gaat ze terug. Als ze weer buiten komt, huivert ze even. Het is een koude avond, met fel schitterende sterren. Zeldzaam duidelijk zijn ze en even blijft ze staan, op het plaatsje naast Karels huis. Boven de tuinen is het uitzicht onbelemmerd. Het sterrenbeeld de Jachthonden rust op de vruchtbomen. De Draak slingert zich hoog door de hemel.

Ze staat daar even in bewondering. Op een afstand is het verkeer; auto's, trams, wandelaars. Ineens maakt zich het geluid van stappen los uit het gerucht, er komt iemand door de buitengang, die naar dit plaatsje voert. Het is Fons.

Hij blijft staan en zegt dan, wat aarzelend: „Rieneke?”

„Ja,” lacht ze, maar intussen vraagt ze zich af, wat hij wel denken zal van haar aanwezigheid. „Ik had gedacht, dat Josientje hier was, maar ze bleek al weer vertrokken te zijn. En nu stond ik net even naar de sterren te kijken. Ze zijn zo prachtig vanavond, vind je niet?”

„Ja, ze zijn erg helder. 't Is geloof ik zo'n beetje jouw hobby, niet?”

„Ja,” zegt ze.

„'t Moet wel interessant zijn.”

„Interessant . . . Ja. Toch vind ik dat niet het juiste woord. Ik bedoel . . . zelf vind ik het niet in de eerste plaats interessant, maar

groots, indrukwekkend. Als je de getallen leest . . . Dan voel je jezelf wel erg nietig."

„Hmm . . ."

„Weet jij er veel van af?" vraagt ze.

„Bitter weinig. Maak me maar eens een beetje wegwijz. Wil je?" Ze glimlacht en opent haar tas, ze haalt het boekje met sterrenkaarten te voorschijn en vervolgens de zaklantaarn.

Hij is verbaasd, als hij ziet dat ze de attributen meteen bij de hand heeft.

Ze knipt het lampje aan en opent het boekje.

„De Grote Beer en de Poolster weet je toch wel te vinden?"

„Ja, maar dat is ook zo ongeveer alles wat ik in m'n mars heb."

„Nou, kijk maar eens. Hier zie je op het kaartje de Lier. Die zie je in werkelijkheid daarginds . . . Kijk . . ." Ze wijst. „Heb je 'em?"

„'k Geloof het al."

„Nu en daarboven vind je de Zwaan. Hij vliegt flink hoog. Kijk maar op het kaartje."

„Ja, dat is aardig, zeg."

„Ja en dan heb je meer naar rechts de Draak."

Ze wijst en hij doet zijn best.

„'k Raak er al aardig in thuis," zegt hij.

„O ja, 't is best te doen, hoor. Als je ergens voor voelt . . ."

Ergens voor voelt . . . ! Er is wel iets waar hij méér voor voelt dan voor deze astronomische cursus — hoewel hij die overigens wel interessant vindt.

Boven de huizen staat in Neonletters tegen de donkere hemel: Stromwing.

„Kijk," zegt ze, „daar boven onze fabriek, net boven de letters, is de Steenbok."

Hij knikt. De letters staan daar als een enigszins belemmerend teken. Ze herinneren hem aan Nooike. Zijn werk was te simpel in haar ogen. Zijn al die Stromwingmeisjes zo? Stelt deze Rieneke dezelfde eisen?

Nu heeft ze het over de Schutter.

Ach, de schutter . . . Wie maakt graag jacht op een denkbeeldig iets? Al is haar stem ook nog zo kameraadschappelijk . . . Hij stoot niet graag zijn hoofd.

„De Dolfijn," zegt ze.

„En die broers van jou?" vraagt hij met een lach.

Ze wacht verwonderd.

„Of heb ik het mis?" vraagt hij. „Ik meende eens gehoord te hebben van de Tweelingen."

„Ja zéker!" lacht ze. „Dat is waar, hoor! Maar dat beeld kun

je nu niet zien. Ja, leuk — de tweelingen. Maar wat ik zeggen wou: die gindse ster, dat is er eentje van de eerste grootte.”

Hij wil het wel geloven. Hij heeft náást zich een ster van de eerste grootte ontdekt, al is het dan ook een enigszins duister geval . . .

Zijn ogen glijden over haar gestalte, die maar vaag zichtbaar is. Diep zwart, als de hemel, zijn haar haren. Hij weet, hoe smaakvol dat haar om haar gezichtje ligt. Onder dat diepe zwart schitteren haar ogen, als kleine sterren . . .

„Je moest ze eens van dichtbij kunnen zien,” zegt ze. „Maar ze zijn nu eenmaal onbereikbaar.”

Als datzelfde ook maar niet van deze kléine sterren geldt, overweegt hij.

Ze knipt het lampje weer aan, hij bladert even in het boekje. Zijn pols raakt de hare en die aanraking stuwt een vreemde stroom door hem heen. Even ziet hij haar ogen in het schijnsel van de kleine lantaarn, enigszins schuin, als die van een oosterlinge. En een moment denkt hij terug aan de trouwdag van haar tante, toen hij haar zag, toen haar gracieuze verschijning hem fascineerde.

Zeg het nu maar, Fons, denkt ze. Zeg het nu maar, wat je op je hart hebt. Of heeft Nooike het voor mij bedorven? Heeft ze je al te schuw gemaakt?

De bezorgdheid maakt haar stil.

Hij kijkt weer op het kaartje, alsof het een wégenkaart is. Waar wil hij heen?

Hij wijst naar een drietal woorden. „Wat een vreemde naam voor sterren. Het „Haar van Berenice”.”

„Ja,” zegt ze. „Eigenaardig, hè? 't Is genoemd naar de vrouw van koning Ptolemeus Eures. Ik bedoel: naar haar háren. Ik stel me voor, dat het zoiets geweest is als dat van Josientje. Dat is ook zo prachtig vurig, zo gloeiend . . .”

„'t Is mogelijk,” zegt hij met een trilling in zijn stem. „Maar ik vind dat van jou toch móóier, Rieneke! Zo diepzwart.”

Hij ziet weer de sterretjes in haar ogen, ze trekken hem met een razende kracht.

Even merkt hij, dat haar mond vertrekt. En de sterretjes beginnen te verschieten.

Hij vat haar ineens bij de schouders, zijn handen raken even de kleine zwarte golven, die koel en roerloos om haar gezichtje liggen . . . Zij doet geen poging om zich los te maken, ze trekt zich niet terug uit zijn handen.

„Rieneke, ik moet het je zeggen . . .”

Zijn mond heeft zich over haar kleine sterren gelegd. Zijn hand

glijdt even door het kleine zwarte meer van haren. Daarachter staat het groene Stromwingteken tegen de lucht. De schutter is gerust. „Berenices haren,” zegt hij met een zachte lach, en met een lichte druk legt hij ze tegen zijn schouder. Hij heeft geen kaart meer nodig, hij heeft de weg gevonden. Koning Ptolemeus Euretēs kan zich niet rijker hebben gevoeld dan hij.

Want wat is Berenice, vergeleken bij deze fiere, lieve Stromwingprinses?

22

Kees laat zijn wagentje voortsnorren over de weg. De avond zit er weer op.

Albert, naast hem, praat over de leraar, maar Kees luistert maar met een half oor.

Aanstands zal Albert hem wel weer vragen, of hij meegaat naar binnen, maar dan weigert hij natuurlijk. Het idee dat de bróër van Truus hier heel gemoedelijk naast hem zit, maar dat het meisje zelf onbereikbaar is, irriteert hem. Het valt niet mee om een bepaald iets van je af te zetten; het blijft je soms hardnekkig vergezellen, als een muggenzwerm op een wandeling door een zomers bos.

Als ze dicht bij het punt zijn, waar ze moeten afslaan naar de boerderij van Alberts ouders, zien ze een fiets naderen, die even vóór hen het weggetje inslaat.

„Truus,” zegt Albert. „Natuurlijk weer naar d'r vriendin geweest. Die twee zie je altijd samen.”

Kees zwijgt.

Langzaam rijdt de wagen door de modder. Vlak bij, op het smalle „voetpad” naast de modderstrook, rijdt het meisje. Hun snelheid is gelijk. Hij houdt haar in het schijnsel, zoals je soms een wild konijn in je lichtbaan hebt.

Even ziet ze achterom, snel en vrolijk, maar meteen... Het voorwiel van haar fiets maakt een schuiver, ze slingert, valt — op de modderweg. De schrik verlamt Kees een moment. Ze is voor z'n wagen terechtgekomen... hij remt, hij staat vrijwel ogenblikkelijk, maar het meisje...

Ze springen uit de wagen, staan met trillende benen in het licht, staren een moment als versteend naar de gedaante die half onder de wagen ligt... „Truus!” Eén seconde, twéé misschien, dan klinkt ineens haar stem — en meteen grijpen ze haar beet, Kees legt zijn handen om haar middel, schuift haar in het licht, legt zijn ene

arm onder haar knieholte en wil haar naar de grasstrook dragen, naast de weg. Maar ze verweert zich, glijdt met een zenuwachtig lachje uit zijn handen en staat dan ineens tussen hen in. Haar stem slaat door, trilt en breekt af... „Nee, heus, ik... ik heb me, 'k heb me geen pijn gedaan... Maar 'k wist... een moment...” Ineens begint ze te snikken.

Albert troost haar, probeert haar te kalmeren, Kees staat er bij, voelt zich een onhandige kerel en wordt gekweld door een naar gevoel in z'n borst.

Hij raapt de fiets op, een mooi, nieuw karretje. 't Voorwiel is gemold. Zonde.

Truus staat er wat verwezen naar te kijken.

„Tja...” zegt Albert. „Maar 't is goed afgelopen, zeg! Als jij...”

„Dat ellëndige weggetje ook!” barst ze ineens uit. „'t Scheelde maar een haar... En m'n fiets...”

„Kom nu maar mee,” zegt Albert sussend. „Die fiets laten we wel even opknappen.”

Ze zijn vlak bij huis.

Albert neemt de fiets. Truus loopt voor hem uit. Kees rijdt maar even mee. Zijn handen trillen nog en een blik in de spiegel zegt hem, dat zijn kleur evenmin normaal is.

Truus ziet er vreselijk uit, één en al modder. Ze schijnt zich te generen; in huis gekomen glipt ze meteen de trap op.

Albert vertelt, wat er gebeurd is en de fiets wordt getoond.

„'t Is jammer, maar 't had erger kunnen zijn,” zegt de oude Langewei.

„Dat nare weggetje ook,” verzucht zijn vrouw.

„'t Wordt immers opgeknapt en de fiets kan wel weer in orde worden gemaakt. En laten we maar dankbaar zijn dat er geen ergere dingen gebeurd zijn.”

Ze gaan terug naar de kamer. Kees wil eigenlijk wel vertrekken, maar Albert loodst hem mee naar binnen en zo zit hij daar dan weer, tegenover de treiterende foto. Hij voelt zich geplaagd. Boven zijn hoofd hoort hij gedempt de voetstappen van het meisje. Hij hoort het water ruisen uit de kraan en tien minuten later komt ze de trap weer af.

Ze lacht wat verlegen als ze binnentreedt, maar haar kleur is weer fris en ze heeft zich in andere kleren gestoken. Een mooie japon, nogal modieus, naar het hem voorkomt. Ze lijkt ook rijziger nu. Ze draagt schoentjes met zeer hoge hak. Hij ziet dat alles in een flits — en dan weer haar ogen, wonder mooi, vreemd aantrekkelijk. En hij gaat zich steeds ongelukkiger gevoelen.

Hij hoort haar moeder enkele opmerkingen maken. „Ja, moeder — de jas, de jurk, de schoenen, alles, 't was één en al modder...”

Kijk." Ze licht haar arm op en toont de onderkant. Vlak bij de elleboog komt wat bloed te voorschijn.

„Een beetje geschaafd, dat is alles. Is er nog Hansaplast? In 't dressoir?"

Ze trekt een laasje open, haalt alles overhoop, maar ze vindt niet, wat ze zoekt en intussen valt er een bloeddruppel op één van haar nylons. „Bah, 'k kan wel aan de gang blijven." Geërgerd kijkt ze naar haar been en stoot het laasje weer dicht.

Kees herinnert zich plotseling iets. Heeft hij niet van dat spul in z'n zak? Heeft hij dat onlangs niet gebruikt? Hij graait in z'n rechter zak, in z'n linker en diept het op.

Ze kijkt verheugd en komt meteen naar hem toe. Hij drukt de kleverige strook op haar mollige arm.

En voldaan zit ze dan even later tegenover hem, terwijl haar moeder nogmaals inschenkt.

Hij heeft zijn pijpje voor de dag gehaald. De vader van Albert reikt hem de tabak. Hij rookt en weet weinig te zeggen. Als het meisje iets zegt, geniet hij van haar stem. Dwaas die hij is. Morgen vraagt er een jonge kerel, of ze zich soms bezeerd heeft.

„O, 't is de moeite niet. Maar 'k was bijna overreden, zeg."

„Kind toch! Hoe kwam dat..."

„Ja... dat glibberweggetje, hè? 'k Reed er en toen kwam er een wagentje... Albert met een kameraad... 'k Slipte en schoot er pardoes half onder. 'k Wist een moment niet waar 'k blééf. De fiets is nogal beschadigd. 't Voorwiel..."

„Meid, daar treuren we niet om! Jij bent er heelhuids afgekomen. Kom eens hiér!"

Een meisje in je armen... Hij wéét nu hoe dat is. Je krijgt een kriebel van ontroering in je keel bij de herinnering en je zit je te verbijten omdat je er niets, maar dan ook niéts mee hebt uit te staan!

Een meisjesarm, die zich om je nek heen legt, rustig, vanzelfsprekend — omdat je van elkaar hóúdt... Hij weet hoe zacht zo'n arm kan zijn... Hij heeft er een pleister op mogen drukken...

„Gekwetst ben ik van binnen..." Dat zingt zijn moeder soms. Nooit heeft hij zich de zin ervan gerealiseerd. Nu voelt hij plotseling de betekenis. Nu spríngen die woorden naar voren!

„Komaan, ik vertrek weer."

Hij staat op.

Het meisje kijkt hem aan en glimlacht. „Nog veel dank voor je hulpvaardigheid, hoor Kees. Maar dat wagentje van jou... M'n vriendin had onlangs ook al zo'n avontuur beleefd, toen je haar even wegbracht... Tenminste..."

Hij begrijpt, dat ze die schok bedoelt, waarbij ze zo onnozel tegen elkaar opbotsten. Moest dat nog doorgegeven worden ook? Flauw!

Meteen ziet hij, dat Alberts gezicht verstrakt is en dat die hem onderzoekend aankijkt. Wat is er aan de hand? Flitsend snel trekt hij zijn conclusies... Hij is nu nog wel genoodzaakt ook, om een kort verslag te geven.

Albert trekt dadelijk weer bij. De toedracht is hem duidelijk.

Kees kijkt even peinzend voor zich uit. Even later start hij. „Bonjour!”

De modder glimt.

Hij denkt aan twee trekkende ogen. Hij had zich voorgenomen om er niet weer naar te kijken.

Ach, wat een gemodder!...

„Ik had die brug wel gezien,” zegt Albert.

Ze zijn weer eens op weg naar de cursus en Albert praat. Hij is een spraakzaam mens, net als z'n vader. Kees vindt dat wel gemakkelijk, want zelf is hij nogal zwijgzaam en vooral de laatste weken.

Hij kan nu wel zo ongeveer de gevoelens peilen van Nooike. Hij kan zich nu ook wel voorstellen, dat ze wel eens dwars tegen de draad in gaat, al kan hij het niet billijken en al zou hij er niet toe komen. De situatie werkt wel degelijk op z'n humeur.

Moeder en ook de anderen hebben hem al eens onderzoekend aangekeken en er is ook al eens gevraagd wat hij eigenlijk heeft te pikeren. „Zo kennen wij je niet, jongen,” zei moeder. „Je bent zo knorrig...”

Ja nou, goed! 't Is toch zeker een vervelende boel! In ieder geval gaat hij niet weer met Albert mee naar binnen. De vorige keer heeft hij ook al bedankt.

„Ik had die brug wel gezien,” vertelt Albert bedaard. „En toen zei m'n broer dat hij via die brug was gereden.”

„'k Wist niet, dat je een broer had, zeg.”

„Wist je dat niet? Hij woont in Amsterdam. Je hebt hem trouwens wel eens gezien. Onlangs, toen je bij ons geweest was. 'k Herinner 't me nog wel. Jij ging weg en toen kwamen hij en Truus net thuis.”

Kees denkt na... Maar dat... was toch niet... „Eh...” zegt hij, „je bedoelt toch niet... bedoel je die blonde jongen? Ze liepen gearmd...”

„Ja, die was het, hoor!”

Kees kan een moment z'n gedachten moeilijk ordenen. Dus, dat was haar broer! Dus, het was niet een ander iemand! Er was dus

niets aan de hand... Of... Nee, dat zegt nog niet alles... Er kan immers nóg evengoed een ander zijn!

„Ik had gedacht, dat 't haar vriend was,” zegt hij. „'k Wist immers niet, 'k had niets over die broer gehoord...”

„Haar vriend!” lacht Albert. „Wat een mop!”

„Waarom? Ze zal toch wel een vriend hebben!”

Albert schudt ontkennend zijn hoofd. Zijn ogen lachen nog na.

Kees spant zich in om niets van zijn gevoelens te doen blijken, maar dat is wel uiterst moeilijk. Hij zit ineens met een feestelijk gevoel achter het stuur. Géén vriend heeft ze! Géén vriend! Zal hij... zal hij...

Daar is het weggetje en dáár staat het huis. Het staat daar eenzaam in de weiden. Dáár woont ze, daar kan hij haar vinden...

Wat kunnen de verlangens plotseling gaan steigeren... Een zachte pols, die je rustig toegestoken wordt...

Hij parkeert de wagen.

En meer dan ooit tevoren zit hij daarna te genieten in de familiekring, te genieten van haar aanwezigheid.

Als hij naar huis rijdt, overlegt hij, hoe hij het nu verder zal aanpakken.

„Bij Kees schijnt de depressie gepasseerd te zijn,” zegt Loek de andere avond tegen haar man. „'k Wou dat we zoiets ook maar es van Nóóike konden zeggen.”

Nooike zit te lezen. Een Amerikaanse roman met een groot percentage sex. Toe maar. De wereld is nu eenmaal rot! De schrijver doet er misschien wel een extra schepje op, maar is zijzelf zo'n heilig boontje? Allicht niet, want anders graaide ze deze vuilnisemmer niet zo hartstochtelijk tot aan de bodem leeg!

„Vind je dat nu mooi?” vraagt haar moeder.

„Moeder, 'k ben geen kind meer!”

„Nee, maar wel een kind van mij. 'k Maak me zorgen over jou, Nooike.”

„Och, moeder toch. Dat is maar ongezond. Aanstonds raakt uw dichtader nog verstopt. En dan ben ik de oorzaak dat een bepaald volksdeel op poëtisch rantsoen wordt gesteld.”

„Ach, Nooike. Waarom gooi je er altijd van die dwaasheden overheen? Je weet best, wat ik bedoel!”

Jawel. Ze weet het wel. Ze slaat de bladzijden om, kijkt even op van haar lectuur en staat dan vlug en nijdig op. Daar kómen ze weer: Rieneke en d'r buit! Moeder heeft u nog een kopje thee voor ons? Ze hóórt het Rieneke al zeggen.

Natuurlijk laat ze tegenover Fons niets merken. Maar 't is gemakkelijker om de kamer uit te gaan!

„Is ie defect?” vraagt Truus, als ze Kees en haar broer in de schuur aantreft, bezig met het autootje.

„'t Licht,” zegt Kees. „Dat doet het niet goed.”

Ze blijft even staan kijken en loopt dan door. De jongens zitten nog een tijdje te morrelen.

Als ze weer voorbij komt, richt Kees zich met een tevreden gezicht op. Albert is verdwenen in de bijschuur.

„Zo, dat is weer in orde,” zegt Kees. „We zullen hopen, dat 't afdoende is. Gister heeft m'n broer er ook al mot mee gehad.”

„M'n fiets is ook weer in orde,” vertelt het meisje ineens. „Van morgen teruggekomen. Kijk.”

Ze loopt voor hem uit, klein onder de reusachtige overkapping van de schuur. Klein. En hij weet ook, hoe licht ze is; met hoeveel gemak heeft hij haar uit de modder gedragen? Zou ze er nog wel eens aan denken? Hij zal het nooit vergeten, dat wonderlijk bewogen moment.

Ze staat stil en wijst naar de fiets, die naast een stapel balen staat. Ze kijkt naar hem op. „Je ziet het niet meer, hè?”

„Nee. Hij is weer als nieuw, zeg!”

Op dat ogenblik gaat er een deur open en komt Albert de schuur weer in. „Je ziet het niet meer, hè?” merkt hij op.

„Nee. — Zeg, Truus, zou 'k m'n handen even kunnen wassen? 'k Zie er uit!”

„O ja, natuurlijk. Kom maar mee.”

En weer volgt hij haar, nu naar de speelplaats, waar ze hem zep wijst en een handdoek geeft.

Het is maar een uiterst simpele handeling, maar het bezorgt hem een zacht geluk. Dat zij hem zo bereidwillig, zo vanzelfsprekend van het benodigde voorziet . . .

Hij zou nu willen zeggen, wat hij voor haar voelt. Maar is dit een geschikt moment? Aanstonds kan er weer een deur worden geopend.

Zwijgend wast hij zijn handen en zwijgend gaat zij bij hem vandaan, terug naar het woonvertrek.

Als hij zijn handen droogt, valt zijn oog op een bonte plaat, die aan de wand hangt, een verjaarskalender, waarop verschillende namen staan genoteerd, ook de hare. Wacht eens: haar verjaardag is al dicht op handen! Meteen staat het bij hem vast, dat hij haar bij die gelegenheid een kaart zal sturen. Natuurlijk.

De jarige toont aan haar vriendin de cadeau's.

„Kijk, die heb ik van vader en moeder gehad.”

Een naaibox, een bijzonder mooie. Lottie is vol bewondering.

„En dit heb ik van Albert.” Een armband.

„Mieters! 'k Hoef niet te vragen of je er mee in je nopjes bent!”

Truus lacht verheugd. Albert, die juist binnenkwam, zegt plagerig:

„Er is nog méér, waar ze mee in haar nopjes is.”

„Hou jij je er maar liever buiten!” gebiedt zijn zuster. „Jij bemoeit je overal mee. Verdwij maar liever weer naar de schuur!”

„Ja, direct.”

Nog steeds lachend doet Albert een greep naar het dressoir en haalt een ansichtkaart onder een boek vandaan. Lottie's arm schiet gretig uit en grijpt de kaart. Truus is een moment te laat. Als ze de kaart weer te pakken heeft, is Lottie al op de hoogte.

„Van Kees! Leuk, hoor!”

„Akelige vent!” zegt Truus.

„Zeg dat liever als hij er bij is,” zegt Albert.

„Je weet best, dat ik jóú bedoel!”

„Dus je vindt Kéés géén akelige vent...”

Lottie barst uit in een schaterlach en Truus kijkt een beetje hulpeloos. Met een kleur op haar gezichtje bergt ze de kaart weer weg.

„Of ze er ook zuinig op is,” zegt Albert. „Zie je dat, Lottie?”

„Ik zou er óók zuinig op zijn,” zegt ze.

„Zo. Op een kaart van Kees zeker.”

„Ja, natuurlijk!”

„Zo!”

Naderhand brengt Truus haar vriendin even terug. Als ze bij het erf van Lottie's ouders nog wat praten, nadert er een kleine auto, die Lottie's opmerkzaamheid trekt.

„Ja!” roept ze ineens uitbundig.

Truus draait zich half om, ze ziet het bekende wagentje en het bekende gezicht van de bestuurder.

Uitgelaten heeft Lottie al een stopteken gegeven en met een ruk komt de wagen tot staan.

Het bekende gezicht buigt zich uit het portier en de ogen kijken vrolijk.

„Dames! Liften misschien?” vraagt hij welwillend.

De stem klinkt een tikje zwaarder dan ze gewend zijn. Lottie begint al te praten. „Zeg, Kees, je...”

„Méid!” sust Truus geschrokken. „Je vergist je... Hij is het niet...” Wat moet ze zeggen? Wat is dit voor een dwaze situatie... Dit is Kees immers niet...

De dubbelganger schiet in een daverende lach. „Nee, hij is

't inderdaad niet! Maar u hoeft het zich niet aan te trekken, hoor!
't Gebeurt méér, dat men ons met elkaar verwacht!"

Verlegen kijken ze naar zijn twinkelende ogen.

„Nu zé ik het ook wel,” praat Lottie wat stuntelig. „Maar dat wagentje . . .”

„Dat is inderdaad van m'n broer. 'k Gebruik het een enkel keertje.”

Truus knikt. Zij herinnert zich, Kees een keer te hebben horen zeggen, dat zijn broer het wagentje gebruikt had.

Lottie, naast haar, tracht nog haar houding te rechtvaardigen: „Ja, en daarom dacht ik een moment . . .”

„Dat ik m'n broer was! Dat snap ik. Heel begrijpelijk, hoor! En waarmee kan ik de dames van dienst zijn?”

Truus haast zich om de kwestie op te helderen. Dat Kees wel eens bij hen komt, dat haar broer altijd met hem mee rijdt naar de cursus en dat zij nu juist even met haar vriendin opliep.

Roger herinnert zich, dat Kees het wel eens heeft gehad over een zekere Albert Langewei. Met een lachje rijdt hij even later verder. Wat wáren ze onthutst, die twee! Die ene was een levenslustige meid! Aardig kind, zo te zien.

„Niet over praten, hoor!” zegt Lottie bezwerend tegen Truus. „Ze zouden ons levenslang plagen met zó'n blunder!”

24

„Kan ik jouw wagen even gebruiken, Kees?” vraagt Roger. „Of moet je zélf vanavond nog . . .”

„Nee nee. Neem hem maar.”

„Graag.”

Roger, die nog even iemand spreken moet, rijdt rokend de avond in.

Hij zal ongeveer ter hoogte zijn van de plaats waar hij die komische ontmoeting met de twee meisjes had, als hij op de berm een gedaante ziet die daar traag voortgaat. Het blijkt één van de twee dames te zijn; niet de zuster van Kees z'n vriend, maar die andere. Blijkbaar heeft ze iets verloren: ze loopt zo te speuren . . .

Onwillekeurig heeft hij reeds gestopt.

Met een enigszins afwezige blik ziet ze op. Dan herkent ze hem. Hij vraagt, of ze misschien iets verloren heeft.

„Ja,” zegt ze, „we hebben een poes en die is zoek. Voor twee

avonden terug ook al. En 't is zo geváárljik voor zo'n dier, met dat drukke verkeer. Ik meende, dat ik hier iets hoorde. — Poes! . . ."

Roger, denkend aan hun eigen poes, kan zich de zorg van het meisje wel indenken. Hoe vaak zie je niet, dat er zo'n dier overreden is! Heeft hij er zèlf niet een onder de wielen gehad, onlangs nog? 't Speet hem geducht!

Hij helpt even zoeken. Aan de overkant van de sloot meent hij iets te zien bewegen in het donker. Hij draait de wagen een ietsje, zodat het schijnsel over de bewuste plaats valt. De poes doemt op. Het meisje roept nog eens, nu met een gebiedende klank in haar stem, en even later heeft ze het diertje in haar handen. „Foei!” zegt ze bestraffend, als gold het een kind. „Moet jij het vrouwtje plagen? Foei!” Maar haar hand glijdt liefkozend over de zwarte vacht. „Een mooi diertje, hè?” zegt ze.

Hij knikt, kijkt even in de knipperende katteogen. Ze staan daar op de berm, met de rug naar de weg gekeerd, op enkele passen afstand van de wagen. Achter hen passeert een fietser.

Roger stapt weer in en rijdt verder. Het meisje haast zich met de poes naar huis.

't Is geen onaardig kind, denkt hij, maar het is geen Janneke! Nog altijd ziet hij naar haar uit. Alleen zij wist hem te boeien. Hij móét haar vinden. Maar soms denkt hij mistroostig, dat al zijn zoeken vergeefs zal zijn.

Albert Langewei was op de fiets gestapt, hij moest even naar een kennis die in de buurt woonde. Aan de hoofdweg zag hij een geparkeerde auto, en toen hij dichterbij kwam, bemerkte hij verast dat het de wagen van zijn vriend was.

Misschien had die weer malheur, dacht hij. Hij wilde al afstappen, maar toen ontdekte hij enkele meters verder twee gestalten, de hoofden wat naar elkaar overgebogen . . . Lottie en Kees . . .

Ijskoud voelde hij zich worden . . . Daar stónden ze nu . . . Daar stónden ze, die twee . . . Maar Kees wist toch, dat hij, Albert, plannen had met Lottie? . . . En Lottie zèlf wist toch óók wel . . .

Maar . . . maar . . . wat zei ze onlangs? . . . „Ik zou er ook zuinig op zijn.” Op zo'n kaart van Kees . . .

Hij had die woorden opgevat als een grap, had geen ógenblik aan iets anders gedacht . . . En nu . . .

Een razende drift spoot omhoog, hij klemde zijn kaken op elkaar en trapte verder, sneller, steeds woester!

Bah!

Als Kees de eerstvolgende cursusavond weer het weggetje wil

inzwenken om zijn vriend af te halen, komt die met woeste vaart aangefietst. Hij neemt geen notitie van hem, wild jakkert hij de richting uit die ze anders samen gaan...

Kees vraagt zich af, wat er aan de hand is. Albert heeft hem blijkbaar niet gezien. Zou er een zieke zijn? Moet hij hals over kop om een dokter uit of om een veearts?...

Als hij hem ingehaald heeft, vraagt hij, wat er te doen is — maar Albert reageert niet op zijn woorden... doet alsof hij niets hoort...

Kees is hevig verbouwereerd... Wat zal hij nú beleven...

Bij het gebouw waar de cursus gegeven wordt, wil hij Albert aanklappen, maar hij merkt dat die hem ontwijkt...

Na afloop van de les ziet hij echter kans:

„Albert, wat heb je toch...”

„Kerel, verdwijnt! Waag je 't nog om mij aan te spreken?”
Alberts ogen flikkeren.

„Maar... maar...” stamelt Kees, „ik begrijp niet... Wat heb ik dan toch gedaan... Ik ben mij van niets bewust...”

„Nee, je weet niets, hè? Niets! Helemaal niets! Je bent warempel nog brutaler dan ik dacht!”

Snel verdwijnt Albert in de duisternis.

Kees blijft verslagen staan, zich martelend met de vraag, wát Albert toch bedoelen kan...

Hij kán zich niets bijzonders herinneren...

Die ansichtkaart... Och, maar... Ja — maar dat is immers het éniġste dat hij zich herinnert... Het móét de oorzaak zijn... Maar was het dan zó verschrikkelijk, dat hij Truus een kaart stuurde?... Moet hij nu als een schurk behandeld worden?

Ook in hem vlamt een hevige woede op. Verbeten rijdt hij weg. Hij raast door de straten, de weg op naar huis. Na een tijdje passeert hij een fietser, die moeizaam tegen de storm opworstelt. Albert.

25

Loek zit tegenover haar man op het kantoor. De geluiden van het bedrijf klinken op een afstand.

Zojuist is ze bij Helène geweest, die zienderogen achteruit gaat. Het zal waarschijnlijk niet lang meer duren.

„'t Is wel ontzettend,” zegt Loek.

Wouter knikt en kijkt peinzend voor zich uit.

Het is vreselijk, ja. Voor Helène zelf, en voor Karel en het

kind. Het kind zal het nog niet begrijpen, maar hoe erg is het, zonder moeder verder te moeten!

Hij kijkt naar zijn vrouw, die met een driftig gebaar een sigaret uit zijn doos heeft genomen en nu met zware rimpels in haar voorhoofd zit te roken, iets wat ze zelden doet. Haar overgevoelig artiestenhart reageert op zoiets aangrijpends als dit natuurlijk bijzonder heftig. Op dit moment heeft ze iets van Nooike, hoe vreemd het hem ook voorkomt. Plotseling werpt ze als geërgerd de sigaret in het bakje, dooft haar abrupt, gaat achterover leunen in de stoel. Even schieten haar ogen snel heen en weer, waardoor ze op Rieneke gaat lijken.

Hij ziet, dat ze moe is van de emotie. Al speelt zich dit dan al af buiten de kring van hun gezin, ze zijn er toch wel nauw bij betrokken, ze waren altijd heel intiem met Karel en Helène, niet-tegenstaande Helène veel jonger is.

Loek staart naar buiten en hij kijkt naar haar. Hij denkt: wat ben ik rijk, en hij denkt aan zijn vriend, die eenzelfde rijkdom missen moet.

Wat is zo'n bezit huiveringwekkend broos. In je drukbezette dagen sta je er eigenlijk niet bij stil. Toen Josientje dat ongeluk had gekregen, tóén heeft hij het ook duidelijk gezien.

Ze komt weer binnen, ze was even naar een andere afdeling geweest en is verrast als ze hier haar moeder aantreft.

„U hier, moeder?“ klinkt haar zangerige stem, en het valt Wouter op, hoe groot het contrast is tussen deze klank en de geluiden van het bedrijf. „Dat is ook een zeldzaamheid,“ lacht ze.

Maar daarna trekt de lach snel weer weg, want moeder vertelt haar van Helène. Ach ja, ook Josientje weet het wel. Ze is er gister nog geweest.

Loek staat op en even later is Wouter weer alleen met zijn dochter. Ze heeft weer plaatsgenomen aan haar bureau, bij het grote raam. De najaarszon schijnt en de lucht is diepblauw. Het is de ideale, feestelijke achtergrond. Heeft hij niet eenmaal gedacht, dat hij haar hier nooit meer zou zien zitten? In zijn herinnering zag hij haar voor het raam, haar gouden haren tegen die blauwe lucht. Ze is teruggekomen en na korte tijd is men al weer aan die terugkeer gewend geraakt. Het wonder is verwaarloosd, totdat men bij een ander geval wordt bepaald. Zo zal Karel nu misschien ook denken. Nooit meer zal Helène zingend in de kamer bezig zijn. En nooit zal ze meer dit of dat . . .

Josientje doet maar alsof ze niet merkt, dat haar vader zit te mijmeren. Ze begrijpt de reden wel.

„Josientje, 't zal niet lang meer duren.“

Helène's stem is zwak. Die zwakte bevestigt de waarheid van haar woorden.

Het licht glijdt langs de verre decemberbomen. De zonneschijn glijdt haastig uit het jaar en met eenzelfde snelheid wordt Helène naar de dood geschoven. En niemand die haar vaart kan afremmen. Niemand kan haar vasthouden. Ja, toch. Eén is er, Die het doet. Die houdt haar vast en vangt haar op. Dat alles is bekend en uitgesproken. Er hoeft niet naar geráden te worden. Helène heeft het met Josientje doorgepraat, ze heeft haar van haar zekerheid verteld, maar daarnaast heeft Josientje haar horen kreunen om de bitterheid van het vertrek, om de snijdende pijn van de scheiding, en het verdriet om de eenzamen die blijven — Karel en het kind.

„Nu wou ik je nog graag iets vragen...”

„Zeg het maar, Helène.”

„Je hebt Tanneke vaak naar bed gebracht de laatste tijd. Wil je dat nog wat blijven doen, zo af en toe?”

Natuurlijk zal ze dat graag doen. Ach, het is zo'n trieste vraag, vanuit Helène's hulpeloosheid. Het is zo onzegbaar zielig.

„Ik weet, dat je vader en moeder... ik weet, dat die ook wel eens zullen komen kijken. Ze zullen Karel en Tanneke niet vergeten. Maar Karel zal straks aangewezen zijn... op vreemde hulp... O, Josientje... Als ik er even op dóór denk... Dat een vréemde dan thee in het gebloemde potje schept, en... o, die kléine dingen... Dat je 't zelf nóóit meer zult kunnen doen... Tanneke helpen met haar schoentjes... En even een kam door haar krullen... Een vréemde zal het doen... Dat die het doen moet... En hóé... hoe zal het gaan... Als ik nu weet, dat jij het nog eens doen wilt...”

Josientje knikt, kan moeilijk woorden vinden. Het hoeft ook niet — Helène weet wel, dat het goed zal zijn.

Maar achter dit staat nog iets anders. Althans zo voelt zij het. Zij durft het niet met haar gedachten door te nemen, schuw blijft zij staan bij haar vermoeden. Helène hóópt iets — en gelijktijdig wènst ze het toch niet. Zij hóópt iets voor de twee die achterblijven — maar nooit kan ze het wensen, zolang ze wensen kàn — zolang ze welbewust zal leven...

Dat alles leest ze in Helène's ogen. Een vreemd, een vreselijk duel. Er gaat een ontzettende beklemming van uit.

Wat kan Josientje doen? Ze weet hoe het is, als je terugkeert tot het leven — hoe blij je dan kunt zijn. Maar bij Helène is het andersom. De vreugden die een ander weer teruggegeven werden, zal zij moeten missen — ja méér vreugden dan Josientje ooit bezeten heeft.

Josientje poogt haar wat af te leiden. Maar hoe moeilijk gaat dat bij iemand, die maar één richting meer ziet.

En al gelukt het ook met woorden — verborgen maar onhoudbaar reist de onderstroom.

Het uur komt, dat Helène afscheid neemt. Zij schreit. En ook Josientje staat te schreien.

Helène gaat de grens passeren, die zij eens onbewust genaderd was. Helène, die zo zéker in het leven leek te staan — ze moet vertrekken.

„Dag, Josientje.”

„Dag, Helène.”

Josientje kust haar en gaat heen.

Helène snikt, hoewel ze weet, dat ze nu spoedig zingen zal.

Loek gaat in een stille rij langs de kist van haar vriendin. Nog éénmaal ziet ze het vertrouwde gezicht — maar toch veranderd, als vervreemd, na jaren van afwezigheid.

Hier ligt nu Helène, die niet meer groeten kan, die niet meer zeggen kan dat haar lichaam verder reist, met dezelfde vaart als dat van de levenden, de tijd door, jaren misschien, éeuwen misschien nog wel, tot aan het moment dat Christus komt.

Zo is haar lichaam onbewust op weg. Maar zo lang zij deel had aan het leven, was ze zich van de blijde aankomst bewust. En haar ziel is al door God geborgen in Zijn omraadselde onaanstikbaarheid. De tranen dringen in Loeks ogen, terwijl ze voor het laatst Helène ziet. Even is ze meegevoerd tot aan de polen van het leven. Hier is het koud, hier breekt het leven af. Maar ze hoeft niet te denken: vaarwel — want deze vaart kent geen gevaren meer.

Nu keert plotseling de benauwing in Nooike's gedachten terug. Nu herhalen zich de verschrikkelijke tafereelen van haar eigen toekomst, zoals ze die zag toen Josientje stervende scheen te zijn. Haar eigen doodkist bij de boekenkast, op het plekje waar zij kort tevoren nog met de poes had gespeeld... En daarna wordt ze weggevoerd naar de begraafplaats — weggevoerd voor een déél... Het tweede deel... En beide delen reizen naar de ondergang... Want als het éne niet door God geborgen is, zal ook het andere vergaan...

Bij Helène is dat anders...

Met starre ogen blikte Nooike naar de kuil. De kist wordt neergelaten en er wordt gebeden voor de nabestaanden.

Het dringt maar half tot Nooike door. Dit is Helène's graf.

Als dit het mijne was . . . Ontzettend zou dat zijn! . . . Mijn graf . . . En binnen een week kan het er zijn . . . Binnen een week. Als het wéér woensdag is, kan het gesloten zijn. Dan is het voorbij — en dan is het begonnen . . . En in de krant wordt iemand in mijn plaats gevraagd. Ze hield zo van bloemen, zegt men. Maar in de hel zullen geen bloemen zijn . . .

Nee, het måg niet, ze wil het niet, ze zàl zich verzetten . . . Verzetten? Ach nee . . . Ze weet het immers wel, ze hoeft zich enkel maar te geven aan de Heer.

Karel bladert in een nieuwe catalogus van lampen, zonder van de inhoud iets in zich op te nemen. Enkele dagen is het nu geleden, dat Helène begraven werd.

Het is avond. Tanneke slaapt. Fons en Rieneke houden hem een poosje gezelschap. Rieneke schenkt thee. Alsof Helène een dagje uit is . . .

Fons kijkt vluchtig de krant door, zoekt even naar de kleine advertentie die Karel geplaatst heeft.

Rieneke weet weinig te zeggen. Ze zet de kopjes neer en kijkt even naar Fons. Wie is zeker van zijn bezit? De dood kan snel de ander uit je leven slaan.

Als Fons haar naar huis brengt, zijn de straten wit. Het heeft even gesneeuwd. Het vriest een beetje, de lucht is helder en de sterren flonkeren intensief. Even kijkt ze omhoog, naar de ontzaglijke hemelbranden: Betelgeuze, Aldebaran . . . God houdt ze vast.

26

Als er berijdbaar ijs is gekomen, kan Josientje haar aandacht maar moeilijk meer bepalen bij het werk. Haar vader ziet het wel en zegt, dat ze er maar van profiteren moet.

Het zijn nogal liefhebbers van de schaats, die kinderen van hem. Uitgezonderd Rieneke. Als hij die middag met zijn wagen langs het Westerkanaal rijdt, ziet hij Josientje met een vriendin, die zich met kordate slagen voortspoeden over de baan. Hij claxonneert en vrolijk steekt ze haar hand op.

Ook Nooike heeft vrijaf gekregen en is naar het ijs gegaan. In het begin bevalt het haar er niet, ze ziet niemand bij wie ze zich kan aansluiten, ze zoekt de banen af naar Josientje, maar kan haar niet ontdekken. Gaandeweg krijgt ze toch de smaak wat te pakken. Ze ziet een vriendin van Josientje, die reeds met Josientje gereden

blijkt te hebben en met wie ze nu enkele baantjes maakt. Naderhand, als ze weer alleen is en opnieuw naar haar zusje speurt, ziet ze ineens Fons van Meulichem. Bijna gelijktijdig krijgt hij haar in het oog. Het is hem sinds een paar weken opgevallen, dat ze zich weer normaler gedraagt, als hij bij Rieneke komt. Ze schijnt bij te draaien. Enigszins onzeker komt hij op haar af.

„Dat is de tweede van de familie die ik hier tref,” zegt hij, met een verlegen lachje.

Zij voelt dat ze kleurt. Ze heeft zich na de dood van Helène trachten te beteren. Ze heeft hardnekkig geprobeerd haar haat tegen Rieneke en hem er onder te krijgen. Ze heeft ook gemerkt, dat haar veranderde houding de andere twee goed doet. Laat ze nu doorgaan! Laat ze nu dóorzetten. Niet weer terugvallen op dat verbitterde niveau. Het mag niet. Nee!

Zij glimlacht en begrijpt, dat hij Josientje ook gezien zal hebben. Of mogelijk Kees, want die was ook van plan te gaan.

„De tweede,” zegt ze. „Maar je zou natuurlijk graag de derde zien.”

Ze zegt het niet spottend, niet hatelijk, maar plagend. Ze voelt, dat ze de situatie aan kan.

Hij kleurt. Maar hij voelt wel, dat ze geen venijnige bedoelingen heeft.

„Ja, ik reed eventjes met Josientje en die zei, dat Rieneke zich niet op glad ijs begeeft.”

„Nee. Spijtig voor jou.”

„O ja, heel erg,” lacht hij. „Zullen wij een baantje?”

Ze stemt toe. Wat steekt er in? 't Is misschien wel een beetje dwaas, van beide zijden. Hun hele gesprek van daarnet was eigenlijk een beetje dwaas. Ze hadden elkaar beter met een groet kunnen passeren, maar dat is nu eenmaal niet gebeurd en nu gaan ze dan samen over het ijs. Nu rijdt ze dan met Fons, zo'n luchtig, speels baantje maar.

Ja, als het dat maar was. Maar toen ze hem zag, heeft ze ogenblikkelijk gehóópt op zo'n baantje — er fèl op gehoopt. En ondertussen wilde ze het zien als een niemendalletje, onschuldig ijsvermaak, meer niet . . .

Ze rijdt hier met Fons. Zij heeft zich op glad ijs begeven. Voor hem zal dit niet meer zijn, dan een poging om een goede verstandhouding te bereiken.

Maar zij . . .

Rustig maken hun benen de slagen. Hun handen liggen in elkaar. Af en toe zegt hij wat. Zij luistert naar zijn stem. Het is allemaal zo vertrouwd, zo dichtbij . . .

Ach . . . Fons.

Was ze maar niet gegaan.

Rondom hen is het gekras van andere baangebruikers. Vrolijke stemmen roepen en uit een luidspreker golft marsmuziek. Er wapperen vlaggen en er klinkt gelach. Een jongen en een meisje kijken elkaar met een glimiach diep in de ogen. De lach en de blik van de verzekerdheid.

Dat alles doet haar pijn.

Zwierig glijden ze voort, soepel en speels. Rustig maakt ze de slagen — gelijk met hem. Maar de slagen van haar hart zijn ónrustig. Zij heeft immers geen afstand gedaan! En al is de haat verdwenen — het verdriet drijft niet af.

Plotseling struikelt ze. Hij wil haar nog overeind houden, maar zij glipt uit zijn handen en valt. Een moment ligt ze aan zijn voeten, stáát dan ook alweer. In haar ogen ziet hij iets van hulpeloosheid. Het gaat hem aan het hart.

Zij wendt haar hoofd af, draait zich een kwartslag om. Zij rekt zich uit. Zij staat daar fier, een sportief en slank figuurtje in haar rijzige ijscostuum. Veel lijkt ze nu op Rieneke.

„Heb je je niet bezeerd?”

„Nee,” zegt ze. En het is geen leugen. Nee, deze val heeft haar geen pijn gedaan. Maar ál de tijd dat ze met hem reed, heeft ze pijn gevoeld. En eigenlijk is ze voortdúrend gestruikeld . . .

„Voor morgen wordt lichte dooi verwacht.”

Jan Spelt heeft het weerbericht beluisterd en draait de knop van het toestel om.

„'k Zou vanmiddag graag naar het ijs willen,” zegt hij tegen zijn moeder. „'t Kan nu nog, morgen is het mis.”

„Ja, ga maar gerust, hoor,” zegt ze.

Hij begeeft zich naar de zolder en zoekt een hele tijd naar zijn schaatsen, maar hij vindt ze niet.

Nijdig werpt hij een blik uit het gevelraam. Hij kan de muziek van de banen horen en hij weet, wie daar naar toe is gegaan. Hij zag haar voorbij komen. Witte trui, witte muts boven de lokken.

Verwoed zoekt hij verder, sleurt dozen opzij en kisten. En dan ziet hij toch eindelijk zijn moeite beloond. Daar liggen ze, ingevet en al!

Tien minuten later heeft hij ze onder. Hij glijdt de baan op en speurt rond.

Maar hij ziet haar nergens. Het is mogelijk, dat ze op het kanaal rijdt.

Als hij verder gaat, ziet hij wel haar broer Kees, maar hij wil niet vragen of die haar gezien heeft, hij wil zich niet opvallend

gedragen. Als hij voorbij een kraam komt, ontdekt hij haar ineens, in gezelschap van Nooike. Ze staan daar in de luwte te praten. „Nu, dan gaan we die kant uit,” hoort hij Josientje zeggen. Ze draait zich om en kijkt verrast als ze hem ziet.

„Hallo, Jan!”

„Stoor ik? Jullie waren net iets van plan, niet? Als ik me mag aansluiten?”

„Ja, dat zou leuk zijn, zeg! Nooike, zullen we gaan?”

„Ga jullie je gang maar, ik zei immers dat ik er al genoeg van heb.”

Even ziet Jan haar gezichtje, wat verdrietig, dan keert ze zich af en verdwijnt.

Josientje haalt haar schouders op. Uit de kraam waaien geuren van oliebollen.

„Zullen we dan maar?” vraagt Jan.

„Ja.” Het is of Josientje zich losmaakt uit een moeilijkheid, die haar gedachten bezig hield. Met een glimlach laat ze zich naar de baan leiden. De schooltijd herleeft. Ze schaatst weer met Jan. Hoe vaak heeft ze al niet met Jan geschaatst?

Hij gaat voorop. Hij heeft een korte, driftige slag, die niet bepaald bij hem past. Zo moest hij helemaal zijn, denkt ze. Iets meer in die geest. Ja, zo moest hij zijn. Maar toch, ook zónder dat . . .

Hij remt bij de plaats waar ze begonnen zijn — bij de oliebollentent. De luidspreker, even verderop, brengt een volgende mars.

„Dat wijsje ruikt naar oliebollen,” zegt Josientje vrolijk.

„Ja. De oliebollenmars natuurlijk. Zullen we eventjes naar binnen gaan?”

„O nee, Jan — spaar me. 't Wordt me hier bûiten al te erg. 'k Heb een keer te véél van die dingen gegeten, met oude jaar. 'k Was er ziek van. Sindsdien neem ik ze niet meer. 'k Schijn er voor ééns en voor altijd genoeg van te hebben. Kom maar. Als je nog niet móé bent, tenminste.”

„Je weet wel beter, hè?”

Natuurlijk. Maakte hij als H.B.S.-er geen tochten van 150 kilometer? En heeft hij zelfs niet een keer de elfstedentocht gereden? 't Had hem bijna z'n neus gekost, want het vvoor van je welste.

„Herinner jij je die elfstedentocht niet meer?” vraagt hij glunder.

„En òf.”

„En als die wéér verreden wordt, gaan we natuurlijk samen.” Ze lacht maar eens.

„Ik sleepte je er wel door, Josientje!”

Het moet heerlijk zijn, er doorgesleept te worden door Jan. Ze zou, al kón ze de tocht ook aan, tegen het eind zéker ver-

moeidheid voorwenden. Zware vermoeidheid. Nee, Jan, heus, ik haal het niet. Meid, Josientje, je haalt het wèl, we halen 't samen! Nee, Jan, echt, ik voel me zó . . . Josientje, kom hier! Al moest ik je naar de finish drágen! . . . Doe dat dan maar, Jan, als je kunt! En hij kon het natuurlijk niet! Maar dat hoefde ook niet! Hij hoefde haar alléén maar even in z'n arm te nemen en haar hoofd tegen z'n borst duwen. En dan ging het ineens weer net zo goed als bij de start . . .

Ze starten opnieuw.

Ze rijden nu gekruist. Zo draaien ze hun rondes. Josientjes ogen twinkelen, haar lokken golven rhythmisch.

Op bepaalde punten heeft zich veel publiek verzameld. Als Josientje even opzij ziet, ontdekt ze ineens haar moeder in gezelschap van tante Adri. Ze wuiven en zij knikt ze toe. Zij merkt, dat Jan en zij de aandacht trekken. Zij vangt zelfs eenmaal op: „ . . . boekhandelaar met dat meisje van de Stromwing . . . Dat is nog eens rijden, zeg!”

Dat is nog eens rijden — als je met Jan je banen maakt! Vier maal. En nu?

Ze staan weer stil, nemen de hulde van Josientjes moeder en tante in ontvangst. Jan voelt zich verlegen.

„Volgende week de elfstedentocht, moeder!” lacht Josientje. „De dool zet niet door en Jan stáát er op. Hij heeft ervaring.”

Waarom zegt ze dat nou? Hij weet warempel bijna niet, hoe hij nu kijken moet.

„Kom,” zegt ze vrolijk, „nog een eindje, Jan?”

En als was ze nog het klasgenootje uit voorbije jaren, trekt ze hem kameraadschappelijk de baan weer op.

„Nu nog een eindje op het kanaal?” stelt ze weer voor. „k Ben er vanmiddag al eerder geweest en 't ijs is er prachtig.”

„Goed, maar gaan we niet liever eerst wat drinken? Chocola?”

„Ja, leuk, dat hoort er bij. Als je mij maar niet in contact brengt met oliebollen.”

Ze zitten even in de tent, genieten van de chocola, de sfeer en vooral van elkaars gezelschap, herinneren elkaar aan gebeurtenissen uit hun schooltijd en vervolgen met een vrolijke lach hun tocht, in de richting van het kanaal.

Ze dalen af, hij houdt haar stevig bij de hand en leidt haar naar de stille baan, die zich uitstrekt tot in rossige nevels.

Nu is de muziek verstorven. Nu is er nog slechts het geluid van hun schaatsen. Vast en gelijkmatig — als reed er maar één. En eensgezind bewegen hun schouders. Een vogel op een paaltje ziet het wijsgerig aan. Josientje maakt glimlachend een beweging met haar hoofd.

„Hij schijnt het zelf beter te kunnen,” zegt ze.

„Ja, hij heeft bepaald critiek. Goed beschouwd kijkt hij cynisch.”

„O, maar dan gaat hij met z'n tijd mee. Tegenwoordig hoor je nu en dan een cynisch gezicht te hebben.”

„Kan wel. Kort geleden zag ik op een bijeenkomst ook een paar meisjes die er zo echt verveeld bij zaten.”

„En vond je ze erg leuk?”

Kijk, denkt hij, echt vrouwelijk komt ze nu voor de dag. Zo'n tikje uitdagend.

„Ik was weg van ze. Voel je dan werkelijk mijn enthousiasme niet?”

Hij komt goed los vanmiddag, denkt ze.

Laat ik me wat beheersen, overlegt hij. Je kan er wel een aardige middag van maken, maar daar moet het bij blijven. Wat heb ik voor een zaakje? Kan daar een gezin van bestaan? Gesteld, dat ze al wóú. Dat wordt immers bekrimpen zus en teleurstellingen zo, dat draait uit op verwijten en huilpartijen en dat is zijn eer te na. En afgezien van alles — hoe kort is het nog maar geleden, dat hij haar heeft zien wandelen met die Struweel, nogal in ernstig gesprek, zo het leek. Op een stormachtige avond. Die kerel koopt natuurlijk vandaag of morgen een dokterspraktijk en dan kan de boekhandelaar weer een trouwbijbel leveren!

Wat stil glijden ze voort. De rose nevel houdt zich op een afstand.

Josientje remt, en maakt haar handen los.

„Nu weer eens anders.”

„Je zegt het maar.”

„Goed. Als ik nu voorop ga. En als jij mij dan opduwt,” vraagt ze liefjes. „Weet je wel?”

„Ja, 't is uitstekend. Zó dan maar, hè?”

Hij heeft zijn handen in haar zijde gelegd.

Ach, waarom doet ze hem dit nu aan? Ze moest bedenken dat het een man bijna te machtig kan worden. Zijn handen houden haar omkneld. Hij voelt haar truitje, zo warm, zo zacht onder zijn vingers, zo vrouwelijk, dat je er diep verdrietig van wordt. Nu glijdt ze voor hem uit — zoals ze altijd voor hem uit zal glijden... Hij mag zijn handen om haar truitje leggen, gedurende een uur. Gedurende een enkel uur misschien houdt hij haar als een schat omklemd. Daarna zal het voorbij zijn. Maar wat men graag bezitten wil en toch niet krijgen zal, moet men liever niet in zijn handen nemen.

„'t Gaat goed, hè?” zegt ze.

„Ja, 't gaat best.”

Zij rijdt veerkrachtig, zeer zelfstandig. Duwen hóéft hij haar niet.

„Of vind je 't moeilijk?”

Ja, denkt hij, kun je dat dan niet begrijpen? „Welnee,” zegt hij, „'t gaat best.”

„'t Rijdt heerlijk stevig!” roemt ze met haar zangerig stemmetje. Haar woorden zijn muziek. Hier is geen luidspreker gewenst.

Waarom gaat ze hier aldoor zo treiterend voor hem uit? Haar lokken golven en ineens buigt hij zich licht voorover. Haar haren, de welige gouden, de hevig bewonderde haren, duwen zich licht en koel en geurend even tegen zijn verdrietig gezicht. Hij heeft het ongemerkt gedaan. Wat zou hij moeten zeggen, als zij het gemerkt had?

Maar ze heeft het wel gemerkt. Ze voelde zijn adem. En ongemerkt is er een trilling door haar heen gegaan. Zij voelt de warmte van zijn handen en zij zou ze daar wel heel lang willen laten. Maar altijd, altijd is er . . .

Hoe lang rijden ze nu al? Ze zijn door enkele dorpen gekomen.

„Word je niet moe?” vraagt hij.

„We kunnen nu misschien maar beter teruggaan,” zegt ze en in een wijde boog keren ze.

„Hul!” zegt ze. „Tegenwind. Had jij daar erg in?”

„Jawel. Ik ga voorop.”

„Laten we eerst even gaan zitten,” zegt ze kort daarop, als ze voorbij een loodsje komen, dat met een open zijde naar het kanaal staat gekeerd en waarin een paar melkkrukjes staan.

„In dat luxe verblijf?”

„Ja, waarom niet?”

Ze gaan er binnen en hij zet de krukjes tegen de wand. Naast elkaar zitten ze daar dan uit te kijken over het stille land, dat meer en meer vernevelt.

„Net een Chinese plaat, hè?” zegt hij, om de stilte wat te breken. Onder andere omstandigheden zou hij er wel oog voor hebben gehad. Maar waar heeft hij deze middag anders oog voor dan voor háár?

Ze staat ineens weer op, steekt de handen in haar broekzakken en delft er iets uit op.

„Och heden,” zegt ze met een lachje, „dat is alles. En nog een tikje week geworden ook.”

In haar handen heeft ze een paar toffee's, die ze met een vermaakt gezicht beschouwt. „Nu, ik kan het je niet kwalijk nemen, als je er niets van accepteert, Jan.”

Hij steekt zijn hand uit en neemt met een glimlach een van de zoete dingetjes, die wat misvormd zijn door haar lichaamswarmte.

Zij heeft weer plaatsgenomen en zegt: „Twee kleine kleutertjes,

die snoepten in een hok." Maar in haar stem is een verraderlijke trilling. Zij diept haar zakdoek op en snuit haar neus.

Zwijgend eet hij de toffee. Maar zij spuwt de hare weer uit. „Nee, 'k word er wee van. Heb je een sigaret voor me, Jan?"

„Maar natuurlijk. Ik dacht alleen, dat je niet rookte."

„'k Doe het zelden, hoor," erkent ze. „Maar soms heb ik er ineens behoefte aan."

„Voel je je niet goed?"

„O jawel, hoor."

Daarna valt de stilte. De schemer neemt een begin. De vurige puntjes van hun sigaretten lichten telkens feller op.

'k Wou dat hier maar één van die krukjes gestaan had, denkt hij. Dan had ik haar op m'n knie genomen.

Och, maar dat had immers geen zin? Niets heeft zin op deze tocht. Het is een volkomen zinloze middag, die een mens alleen maar leger en ellendiger achterlaat.

Somber kijkt hij langs haar hoofd naar buiten. Ze zit hier naast hem, een eenvoudig meisje zo het lijkt, in een costume zoals je er duizenden ziet. Ja ja!

Nu zou hij zo gemakkelijk zijn arm om haar heen kunnen leggen en misschien liet ze het wel dankbaar toe, want ze zit daar zo vreemd vertrouwelijk. Maar naderhand zullen absoluut alle mogelijke onaangenaamheden komen, de verwijten, de dagen vol teleurstellingen.

Als hij nu zijn arm om mij heen legt... denkt ze. Dan zal ik blij zijn — maar niet rustig. En toch zou ik het heerlijk vinden. Waarom anders heb ik voorgesteld om even te gaan zitten?

Maar als ze hier met Atte zat, zou het wellicht precies eender zijn. Als ze heel de middag met hem had gereden, zou hij misschien vooraan staan.

Wat is dit dan voor spel, dat zij zo blindelings georganiseerd heeft, dit stille spel van wikken en verlangen in een late weemoedige middag, die je steeds eenzamer maakt? Ze voelt, dat Jan hier zit te vechten met zichzelf. Zijn zwijgzaamheid maakt de sfeer steeds meer geladen.

Plotseling staat ze op. Even tekent zich haar silhouet af tegen de roodgeworden hemel. Dan volgt hij haar met bonzend hart naar de baan.

„Word je nu niet koud?" vraagt hij, wijzend op haar truitje. Zijn zorg maakt haar week. Ze zou willen schreien.

Maar ze beheerst zich en zegt: „O nee, joh. 'k Heb er op gerekend, hoor! 't Lijkt misschien griezeliger dan het is."

Met enigszins moedeloze streken rijden ze terug.

Het hart vraagt om een tochtgenoot...

Toen Loek de twee weer zag vertrekken, de baan op en naderhand naar het kanaal, is haar die regel in de gedachten gesprongen. Het is de eerste regel van een vers, dat ze eens heeft gemaakt, jaren geleden al, toen ze Wouter pas ontmoet had. Het is een kostbare herinnering aan die tijd van verlangen en verrukking. Het is een van haar beste verzen.

„Ze zullen nog wel een tochtje maken,” zegt haar zuster Adri, als ze terugwandelen. „Zúlke rijders...”

Loek knikt.

„Ze kennen elkaar van de H.B.S.,” zegt ze. „Josientje mocht hem nogal.”

„'t Lijkt me wel een leuke jongen ook.”

„O jawel.”

Het hart vraagt om een tochtgenoot... voor elke dag, voor heel het leven...

„Hij rijdt uitstekend,” zegt Loek. „Maar in z'n werk... ik bedoel, als zakenman, lijkt hij me niet zo geslaagd, al is hij voorkomend genoeg.”

„Kon wel.”

„'t Is niet enkel mijn opinie. 'k Hoor het wel meer.”

Er wordt verder niet over gepraat, maar Adri denkt: ze maakt zich zorgen. En ze denkt aan Josientjes bekentenis, tijdens de late bonenoogst. Het kind weifelde toen sterk tussen die twee. Met die student schijnt het niets te worden. En wie nu vanmiddag haar ogen zag. Daar lag méér in besloten dan ijspret alleen...

Bij huis gekomen vraagt Loek: „Je gaat toch even mee naar binnen voor een kopje thee?”

Het is behaaglijk in de kamer. Adri schuift bij de haard, waar een stapel literaire bladen ligt en een bundel experimentele poëzie.

„Heb je zelf ook nog iets geschreven de laatste tijd?” vraagt ze aan haar zuster, die thee schenkt.

„Ja, een paar weken geleden.”

„Ik las twee sonnetten van je in dat damesblad.”

„O ja. Maar ik heb nog iets anders gemaakt. Naar aanleiding van 't sterven van Helène. Dat heeft me zo aangegrepen.”

„Lees ze eens voor, als je wilt.”

Loek begrijpt, dat Adri's verlangen tweeledig is: ze heeft Helène goed gekend en ze heeft altijd met het literaire werk van haar zuster meegeleefd.

Ze gaat naar haar bureautje en haalt een kleine map te voor-

schijn. Adri ziet, dat de verzen nog niet getypt zijn, ze ziet de vellen met het losse, wijde handschrift van haar zuster, het handschrift dat haar zo bekend is.

„Dit is het eerste.”

Zacht klinkt Loeks stem:

Straks wordt mijn adem als de avondwind.
Die eindigt, legt zich — en dan komt de nacht.
Ik heb aan de voorbije tijd gedacht
en woest geschreid, omdat de nacht begint.

Stil zit Adri te luisteren, terwijl ze uit het raam staart, waar de hemel een rode weerschijn werpt. De sneeuw is rossig, hier en daar, de zachte tint van wilde rozen.

Straks wordt mijn adem als de avondwind.

Ja, zo kan het zijn als je sterven gaat, denkt ze. En bijna ongemerkt brengt ze deze regels in verband met zichzelf; de woorden die Loek zegt, werpen een weerschijn af. Dit zal ook voor mij kunnen gelden.

In één van de volgende verzen ligt het verdriet van de blijvenden:

Vereenzaamd ga ik door het avondveld.
Er klopt geen stap meer naast mij op de paden.
Mijn hart heeft zich met zwaar verdriet geladen —
mijn tochtgenote is vooruitgesneld.

Haar zachte woorden, haar aanwezigheid,
waren geen blijvende verworvenheden,
maar schatten die mij onder 't gaan ontgleden —
die naast mij ging, is in de eeuwigheid.

Adri knikt langzaam, als Loek de verzen terugschuift in het omslag.

„Ja,” zegt ze dan. „Zo is het. Karel moet wel heel eenzaam zijn. Ik betrek het telkens op mezelf. En dan denk je . . .”

Ze gaat niet verder.

De stilte valt.

Tenslotte klinkt de stem van Loek:

„Je weet, dat ik jaren geleden ook eens geschreven heb over de tochtgenoot.”

„Ja. Ik lees het nog wel eens. 'k Vind het nog steeds een van de mooiste verzen uit je eerste bundel.”

„'t Ligt mij ook nog altijd erg na aan het hart. En vanmiddag moest ik er opeens weer aan denken, toen ik Josientje daar zag

rijden met die jongen. Ze staat een beetje in dubio. Ik merk het wel. Maar — het hart vraagt om een tochtgenoot. Ik weet dat immers wel van mezelf. En van Wouter. En jij hebt het ook wel ervaren. En wie ervaart het niet, al blijft het dikwijls bij een vragen. Niet ieder vindt een ander."

„Dat is waar."

„Riéeneke, die schijnt zo ver te zijn," zegt Loek. „Maar de anderen..."

Over Adri's gezicht komt een lach.

„Ik ben benieuwd," zegt ze warm. „En maak je maar geen zorgen! Maar nu moet ik gaan."

28

Kees is deze middag in z'n eentje gaan schaatsen. Veel trek had hij trouwens niet. Hij reed wat rond op de banen, maar trok al spoedig verderop, naar het kanaal, de verte in. Hij had zich in z'n leven dikwijls alleen vermaakt, maar de laatste tijd gelukte het hem niet meer. Een boek kon hem niet boeien, voor een wandeling voelde hij niets en ook van deze middag weet hij niet te genieten, hoewel het ijs uitstekend is.

De ervaringen met Albert Langewei houden hem nog telkens bezig. De gedachte het daar verbruid te hebben, krenkt hem hevig.

Voor zijn part kunnen ze opvliegen, die lui. Maar hij kan er zijn gedachten moeilijk van losmaken. Nu schijnen ze hem deze tocht ook te willen vergallen.

Met forse slagen schiet hij vooruit, alsof hij door de ergernissen zou kunnen heenbreken. Grimmig zet hij zijn tocht voort, tot hij aankomt bij een plaats, waar iets aan de hand schijnt te zijn. IJswedstrijden.

Hij schaart zich even onder de toeschouwers. Het vinnige dat er kan uitgaan van een gevecht op de schaats, trekt hem bijzonder, nu hij zelf voortdurend heeft op te tornen tegen de bedediging, hem aangedaan.

Zie ze spurten, die twee! Meisjes, ongeveer van dezelfde leeftijd als zijn zusters. Dat gaat er van langs. Hij leeft gespannen mee. Zijn gedachten worden volkomen door dit duel in beslag genomen. Even betrapt hij zich er op dat hij in lichte mate staat te wiegen op het rhythme van de meisjes.

Een volgend tweetal is aan de beurt. Het schijnen belangrijke

wedstrijden te zijn. Hij hoort, dat er zelfs deelneemsters zijn uit plaatsen op grote afstand.

Weer treedt een tweetal aan. Een schok van schrik gaat door hem heen, als hij de naam hoort noemen van één der twee. Truus Langewei . . .

Verbouwereerd staat hij te kijken, hoe ze zich opstelt naast haar mededingster.

Ze start verbijsterend goed, en met razende snelheid schiet ze naar de eindstreep. De andere blijft achter.

Als hij nu verstandig is, gaat hij weg. Aanstonds zal ze weer voorbij komen. Wat heeft hij er aan om dat te zien? Heeft hij zich al niet wekenlang geërgerd, en had hij niet gehoopt, vanmiddag wat afleiding te vinden? Nu staat hij hier bijna met de neus vooraan. Laat hij nu toch dádelijk vertrekken! Ze hebben hem vreselijk beledigd, die lui van Langewei!

't Mag waar zijn — maar hij blijft nog wachten. Hij staat daar maar, alsof hij vastgevroren is aan het ijs, zoals die reiger, waar hij van gelezen heeft in de krant. Hij staat daar met steenkoude voeten en een bonzend hart en weer schiet ze voorbij, dat tengere, elastische figuurtje met de wondermooie ogen. Die ógen zijn nu werkelijk alléén maar mooi meer, het overige kan hem niet bekoren, wekt min of meer zijn afkeer. Haar gezichtje is hard, verbeterd zelfs. Dat van haar rivale is vrij wat beminlijker.

Nog éénmaal moet er gereden worden. Om de eerste en de tweede plaats. Zij staat weer klaar, in uiterste gespannenheid. Nee, Truus, dit is niet mooi.

De start. Ze flitst voorbij. Het publiek roept en vuurt beiden aan. Koortsig werpt ze zich vooruit, krijgt een voorsprong, weet die te behouden — en jaagt als nummer één door de finish.

Daar staat ze dan te hijgen. Haar borst deint heftig. De verbeterheid trekt van haar gezichtje en ineens is ze weer het enigszins stille en bescheiden meisje, zoals hij haar kende. Ze heeft haar jas al aangeschoten en staat daar nu weer heel lief en meisjesachtig. En als er dan ineens een enorme krans om haar schouders wordt gelegd, staat hij een moment ontroerd te kijken. Haar broer mag hem dan al schandelijk behandeld hebben — zij moet daar buiten staan! Daarvoor zijn haar ogen te open, te trouwhartig.

Hoe ontroerend simpeltjes lijkt ze nu, nu ze beladen is met die kolossale krans. Persfotografen hebben afgeknipt, publiek omstuwt haar en zelf is hij ook al op weg om haar geluk te wensen. Hij werkt zich ongeduldig, opgewonden door de drom, maar als hij haar bijna genaderd is, ontdekt hij dat ze in gezelschap is van haar broer Albert en die ontdekking ontnemt hem meteen

alle lust om zijn voornemen uit te voeren. Voordat Albert hem heeft kunnen zien, is hij teruggegaan. Maar wat verward vraagt hij zich af, of zij hem misschien wél heeft gezien, want hij méénde . . .

Inderdaad heeft zij hem ontdekt. Verrast was ze, hem te zien naderen uit de drom. Maar plotseling zag ze hem teruggaan.

„Kees was er ook,” zegt ze op de terugweg, in de bus, tegen haar broer.

„Hè?”

„Kees.”

„Welke Kees?”

„Kees Stormerdam natuurlijk.”

„O, nou, 'k heb hem niet gezien gelukkig. Hij zou me de middag nog bedorven hebben.”

„Maar Albert, wat heb je toch op hem tegen! 't Is mij een raadsel!” Haar stem klinkt verontwaardigd.

„Laat het dan maar een raadsel blijven,” gromt hij. En meer laat hij niet los.

De bus rammelt en stinkt hevig naar benzine en rubber. De vloer is erg vochtig van gesmolten sneeuw. Buiten groeit het donker boven het naargeestig aandoende land. Naast haar, op de bank, ligt de krans. Haar gedachten houden zich bezig met Alberts bittere woorden. Zo reist zij naar huis, met een raadsel en een prijs. Ze heeft hoofdpijn. Ze heeft er achteraf haast spijt van, te hebben meegedaan. Ze voelt zich ook doodmoe. Ze deed zoiets immers nooit. Ze reed wel eens in kleine wedstrijden, in het dorp, maar nooit had ze er zelfs maar aan gedacht het te gaan opnemen tegen sterren als die welke ze vanmiddag heeft ontmoet. Waarom wou ze 't dan ineens persé proberen? Haar ouders en Kees waren er tegen. Maar in een driftige vlaag heeft ze doorgezet. Het was een soort verzet tegen de sfeer van de laatste weken. Een trieste, lege sfeer. Ze wou zich opeens laten gelden. En het is haar gelukt. Maar wat heeft ze er mee bereikt? Nu zit ze hier, doodmoe, bijna ziek van de overmatige inspanning. Het meisje van de dag. Met een raadsel en een krans. En een treiterend verdriet.

29

„Zo,” zegt Roger die avond met een lach. „En heeft de jeugd zich wat vermaakt?”

Hij staat vrolijk in de kamer. „'k Heb er iets van opgevangen en dan voel je, dat je oud wordt. Josientje met Jan Spelt. En Nooike met Van Meulichem . . .”

Rieneke, die aan de radio draaide, om de Engelse nieuwsberichten te kunnen beluisteren, wendt zich met een ruk om bij het horen van dit bulletin, en kijkt een moment onderzoekend naar Nooike, die kleurt.

„Heb jij met Fons gereden?” vraagt ze, terwijl ze probeert haar argwaan voor zich te houden.

„Ja,” zegt Nooike, die zich voor de rest van de middag in een droefgeestige stemming teruggetrokken had in haar kamer, waar ze met hunkerende ogen de fotootjes van Fons bekeken heeft. Nu komt de reactie. Nu moet ze treiteren, vermoedens wekken. „Ja,” zegt ze met een glimp van glorie in haar ogen en haar stem.

Rieneke bijt zich op de lip.

„Wat deed hij op het ijs?” vraagt ze.

„Hij zocht er jou en vond er mij. 't Was erg gezellig. Je krijgt een leuke man — als je hem krijgt.”

Rieneke is wit geworden. Ze voelt zich verslagen. Heeft Fons niet lange tijd achter Nooike aangezworven? Maar kan zij dan zó weinig op hem aan? Nooit heeft zij iets van verwijdering gemerkt. Integendeel. Eergister nog hebben ze elkaar ontmoet en er was niets dat haar kon verontrusten. Maar wat zocht hij nu op het ijs? Roger heeft die twee gezien, het is dus geen fantasie van Nooike.

„Wat is dat nu, Nooike,” informeert moeder verontrust. Ze ziet de ontsteltenis van Rieneke en de triomf van Nooike. Ze had al met enige zorg geconstateerd, dat Josientje na de ijstocht wat vreemd zat te dromen. En nu dit weer . . .

„Och moeder, we hebben geschaatst, Fons en ik. Ik heb hem immers leren kennen via Rieneke. Mocht die arme jongen dan niet een keertje rijden met zijn aanvallig toekomstige schoonzusje?”

Er is geen touw aan vast te knopen. Je kunt met die woorden alle richtingen uit. Je hóúdt je vermoedens — wat ook kennelijk Nooike's bedoeling is.

Rieneke's ogen flitsen onrustig.

„Nou, 't is een mooie boel,” bromt Roger. „'k Heb te veel onthuld, zo 't schijnt. Of niet onthuld. Toe Rieneke, kop op, meid. Ze neemt je in de boot, wat ik je brom. Maar wat zit jij sip te kijken, Kees. Wat is er met jóú aan de hand, joh. Oók geschaatst misschien? Nou, ik krijg wel sterk de indruk, dat dáár 't geluk niet ligt opgeschept. Josientje, doen we een partijtje schaak?”

„Och nee, Roger, liever niet. 'k Zit hier net wat te bekomen.”

„Moeder,” zegt Roger, „hier is stof voor een ballade. Een unieke gelegenheid. IJsgenoegens!”

Die avond, laat, praat Loek nog met haar man.

Eerst over Nooike. „’t Is mij niet duidelijk wat er gepasseerd is. Ik kan er niet achterkomen. Nooike doet akelig geheimzinnig.”

„Och, dwaasheid,” zegt hij. „Plagerij. Wat steekt er in, of je samen een baantje rijdt?”

„Dat weet ik wel. Misschien heb je gelijk. Maar dan was Josientje er nog. Die was ook niet als gewoonlijk.” En ze vertelt van haar indrukken.

Wouter haalt z’n schouders op. Moeten er nu op de late avond nog allerlei ingewikkelde kwesties worden bekeken? ’t Lijkt warempel wel een machine. Wat bezielt Josientje eigenlijk? Persoonlijk is hij niet enthousiast over die Spelt. Er zit te weinig spirit in die kerel. Dat wordt modderen. Eventueel. ’t Is nog niet zover! ’t Moet zover niet kómen ook! ’t Zou hem spijten voor ’t levenslustige kind!

„Vader,” zegt ze de andere dag, „die twee schrijfmachines . . . u weet wel. Wat doen we daar mee? Telkens hapert er iets aan. Telkens heb je reparatiekosten. Ze zijn af. Zouden we nu niet een paar nieuwe aanschaffen? ’t Lijkt mij economischer.”

„Mij ook,” geeft hij vlot toe. „Ruil deze maar in voor een paar nieuwe.”

„Bij wie?”

Hij noemt haar een adres.

„Ik had gedacht, bij Spelt, vader.”

Ze ziet meteen, dat haar voorstel in verkeerde aarde valt. Hij kijkt ontstemd.

„k Voel er niet erg voor,” zegt hij kort. „Wòrdt dat wel wat, bij zo’n zaakje.”

„Och vader, Jan is serieus genoeg. Hij levert wel eens vaker zoiets.”

„Zo, is hij serieus. Toch niet met betrekking tot jou, hoop ik?”

Ze bloost hevig. In enkele seconden loopt de kleur van haar wangen op tot die, waarin de nieuwste Stromwings zijn gelakt.

Hij trekt snel zijn conclusies uit dit vrouwelijk symptoom.

„Zeg het maar, Josientje.” Op zijn gezicht is een lachje. „Hij is nogal op jou gesteld, niet?”

Hij kijkt haar eens aan.

„En ik op hem,” zegt ze wat stug.

„Zo zo.”

Hij pauseert even.

„Maar doe je nú wel verstandig, kind? Hij is geen erge zakenman. Het boeltje kwijnt daar wat.”

„Dan is het in ieder geval onze plicht om hem die leverantie te gunnen.”

„Goed, daar zal ik niet afwijzend tegenover staan. Maar méér gun ik hem niet. Ik wil jou niet ongelukkig zien, meiske.”

„U wilt me niet missen op uw bureau!” zegt ze bits, hoewel ze weet dat ze nu zeer onredelijk is.

„Dat vind ik niet fair, Josientje!” zegt hij driftig.

Ze wordt stil. Zonder iets te zeggen, gaat ze weer aan haar werk, maar hij ziet wel, dat ze er niet zomaar weer in is.

Tijdens de koffie kijkt hij haar eens aan, een beetje plagend.

„Zit je je daar nu nog aldoor van streek te maken?” vraagt hij op gemoedelijke toon.

Ze blijft nog even mokken.

„U is wel echt de ingenieur,” zegt ze wat verwijtend.

„Je bedoelt?”

„Nou, u redeneerde daareven zo akelig rekenkundig, zo wiskundig. Het steekt wel erg af bij moeders fantasie.”

„Misschien wel, maar in dit geval denkt moeder natuurlijk net eender als ik.”

„Nou, 'k vind het kinderachtig. Wat wordt er achter mijn rug bekookstofd? 't Is overbodige moeite, hoor, want er is niets aan de hand. Maar ik hoor niet graag, dat er zo kleinerend over Jan gepraat wordt, want 't is een aardige jongen en schaatsen kan hij als de beste.”

„Ja kind, dat neem ik heel graag aan. Maar ik kan in jouw redenering geen logica ontdekken. Want hier ging het immers niet om? Ik dacht dat jij verstandiger was. Nog geen maand geleden kregen we hier een juffie op 't kantoor, die niet aan de verwachtingen beantwoordde. Wat zei jij toen? Vader, 't wordt niets, we moeten haar niet houden. Ze werkt niet efficient.”

„Maar ik had wel degelijk geprobeerd er wat van te maken, vader! 't Speet me genoeg voor 't kind.”

Hij haalt zijn schouders op.

Na een uurtje zegt hij: „Bestel je nu die machines even?”

„Bij Spelt?”

„Ja, vooruit maar. Maar je weet, wat ik gezegd heb, hè? 'k Wil geen mot. En meer gun ik hem niet.”

Hooghartig in haar verontwaardiging richt ze zich op en draait aan de schijf van het toestel.

Alsjeblieft! denkt hij. Wat een houding, niet?

En wat een stem! Zo gezaghebbend! Zo uit de hoogte! „Ja, u spreekt met de directie van de Stromwingfabrieken.” En zo ver-

volgens. Om door de knieën te gaan van respect. De kroonprinses van de Stromwing in een rol die helemaal niet bij haar past, maar die haar verdraaid goed ligt!

En dan ineens, alsof zij een dubbelrol heeft, heel hartelijk, kameraadschappelijk, spontaan:

„Heb je 't allemaal genoteerd, Jan? ... Hè? ... Of ik hier de hand in heb gehad? ... Och, joh ... Onzin, geen dank ... Hè? Ja ja. Dáág.”

Wie kan dat zó vertederend lief zeggen als Josientje?

Als Roger die avond de krant openvouwt zegt hij:

„Hé, die ken ik!”

Hij wijst naar de foto van een meisje in ijscostuum, getooid met een krans. „De zuster van jouw kameraad, Kees!”

„Hè?”

Kees kijkt als werd hij betrapt. Hij voelt, dat hij kleurt. Hij komt overeind, bedenkt dan dat hij misschien beter kan blijven zitten ...

„Hé, man — moet je daar zo van kleuren? Nou hoef je me verder niets meer te vertellen. Moeder, mag ik u voorstellen: uw schoondochter.”

Josientje, Rieneke en Nooike zijn gelijktijdig uit hun stoelen verzezen, alsof ze een welkomstlied willen aanheffen. Allen buigen zich over het blad, waarin Roger de ontdekking van de dag heeft gedaan. „'t Is er in ieder geval eentje die weet wat snelheid is,” zegt hij. „En dat kan ik waarderen.”

„Ze is niet groot, hè Kees?” vraagt Josientje.

„Eh ... maar ... eh ...” brengt hij met hese stem uit. Wat is dat voor een ellendige geschiedenis ... Zelfs moeder bemoeit zich er mee, en ieder heeft het over die krans ... En hoe is het mogelijk, dat Roger haar kent ...

„Nou, 't zal best een aardig kind zijn,” zegt Rieneke. „Gefeliciteerd, hoor Kees!”

„Ja ... maar ... eh ...”

„Moeder hebt u niet iets onder de kurk?” zegt Nooike verveeld.

„Wacht eens even,” zegt moeder. „Kende jij haar, Roger?”

„Ja natuurlijk, moeder!” zegt Josientje. „Roger kent alle meisjes.”

Mevrouw Stormerdam haalt haar schouders op. „Nu, ik zou zeggen, Kees, je bergt die krant maar netjes op en ...”

„Ja, maar ... eh ...”

„Hij wil het ontkennen,” lacht Roger. „Zien jullie dat? En intussen zit ie daar in z'n hoekje met een hoofd zo rood als ...”

„Als een biet,” helpt Josientje.

„Nee, dat is afgezaagd. Als een bord: verboden in te rijden!”

„Nou, 'k zou het maar niet wagen ook, hoor Roger!” flapt Nooike er achteraan.

Rieneke kijkt haar doordringend in de ogen. Even slaat Nooike de hare neer.

Verboden in te rijden.

De woorden blijven hangen in Kees' gedachten. Ze moesten eens weten, hoe de situatie is, dat hij er ook niet binnenrijden kan. Is Albert niet een absolute belemmering?

Buiten is het geruis van regen. De dooi is ingevallen.

Opnieuw denkt hij aan het weggetje, dat nu natuurlijk weer verandert in een modderbaan.

Triest zit hij zijn pijpje te roken. Wat de anderen mogen opmerken over zijn houding, laat hem onverschillig.

Ook Rieneke kijkt hem even onderzoekend aan, maar ze heeft zelf te veel aan haar hoofd. Na een tijdje staat ze op en gaat de deur uit. Huiverend loopt ze door de regen. Ze had haar laarzen moeten aandoen, haar voeten worden nat. Ze is vandaag voor de pers naar een plechtigheid geweest, waarvoor ze zich nogal wat opgeknapt had, maar deze schoentjes lenen zich niet voor dit weer. In neerslachtige stemming arriveert ze bij het huis van Karel. Fons kan nu aanwezig zijn.

Hij doet haar open. Hij is alleen. Tanneke slaapt en Karel is nog ergens naar toe.

„'k Ga hier weg, Rieneke,” zegt Fons. „'k Ben eerst nog wat gebleven, omdat Karel dan nog wat aanspraak had. Maar nu krijgt hij een huishoudster, en 't is voor zo iemand natuurlijk prettiger als 't werk zoveel mogelijk beperkt blijft.”

„En heb je al een ander adres?” vraagt ze.

„Je rilt,” zegt hij bezorgd. „'k Zal de haard een zetje geven.”

„'k Heb natte voeten,” zegt ze en trekt haar schoenen uit. Hij wil een bankje halen, waar ze haar voeten op kan leggen, maar ineens zet hij haar op zijn knie. „'k Heb gister naar je gezocht,” zegt hij. „Ik was op het ijs. Maar je schaatst niet, hoorde ik.”

„Nee. 'k Had er geen aanleg voor, tenminste... Je hebt met Nooike gereden?”

„Ja, eventjes. Ze stond er zo zielig alleen. Als ik haar daar nu een genoeg mee kon doen. Ik vond het ook niet prettig, Rieneke, dat ze een tijdlang zo... zo... nou je wéét wel, was.”

„Nee.”

Ze sluit even haar ogen. Het is wel goed. Nooike heeft haar willen tergen... Maar het is allemaal wel goed. Waarom heeft zij zich zo bezorgd gemaakt? Zij schaamt zich voor haar achterdocht.

De hand van Fons legt zich even om haar voeten, zoals je soms de voetjes van een kind even in je handen neemt, de voetjes van Tanneke.

„Ze zijn flink nat geworden,” zegt hij. „Dat je er zó doorkwam. Je hebt toch laarzen?”

„O jawel.”

Ze glimlacht verontschuldigend en voelt de warmte van zijn handen op haar voeten overgaan.

Dat je er zo doorkwam . . .

Even kijkt hij voor zich uit. Hij heeft het wel begrepen. Hij kent immers de felle Nooike wel! Ze heeft Rieneke onrustig gemaakt.

Misschien heeft hij het wel begrepen, denkt zij. Maar hij is niet gekrenkt.

Waarom heeft ze gevreesd, dat Nooike opdrong?

Toen Helène gestorven was, heeft ze gedacht: de dood, die kan de ander uit je armen slaan. Op een andere wijze kon het niet — kàn het niet!

„Kleine voeten heb je,” zegt hij.

„Ja?”

„Ja. En dat is maar gelukkig.”

„Waarom?”

„Wel, hoe groter ze zijn, hoe natter ze worden.”

Ze lachen even om het idee. Daarna staart Rieneke weer naar de wand, naar een schilderij vol zonneshijn. Op het televisietoestel staat de foto van Helène.

De regen ruist.

De klok laat negen slagen horen.

Rieneke zucht behaaglijk.

De haard droogt snel haar natgeworden nylons, en haar voeten zijn geborgen in de hand van Fons.

30

„Hela!”

Kees loopt gehaast door de hal en botst daarbij bijna tegen Josientje op, die bezig is met het herstellen van de elektrische deurbel.

„Wat een váárt!” moppert ze.

„'k Zou even voor Piet naar Utrecht,” geeft hij te kennen.

Ze vraagt, of hij haar dan een plezier wil doen. Haar horloge is in reparatie. „Zou je 't even voor me willen halen? 't Liep te vlug.”

„O. Nou, 't zou mij anders niet spijten als de dagen wat vlugger gingen,” zegt hij.

Ze hoort de wrange toon en kijkt hem aan.

„Waarom zeg je dat?” vraagt ze.

„Omdat ik er zo over denk.”

„Hmm...”

Zij komt wat dichterbij hem toe en zegt op zachte toon:

„Er is iets dat je dwars zit, Kees, 'k Heb het al een tijd gemerkt.

Misschien kan ik je helpen.”

Hij schudt zijn hoofd.

„Nee,” zegt hij beslist, „dat kun je niet.”

Zwijgend gaat hij de deur uit en rijdt weg. Loek, die enkele sneeuwklontjes plukt, kijkt hem even peinzend na. Wat hééft die jongen toch... Staat het in verband met dat meisje van het ijs? Daar wou hij zich immers met geen woord over uitlaten...

Terwijl Kees voortsnort, denkt hij nog aan Josientjes woorden. 't Was goed bedoeld, maar 't zal eenvoudiger zijn om een deurbel weer in orde te maken dan dit!

Hij is intussen niet van plan om in de put te blijven zitten! Daar bedankt hij voor.

En weer doet hij zijn best, de kwestie van zich af te zetten.

De wind is nog wat guur, maar je ziet het voorjaar groeien.

Hij rijdt de stad binnen en parkeert zijn wagentje. Het is zaterdagmiddag. Het is extra druk in de winkelstraten. Hij haalt het horloge en staat daarna nog even te kijken voor de etalage van een boekhandel, vlak daarbij. Als hij onwillekeurig een blik opzij werpt, merkt hij, dat een paar meter verderop Truus Langewei staat, eveneens naar de etalage kijkend.

Een moment heeft hij de neiging, om zo snel mogelijk weg te gaan — maar hij kan er niet toe besluiten. Hij blijft staan en neemt haar verstolen op. Aandachtig kijkt ze naar de boeken, het is of ze leest. Hij volgt de richting van haar blik en ziet, dat er een opengeslagen boek ligt, een bundel proza en poëzie van Christelijke auteurs. Hij kent het boek wel, het is pas verschenen, zijn moeder liet het hem zien; er zijn een viertal verzen van haar hand in opgenomen, nieuwe en een enkel oud gedicht, en op die plaats ligt het boek hier open. Truus leest het vers, dat een zekere vermaardheid heeft gekregen, dat herhaaldelijk gedeclameerd is voor de radio: „Het hart vraagt om een tochtgenoot”.

Even kijkt hij naar het welbekende vers, hij ziet de naam van zijn moeder. Dan kijkt hij weer verstolen naar Truus. Ze leest nog steeds, het is alsof zij het vers uit haar hoofd wil leren. Ze staat daar wat dromerig, ze lijkt in niets meer op het verbeterde type, dat korte tijd geleden even van zich deed spreken... Maar

waarom heeft ze haar haren zo laten korten? Het deed hem even wat onwennig aan, hoewel het toch wel leuk lijkt ook.

De wind komt telkens met een vlaag aan haar kleren rukken, haar jas wappert, het is alsof het haar niet gegund wordt, dat ze daar even staat om dat vers in zich op te nemen.

Ze ziet op, het is of ze terugkeert uit een verwarmde kamer, en meteen ontdekt ze hem. Hij merkt, dat ze verrast is.

„Hé,” zegt ze. Ja, dat is haar stem. Een stem die hem soms eventjes doet denken aan Josientje. Haar stem en haar ogen — wat zijn die mooi! „Kees! Jij hier?”

Even staan ze wat verlegen tegenover elkaar. Dan maakt ze een gebaar in de richting van het open boek en zegt:

„Dat is van je moeder, hè? Dat gedicht. 'k Had het wel eens horen voordragen. 'k Vind het erg mooi.”

Hij knikt. Hij is wel gewend, dat men met hem over zijn moeder praat. Ze heeft nu eenmaal een zekere bekendheid en het doet hem altijd goed, te merken dat men haar werk waardeert.

Langzaam lopen ze naast elkaar op, uitwijkend voor een file kinderwagens. Uit de voorste klinkt gekrijs. Truus werpt in het voorbijgaan met een lachje een blik op het schreeuwertje, dat een claxon vervangt. Ja, zo zijn meisjes, stelt hij vast. Zo zou Rieneke ook kijken.

Het is moeilijk, in de drukte een gesprek te voeren. Als hij weer iets wil zeggen, maakt een motor zijn stem onverstaanbaar. Hij ziet, dat het Roger is, die traag de hoek om kwam en nu dreunend op een 500 cc door de straat davert. Onder het rijden gaan zijn ogen met flitsen naar de meisjes op het trottoir, zoekend alsof hij iemand verloren heeft... en natuurlijk ziet hij nu ook Truus. Even komt er een teken van herkenning op zijn gezicht, hij lacht en knikt even met zijn hoofd.

„Dat is je broer, hè?” zegt Truus. „Ik had hem één keer gezien. Hij lijkt sprekend op jou en zodoende hebben we ons een keer lelijk vergist, Lottie en ik. We hebben 't nooit verteld, want we geneerden ons vreselijk.” En snel vertelt ze hem het voorval. „Wat een blunder, niet?”

Hij glimlacht. „'t Komt méér voor,” zegt hij. Hij begrijpt nu, hoe het mogelijk was dat Roger ook dit meisje bleek te kennen. En hij voelt zich gerustgesteld.

Intussen zijn ze bij de plaats gekomen, waar hij zijn wagentje heeft geparkeerd.

„Je bent zeker op de fiets? Anders zou ik zeggen...”

De gedachte aan Albert heeft hij driftig weggewerkt.

„Nee, 'k ben met de bus. De ene band stond leeg. Maar... eh... ik was nog niet klaar, Kees...”

„Heb je nog veel te doen? Hoe lang duurt het nog?”

„Tien minuutjes. 'k Moet nog even die straat in. Een ritsje halen,” voegt ze er kinderlijk aan toe.

„Best, hoor. Dan wacht ik wel eventjes. 'k Heb niet zoveel haast.”

„Nee? Heus niet? Zal ik dan maar even?” En vlug stapt ze weg.

Met een ondefinieerbaar, tweeslachtig gevoel in z'n borst, staat hij op haar te wachten, terwijl hij driftig rookt.

De tien minuutjes zijn amper verstreken, als hij haar weer ziet opdoemen uit de massa. Ze heeft een kleur gekregen van het haasten en een moment later staat ze weer tegenover hem, aandoenlijk klein, ondanks haar uiterst hoge hakjes. Haar tas staat half open, kan blijkbaar niet goed dicht. Onder het rijden werpt hij er een blik op. Een kantig pakje steekt omhoog, een boek waarschijnlijk.

„Lees je graag?” vraagt hij en hij maakt een hoofdbeweging naar het pakje. „Ben ik erg onbescheiden? 'k Dacht zo: een boek.”

„Ja,” geeft ze toe en ze kleurt hevig.

Hij krijgt een vermoeden. Heeft ze 't daareven nog gekocht, toen ze dat ritsje ging halen?

Ze zit daar warempel met een gezicht, alsof ze vreest, te moeten onthullen dat ze obscure lectuur vervoert! De ziel. Hij laat haar wel met rust.

Zwijgend rijden ze door de wind. Achter hen zwelt het ronken van een motor aan en kort daarop worden ze gepasseerd door Roger, die even claxonneert en met een grijns opzij ziet. Hij ligt voorover op de machine.

Snel laat hij het wagentje achter zich. De rode Stromwing blinkt in de zon.

„Een motor uit de fabriek van je vader?” vraagt Truus, wat stuntelig, wellicht om een eind te maken aan het zwijgen.

Hij knikt. „Mooie machines, hè?”

„Ja,” zegt ze, zonder veel geestdrift. Het product van zijn móeder scheen haar daareven méér te boeien. En als vanzelf glijden zijn ogen weer een moment naar het pakje in haar tas.

Het gesprek wil niet vlotten.

Roger, voor hen uit, begint te hellen en glijdt met grote snelheid door een s-bocht. Een indrukwekkend gezicht. Rijden dat die knaap kan! Maar 't is goed, dat moeder niet in de buurt is!

„Ik zag verleden jaar eens een méisje op zo'n zware motor,” begint Truus weer. „Ze had van dat roodbruine haar. Er werd gezegd, dat het een zusje van jou was. Kan dat?”

„Dat kan uitkomen, ja, Josientje. Dat is zo'n machinekind.”

„Ze reed ontzettend hard. Ik stond bij Lottie's huis. We wisten niet, wat we zagen. 't Leek prachtig — echt. Maar we hielden

onze adem in. Ze vloog toch met een vaart door die bocht, daar even verderop, je wéét wel . . ."

Hij knikt en vertelt haar van Josientje's motoravontuur. Intussen denkt hij: we praten maar aldoor om de dingen heen!

„Ik zag jou onlangs nog op het ijs,” zegt ze, wat aarzelend.

Dus toch! Ze heeft hem wel gezien!

„Ja?” zegt hij. „'k Had je willen feliciteren. Maar ineens zag ik Albert. Toen heb 'k me subiet weer omgedraaid. En voor een felicitatiekáárt voelde ik óók niet meer!”

Grimmig en snel heeft hij het gezegd.

Nu zwijgt hij.

Ze kijkt hem wat onrustig, vragend aan.

„Ik begrijp het niet . . .” zegt ze.

„Jouw broer wil me zelfs niet meer gróéten,” zegt hij driftig. „'k Schijn het verbruid te hebben bij jullie. 't Is me een raadsel. Ronduit.”

„Ja maar, Kees . . .” stamelt ze, „ik begrijp er óók niets van. Hij is kwaad op jou. Maar 'k heb er geen flauw idee van waaróm. 'k Heb het hem wel gevraagd. Maar hij laat niets los. En er is nog meer. Hij is óók nijdig op Löttie. Die komt ook niet meer bij ons, evenmin als jij. Ze wil niet meer. Ze zegt: Albert doet zo miserabel tegen me, zo stug, net of ik hem beledigd heb. En ze konden altijd zo goed met elkaar overweg. Enfin, jij zult ook wel eens iets gemerkt hebben van die twee . . .”

Ze kleurt weer.

Hij knikt. „Ja ja. Natuurlijk. Dus die ligt er ook eensklaps uit.”

„Finaal.”

„Nou, 't is fraai. Dan heb ik toch een lotgenote . . .” Hij zwijgt even, kijkt verbitterd voor zich uit.

„Hier zat hij,” zegt hij dan donker. „Waar jij nu zit. Keer op keer reden we naar die cursus. En terug. In de beste verstandhouding. En inénen was 't uit. Toen ik hem weer wilde afhalen, kwam hij als een wilde dat weggetje af. Jakkeren maar. En nergens op reageren. 'k Dacht eerst nog aan ziekte of zoiets. Maar 'k bleek abuis te zijn. Toen ik hem aansprak, snauwde hij me af. 't Was meer dan ergerlijk. 'k Scheen het radicaal bedorven te hebben. Waarmee? Wát, in vredesnaam heb ik gedaan? Ik heb hem steeds netjes naar huis gereden! Ik heb jou niet onder de wielen gehad, toentertijd! En ik heb jou een kaart gestuurd. Van iets anders ben ik me niet bewust. Dus dat laatste zal het moeten zijn!”

„Wát . . . Die káárt?”

„Ja, allicht. Ik zei immers daareven, dat ik me er wel voor gewacht had, jou nóg eens een felicitatiekaart te sturen . . .”

„Maar Kéés . . . dat is toch gewoonweg onzinnig . . . Dat kun je

ook niet menen! 't Is toch zeker léúk, als je merkt, dat een ander je verjaardag niet vergeet! 'k Heb het juist erg op prijs gesteld!"

Weer kleurt ze.

Even zinkt heel zijn gramstorige stemming in. Eens zat Rieneke daar en hij zei toen: Als daar nu mijn méisje zat . . . Later zat Lottie er en hij dacht: als het Trúús nu was . . . Nu zit ze hier, en ondanks alles heeft hij van haar aanwezigheid genoten.

Hij mindert vaart. Ze zijn bij het bewuste weggetje. Het ziet er tamelijk berijdbaar uit, na dagen van drogende wind, maar hij gaat toch niet verder mee. Hij voelt er niet voor om haar broer tegen 't lijf te lopen! Wat bezielt die kerel? Hoeveel dagen heeft die lummel hem nu al vergald?

„Moet je 's luisteren, Kees," zegt Truus. „Ik zàl er achter zien te komen. 't Is àl te dwaas. Jij en Lottie konden wel samen iets hebben uitgehaald . . ."

„Ja, wie weet," spot hij. „Misschien heeft hij dat wel gedroomd!"

„Nee, maar hoor nu eens: ik zal het er wel uit zien te krijgen! Als jij je van niets bewust bent, is hij je een verklaring schuldig! Ik vind het gewoonweg beledigend!"

„En anders ik wel!"

„Ik vraag het hem vanavond nog," zegt ze beslist, en op haar gezichtje is weer dezelfde verbeterde trek als die hij zag op die middag, toen ze vocht voor de eerste plaats . . . Maar nu veroorzaakt die trek geen antipathie bij hem.

„'k Ben benieuwd," zegt hij.

„Ik ook. Dáág!"

En vlug loopt ze het weggetje op. Als hij nog even omkijkt, honderd meter verder, ziet hij dat haar kleine gedaante zich bijna driftig voortbeweegt.

31

Als ze haar tas naar boven brengt, ontmoet ze Albert op de overloop.

Hij vraagt, of ze naar de stad is geweest.

„Ja. Met de bus. En 'k ben met Kees teruggekomen."

Ze kijkt hem doordringend aan.

„Je schijnt nogal ingenomen te zijn met die vlegel," zegt hij koud.

Ze trilt ineens van woede. „Jij, jij . . ."

„Wat bezielt je eigenlijk?"

„Wat bezielt jóú! Wat heeft hij jou gedaan! Hij is zich van niets bewust. Hij begrijpt er geen syllábe van! En tegen Lóttie

doe je óók al zo... zo... Ik wil weten, wat voor reden of je er voor hebt!"

„Zo. Nou, 't is maar beter ook misschien, dat je 't naadje van de kous weet. Dan kun je op je hoede zijn. 't Zal je wel niet prettig in de oren klinken, maar enfin. Ik vond het ook niet bepaald een plezierige ontdekking. Ik fietste op een avond naar buurman. Toen zag ik, dicht bij ons weggetje, een wagen staan. Ik denk: hé, dat is de wagen van Kees. Zou die weer pech hebben? Maar 't bleek me al gauw, dat er iets anders aan 't handje was! Enkele passen verderop zag ik Kees staan, met Lottie. Heel lieflijk met de hoofden naar elkaar overgebogen. Daar stonden ze te smoezen, of hoe je 't maar noemen wilt! En ze hadden zoveel aandacht voor elkaar, dat ze me niet eens gezien hebben! Nou, je snapt zeker wel, dat ik me er verder maar niet mee bemoeid heb! Zo — en nu weet je dan, waar je aan toe bent met die komediant!"

Triomfantelijk kijkt hij haar aan.

Aan zijn ogen ziet ze, dat hij de waarheid spreekt. Haar hart bonst van ontsteltenis.

„Ik begrijp het niet...“ mompelt ze. Het is als na die wedstrijd, ze voelt zich opeens zo ellendig, zo moe... Ze kan het bijna niet verwerken. Nooit heeft ze zich zó bitter ontgoocheld gevoeld...

Verslagen gaat ze naar haar kamer. Op de vloer staat de tas met het pakje... Het boek... Gelukkig, dat ze hem de titel niet genoemd heeft...

Ze zet zich voor het raam en staart naar buiten. Een crocusje staat er als een klein geel vlammetje in de wind. Het staat er zo hulpeloos te bloeien... Als de wind nog iets zal aanwakkeren, zal het tegen de grond worden geslagen. Tegen deze vlagen is het niet bestand.

Uit de tas steekt het witte pakje...

Ach.

Het hart vraagt om...

Maar ineens staat ze op. Ze heeft haar jas nog aan. Vastberaden gaat ze naar beneden, de deur weer uit, naar Lottie. Nu wil ze het laatste bewijs.

„Ik heb Albert gevraagd, wat hij tegen jou had en tegen Kees. Hij zei, dat hij jullie had zien staan smoezen... nou ja... op een avond, aan de weg, dicht bij Kees z'n auto.“

„Hè?"

Nog nooit heeft ze haar vriendin zo verbaasd gezien. Ze weet meteen, dat het niet waar kan zijn.

„Kees en ik?" Steeds hoger klinkt Lottie's stem. „Hoe verzint hij het! Meent hij dat heus?"

„Absoluut!”

Lottie kijkt haar met uiterst ongelovige ogen aan.

Maar dan ineens, heftig: „Op een avond? Dicht bij Kees z'n wagentje? Ja? Och lieve help, maar méid — nu gaat me een licht op! Nu snap ik het ineens! Ja ja! Dat was Kees z'n wagentje, zeker! Maar Kees zèlf was er niet bij! 't Was z'n broer! 'k Weet niet eens, hoe hij heet! En wat we daar deden? Onze póés bekijken! Daar had ik naar lopen zoeken! En...”

Snel vertelt ze de toedracht. Ze herinnert zich nu ook nog wel, een fiets gehoord te hebben... Och arme... wie kon ook maar in de verste verte vermoeden, dat...

„Nou,” zegt Roger die avond, „er begint tekening in te komen.”

Hij kijkt zijn broer eens plagend aan. „'k Zag Kees weer met de kampioene.”

Kees' gezicht staat donker. Maar hij doet er het zwijgen toe.

De overigen kijken in meerdere of mindere mate geïnteresseerd.

„De vreugde staat hem niet bepaald op het gelaat te lezen,” spot Nooike.

„Hoe heet ze ook nog maar weer, Kees?” informeert Rieneke.

„Doet er niet toe,” zegt Nooike. „De naam van de vrouw gaat toch ten onder als ze trouwt. Dat zul jij óók moeten ondergaan!”

Vlak daarop ringt de bel.

„Nou, doet ie 't weer goed?” vraagt Josientje tevreden. „Ik doe geen half werk, hè?”

Er blijkt iemand voor Kees te zijn.

Hij gaat naar de hal — en ziet daar Albert Langewei... Albert met een kleur als vuur...

„Kees... jonge...” stamelt hij. „Ik kan mezelf wel voor 't hóófd slaan! Dat ik jou zó behandeld heb! Kerel, wat spijt me dat... Je had er part noch deel aan...”

Snel legt hij alles uit. Hij doet het wat verward, maar Kees kan hem wel volgen. Zijn bróer had er dus de hand in — onbewust! En Truus heeft inderdaad het zaakje uitgezocht!

Truus!...

Over enkele dagen zal hij weer koffie drinken in de huiskamer van de familie Langewei. Heeft hij niet telkens in de afgelopen maanden bij 't passeren even opzij gegluurd? Naar de zwarte kolos met de lichtjes. Het huis, waar hij haar vinden kon. Maar dat niet te bereiken was...

Drie dagen later zwenkt hij 's avonds het weggetje weer in, naar de boerderij. Hij stopt op het erf en laat zijn claxon horen.

Albert schijnt nog niet klaar te zijn.

De deur gaat open en Truus verschijnt. Ze komt halverwege de wagen en zegt, dat haar broer bijna klaar is.

Kees stapt uit.

„Zeg, Truus . . . Je hebt woord gehouden. Je hebt er geen gras over laten groeien.”

„O, eh . . . Wat een onzinnig misverstand, niet?” lacht ze wat verlegen.

Ze staan nu tegenover elkaar.

„Dat was het zéker,” zegt hij. „Maar jij hebt je best gedaan. Ik wou je nog wel bedanken.”

„O, ik ben al bedankt. Door Albert.”

Ze staat daar zo simpeltjes — zo lief . . .

En dat hij hier nu rustig terug kan komen . . .

„Zeg, Truus . . .”

Ze staan hier in de schaduw van het huis, buiten het licht der autolampen.

„Ik wou je toch graag bedanken — als 't mag op deze manier.”

En snel drukt hij een kus op haar mond.

Hij merkt, dat ze niet schrikt, ook niet verontwaardigd is. Zijn hart klopt wild. Hij zegt ineens, wat hij al zo lang had willen zeggen.

Zij legt haar arm zacht om zijn nek. Dat kleine, wonder trouw-
hartige gebaar, waar hij zo hevig naar gehunkerd heeft . . .

Als Kees z'n meisje zal introduceren in de familiekring, tonen de zusters zich zeer geïnteresseerd. Er is zo langzamerhand rondom deze figuur een waas van geheimzinnigheid ontstaan.

Kees ergert zich aan Nooike. Ze ziet er uit, alsof ze alles in de war wil schoppen.

„'t Wordt echt romantisch,” verkondigt ze. „Ze is in klederdracht.”

„Doe niet zo aartsflauw!” gebiedt hij nijdig.

„Ja, Nooike, ik hoop wel, dat je je nu eens een beetje behoorlijk gedraagt,” zegt moeder beslist.

Nooike krult spottend haar lip. Inwendig is ze verbitterd. Anderen vinden het geluk.

„Die stille wateren, hè?” zegt ze met een hoofdbeweging naar Rieneke en Kees. „Die stellen je gewoonlijk voor de verraderlijkste feiten.”

Roger kijkt op van zijn krant. Lieve help, hij vindt het ook niet prettig dat hij nog nooit iets verder is gekomen — maar zou hij daarom zijn broer de vreugd misgunnen, de avond vergallen en de sfeer verpesten? Want dat schijnt Nooike van plan te zijn. Het vervelende kind!

Als Kees de deur uit is om het meisje te halen, zegt Roger zijn zuster ongezoeten de waarheid.

Het ontroert Loek een beetje, het langverwachte meisje van Kees te zien. „Ze heeft een mooie stem en mooie ogen,” heeft hij tegenover haar verklaard. „En ze is klein.”

Dat is ze, klein. En lief!

„Dit is mijn andere broer,” zegt Nooike. „Je kunt hem van Kees onderscheiden doordat hij dit kleine insigne draagt. Bij avond is het lichtgevend.”

„Wij kenden elkaar al,” zegt Roger, terwijl hij het kleine meisje de hand drukt.

„Dat is te zien,” zegt Nooike. „Je kijkt zo joviaal alsof je haar al eens onder een lawine vandaan hebt gehaald.”

Hoe haalt het kind in vredesnaam de dwaasheden bij elkaar, vraagt moeder zich af.

Truus voelt zich hier wel thuis. De meesten kende ze al. Want kent ze de moeder van Kees niet zo'n beetje van het vers? En Roger kent ze van de blunder... En Josientje heeft ze een keer voorbij zien flitsen op die loelende machine, zodat je er koud van werd. Eigenlijk herinnerde ze zich alleen maar meer de kleur van haar haar. Dus dit is Josientje nu, het wonderlijke machinemeisje. En dat lange, stille meisje, met dat donkere haar is Rieneke. Die schijnt zich aan Nooike te ergeren.

Nooike. Even neemt Truus haar verstolen op. Ze zit onder de schemerlamp. Een erg mooi meisje. Een beetje eigenaardig, wat onrustig. Aan haar oren hangen twee ontzettend grote ringen. Telkens zegt ze dwaze dingen, maar Kees had haar daar al op voorbereid. Hij scheen er zelfs een beetje bezorgd over te zijn, maar dat vindt ze dwaasheid. Zij mag dat meisje wel. Ze heeft iets geheimzinnigs over zich. Soms, in een stilte, komt er op haar gezichtje iets, dat je geen naam kan geven. Iets van verdriet schijnt het te zijn.

Ineens kijken ze elkaar, als betrapt, in de ogen.

„Ik kom een poosje naast je zitten, als je 't goed vindt,” zegt Nooike hartelijk. „k Zal je iets laten zien, dat je misschien aardig vindt.”

Ze haalt een klein Italiaans album te voorschijn, dat ze met haar verjaardag heeft gekregen en waarmee ze zo blij was als een kind. Het bevat een tiental reproducties van aquarellen, aquarellen van orchideeën. Voorzichtig toont zij ze nu aan het meisje van haar broer, het kleine, vriendelijke meisje, waartegen je persé niet hatelijk kunt zijn!

Loek verbaast zich.

Ze kijkt naar Nooike en het nieuwe meisje, en naar Kees, die er zo vergenoegd bij zit en even knipoogt tegen haar, verbaasd om deze ontwikkeling.

De jongen is gelukkig, stelt ze vast. En even weer moet ze denken aan die eerste regel van het oude vers.

Zij is dankbaar voor dit geluk.

Als zij het theekopje weer neerzet voor Truus, zegt zij:

„Je merkt het al, hè Truus? Nooike houdt nogal van bloemen.”

„Och, moeder,” zegt Nooike, „een mens wil toch iets, waar hij van houden mag.”

32

Op een duintop zit Roger wat te mijmeren. De zon schijnt op de kleine golven. Er is geen mens te zien. Hij is hier alleen met de vogels. Hun kreten klinken telkens op boven de lentezee.

Hij kwam hier voorbij en is even afgestapt. Een poosje heeft hij de aanblik van deze ontzagwekkende watermassa op zich laten inwerken. Je voelt je hier nietig worden, je bevindt je hier tegenover een bar geweld en een mateloze onherbergzaamheid. Je denkt aan God, je móét aan Hem denken, zoals je bij het lezen van een nieuw vers van je moeder aan háár denken moet. Misschien komt het, doordat de zeeën in een oerstaat verkeren, de mens heeft er geen wijziging in aangebracht. Slechts aan de randen heeft de mens wat simpele bouwseltjes opgetrokken, wat pieren, havendammen. En verderop is hij aangewezen op een schip — een wankel elementje. Ja, nietig voel je je bij de zee, net als onder de sterren.

Hier zit hij nu. Urenlang heeft hij gereden. Hij heeft zijn werk gedaan en onderwijl heeft hij gespeurd, als steeds, naar het meisje. Ze moet toch ergens zijn? Maar nu hij hier zit, denkt hij: is ze misschien geëmigreerd? Hij heeft zich dit al vaker afgevraagd. Je hoort tegenwoordig immers zo veel over emigratie . . .

Hij staart naar de einder. Is ze ergens achter die kim?

Een boot trekt traag voorbij. Hij kijkt er een tijdje naar en springt dan plotseling wrevelig overeind. Wat bezielt hem om minutenlang naar zo'n onnozele boot te kijken! Zo kijkt een gevangene naar een spin! Alsof er niets anders te beleven valt!

Hij keert zich af. Beneden fonkelt de zon op z'n Stromwing en een vogel heeft zich op het zadel gezet. Stel je nu eens éven voor, dat zij daar stilletjes had plaatsgenomen, terwijl hij op die

duintop zat . . . En dat zij hem nu opwachtte, met die kleine, stille lach, vol verwachting . . .

Ach, dwaasheid! Zotternij! Laat hij zijn verstand maar weer inschakelen!

Grimmig brengt hij de machine in beweging.

Hoe lang is het nu geleden dat hij haar zag?

Bijna een jaar.

Ze kan intussen natuurlijk al lang vertrokken zijn.

Maar ze kan evengoed zijn gebléven! Hij geeft de moed nog niet op!

En in gedachten ziet hij haar weer voor zich, zoals ze was in die zaal en later, buiten en toen ze tegenover hem zat aan dat tafeltje. Hoe haar zuster er uitzag, weet hij niet precies meer, maar háár gezichtje staat hem nog aldoor scherp voor de geest. Dat vriendelijke, open gezichtje, dat hem al eerder getroffen had, een paar dagen tevoren, toen hij die twee had zien winkelen. Bij die gelegenheid droeg ze dat enigszins opvallende juukje: groen met brede gele banen.

Ja ja, 't is leuk! Hij kan er naar zoeken tot àlles groen en geel wordt!

Het is misschien veertien dagen later. Hij staat met z'n motor te wachten voor een open brug.

Terwijl hij wat verveeld naar de overkant van het kanaal kijkt, valt hem plotseling iets op. Daar hangt, fleurig in de zonnige dag, aan een lijn een japonnetje, dat hij meteen herkent. Dat bijzondere groen met die brede gele banen . . .

Hij stond daar al wat ongeduldig voor die brug, maar nu groeit dat ongeduld met de snelheid die zijn machine ontwikkelen kan . . . Hij is gedwongen te wachten op het voorbijtrekken van die trage schepen en hier vlakbij woont waarschijnlijk het meisje, naar wie hij al zo lang heeft uitgezien . . .

Waarschijnlijk.

Hij heeft zo lang gezocht — hij kàn nog haast niet geloven, dat het werkelijk zo is. Hij houdt zich aldoor voor, dat het best een ander iemand kan zijn.

Treiterend langzaam varen die schepen . . .

Maar eindelijk kan hij verder. De motor ronkt vervaarlijk, zwenkt af.

En daar staat hij dan voor het huis. Een huis, dat niets opvallends vertoont. Een groene deur, heel gewoontjes. Hier zou zich het langgezochte meisje dus bevinden.

Maar heeft hij niet die jurk gezien?

Hij belt.

Het is al te absurd, denkt hij nog. Kan het? Kan het werkelijk?

Ja.

Hij hoort stappen, er nadert iemand. Een oude dame opent de deur.

Wat moet hij nu zeggen, hoe moet hij het inkleden? Het is warempel geen alledaagse vraag...

De dame kijkt hem aan, wacht.

Enfin, hij steekt van wal, noemt de naam van het meisje en denkt: ze hoort me misschien wel! Want verderop klinken lichte stappen. Aanstands staat ze in levenden lijve voor hem...

„Janneke...” De dame herhaalt de naam die hij genoemd heeft. Ze kijkt verwonderd...

„We hebben nogal wat meisjes zien gaan en komen in de loop der jaren... Maar een Janneke was er niet bij. Nee.”

Ze lacht nu een beetje, en voor de vorm probeert hij mee te doen.

„U dacht dus, dat ze hier woonde...”

„Ik had een vermoeden,” zegt hij. „Neemt u mij niet kwalijk.”

Zelden, nee nooit heeft hij zich zo ontgoocheld gevoeld.

„Mevrouw, ik dank u vriendelijk.”

Met vermoeide voeten begeeft hij zich weer naar het hek. Grommend slaat de Stromwing aan, als was ook hij teleurgesteld. Tartend wappert de jurk; een misleidende vlag.

Hij zal zich wel wachten, er thuis iets over los te laten...

Die avond gaat hij vroeg naar zijn kamer. Ieder heeft hem zo onderhand vragend aangekeken, maar hij hoeft toch zeker niet doorlopend opgewektheid voor te wenden! Hij zal wel verdwijnen!

Maar zijn moeder komt hem na.

„Als ik je soms helpen kan, Roger...”

„Geen mens kan me van dienst zijn, moeder,” zegt hij gedeceerd.

Ze staat daar echt wat ontgoocheld. En hij weet zo langzamerhand wat het betekent, ontgoocheld te zijn...

„'t Is een lamme boel,” zegt hij ineens vertrouwelijk. „Ik zoek me rot naar een meisje. Naar een bepaald meisje. Nou ja, u weet er natuurlijk wel iets vanaf. Op alle mogelijke manieren probeer ik haar te vinden. 'k Trof haar op dat jeugdcongres, verleden jaar. Een erg aardig kind. Haar gezichtje zou ik uit tienduizenden herkennen.”

„Dat zegt nogal wat,” glimlacht ze.

„Nietwaar? En haar vóórnaam ken ik. En één van haar júrken. Die meende ik vandaag te herkennen. 'k Zag er ergens zo eentje wapperen. 'k Heb meteen geïnformeerd naar de draagster...”

„Néé . . . Roger . . .”

„Moeder — het is geen verhaaltje. Als ik het nu niet gedaan had, was ik er morgen op af gegaan. Ik wou zekerheid. En als ik onverhoopt nog ergens zoiets zie wapperen . . . Ja natuurlijk, ik weet wel wat u denkt: wie weet hoeveel jurken er zijn van diezelfde soort stof. 't Mag waar zijn, maar ik geef het niet op. De jurk mag dan niet zeldzaam zijn — het meisje is het wel! Van dat soort is er maar eentje!”

Heftig heeft hij het gezegd.

„Vertel er eens wat meer van.”

„Och moeder, wat zal ik dáár nou van vertellen. 't Is een lief kind.”

Met donkere ogen kijkt hij naar buiten.

Ze beschouwt hem zwijgend. Dit is Roger, de formidabele rijder. Hoe kernachtig kan hij de bocht nemen bij het huis, hoe zeker regeert hij de zware Stromwings. Roger, de mannetjesputter. Maar een méisje heeft hem van z'n stuk gebracht . . . Och ja — waaróm ook niet.

Vertederd zit ze naar hem te kijken.

„Hoe zag die jurk er uit . . . 't Zou kunnen zijn, dat ik me zoiets herinner . . . 'k Heb de laatste tijd nogal eens gesproken hier en daar . . .”

„Groen en geel, moeder.” Hij lacht ineens een beetje. Er zit toch ook onmiskenbaar een zotte kant aan de zaak!

„Groen met brede gele banen. Binnenkort is ie afgedankt. Misschien nú wel al. Er is al ongeveer een jaar over verlopen.”

Het klinkt wat geplaagd. Ze voelt hem heel goed aan. Van harte hoopt ze, dat hij nog eens resultaat zal hebben.

„Tja . . .” zegt hij en het klinkt alsof hij een spelletje schaaak heeft verloren. Hij trommelt wat met zijn vingers op de vensterbank.

„U ziet dus, moeder, dat u niet veel hulp kunt bieden. Maar gedeelde smart . . .”

Een broer van Nooike, denkt ze. Ze gooien wat met sarcastische gezegden.

„Ik heb het wel vaker meegemaakt, dat ik niet zozeer helpen kon,” zegt ze rustig. „Althans niet in directe zin. Maar wel indirect. Begrijp je me?”

„O jawel,” bromt hij. Zijn gezicht wordt wrevelig. „Men kan er om bidden. Weet ik best. Doe ik ook wel. Dat mag u gerust weten. Maar 't ligt me niet. God weet heel goed, wat we graag willen. Ik vraag niet graag. Ik vind me zelf dan zo'n kind.”

„Maar dat moeten we toch zeker juist willen zijn, Roger.”

„Hm.”

„Je bent wat dwars.”

„Vandaag niet voor 't eerst, moeder.”

„Je vertelt me geen nieuws, jongen, ik ken je wel.”

Ineens kust hij haar spontaan op de mond. Ze krijgt er tranen van in de ogen.

„Och ja,” bromt hij met bravour, „ik hoef m'n zoenen voorlopig nog niet te verdelen.”

„Morgen praat je misschien wel heel anders... Die groene banen van de hoop... hè? 't Ging met Kees ook al niet bepaald van een leien dakje.”

„Zeker niet.”

„Misschien zie je haar morgen wel...”

„Om te vernemen, dat ze intussen getrouwd is!”

33

„De moeder van Jan Spelt is overleden, wisten jullie dat al?” vraagt Kees.

Josientje schrikt er van op. Jan z'n moeder? Is die gestorven? Ach... Ze was al jaren ziekelijk.

„'t Stond wel in de krant,” zegt Nooike. „'k Zag een advertentie. Eergister is ze overleden.”

Het bericht heeft Josientje stil gemaakt. In haar verbeelding ziet ze Jan zitten in het oude huis, bedroefd en eenzaam — heel eenzaam en heel bedroefd. Nu is hij alleen.

Een uurtje later gaat ze de avond in. Het is lente. En de moeder van Jan is gestorven. Waarom sterven er óók mensen in de lente? Het moest niet zo zijn. Het contrast is te groot.

Ach, wat is dat voor een gedachte.

Regelmatig klinkt haar stap in de stille avond. Ze gaat de hoek om en nog een hoek. Nu is ze er. Daar staat het huis, donker en stil. Daarachter ligt het gebouwencomplex van de Stromwing. De achterzijde van de tuin van Spelt grenst aan het fabrieksterrein.

In de huiskamer brandt licht. Ze belt en wacht. Er naderen stappen, de stappen van Jan. Hij opent de deur en kijkt haar aan.

„Dag, Jan.”

„Josientje... Eh... kom binnen.”

„Ik hoorde 't vanavond, dat je moeder... Ik wist het niet eerder. Ik condoleer je, Jan, met het verlies van je moeder...”

O, denkt ze, met een gevoel van machteloosheid, waarom is dat in een vórm gegoten. Je zegt het maar zoals iederéén het

zegt. En in een flits ziet ze al dat onpersoonlijke: een kist, een lijkauto, een graf, zwarte kleren en cliché-gezegden. Alsof bij de dood alles gelijkgeschakeld moet worden, alsof dan duidelijk gedemonstreerd moet worden dat er aan al het karakteristieke van de gestorvene een eind gekomen is . . . En je staat er machteloos tegenover, net zo machteloos als tegenover de dood zelf. Hij brengt de verstarring teweeg!

Ze zit nu tegenover Jan, in de huiskamer, waar ze nog nooit geweest is. Het doet allemaal zo onwezenlijk aan.

Jan is wat bleek, hij ziet er vermoeid uit. Het moeten ook ontzettend zware dagen voor hem zijn.

Het medelijden trilt in haar keel.

Jan vertelt het een en ander. Zijn stem klinkt nogal rustig. Ze luistert stil en ze ziet ineens tranen in zijn ogen staan. Hij zwijgt en zij vraagt niets, want ze voelt, dat het verdriet hem het spreken bijna belet.

In de stilte klinkt van buiten het fluiten van een merel.

„Toen ik hier heen ging, dacht ik ineens: dat moest niet kunnen, sterven in de lente . . .”

Jan schudt langzaam zijn hoofd.

„'t Moest nóóit kunnen, Josientje. Nooit. Soms kan het me woest maken. Heus. Het klinkt gek. Maar ik dacht vannacht: als een inbreker iets uit je huis haalt, ben je verontwaardigd — en terecht. Maar als je móeder weggehaald wordt, het liefste wat je nog hebt, dàn . . . Je mag niet eens verontwaardigd zijn! En . . . en wat ik nu zèg, is al verkeerd!”

Ze knikt.

„Ik begrijp je wel,” zegt ze dan. „Men verzet zich, men komt in opstand. Men . . . zóndigt omdat een ander zálíg geworden is . . .”

„Ja . . . Ik weet ook heel goed, dat mijn vergelijking niet opging, Josientje . . .”

„Natuurlijk, dat voel ik wel aan. Eigenlijk is dit, wat er nu met je moeder is gebeurd, het tegenovergestelde van diefstal . . . hè? . . .”

De tranen schieten hem opnieuw in de ogen bij dat laatste woordje, dat zo mild klonk, zo lief . . .

„Ik zie dat zó,” zegt ze. „Als God Zijn bezit een betere plaats geeft . . . Zo is het toch . . .”

Hij knikt weer.

Na een tijd van stilte vraagt hij:

„Wil je koffie? 'k Zal ze even zetten.”

„Zal 'k je even helpen?” biedt ze aan.

Hij laat haar begaan, ziet haar rondgaan door het keukentje, het knusse hokje, waar zijn moeder zo dikwijls bezig was en dat

sinds enkele dagen zo ontzettend verlaten was . . . Dat Josientje hier nu loopt, geeft hem even een licht verwarmend gevoel, maar het gemis lijkt nu nog des te groter . . .

Wat zullen ze nu verder nog zeggen?

Zwijgzaam zitten ze weer tegenover elkaar.

„Ik heb een mooie brief gekregen van onze vroegere dominee,” zegt hij. „Kijk, je mag hem wel lezen.”

Ze leest de brief van de dominee die haar indertijd in het ziekenhuis bezocht. Hoe goéd doet het haar, dat hij zo aan Jan heeft gedacht!

„Hartelijk, hè?” zegt hij, als ze de brief weer opvouwt.

„Ja, erg hartelijk.”

„'t Is een goeie man.”

Ze knikt.

Even later staat ze op.

In de deur zegt Jan:

„Wat een zoele avond, hè?”

De merel zwijgt.

Ineens zegt Jan heftig:

„Je zei dat daareven, Josientje, van het voorjaar . . . Dat het niet moest kunnen, sterven in de lente . . . Maar zo wordt het immers! Dat het voorgoéd onmogelijk is! Josientje! Dat weet ik heel zeker!”

Heftig heeft hij het gezegd, met de wonderlijke warme drift van wie gelooft.

Zij kan geen antwoord geven, de ontroering belet het haar. Stil stemt ze in met zijn belijdenis, haar handdruk bevestigt het hem. Zwijgend gaat ze bij hem vandaan, bijna struikelend in haar onzekerheid.

34

Het is in deze zelfde tijd dat Fons van Meulichem vertrekt. Op een heldere middag koopt hij een paar schrijfblokken in de zaak van Jan Spelt.

„Ja joh, 'k sla maar wat in, zie je. 'k Ga verhuizen en nu zal er straks wel zo af en toe es een brief gefabriceerd moeten worden. Dat vinden de meisjes leuk.”

Jan knikt wat, informeert naar Fons' nieuwe woonplaats.

„Ik kan me verbeteren,” zegt Fons. „En dan laat ik het niet. Jij zit hier trouwens ook niet bepaald gunstig, is 't wel? Neem me niet kwalijk, dat ik het zo zeg.”

En even later: „Kun je dit pand niet beter van de hand doen? Josientjes vader is er waarschijnlijk wel happig op! Omdat het grenst aan z'n terrein.”

Jan knikt. „Och, we hebben hier altijd gewoond,” zegt hij. „Dat legt gewicht in de schaal.”

„Ja, ik kan me voorstellen dat je aan zo'n plekje gehecht raakt. Nou Jan, 't beste maar weer. 'k Zie je nog wel es.”

Jan kijkt hem even na, de jongeman die één van de Stromwing-meisjes . . . 't Is net, of-ie sindsdien meer praats gekregen heeft.

Jan kan hem benijden.

Maar waarom moest er nu gesproken worden van Josiéntjes vader? Heeft Fons even gedacht aan de vage relatie? Ach, maar dat wordt immers tòch nooit iets met Josientje . . .

En toch, dat hij hier nog blijft, is niet enkel om het huis . . .

Ze heeft gespaard voor een scooter en op een goeie dag schaft ze zich er eentje aan. Het nieuwste type, ijsblauw gelakt. Een prachtig, sierlijk Stromwingproduct. Ze is in de wolken en ze vindt dat ze veel te weinig kennissen heeft aan wie ze het karretje kan tonen. Al spoedig sleept ze Rieneke mee naar Fons, om ook die van haar aanwinst op de hoogte te brengen, maar Fons heeft minstens zoveel belangstelling voor Rieneke als voor de scooter. En daardoor wordt Josientje zich er weer sterker van bewust, dat zijzelf, ondanks die scooter, iets mist, veel mist — dat mist, wat Rieneke en Fons bezitten. En met een gevoel van verarming rijdt ze dan ook terug.

Kort daarna, op een middag, stopt ze voor de zaak van Jan Spelt.

„Ik heb behoefte aan een goeie kaart, Jan. Kijk eens naar buiten. Wat zeg je van m'n veulentje?”

Hij kijkt en ziet de scooter.

„Alsjeblieft, zeg!”

„Leuk, hè?”

„Nou — enòrm, zou ik zo zeggen.”

Ze schudt haar hoofd.

„Nee joh, enòrm is zo'n machine als die van vader. Zo'n 500 cc. Dàt nóém ik pas wat. Maar die hoef ik niet weer aan te raken, na dat ongeluk!”

Hij lacht. „Dus die scooter is: bij gebrek aan beter.”

„Precies. Als men niet geschikt schijnt voor leeuwentemster, neemt men genoeg met een onnozel veulen.”

Ze doet een beetje druk, vindt hij, een beetje opgewonden.

„Nou, ik zou er best mee tevreden zijn.” Hij trekt een lade open, haalt er kaarten uit, ontvouwt ze.

„Heb je reisplannen?” vraagt hij.
Ze staat gebogen over een kaart en schudt haar hoofd.
„Nog niet zozeer.”
„Laat mij er dan maar eens een eindje op rijden,” lacht hij.
„O, je mag gerust eens een keertje met me mee,” zegt ze, nog steeds op de kaart kijkend . . . „Zeg het maar.”
„Meen je 't?”
„Waarom niet? Stippel maar een route uit.”
„En als ik dan zeg: naar Genua . . .”
„Ik hou me aan m'n woord. Maar dan moet ik méér kaarten.”
„Ik zal geen misbruik maken van je woorden. Als we dan eens naar onze vroegere dominee gingen . . .”
„Vóél je daar voor? Ik wel! Meen je 't?”
„Ja, hij heeft me uitgenodigd.”
„En ik kon ook altijd best met hem overweg. We spreken een dag af. En stop vooral een partijtje prospectussen van theologische werken in je zak!”

Overmorgen dus.

Als ze weg is, denkt hij: zal dat nu werkelijk doorgaan? Of zal ze achteraf zeggen, dat ze het als een grap beschouwde? Nee, ze meende 't. Het zal vast en zeker doorgaan — dat tochtje, wel te verstaan.

Die avond heeft hij de neiging om het af te bellen. Maar hij komt er niet toe, hij laat alles maar op z'n beloop. Op de bewuste ochtend, stipt op tijd, stopt ze voor z'n huis en claxonneert. Haar ogen stralen.

„k Ben klaar,” zegt hij. „Alleen nog even sigaretten halen, hiernaast.”

„Heb ik wel voor je. Laat maar.”

Zwijgend haalt hij ze tòch.

Zij wacht.

„Je ziet er leuk uit,” zegt hij complimenteus.

Ze kleurt, voelt zich gevlaid.

„En de kleur van de scooter harmonieert goed met je haren,” gaat hij verder.

„Daarom heb ik deze ook genómen,” lacht ze. „Zullen we nu maar gaan?”

Met een matig gangetje rijden ze weg.

„Een duizelingwekkende snelheid, niet?” zegt ze na een tijdje vrolijk.

„Kan-ie niet vlugger?”

„Kleine kinderen doen niet mee met de olympiade . . . Hij moet ingereden worden.”

„Natuurlijk. Stom van me. Enfin, 't is geen examen.”

„Nee, 'k geef geen cijfers. Zeg Jan, je hebt de dominee toch gebeld? Wat zei hij?”

„Gunst, ik schrik me een hoedje! Dát is nòg stommer!”

„Ja,” zegt ze en ze remt.

„Hoe moet dat nou,” vraagt hij bezorgd.

„Nou, je belt alsnòg. In 't eerste 't beste café dat we zien. En als het ze niet blijkt te schikken, dan rijden we zómaar wat rond. Daar hoef je toch niet zo bedrukt om te kijken!”

Ze lacht wat plagend, terwijl ze verder rijden, maar inwendig is ze wel een beetje geërgerd. Had hij nou niet even kunnen doen wat afgesproken was? En ze kan niet nalaten te zeggen: „'t Verwondert me nu bepaald, dat je het tochtje zèlf niet vergeten had!”

„Let nou maar op,” zegt hij kort. „Als je niet remt, ben je 't eerste café al gepasseerd.”

Ze stopt zo snel, dat hij met z'n neus in de bruine, geurende weelde van haar haren schiet en daardoor is ze meteen weer in de goeie stemming. Ze werpt haar hoofd achterover en lacht uitbundig, terwijl hij wat schutterig afstapt.

Ze nemen plaats in het naargeestige lokaal. „'t Werd tijd ook,” zegt hij geamuseerd. 't Is hoogstens tien minuten geleden dat ze startten... „Josientje, wat zal 't zijn? Een glaasje wijn?”

„Ga jij gerust je gang, jongen, maar als de bestuurster onder invloed is...”

„Kijk, daar stond ik nou óók weer niet bij stil! Hou je 't aantal bokken bij? O nee — je gaf geen cijfers.”

Ze drinken thee en hij gaat bellen in een aangrenzende gang. Ze verstaat, wat hij zegt: „Ja dominee, met Jan Spelt... Ik had nog altijd een invitatie van u... Ja, vandáág wel, als... Ja?... Nee, niet met de trein, op een scooter... Josientje is — Josientje Stormerdam is bij me, die is bezig haar nieuwe scooter in te rijden...”

Als hij weer binnenkomt zegt hij: „'t Was uitstekend.”

Ze zit te bladeren in een beduimd damestijdschrift, waarvan er een stapeltje op de tafel ligt.

„Dan zullen we er maar eens gaan kijken,” zegt ze.

„Wat heb je daar voor moois?”

„Nou, zie eens, wat knappe meisjes, Jan.” En met een guitig gezichtje houdt ze hem even een pagina voor de neus. Mannequins.

Hij loopt er meteen in. „Jij zou wel tegen ze op kunnen!”

„Dat denk je maar.”

„'k Zal maar niks meer zeggen.”

„Nee. Ik kreeg net de indruk dat jij al min of meer onder invloed bent...”

Ze kijkt nu onmiskenbaar ondeugend.

Naderhand heeft ze er spijt van. Hij is stiller geworden. Ze rijden weer. Het landschap verandert, ze komen door uitgestrekte bossen en door stille, afgelegen dorpjes.

„Ik lees graag van zulke plaatsjes,” zegt hij. „In romans over vroeger dagen. Maar 'k zou er niet kunnen wonen.”

„Ik ook niet, hoor. Men raakt aan een bepaald tempo gewend en dat mis je hier.”

En toch, Jan, denkt ze, toch heb je iets dat bij zo'n dorpje past. Ik zou je actiever willen zien... of... ik weet er het rechte woord niet voor. Hoe is het eigenlijk mogelijk, dat je de elfstedentocht gereden hebt?

De pastorie valt hen niet tegen. Het is een geel, zonnig gebouw, met rode pannen en groene luiken en een open deur, want de dominee en z'n vrouw staan al verheugd in de ingang, als ze de scooter zien naderen.

En het worden erg gezellige uren, daar in dat gele huis. Ze zitten een tijdje in de grote kamer. Er wordt gevraagd naar die en naar die. Er wordt gepraat over het heengaan van Jans moeder, en in de stemmen van de dominee en z'n vrouw klinkt hetzelfde hartelijke medeleven dat ook in de brief zo duidelijk naar voren kwam. Naderhand troont dominee Jan mee naar z'n werkkamer, waar Jan een paar oude folianten moet bezichtigen, die dominee gekregen heeft van een grijsaard uit de gemeente en waar ze vervolgens nog een tijdje over nieuwe boeken praten. Jan vestigt de aandacht op een markante studie over Kierkegaard en op een dissertatie over een bepaald facet van de bijeenkomsten der eerste Christenen, en dominee vraagt of hij ze ter inzage kan krijgen. „Hoe is de titel nog maar weer van die dissertatie?”

Jan noemt de titel en zegt dan met een lach: „Josientje zei een keer: sommige preken doen me aan een dissertatietitel denken, dat wil zeggen: de formulering van het thema. Zo lang en ingewikkeld. Dat kon haar arme hoofdje niet onthouden.”

„Och heden,” lacht de dominee. „Dat arme hoofdje. Overigens lijkt het me meer een opmerking van Nooike. Maar er zit iets in, ja. Al geloof ik niet, dat ik me er schuldig aan maak.”

„O nee, absoluut niet. U hebt altijd bewezen, dat het ook anders kan.”

Dominee glimlacht en kijkt even peinzend voor zich uit.

„Zo,” zegt hij dan, „zei Josientje dat. Maar nu haar naam ter

sprake kwam: hoe staat het er mee? Jullie liepen wel meer met elkaar op. Ik heb er natuurlijk geen spaan mee te maken, maar och, 'k mag me er toch wel een beetje voor interesseren, niet? Je telefoontje klonk nogal diplomatiek. Is er nu zoiets als een band?"

Jan was er op voorbereid en zegt: „Nou, nee, dominee, 't zijn twee losse afleveringen, hoor."

De ander barst uit in een lach. „Goed zo! Zet jij een hardnekkige vorser maar een pinnetje op de neus! Maar je hebt dan toch wel het idee, dat die twee bij elkaar hóren."

Even zwijgt Jan. Dan zegt hij, wat beklemd: „Misschien wel. Maar ze schijnen toch niet bij elkaar te passen."

„Nee hè?" zegt dominee, een beetje spijtig. En daarop valt een stilte. Ze roken langzaam.

Eindelijk zegt dominee met een kleine, bemoedigende lach:

„Men weet het soms niet . . . Ik denk aan die scooter die ingereden moet worden. Niet alles draait meteen op volle toeren, hè?"

Jan haalt weifelend z'n schouders op.

Dominee's blik dwaalt naar buiten, waar de dames een wandelingetje maken. Langzaam gaan ze door de tuin. Ze zijn ongeveer even groot. En er zal ook geen belangrijk leeftijdsverschil bestaan. Ze wandelen daar, al pratend; er is iets vertrouwelijks in hun wijze van doen, als tussen twee vriendinnen. Ze verdwijnen in het priel.

„Ik vond het zo leuk, dat je kwam. Weet je, Josientje, 'k zit hier echt een beetje eenzaam. 't Is hier zo geïsoleerd en je . . . O, de mensen zijn best, hoor, maar een hele hoop begrijpen me niet goed. Natuurlijk ga ik wel met ze om, maar je wilt ook wel eens iets aansnijden waar je bijzondere interesse voor hebt. En daar heb je hier haast geen gelegenheid voor. Bij jullie was dat heel anders. Bijvoorbeeld als je moeder loskwam over literatuur, over Van Schendel en Van Eerbeek en Slauerhoff . . . Wat kón ze dan loskomen . . . Je vergat de tijd. En zo was er zoveel. Dat mis ik erg. Naar huis ga ik ook maar zelden, want dan krijg je hier in de gemeente 't verwijt te horen dat je 't tractement over de balk gooit . . ."

„Maar dat is toch te gek . . ."

„Ik wou een nieuwe fiets kopen, zo'n sportmodel, dat leek me zo leuk, zo'n kleurig dingetje, maar m'n man ziet er spoken in. Doe dat nou niet, zegt hij. Straks hebben we hommeles."

„'t Is toch te zot!" roept Josientje.

„Ik kan me er echt nijdig om maken. Maar dan denk ik weer: och, wees nou wijzer. 't Zijn heus geen onaardige mensen, hoor. Ik hou ze de hand boven 't hoofd. Maar in sommige opzichten . . ."

Ze begrijpen me niet. Wanneer komt er eens eentje een praatje maken? Ik heb geen contact. Onlangs was m'n man weg voor een vacaturebeurt. Ik liep die avond in m'n eentje wat rond. Ik trof een paar mensen van onze kerk, die ook een wandelingetje maakten. We liepen samen op, maar toen we bij hun huis waren, kon ik op m'n eentje verder gaan, ze zeiden niet: drinkt u een kopje koffie mee, of zoiets, nee."

Josientje zit te luisteren. Wat kun je vaak bitter weinig voor een ander doen, al wil je nog zo graag. Maar luisteren is óók iets. En verder neemt ze zich voor, haar moeder op te wekken om hier ook eens een kijkje te gaan nemen.

„Als moeder hier eens een lezing zou houden, een causerietje over poëzie, en als ze dan wat voorlas uit eigen werk, voor de vrouwenvereniging of zo..." oppert ze. „Of zou niemand daar voor voelen?"

„Vast wel! Als ze dat wóú... Denk je, dat je moeder dat zal willen?" Het klinkt zo hoopvol, dat het Josientje ontroert.

„Ik weet zeker, dat moeder er wel voor te vinden is."

„'t Zou een féést zijn!" zegt het mevrouwtje verrukt.

„Bereidt u zich er maar alvast op voor. En zullen we nu een eindje gaan rijden met de scooter?"

Ze vertrekken niet al te laat voor de thuisreis. Het is nog een flinke rit.

„Laat het bij één bezoek niet blijven!" heeft de gastvrouw nog gezegd.

De scooter snort.

„'t Was gezellig, hè?" zegt Jan.

„Erg gezellig!"

Ze neemt niet weer dezelfde weg.

„Dan zien we weer 's wat anders," zegt ze.

't Mag waar zijn — hij ziet steeds hetzelfde, want eigenlijk heeft hij enkel oog voor háár. Ze is zo dichtbij — maar de afstand blijft steeds gelijk, net als op die ijstocht... En hetzelfde trieste gevoel van toen begint hem nu te bekruipe. De zon zakt lager, de dag verzwakt, de avond komt. En niéts is er bereikt. Hij durft geen initiatief te nemen. Zij heeft hem meegevoerd, op háár machientje...

Het zou altijd zó blijven, denkt zij, dat ík stúúr... Het stemt haar verdrietig. Ze denkt aan Atte, die haar af en toe eens aanspreekt. Een kérel is Atte. Iemand tegen wie je kunt opzien. En dat wil je, als meisje. Je wilt graag bewonderd worden, maar je wilt kunnen opzien tegen je man. Dat hoef je voor jezelf niet nader uit te pluizen, je weet al lang dat het zo is.

En snorrend gaat de scooter door de late dag.

„'t Is hier prachtig,” zegt Jan.

„Ja, erg mooi.”

Altijd weer is er toch ook in Jan iets, dat haar boeit. Iets verwonderlijks. Bij Atte is het iets beschermends — bij Jan een zeer vertrouwelijke openheid . . .

„'t Is goed, Josientje, dat-ie ingereden wordt, die scooter.”

„Hoe bedoel je?”

„Nou, dat we nu zo kàmpjes moeten rijden. 'k Zou 't jammer vinden als we hier met een vaart doorheen stoven.”

„Ja, 't is hier erg schilderachtig. Ik kan nòg wel wat temperen.”

„Laten we dån liever een poosje hier aan de kant gaan zitten.”

„Hier in de hei?”

„Ja, niet?”

„O ja, 'k vind 't best.”

Ze stopt, plaatst de scooter op de berm en loopt met Jan de hei in, die vanaf de weg gezien wel aardig leek, maar die bij nadere beschouwing niet bepaald een comfortabele rustplaats biedt. Jan laat zich neer op een heuvelkje, op een kussen van mos. Zij kijkt nog even zoekend rond en neemt dan naast hem plaats. 't Gaat net, als ze een beetje bescheiden zijn.

Jan is onrustig. Na die ijstocht heeft hij zichzelf meer dan eens afgevraagd, waarom hij niet eens éven zijn arm om haar heen heeft gelegd.

Verstrooid haalt hij z'n sigaretten voor de dag, houdt haar het doosje voor.

„Dank je, Jan. Misschien straks. Doe jij 't hier ook maar niet. Denk aan de waarschuwingen.”

't Is waar. Ze zitten hier midden in de hei. Waar heeft ie z'n verstand. Hij steekt het pakje weer in z'n zak. Hoe licht ontvlambaar is hier alles! . . .

„Wat ruikt het hier heerlijk, hè?” zegt Josientje. „Dat groen . . .”

„Hm . . . 'k Ruik niks. M'n neus is verstopt.”

„Ja? Verkouden? Komt dat van de tocht?”

„Nee, hij zit vol met háár! . . . Wat dééd je ook zo abrupt te remmen vanochtend! . . .”

„Dwaas!” zegt ze met een lachje, terwijl ze kleurt. En plagend schuift ze een ietsje bij hem vandaan, maar toch nog juist te veel, want het plaatsje is klein en ze begint dan ook meteen te glijden langs de bemoste heuveltop. „Oeil!” roept ze. Hij legt zijn arm met een zwaai om haar middel, trekt haar terug, bromt: „Dat plekje is ook veel te klein, hè?” En in het volgend ogenblik heeft hij haar op z'n knie gezet. Ze stribbelt niet tegen, verweert zich geen moment. Hij buigt zich over haar gezichtje. Nooit is het zó

dichtbij geweest. En nooit is het zó mooi geweest, zo onweerstaanbaar lokkend. Hij kust haar, woest ineens, hij ziet dat het haar gelukkig maakt, hij legt zijn mond op haar wang en ademt diep. Zij schokt. „Och, Jan...” Zij glimlacht. Dichter drukt hij haar tegen zich aan, het meisje, het meisje, Josientje, hoe wonderlijk is dit. De haren van een meisje onder je hand, de koelte van haar zachte jurk tegen je pols. En haar dromerige ogen. En haar kleine mond, die zich behoedzaam op de zijne legt.

Dit is onwerkelijk. Kan zo iets blijvend zijn?

Een auto nadert op de weg. Josientje glimlacht weer en wijkt terug. De zon is weggezakt achter de bossen, en de schemer neemt een begin.

Josientje kijkt wat starend naar de donkere bosrand.

Hij kijkt naar háár, maar met een begin van onrust.

Ineens staan haar ogen in de zijne. Ook in haar blik is onrust. „We moeten verder,” zegt ze, wat dof.

Hij zucht. „Ja,” zegt hij dan. En daarna: „Thuis worden ze anders misschien ongerust.”

„O nee.”

„Weten ze, dat je gezelschap hebt?”

„Nee, dat niet.”

„Heb je niet gezegd, dat ik meeding?”

„Nee, waarom zou ik het zeggen?”

Ze vond het beter om het te verzwijgen, begrijpt hij. En ineens voelt hij zich onzegbaar triest.

„Zullen we dan maar gaan?” zegt hij. Zijn stem klinkt mat.

Ze rijst meteen op en daalt haastig voor hem uit, de heuvel af. Er is ineens iets driftigs in haar gedrag. Vanmorgen is er gezegd, dat ze geen cijfers geeft — maar zéker heeft ze plotseling zijn waarde bepaald! Ze weet ineens heel zeker, dat ze met Jan nooit gelukkig zal zijn, hij is te tam, te weinig agressief. Hij duikt ineen voor schimmen, hij voegt zich naar een ander, hij zal nooit vechten voor zijn geluk.

Ze rijden naar huis, weer stil, evenals toen ze schaatsten. Maar toen was er nog zo iets als een verwachting voor de toekomst. Nu niet meer. Nu weet ze genoeg. Nu is ze over haar twijfel heen. Jan is geen kérel, zoals Atte Struweel! Heeft ze het niet altijd al geweten? En heeft haar vader haar niet ten overvloede nog gewaarschuwd?

Zwijgend gaan ze door de avond.

Als ze in haar kamer is, staat ze een tijdlang met nietsziende ogen voor het raam.

't Spijt haar voor Jan, dat het niet anders is gegaan. Maar 't is

zijn eigen schuld. — Goed, maar had je tevoren niet kunnen weten, dat het zo zou gaan? Kende je hem dan nog steeds niet? Je wist het wel! Het was niet goed, dat je hem meenam. Je had alléén moeten gaan! Nu heb je hem even terdege in vuur gezet. Wat hééft hij er verder aan? Wat doe je met een herinnering? Hij zal zich nu eenzamer voelen dan ooit. Overduidelijk heb je hem laten merken, dat een scooter geen bootje is!

Wat voor goeds is er geweest in deze dag?

Alleen misschien nog dit: dat zij een eenzaam, geïsoleerd domineesvrouwtje wat gezelligheid heeft gebracht en dat ze een plannetje geopperd heeft. Een eenzaam vrouwtje, dat overigens in ànder opzicht wèl gelukkig is, gelukkig met haar man, met haar gezin . . .

Josientje schuift de gordijnen voor de nacht en voor het sombere verschiet. Ze ontsluit een kast en opent een laatje. Even zoekt ze tussen een stapeltje papieren, tot ze een kiekje heeft gevonden, dat ze onderzoekend bekijkt. Een kiekje van Atte Struweel.

35

Betrekkelijk korte tijd daarna, in deze zelfde zomer nog, vertelt haar vader haar, dat het huis en erf van Spelt door de firma kan worden aangekocht.

Ze zijn samen op het kantoor.

Wouter heeft er tegenop gezien, Josientje deze mededeling te doen. Tegen z'n vrouw heeft hij bezorgd gezegd:

„Ze zal me verwijten dat ik hem hier vandaan wil hebben! Ze is niet mals, als het dat punt betreft! Ze is en blijft maar op die knaap gesteld. 'k Heb me er nooit over uitgelaten, maar weet je dat ze een tijdje geleden samen naar onze vroegere pastor gescooterd zijn? Roger zat die ochtend bij een dealer aan de thee en zag ze voorbijkomen, in de beste stemming.”

„Néé, toch . . .”

„Ja zeker, Loek.”

„Heus?”

Ze keek hem een poosje peinzend aan — en schoot tot zijn niet geringe verbazing eensklaps in de lach.

„Wat is er nou aan de hand . . .” vroeg hij wat geërgerd.

„O, 't is àl te zot. Maar 'k móést ineens denken aan bepaalde histories, waarvan ik wel eens las . . . Dat een stelletje zich in 't geheim liet trouwen . . .”

Hij schudde z'n hoofd, mompelde half geamuseerd iets van dwaas artistenvolk en zei toen:

„Je neemt het niet bijzonder zwaar op, merk ik wel.”

Ze zweeg even. De lach trok weg en ze zei:

„'k Herinner me, dat Nooike een paar dagen geleden nog op Jan Spelt zinspeelde, maar Josientje reageerde bepaald onverschillig. Ik trok er de conclusie uit, dat hij afgedaan had. En nu hoor ik, dat hij vertrekt. Dan weet ik genoeg. Dan is die scooter-tocht het tegenovergestelde van een huwelijksreis geweest.”

„Mogelijk.” Hij fantaseerde gewoonlijk minder dan z'n vrouw. Hij was gewend de dingen te berekenen. Z'n vrouw scheen röntgenfoto's te bezitten, betreffende Josientjes gemoedsgesteldheid, maar hij was nog niet volledig overtuigd.

Als hij de kwestie van de voorgenomen aankoop ter tafel heeft gebracht, reageert Josientje niet heftig.

Ze zegt: „Ik wist al van tante Adri dat hij weg wou. Zelf spreek ik hem niet meer. Ik geloof wel, dat het verstandig is om dat perceel er bij te voegen. We raken daar op de duur waarschijnlijk wat in 't nauw. Alleen hoop ik, dat hij weet, wat het waard is.”

„Dat weet hij drommels goed!”

Atte Struweel klampt Roger aan, die juist naar huis wil.

„Zeg Roger, weet je of Josientje thuis is?”

„Nee, 'k heb haar weg zien gaan, een half uurtje geleden.”

„Zo. Ik merk dat men ook nog pech kan hebben als men een nieuwe wagen heeft. Wat zeg je van m'n slee?”

„Een slee van dat formaat noem ik een prikslee,” lacht Roger. „Maar 't is heus geen onaardig vehikeltje. Hoe is 't, heb je een praktijk?”

„Ja. Een praktijk en een wagentje en zo voort.”

„Maar voor de rest wou je je hier nog maar eens vervoegen?”

„Nou, laten we eerlijk zijn, Roger, ik heb weer nieuwe hoop, nu die Spelt het veld gaat ruimen.”

Roger lacht breed. „Men zegt gewoonlijk: twee kunnen meer dan één, maar in dit geval zou één misschien meer kunnen bereiken.”

„Ik hoop het.”

Even zwijgen ze, denkend aan het meisje met de goudkleurige lokken.

„Eerlijk, Roger, 'k zou verguld zijn met dat vergulde zusje van jou!”

„Als je dat eventueel ook niét zou zijn!” dreigt Roger vrolijk. „Ga je niet mee naar binnen?”

„Liever niet. 'k Rij nog een eindje om. Misschien zie 'k haar wel. En anders kom ik over een half uurtje nog wel 's poolshoogte nemen.”

Hij rijdt de hoek om.

Roger installeert zich met een detectiveroman op de divan. Het verhaaltje is natuurlijk doordrenkt van onwaarschijnlijkheden. Zelf heeft hij, bij z'n zoeken naar het verdwenen meisje, ook wel eens het gevoel gehad, dat hij een rol vervulde in een speurdersroman, vooral toen zich dat geval met die wapperjapon voordeed, maar tot dusver boekt hij minder resultaten dan de heren uit het onderhavige verhaal. En dat terwijl je allerwegen het geluk ziet rijpen. Je broer is tevreden en Rieneke is het. En Josientje drijft er ook nog wel naar toe, naar het hem voorkomt. Je zou er cynisch van worden en dat word je ook inderdaad wel terdege! En met een verachtelijk gebaar laat hij de speurdershistorie achter de divan glijden.

Josientje heeft Tanneke nog maar 's naar haar bedje gebracht. Voor de kleine hummel betekent zoiets een onmeetbaar feest. Ze wil Josientje graag haar dankbaarheid bewijzen, ze wil Teddy de beer wel afstaan, dan mag Josientje die meenemen naar bed. Josientje vindt dat al te aantrekkelijk en omdat ze het afwimpelt, krijgt ze een ansichtkaart. Tanneke heeft die vanmorgen gekregen. Hij is prachtig gekleurd en hij komt van oom Fons, die hier nu niet meer woont, maar eerst wel.

De kaart is afkomstig uit Finland, waarheen Fons een reis maakt voor zijn firma. Josientje had dat al van Rieneke vernomen.

Als ze Tanneke heeft ondergedekt en nog een liedje gezongen heeft en een verhaaltje heeft gefantaseerd aan de hand van de kaart, gaat ze naar beneden, waar Karel, als alle avonden, eenzaam bezig is met z'n administratie. Ze legt de kaart naast z'n kasboek. „Ik kreeg hem cadeau van Tanneke, maar morgen heeft ze misschien spijt van haar goedgeefsheid.”

Ze glimlachen en hij zegt: „Ik denk, dat ze zich morgen al geen kaart meer herinneren zou. Kinderen vergeten zo ongelofelijk vlug. Ik heb het gemerkt. Het kan je echt een beetje pijn doen.”

Ze begrijpt hem wel.

„Och, maar dat kun je ze toch niet kwálíjk nemen, Karel.”

„O nee. Dat doe ik ook niet.”

„Trouwens, ze heeft het af en toe nog wel over haar moesje, hoor.”

Hij knikt en laat haar uit. Het stormt. En de lucht is betrokken.

Zij gaat door de straat en ze denkt aan Helène. Kinderen vergeten gauw, maar hoe snel slijten ook bij een volwassene de

herinneringen! Hoe bewogen is ze geweest toen Helène afscheid nam. En zeker, nòg mist ze haar, de hartelijke vriendin, maar het leven schuift zóveel nieuwe ervaringen op je af . . . Die houden je bezig en het andere drijft meer en meer naar de achtergronden.

Ze loopt wat mijmerend op het trottoir. Plotseling komt een auto piepend achter haar tot stilstand, een portier zwaait open en een forse stem zegt: „Josientje, kom eens mee.”

„Atte! Je doet me schrikken! 'k Laat me niet schaken, hoor!”

Hij lacht.

„Stap in, zeg. Vlug. 't Is voor een televisieopname.”

„Erg leuk!”

Hij heeft zich uit het wagentje gewerkt en staat met een vrolijk gezicht tegenover haar.

„Wat zeg je er van? Je broer noemde 't een prikslee.”

„Heb je hem voor een prik op de kop getikt? Dat je niet liever een Stromwing 500 cc. nam. Dàt vind ik sportief.”

Hij haalt z'n schouders op.

„Was je van plan me naar huis te brengen?” vraagt ze.

„Ja. En dan wou ik meteen een ritje met je maken.”

Ze kijkt op haar horloge. „Hoe lang?”

„Een paar uur, hooguit.”

„Goed, maar dan zeg ik het thuis even. Anders weten ze niet waar 'k gebleven ben.”

Ze rijden naar haar huis. Ze gaat naar binnen, maar blijft wat erg lang uit, vindt hij. Als ze opnieuw naast hem heeft plaats genomen, ziet hij dat ze een ander japonnetje onder haar jas draagt en in stilte stelt hij vast, dat vrouwen altijd vrouwen blijven. Alsof ze er al niet aardig genoeg uitzag!

„Waar wou je naar toe?” vraagt ze.

„Dat zul je wel zien.”

Het klinkt haar ietwat geheimzinnig in de oren. Min of meer romantisch. Ze kijkt even verstolen naar Atte's stoere, mannelijke gezicht. De storm doet de bomen buigen. O, dat onverhoedse stoppen van daareven, dat zwaaiende portier, die dwingende stem — het paste allemaal bij deze doorstormde avond, waarin het duister haastig daalt. Inderdàád zou het een ontvoering kunnen zijn!

De regen klettert. De ruitenwisser begint z'n taak. Het wagentje wordt door de stoten van de storm bewogen.

„Je rookt niet, hè?” zegt Atte. Zwaar en fors is z'n stem.

„Vanavond wel.”

Zwijgend diept hij het doosje op. Rode lichten verglijden spiegelen naar rechts.

Josientje tuurt vooruit, terwijl ze langzaam de rook inhaleert

en onwillekeurig denken moet aan Maria, de bruid van Jan van Schaffelaar. Als bakvis heeft ze de roman van Oltmans ver-slonden. Die jaren liggen achter haar, maar in dit uur flakkert de romantiek van ontvoerde, geredde en beveiligde bruiden on-weerstaanbaar op.

„Waar breng je me naar toe, Atte?”

„Niet vragen,” zegt hij. „Je zult het straks wel zien.”

Ze rijden langs een bomenrij. Het licht scheert langs de groen-bemoste stammen. Josientje gilt. „Remmen!” Atte geeft gas. Een zware stam heeft als een ontzaglijke dragline boven hun hoofd gezweefd en is woest tegen de grond geslagen. Precies achter de wagen. Josientje trilt. Atte's gezicht is bleek geworden. „Dat scheelde geen haar, hè?” zegt hij met een lachje.

„'t Is noodweer, Atte! Waar komen we terecht!”

„Niet vragen, Josientje. Wees maar gerust, hier zijn geen bomen meer.”

Zijn handen liggen zo kalm op het wiel. Ze kijkt een tijdlang naar die handen en zij bewondert ze. Dan kijkt ze weer vooruit. De lampen delven het landschap op uit de duisternis. Ze ziet een toren en een begroeide puinhoop, de ruïne van een kasteel waar ze eens met haar vader is geweest. Atte stopt. Het schijnsel rust op de resten van een brug, op zwalpend grachtenwater, op brokken muur en uilegaten, poortspelonken. Het groen van de verwildering is onwaarschijnlijk hel. Atte kijkt gefascineerd en zegt: „Ik dacht aan Jan van Schaffelaar.”

„Ik ook,” zegt ze.

„Waarom?”

Ze zwijgt. Ze zal niet reppen van een ontvoerde bruid!

„En waar kom ik nu uiteindelijk terecht?”

„'t Is niet ver meer,” zegt hij. „Of blijf je liever hiér?”

En vrolijk doet hij de wagen zwenken, naar rechts, naar links, langs hagen en een kloostermuur. Ze rijden een laan in die gevormd wordt door dunne, jonge berkjes, die opgewonden staan te dansen, als vreemde wezens in een spookhistorie. Het lampenschijnsel stuit op een muur. De wagen staat. Atte stapt uit, opent het portier aan haar zijde en zegt: „Kom maar mee.”

Hij steekt een sleutel in het slot en ontsluit de deur. Ze staan in een stille, zwarte ruimte. Atte's hand gaat langs haar oor, hij

tast naar een schakelaar en een seconde later is de ruimte verlicht.

Ze kijkt om zich heen. Ze staan in een aardige hal. Links is een trap.

Atte opent een volgende deur, knipt opnieuw een lamp aan.

Een leuke kamer. Althans wanneer hij gemeubileerd zou zijn. Grote ramen, een gezellige schoorsteenmantel. Maar de avond en de storm zijn zo dichtbij, nu geen overgordijnen de ruiten bedekken.

Een volgende deur en een volgende kamer. En vervolgens een keuken, naar de nieuwste principes ingericht. Ze gaan de trap op, staan even op een overloop, staan daarna achtereenvolgens in enkele slaapvertrekken, in een badkamer en dan weer op de overloop. En dalen weer. Tot in de kelder. En stijgen weer. Atte ontsluit de laatste deur. Tot nu toe is er geen woord gezegd. Nu zegt ze: „Hé . . .”

Dit vertrek is niet kaal. Het is volledig ingericht. Zijn spreekkamer. Een mooi bureau, een boekenkast. Onwillekeurig leest ze enkele titels. Titels uit een ander gebied, een terrein dat haar vreemd is — het menselijk mechaniek, oneindig verfijnder dan de Stromwings — het gebied langs de grens van de dood.

„Die heb je dus al ingericht. Erg smaakvol, Atte.”

„Ja, zie je, hier kon ik me alléén wel mee redden. Maar voor het overige heb ik vrouwelijke hulp nodig. Jouw hulp, Josientje.”

Hij kijkt haar aan.

Zij kijkt wat schuw opzij, maar ziet dat de gordijnen gesloten zijn.

Hij maakt een gebaar naar een lage stoel. „Ga zitten, zeg.”

Ze laat zich neer. Hij schakelt een electrisch kachelkje in, zegt: „Doe je je jas niet even uit?” en hangt die ergens neer. Uit zijn bureau diept hij een doosje sigaretten op.

„Nee, dank je, nu maar niet.”

Hij zit tegenover haar. Hij haalt z'n pijp voor de dag, stopt die bedaard en steekt de brand er in. Dan kijkt hij haar eens aan, met een fijn lachje, de ogen een tikje toegeknepen. Zijn ene been ligt behaaglijk over het andere, uit héél zijn houding spreekt behaaglijkheid, rust. Alsof hij het haar maar voor de vorm heeft gevraagd — alsof hij al een diagnose heeft gesteld, eer het onderzoek is aangevangen.

Zijn houding imponeert haar bovenmate. Hij zwijgt nog steeds, alsof hij vindt dat ze eerst maar eens wat tot rust moet komen. Buiten is het overweldigende gebulder van de storm. Atte kijkt naar het kachelkje, de gloeiende spiraal.

Wat moet ze nu zeggen, nu zomaar opeens . . .

„Je overvalt me er zo mee, Atte.”

Zijn lach wordt voller. „Kom nou . . . 'k Ben toch de visboer

niet... Als dié je nou zoiets gevraagd had, was je misschien verrast geweest, maar nu...

„'k Vind het erg overrompend, Atte.”

„Werkelijk?”

Hij blaast een rookwolk naar de lamp.

„Laat me je pols eens voelen, Josientje.”

„Nee, dokter.”

„Já, dokter,” plaagt hij, terwijl hij met zijn vingers haar rechter pols omvat.

„Nu wéét je 't,” zegt ze.

„Ja.” Hij knikt geamuseerd. „Je schijnt echt wat geschokt te zijn.”

„Is dat zo'n wonder?”

„Nou... van zo'n zakelijk, commercieel ingesteld meisje...”

„Vind je me zâkelijk, Atte?”

„Eensdeels, ja. Maar daarnaast, nee in de eerste plaats: zeer gevoelig, zeer vrouwelijk. Anders zou ik niet van je houden.”

Even is het weer stil.

„Nou, Josientje? Ik zie het al wel aan je ogen, maar 'k zou het toch nog wel graag willen hóren ook.”

Ze lacht even.

„Kijk, Atte, ik vind het erg fijn voor jou, dat je zo ver bent. Maar-e... wat bedoel je nu eigenlijk precies... We kunnen toch niet zomaar op slag gaan trouwen...”

„Dus je wilt wel.”

„Niet meteen.”

„Ik wel, ik ken je al zo lang.”

„'t Kan allemaal wel zo zijn, Atte, maar je moet een meisje niet overrompelen. Twee uur geleden wist ik nog van niets.”

„'t Is waar. Wel, dan zullen we nog eventjes wachten. Maar je wilt toch wèl, Josientje?”

„Ja, Atte. Jawel.”

Hij beurt haar plotseling op, als was ze een kind, hij zet haar op zijn arm en draagt haar langs de boekenkast. „Zó zou ik je het huis willen laten zien! Zo, op m'n arm! Josientje, och wat spijtig dat je alles al gezien hebt.”

„Er zijn nog geen gordijnen voor de ramen. Wat zouden je cliënten wel niet zeggen, als ze je zo door de kamers zagen gaan! Dan was je meteen hun vertrouwen kwijt!”

Hij zoent haar in de hals en zegt dan, dat hij thee zal zetten.

Hij heeft een keteltje en een electricch plaatje. Hij haalt een pakje thee uit zijn bureau. Het water kookt.

„Laat mij het doen,” vraagt ze.

Terwijl ze bezig is, ziet ze ineens de keuken voor zich van Jan Spelt, waar ze koffie heeft gezet, op een avond in de lente, toen de merel zong en zijn moeder gestorven was.

Een nieuwe stormvlaag werpt zich op het huis.

En een vlaag van onrust bespringt haar hart.

37

De storm heeft lelijk huisgehouden in de border, maar Nooike doet haar best het zaakje nog weer wat te fatsoeneren. De herfst is op handen, maar als de nachtvorsten nog wat uitblijven, kan er nog behoorlijk wat bloei worden verwacht.

De gladiolen zijn er het ergst aan toe. De groepjes die pas nog zo fleurig leken, vormen nu slagvelden in miniatuur. De dahlia's hebben het er beter afgebracht.

„Ik kom 's eventjes kijken, of u er nog wat van terecht brengt,” klinkt opeens een stem achter haar. Ze wendt zich om en ziet een heer met grijze krullen, die over het gazon genaderd is. Er zijn deze middag een stelletje dames en heren artisten bij haar moeder op bezoek, iets wat wel meer gebeurt, maar er schijnt er nu eentje losgebroken te zijn, overigens geen onaardige kerel. Hij vertelt, dat hij zelf ook een tuin heeft, al is die kleiner, en dat hij alle bloemen verzamelt die hem interesseren. Nu zag hij er vanuit de kamer een paar, die hij niet kent. Hij wijst ze aan en zij vertelt hem bereidwillig hoe ze heten.

„'t Is sinds jaar en dag m'n gewoonte om overal m'n licht op te steken,” zegt hij. „Als ik ergens passeer waar ik iets zie dat mij trekt, dan trek ik meteen aan de bel. Mevrouw tje zus en zo, ik zie daar in uw tuin die bloem. Zo wordt men immers wijzer. — Wacht, laat ik u even helpen, als u 't goed vindt.”

„Wat was dat voor een heerschap, moeder, die met die grijze krullen?” vraagt Nooike die avond, als ze aan tafel zitten.

„Ja, wie is dat . . . Nogal een excentriek iemand. Hij heeft een paar verzenbundels geschreven.”

„Moeder, is dat die juwelier soms?” vraagt Josientje.

„Ja. — Hoe kwam hij daar zo bij jou in de tuin, Nooike?”

„Och, 'k had hem een lokkende blik toegeworpen. Daar is hoegenaamd geen man tegen bestand, hè? Nee, hij kwam informeren naar de namen van een paar bloemen. Hij had ze zien staan vanuit de kamer.”

„O.”

„Moet Rieneke vanavond voor de krant naar die feestelijkheden, moeder?” vraagt Josientje.

„Hè? . . . Ja,” zegt Loek wat afwezig.

Rieneke is reeds op weg door de stille septemberavond.

't Is een beetje komisch. De baas verkeerde in de mening dat ze nogal gebrand was op een bezoek aan de stad die momenteel het zoveelste eeuwfeest viert, omdat Fons er woont. Maar die is nog in Finland. Enfin, ze gaat er niettemin met genoeg even heen. Ze heeft Kees gevraagd of hij er voor voelde om mee te gaan, samen met z'n meisje, want het feest moest nogal groots opgezet zijn en van de verlichting vooral is vooraf veel tam tam gemaakt. Ze voelden er wel voor, die twee.

Ze rijdt langs de boerderij van neef Piet, waar Kees instapt en vervolgens langs de boerderij van Langewei, waar Truus zich bij hen voegt. Kijk, denkt Rieneke, wat is dat leuk, dat de familie aldoor groter wordt, wat gezellig. Daar rij je nu met je drietjes door de avond. Maar Roger heeft nog steeds geen enkele vordering gemaakt, dat is maar bar sneu voor die jongen.

„Zeg, Rieneke,” klinkt de stem van Truus, „jij verzorgt ook de jeugdrubriek in die krant, hè?”

„Ja.”

„Een heel werk zeker, week op week al die briefjes beantwoorden.”

„Nou en of. 'k Word er wel eens kriegel van! Je moet kinderachtig zijn met de kinderen mee. Maar 't is toch ook wel weer leuk, hoor. Ze schrijven soms zo aandoenlijk lief.”

Truus glimlacht en kijkt daarna even tersluiks naar het donkere, slanke meisje, dat meestal nogal zwijgzaam is. Sinds Truus omgang heeft met Kees, kijkt ze wel eens naar de jeugdrubriek, leest ze soms een paar van de briefjes, een verhaaltje of een rijmpje. Die Rieneke zal later een erg gezellige moeder zijn, denkt ze dan soms. Ze zou bijna jaloers worden.

In de verte groeit een lichte vlek aan de avondhemel. De feestverlichting is op grote afstand zichtbaar.

Intussen zit Loek in de stille huiskamer. Ze voelt zich niet rustig, niet rustig over Nooike. De laatste tijd scheen het wat beter te gaan, ze scheen wat bijgedraaid te zijn — maar nu is er ineens iets dat Loek een beetje dwars zit.

„Wie was dat heerschap?” heeft Nooike gevraagd en het klonk werkelijk nonchalant, heel achteloos, maar niettemin heeft Loek aldoor het gevoel dat er wat achter stak. Zij kent Nooike immers door en door. En — ze weet ook wel iets meer van het

bewuste heerschapp af, dan ze gezegd heeft. Had ze meer moeten zeggen? Maar zou dat niet juist Nooike's interesse nog hebben opgevoerd? Want geïnteresseerd was het kind onmiskenbaar...

Hè, dat zo het goede en het vervelende elkaar afwisselen. Want gisteravond was ze immers zo blij geweest. Josientje kwam wat dromerig binnen uit de storm. Toen ze even met haar alleen was, heeft ze gevraagd: „Was 't gezellig?”

„Jawel, moeder.”

„Of... is het voor elkaar misschien?”

„Ja, moeder. Welterusten, hoor.”

En met een glimlach was Josientje naar haar kamer gegaan, blijkbaar nog boordevol van de emoties.

Kijk, dit is iets waar ze blij mee is, waar ze dankbaar voor kan zijn. Blij voor Josientje is ze en blij voor Rienke, want ook Fons is een goeie, flinke jongen, evenals Atte Struweel.

Maar waarom moest hier nu vandaag ineens die grijze charmeur binnenvallen? Eén van de anderen had hem meegebracht. Och, iets dergelijks gebeurde wel meer. Maar dit personage... nee, daar is ze niet op gesteld. Natuurlijk heeft ze niets laten merken, hij gedroeg zich trouwens correct, maar toch stond haar de gang van zaken niet aan. Dat iemand een praatje met Nooike ging maken, was helemaal niet erg, maar dat nu uitgerekend hij...

Hij heeft een grote zaak. Hij heeft ook de verlovingsringen van Wouter en haar geleverd. Hu, dacht ze, toen ze in de zaak stond op die bewuste dag... Ze herinnert het zich nog als de dag van gisteren. Wat een vreemde man is dat. Het was bijna of hij haar verloofde was — en toch gedroeg hij zich niet onbehoorlijk. Maar hij had iets over zich, waar zelfs Wout, die toch allerminst een knaapje was, die zich wel degelijk kon laten gelden, niet tegenop kon. De man imponeerde je, of je 't weten wou of niet. Later heeft ze eens opgevangen dat hij ongetrouwd was, maar dat hij in staat was de meisjes wild te maken.

Nee, ze zou voor een lief ding willen, dat ze hem hier vandaag niet ontmoet had. Want nu maakt ze zich zorgen om Nooike. Wouter zegt gewoonlijk, dat ze zich te snel bezorgd maakt. Kan dat ook nu het geval zijn?

Op een tafeltje ligt de bundel van de vreemde juwelier. Hij wilde graag haar mening eens vernemen, hij stelde er erg veel prijs op, zei hij, en ze heeft natuurlijk niet botweg willen weigeren.

Ze neemt, toch benieuwd, het werkje in handen. Enkele verzen heeft hij vanmiddag voorgelezen. Ze kon ze wel waarderen, maar ze komt nu strofen tegen die haar allerminst kunnen bekoren; ze zijn sterk erotisch, zwoel tot en met.

Als ze die avond, na even de kamer uitgeweest te zijn, weer

binnenkomt, vindt ze Nooike verdiept in het verwilderde relaas van de vreemde man.

„Die kàn wel wat, hè moeder? Hij neemt geen blad voor de mond.”

„Ik kan het gelukkig niet waarderen, Nooike,” zegt ze.

Rieneke heeft de feestverlichting bezichtigd en wandelt nu langzaam terug naar het punt waar Kees en z'n meisje zich volgens afspraak weer bij haar zullen voegen. De twee hebben haar eerst een eindweegs vergezeld en zijn toen een andere richting ingeslagen.

Ze volgt een korte, nauwe en wat kronkelende straat, waar van de verlichting geen werk is gemaakt, en ziet vóór zich ineens weer de grote kerk, indirect verlicht. Even blijft ze staan, geboeid door de aanblik. Ze is de duistere straat bijna ten einde. Aan beide zijden verrijzen de hoge huizen — en recht voor haar uit staat de kerk, een lichte kolos die de monding van de straat als het ware afsluit. Hoog daarboven staat de toren. Er gaat iets beveiligends van uit. Zij zou de indruk niet zozeer onder woorden kunnen brengen, het geheel doet haar denken aan oude platen en ze heeft het gevoel dat haar moeder hierover een vers zou willen schrijven. In ieder geval is dit verreweg het mooist van alles wat ze deze avond heeft gezien, dit zal haar bijblijven, haar leven lang. Hoe jammer, dat ze hier nu alléén staat, dat Fons niet bij haar is. Ook hij zou dit zeker heel erg bewonderen. En in stilte benijdt ze Kees en Truus een beetje, die saampjes door de straten kunnen gaan. Ze neemt zich voor, dit aanstonds in ieder geval nog even aan hen te laten zien.

Op een afstand is het geroezemoes van de feestende stad en des te stiller lijkt nu deze straat. Even dwalen haar ogen naar de sterren, die staan te fonkelen boven de stenen sleuf. Daarbij vergeleken is de feestverlichting maar armelijk en zeer beperkt. Ze kijkt aandachtig naar de flonkerende beelden, naar de eeuwenoude lampen. Onder dit schijnsel stonden hier de eerste hutten, reden hier woeste kerels rond, omringde later een vijandelijke bezetting de hongerende stad en slopen de verraders. Dat alles is verweven in het feestprogramma, men heeft het opgevoerd in een spel. Van de eerste hutten en het primitieve leven is nu niets meer over, maar de lampen, die het verlichtten, stralen nog steeds en dat grijpt haar aan.

Op een afstand wordt het vuurwerk ontstoken. Ze haast zich meteen naar het punt waar ze Kees en Truus zal treffen en waar ze het vuurwerk goed zal kunnen volgen. Ze blijken er nog niet te zijn. Op haar eentje kijkt ze naar het kunstige vuur. Veel publiek

is hier niet, de meeste toeschouwers staan op kortere afstand, maar zij kan er vanaf dit punt voldoende van genieten.

Ze heeft zich op een bankje gezet, dat op een heuvel staat. Rechts en links zijn verlichte boomgroepen, felgroen en vreemdbruin — het is alsof de seizoenen hier samengekomen zijn.

Ze ziet nu toch een stelletje naderen. Zijn ze dat? Even kijkt ze in de richting van het tweetal. Dan . . . Haar adem stukt . . . Wie zijn dat . . . Ze kan het nog bijna niet geloven — en toch ziet ze het overduidelijk, herkent ze hem feilloos: Fons . . . Fons met een meisje, een meisje dat hij innig omstrengeld heeft . . .

Het is alsof ze verzinkt.

Haar hart bonst met woeste stoten. Hier, als een duister silhouet, staat het verraad, het bedrog, voor de laaiende feestverlichting . . . Moet ze nu ten overvloede zijn stem nog horen ook? Het ingemene gemompel, waaruit ze een paar troetelwoordjes opvangt . . . Moet ze dat horen? En moet ze bovendien nog zien, dat zijn arm zich om haar nek legt, dat haar hoofd zich wat achterover buigt en dat ze elkaar daar aandachtig staan af te zoenen, die twee, die . . .

Ze trilt van woede. Ze ziet, hoe ze verder slenteren — meer volk passeert, het vuurwerk dondert, achter haar zijn opeens de stemmen van haar broer en z'n meisje. Ineens vraagt Kees veront-rust: „Wat heb je, Rieneke! Je zit daar zo vreemd . . . Eh . . .”

„Voel je je niet goed, Rieneke?” klinkt vragend de stem van Truus.

„Wat heb je toch,” dringt Kees aan.

Zwijgend wijst zij naar het tweetal, dat terug komt wandelen en weer blijft staan, om elkaar weer verstolen te zoenen . . .

Een moment staat Kees onbeweeglijk, als verstard.

„Dat is . . . dat is . . .” fluistert Truus ontzet . . .

Meteen beent Kees al op het tweetal af. Ze hebben nog niets in de gaten. Eerst als hij vlak vóór hen staat, schrikt Fons op. Hij staart in een van felle woede verwrongen gezicht, in een paar ogen die vuur schieten.

„Dát noem ik een vuile streek, Fons! Wat een zeldzame gluiperd ben jij! Ik zóu je wel . . .”

„Kees!” Bezwerend klinkt Rieneke's stem.

Met een schok wendt Fons zich om. Verbijsterd kijkt hij in Rieneke's gezicht. Eén moment. Dan heeft ze zich al omgedraaid. Rijzig. Fier. Uit heel haar houding spreekt de diepste denkbare verachting. Hij staat daar roerloos. Hij ziet haar de heuvel af gaan. Hij volgt haar met de ogen, als gehypnotiseerd. Het laatst ziet hij haar hoofd, haar donkere haren . . . Nu is ze verdwenen. Voorgoed. Voorgoed. Hij weet ineens, dat hij nu iets vergooid heeft, dat nooit vervangen zal kunnen worden.

Zwijgend zijn Truus en Kees het slanke meisje gevolgd, tot achter de heuvel, waar de wagen staat.

„Laat mij nu rijden, Rieneke.”

„Nee.”

Zwijgend neemt ze plaats achter het stuur.

Kees kan haar niet bewegen, daar vandaan te gaan.

Ze rijden langs versierde pleinen, door een straat met een plafond van lampions. Onwezenlijke schijnsels schommelen langs de wagen, de wagen met het woordje „Pers”.

Even kijkt Kees naar die letters. Dat wat de diepste indruk op zijn zusje heeft gemaakt, zet ze niet in de krant. Ze moet vertellen van de fééstverlichting...

Het is ontzettend.

Het medelijden brandt hem in de keel. En de verontwaardiging maakt hem bij vlagen woest, maakt hem kokend.

Ze rijden nu langs een overblijfsel van de oude stadsmuur. Rieneke stuurt met vaste hand. Links is het straatje waar ze in bewondering heeft staan kijken naar de kerk en naar de sterren.

„Van féést gesproken!” gromt Kees.

De hand van Truus schuift bedwingend om zijn arm.

Hij zwijgt. Ze zijn nu buiten de stad. Rieneke rijdt hard. Kees is onrustig. Juist als hij er iets van zeggen wil, merkt hij dat ze zit te schreien achter het stuur.

„Rieneke! Laat mij nou rijden!”

Ze remt en stopt. Zwijgend. En zonder verder een woord te spreken, verwisselen ze van plaats.

Kees heeft meteen z'n moeder op de hoogte gebracht.

Ze zat alleen in de huiskamer. Ze heeft zich deze avond zorgen zitten maken — om Nooike. Nooike die belangstelling scheen te hebben voor de grijze juwelier. Was het met Nooike maar als met Josientje en Rieneke... heeft ze gewenst... Atte en Fons waren goeie, flinke jongens...

Nu is het, of ze in de rug besprongen werd. Het eerste moment is ze verbijsterd.

„En...” stamelt ze, „hij was... Rieneke zei, dat hij nog in Finland was...”

„Dat meende ze, ja!” Schamper klinkt Kees' stem. „Als je je meisje om de tuin wilt leiden, ga je wel wat verzinnen.”

Loek kijkt nog steeds verwezen.

„Ik kan het bijna niet geloven,” zegt ze.

Och nee, natuurlijk niet. Hij begrijpt best, dat zijn moeder niet

weet wat ze hoort. Waren ze niet allemáál verbijsterd? Wie had hiér nu erg in . . .

„Waar is Rieneke nu?”

„Naar 't bureau. Voor dat verslag van die feestverlichting. Anders kwam het te laat in de krant, zei ze.”

„Kan ze dan nog werken?” vraagt Loek ongelovig.

Hij haalt zijn schouders op.

Natuurlijk zijn ze allemaal hevig verontwaardigd. Alleen Nooike voelt zich in zekere zin bevredigd. Nooit heeft ze Fons aan Rieneke gegund, al sleet het meer en meer de laatste tijd. Ze kan het niet laten om met een droog gezicht te zeggen: „'t Is nuttig als je vóór het huwelijk weet, wat je aan elkaar hebt.”

Maar dan ziet ze zóveel dreigende blikken op zich gericht, dat ze haastig inbindt.

Naderhand verfoeit ze zichzelf om haar harteloosheid.

Loek reikt zwijgend de krant aan haar man, waarbij ze hem wijst op een bepaalde kolom.

Daar staat een stuk over de feestverlichting van de jubilerende stad. Loeks vinger gaat naar de laatste regels:

„Even stonden we in een smalle straat. Het feestgedruis klonk hier gedempt. Boven ons hoofd fonkelden de sterren. En we bedachten hoe deze lampen ook reeds hadden gestraald op de eerste hutten die hier stonden, en later op de belegerde stad, die honger leed, en op de gedaante van een onbetrouwbaar mens, die heimelijk omgang had met een andere partij.”

Even kijken ze elkaar veelbetekenend aan.

Van harte hoopt Wouter, dat Fons deze regels onder de ogen krijgt!

38

En je gaat maar weer verder, hè? Je werkt aan het blad. Je geeft je indrukken weer van dingen en zaken waar je in deze omstandigheden niet de minste interesse voor hebt. Je moet toch doen alsòf.

En je vouwt de briefjes open van de kinderen, de tientallen, die je tante noemen. Tante Miek. En die je allerlei geheimpjes toevertrouwen en dingen vertellen die hun kleine hartje ernstig hebben geschokt. Dat een zusje zich gebrand heeft toen ze in een pan

met bonen stapte. Dat er een poes overreden is — en 't was zo'n schatje, tante Miek! En dat Koosje van haar bed is gevallen, toen ze voor 't raam stond te kijken naar 't vuurwerk. Er zit nu een dikke bult aan haar hoofd, maar 't vuurwerk was heel mooi en het doet geen pijn meer . . .

Het doet geen pijn meer . . . Nee nee nee . . . Ondanks een bitter hart doet ze haar best de kinderen te antwoorden op de toon, die ze van haar gewend zijn. Zij kunnen er immers niets aan doen . . . En ze schrijft, dat het erg jammer is, dat de poes overreden werd. Maar misschien komt er wel een nieuwe, hè? Bij tante Miek thuis is ook een poes. Die lust erg graag custard. Die lekkerbek! En ze vraagt, hoe het nu gaat met het zusje, dat zich zo gebrand heeft met die bonenpan. En ze schrijft vervolgens aan Koosje. Koosje vond dus het vuurwerk erg mooi. Maar ze moet toch in 't vervolg maar goed opletten, als ze naar vuurwerk staat te kijken, want je weet maar niet wat er anders gebeurt . . .

Precies.

Het doet geen pijn meer, hè? Je denkt er niet meer aan, hè?

Ach.

Je begint je dagen met een somber gevoel. Het mooie is kapot. Wat valt de herfst nu haastig aan. Hoe ruw gaat hij om met alles, wat in de zomer zo vreugdevol in bloei gekomen is . . .

Maar je laat je hart niet zien. Je camoufleert het met een lach en een puntig woord. Je doet je werk, je schrijft je briefjes, controleert de oplossingen van raadseltjes, verzendt de prijsjes en knutselt een rijmpje over een kikker in elkaar.

De kinderen lezen het. En het meisje van Kees leest het eveneens, verwonderd over zóveel zelfbeheersing. En zelf kan Rieneke daar ook verwonderd over zijn.

Tegenover haar collega's wil ze niets laten merken, niets. Ze blijven onwetend van het grijze feit. Anders had er op een bepaald moment misschien geen boek op haar bureau gelegen, een jongedamesroman, waarover men een recensie van haar vraagt, iets wat wel meer gebeurt. Het is een liefdesgeschiedenis die erg goed afloopt en als ze het boek dichtslaat, heeft ze zich op het standpunt gesteld, dat het niet correspondeert met het werkelijke leven. En met iets van een hatelijke vreugde trekt ze een blocnote naar zich toe, om met enkele zinnestjes het boek volledig af te kraken. Maar als ze daarmee klaar is, denkt ze aan haar moeder, die zo verdrietig, zo uit het lood geslagen kan zijn na het lezen van een liefdeloze beoordeling van háár werk — ze ziet opeens de schrijfster van dit boek, een meisje misschien net als zij, dat er wel al haar vreugde en verwachting in kan hebben uitgezongen. Met een verscheurt ze haar kwaadaardige kopij en schrijft een recensie

in milde toon, een waarderende beoordeling, waarin ze zelfs een citaatje uit het bewuste boek opneemt, een paar regels die toch werkelijk van grote kunstzinnigheid getuigen.

Maar daarna, tijdens de koffie, vraagt één van haar collega's naar de juiste datum van haar verloving, want ze had immers onlangs gezegd dat die op handen was.

„O,” zegt ze nonchalant, „'t is uitgesteld.” Had ze er nu maar nooit van gerept! Nu zou er achter haar rug natuurlijk al werk van een cadeau worden gemaakt, zoals gebruikelijk.

Er valt een stilte en men neemt haar verstolen op.

„Definitief, hoor!” zegt ze nog.

En 's avonds ligt ze in haar bed te snikken.

En Kees, bezig met de aardappeloogst op de akkers van neef Piet, heeft ook z'n gedachten.

Ze hadden er over gepraat, zich gelijk te gaan verloven, Fons en Rieneke, Truus en hij. Zo maakt een mens zijn plannen.

De wind trekt guur over het land en vogels worstelen met de stoten. Het licht komt schaars en vaal tussen de wolken door. De aardappels hopen zich op in de groeiende herfst.

Een fietsbel rinkelt en Kees ziet om. Het is Truus, die daar nadert in de grauwe dag. Even staat ze bij hem te praten.

Dan zegt hij: „'k Heb een voorstel, Truus. Als we die verloving eens wat uitstelden, om Rieneke.”

„Dat had ik jou juist willen vragen,” bekennt ze. „'t Is zo pijnlijk voor haar nu...”

Hij knikt.

„Dat vond ik ook. En wat doet het er ook toe? 't Wordt er niet anders van.”

„Welnee,” zegt ze.

't Begint te regenen en zij vertrekt maar weer. En hij bedenkt, dat het een ander vreemd in de oren zou klinken, als je zei dat je meer van je meisje was gaan houden toen je vernam, dat ze de verloving nog wel wat wilde opschorten.

En even nog kijkt hij haar na, het kleine gevoelige dingetje. Ze wuift nog bij een zwenking van het pad. Hij zwaait terug en denkt, hoe mooi het leven wezen kan. Hoe het zal zijn, als zij eens over hun eigen akkers naar hem toe komt. Later. Dat uitzicht kleurt de grijze dag. Maar als hij daarna weer aan Rieneke denkt, schaamt hij zich bijna om zijn eigen toekomstvreugde. In deze dagen denkt hij soms aan het ritje, dat hij eens met haar maakte op een avond, toen Josientje nog in 't ziekenhuis lag en toen hij Rieneke vertelde dat hij nog nooit het meisje had gevonden. Hoe hartstochtelijk heeft ze zich toen tegenover hem uitgelaten.

Hoe erg zou ze het vinden, niet te trouwen. En nu leek ze zo mooi op weg te zijn.

Op een keer vraagt ze hem, of hij nog geen advertentie heeft geplaatst in verband met die verloving.

„We stellen het een paar maandjes uit,” zegt hij.

Ze kijkt hem aan. „Om mij?”

„Nou ja . . . Je zegt het nu zelf. 't Heeft immers nog de tijd.” Hij zegt het wat verlegen, weet niet goed hoe hij kijken moet.

39

„Zou ik misschien uit solidariteit mijn verjaardag moeten uitstellen?” vraagt Nooike aan Roger, maar die spottelijk valt in verkeerde aarde.

„Je moet niet treiteren,” zegt hij gram.

Ze zwijgt.

Enkele dagen later vraagt Josientje haar naar een verlanglijstje. Ja, dat heeft ze nog niet samengesteld, maar ze zal het wel even vertellen. Het is niet lang, het is rond. Een ring.

Een ring?

Ja. Een lief, leuk ringetje.

„Maar dat heb je immers,” zegt haar moeder.

„Ja, dat zegt de buitenwacht. Maar ik heb m'n eigen smaak. Ik koop het dan ook zelf maar liefst.”

Loek ruikt lont. Maar Josientje heeft natuurlijk nergens erg in en vindt, dat er niets op tegen is. „Hè, moeder?”

Moeder kan moeilijk zeggen, dat ze het niet wil. Maar ze denkt aan Nooike's woorden van daareven: „Ik heb m'n eigen smaak” . . .

Ze wordt uit haar gedachten gehaald door de komst van Atte Struweel, die Josientje voorstelt een wandeling te gaan maken.

Het weer leent zich er voor, het is een betrekkelijk zachte avond.

„Welke richting?” vraagt Atte.

Zij zegt, dat ze geen voorkeur heeft.

Met kalme pas gaan ze langs de tuinen, waarin de wind soms even ruist. Het klinkt schroomvallig, dat ruisen, alsof er niets gewelddadigs achter staat — alsof het woeste najaar er niet achter staat en de levenloze winter . . .

Er wordt weinig gezegd. Atte heeft er meestal geen behoefte aan om veel te praten, maar wel kan hij intens genieten van Josientjes verhalen. Meestal echter zegt ook zij weinig, vooral de laatste tijd.

Hij zegt, dat hij haar zo stil vindt en hij heeft het gevoel, dat ze opschrikt van die woorden. Ze informeert wat naar z'n werk en hij vertelt er het een en ander van, maar intussen heeft hij de nare indruk, dat zij ongeïnteresseerd luistert en dat ze maar gevraagd heeft om een eind te krijgen aan de stilte.

Ineens blijft hij staan, buigt zijn arm om haar heen en legt zijn hand onder haar kin. Langzaam heft ze haar hoofd omhoog. Ze kijkt in zijn onderzoekende ogen, ze ziet zijn wilskrachtige mond en ze voelt de hechte greep van zijn arm. Hij buigt zich wat en kust haar. En zij glimlacht even, waarna ze verder gaan, langs de donkere tuinen, die ruisend worden gereedgemaakt voor de winter. Josientje huivert en Atte vraagt, of ze het koud vindt, maar zij zegt dat het geen koude avond is.

Ze gaan de hoek om en daarna nog een hoek. Rechts, waar ze lopen, zijn weiden, links is de straat bebouwd. Boven de huizen zien ze af en toe het groene Stromwingteken. En ergens is een duister huis, waar Josientje verstolen naar kijkt. Een huis met een tuin, aangekocht door de firma, maar tot voor kort het eigendom van Jan Spelt. Nu zal het deel gaan uitmaken van de Stromwing en zelf vertrekt hij morgen uit deze stad.

Sinds die scootertocht heeft zij hem niet weer gesproken. Hij zal duidelijk hebben gevoeld, dat het een definitieve tocht is geweest.

Zwijgend gaan ze aan de overkant voorbij. De straat is stil. Als ze bijna aan het eind zijn, vraagt Josientje hoe laat het is. Wanneer Atte het haar gezegd heeft, stelt ze voor om terug te gaan.

„Zullen we die weg nemen?” vraagt Atte, wijzend naar links. Maar zij zegt dat ze het daar niet prettig vindt en daarom nemen ze weer dezelfde weg. Ze gaan nu langs de huizenkant. Het huis waar Jan vannacht voor 't laatst zal wonen, springt iets vooruit. Het beeld is haar zo bekend, ze is hier zo vaak voorbijgekomen en juist op dat huis heeft ze dikwijls gelet.

Hun stappen klinken eensgezind tegen de donkere gevel. Nee, er brandt nergens licht in het huis. Verstolen kijkt ze opzij. Morgen zal ze ongestoord het hele pand van onder tot boven kunnen gaan bekijken, maar dat doet ze natuurlijk niet, juist omdat het dan een pand zal zijn — geen huis meer in haar ogen . . . Zij heeft er haar vage gedachten over.

Ze zijn nu gepasseerd. Zo'n gevel is niet breed. Ze denkt weer aan die morgen toen ze Jan kwam halen met de scooter en aan de avond die er op volgde, toen ze met een gevoel van bitterheid hier weggereden is, naar huis. Die dag is het haar duidelijk geworden, dat elke tocht met hem haar ergernissen brengen zou!

Met een robuuste ruk trekt ze haar schouders wat naar achteren

en even wendt ze haar gezicht naar Atte, de dokter, de rustige, zekere man.

Het kan nu niet meer deren, dat ze Jan nog tegenkomen. Ze ziet hem al op een afstand, als hij onder een lantaarn door loopt. Daarna verdwijnt hij, om kort daarop weer zichtbaar te worden. Telkens is hij weg, telkens ziet ze hem weer. Straks voor het laatst, als hij tegenover haar staat. Ze heeft zich voorgesteld dat ze gedurende de laatste meters iets aarzelends in zijn nadering zou constateren, en het verwondert haar dan ook enigszins dat ze niets daarvan bespeurt. Nu staat hij voor hen en zegt: „Ik ben bezig afscheid te nemen. Morgenochtend vertrek ik.”

Hij steekt haar zijn hand toe.

„Josientje, 't ga je goed!”

Het is net of er iets trilt in zijn stem — of verbeeldt ze zich dat?

„Dag, Jan,” zegt ze zacht en ze wenst hem het beste.

Daarna geeft hij ook Atte een hand ten afscheid.

Atte doet opgewekt en joviaal, en dat kan ze moeilijk verdragen. Op dit moment voelt ze zich door zijn mannelijkheid gekwetst.

Zwijgzaam gaat zij met hem verder.

De stappen van Jan sterven weg.

40

Enkele dagen daarna. Ze is bezig op het kantoor en wordt plotseling gestoord door Nooike, die binnen komt stuiven.

„O, ben je alleen? Is vader hier niet? Weet je soms, waar 'k hem vinden kan?”

„Jawel, hiernaast, maar wacht liever even. Je stoort erg als je daar zo binnenvalt.”

Nooike zakt neer in een lage stoel en zucht ongeduldig.

Josientje neemt haar even op en constateert, dat haar jarige zusje zich in haar fijnste spullen heeft gestoken. Meteen verklaart Nooike, dat ze van plan is te vragen of ze de grote wagen mee mag. De nieuwe.

„Allicht,” zegt Josientje. „Wat ben je van plan?”

„Nou, 'k ga iets leuks halen. Dat weet je immers.”

„En kun je daarvoor niet hier in de stad terecht?”

„Alsof dat nodig is,” zegt Nooike minachtend. „Ik ben hier al meer dan me lief is.”

Josientje vraagt nog, of ze alleen gaat.

„Ja. Niet ieder is zo gelukkig als jij.”

Josientje gaat op deze opmerking, waarin een verongelijkte toon klinkt, niet in. Ze zwijgt.

Nooike kijkt ongeduldig op de electricische klok en zegt, dat ze nog vijf minuten zal wachten.

Na een stilte, waarin Josientje een paar cijfers neerzet, zegt die dat ze best mee zou willen. „Ik kan m'n gedachten de laatste tijd moeilijk bij 't werk bepalen,” verklaart ze.

Maar Nooike zegt met goedmoedige spot, dat ze zich behoort te schamen, want er is altijd beweerd, dat ze alleen maar hart had voor motoren en voor dat wat er verband mee hield. Maar als je trouwplannen krijgt, verloochen je al je andere relaties.

Op dat moment komt hun vader binnen en Nooike overvalt hem meteen met haar verzoek. Verstrooid — hij is nog met zijn gedachten bij de kwestie die zojuist aan de orde was — geeft hij zijn toestemming en een minuutje later rijdt Nooike het fabrieksterrein af.

Even nog moet ze terug naar huis, omdat ze iets vergeten heeft — het lijkt er warempel veel op dat ze niet weg kan komen.

Loek heeft cake gebakken, zoals ze altijd doet wanneer er iemand van het gezin jarig is. Een mens kan van die tradities aankweken, denkt ze, maar het nare is, dat andere dingen, die van oneindig meer belang zijn, aan je handen ontglippen.

Want nu is Nooike iets van plan, iets dat ogenschijnlijk heel onschuldig is — maar intussen heeft men z'n vermoedens.

Ze gaat naar de hal, waar Nooike haar voorbijstormt.

„Nooike, 'k ga geloof ik maar met je mee. Dat is immers veel gezelliger.”

„Och moeder, maar ik heb een heel andere smaak. Ik zal zelf wel iets uitzoeken. Anders heb ik naderhand toch spijt. Hè? Daag!”

Wat kan men er nu nog aan doen? Dat loopt niet goed! Dat gaat verkeerd met dat kind!

Met een hart vol zorg slaat Loek haar vanuit de kamer gade. Zoals ze daar nu naar de auto stapt . . . Zo zelfverzekerd! . . . Wat een verschijning is het, Nooike. De andere twee meisjes zijn aardig, maar Nooike is een schoonheid, al is het vaak een koel aandoende schoonheid, cynisch, hooghartig. Daarbij vergeleken zijn de twee anderen dikwijls aantrekkelijker. Maar Nooike kan allerliefst zijn; en als ze dan ook nog zich verzorgt zoals ze nu gedaan heeft, zou ze wel eens onweerstaanbaar kunnen wezen. Wankelloos verwijdert ze zich op haar onwaarschijnlijk hoge en ijldunne hakjes. De uiterst fijne nylons maken haar volmaakt gevormde

benen matglanzend. Het gedistingeerde mantelpak sluit onberispelijk om haar welgebouwde vormen. En het hoofd is hoog en vorstelijk opgeheven.

Zo begeeft ze zich naar de majestueuze wagen, die wel speciaal voor haar kon zijn ontworpen. Het is een schouwspel, dat Loek ondanks haar bezorgdheid uitermate boeit. Zoals Nooike daar nu plaats neemt achter het stuur en wegrijdt...

Loek kijkt haar na. Als vrouw bezie je een mooi meisje natuurlijk met andere ogen dan mannen zullen doen. Ze heeft dat vaker overdacht en altijd stuit je daarbij op iets geheimzinnigs, een scheppingsgeheim. Het is iets normaals. Maar het maakt nog wel verschil, welke man naar een meisje kijkt! Zij ziet de ogen van de grijze juwelier en ze zou willen, dat ze in staat was om draadloos Nooike's wagen defect te maken, nu, op ditzelfde ogenblik nog. Maar ze beschikt niet over draadloze krachten — helaas niet. De juwelier, hij wèl! Hij trekt Nooike onweerstaanbaar...

Nee, nu ziet ze het toch verkeerd. Onweerstaanbaar is enkel God, de Heere. En draadloos kan zij met Hem spreken. Hij wil haar helpen, als zij het Hem vraagt!

Ja, denkt zij, dat wil Hij zeker!

Maar daarna verwacht ze zich wanhopig in twijfelingen. Heeft ze destijds niet gedankt voor Rieneke's geluk? Zoals ook Rieneke zelf ongetwijfeld heeft gedaan. En naderhand hoor en zie je dingen, die je verbijsteren.

Maar je moet jezelf voorhouden, dat niet alle dingen verlopen zoals je wel wenst en verwacht — omdat je immers niet weet, wat het beste is. Het is zo'n simpele, kinderlijke wijsheid — maar hardnekkig moet het de mens vanaf de oertijd worden ingescherpt. Omdat vanaf de oertijd, vanaf de val, de mens bedorven is en eigenwijs wil zijn...

Ach ja, zij weet het allemaal wel. Maar niettemin voelt ze zich moe en verward. Daarnet is Nooike door de tuin gegaan, een schoonheid naast de laatste bloemen. En in het hele land waren geen schoner vrouwen dan de dochters van Job, en Job was een gezegende. Voor schoonheid moet je dus dankbaar zijn. Je moet blij zijn met zo'n meisje — en intussen voel je het gevaar. Het is er mee als met het geld. Als je 't hebt, moet je dankbaar zijn — maar gelijktijdig heel voorzichtig.

Ineens staat ze op. Ze heeft de cake vergeten. Ze heeft te lang gepeinsd. Ze komt tot de ontdekking dat de verjaardagscake verbrand is, hopeloos mislukt.

Maar och, dit is tenslotte slechts een cake! ... En weer hoort ze Nooike's woorden, die als geladen waren met een grauwe symboliek, de woorden waarmee ze haar moeders aanbod om haar te

vergezellen afwimpelde: „Ik heb een heel andere smaak. Ik zal zelf wel iets uitzoeken . . .”

Ach, Nooike — pas toch op! O, kijk toch uit!

Uitkijken — ja, dat doet ze wel, ze let goed op in het verkeer, reageert snel en zorgt dat ze geen brokken maakt. Ze loodst de wagen rustig door de drukke straten en komt dan op een stiller plek, waar ze moet zijn.

Eventjes staat ze te kijken voor de etalages van de chique zaak, beschouwt ze de kostbare fonkelingen die op haar afschieten vanaf het duistere fluweel. En vervolgens gaat ze naar binnen.

Ze ziet klanten en bedienden, en verderop ziet ze hemzelf, in rustig, vertrouwelijk gesprek met een heer en een dame, die na een paar minuten vertrekken — waarbij hij plotseling háár in het oog krijgt.

En vanaf dit moment heeft ze maar weinig initiatief meer. Met een spontane lach heeft hij haar begroet en naar een afdeling geleid, waar hij haar het verlangde toont. Ringen in alle soorten. Terwijl ze bezig is haar keus te bepalen, informeert hij naar haar moeder en naar de tuin. Het mooie zal er nu wel af zijn. Ach ja, hij weet het wel. Hij hoeft zelf maar in de spiegel te kijken om te weten dat het herfst is. En hij trekt er, met een half komisch, half melancholiek lachje, nog enkele rimpeltjes bij. En dan kan het je echt goed doen, als je de puurste lente ineens in je zaak ziet. Maar eigenlijk is het dwaasheid dat ze zich nog mooier meent te kunnen maken. Er zijn grenzen, juffrouw Stormerdam. Maar als u dan toch in ieder geval iets wilt . . . En met een olijke twinkeling in de ogen laat hij haar meer kostbaarheden zien.

„U staat nog in dubio, zie ik. Haast u zich liever niet. Wat ik jammer vind? Dat u niet op een ander uur gekomen bent. Dan had ik u m'n tuin laten zien. Ik bedoel de bloemen in m'n kamer. Buiten hebben ze nu zo langzamerhand het loodje gelegd. Maar binnen . . . Nee, die moet u toch eens zien. Tenminste, als u er voor voelt.”

Ze zegt, dat ze het interessant zal vinden.

„Zullen we dan meteen maar een datum afspreken?” stelt hij voor. Hij noemt een dag waarop 's morgens de zaken gesloten zijn en zij stemt er dadelijk mee in.

Hij schuift een bepaalde ring aan haar vinger en zegt: „Ja, als u 't mij zou vragen . . . Maar het is mijn gewoonte om niemand te beïnvloeden. Dan heb ik ook niets te verantwoorden. De meningen variëren nu eenmaal. Tenminste . . .”

„In dit geval . . .” begint ze, zwijgt dan weer.

„Van meningen gesproken,” zegt hij, terwijl hij als terloops een

andere ring om haar vinger legt, „ik ben een onfatsoenlijk mens, ik had uw moeder willen schrijven, maar 't is bij een voornemen gebleven. Ze heeft m'n laatste werk beoordeeld, op m'n verzoek. En ik moet zeggen, dat ik haar oordeel zeer op prijs stel, al heeft ze me allerminst gespaard. Ze zei heel netjes, dat ze sommige passages on-net vond. 't Spijt me uiteraard en ik heb twee weken met beschaamde kaken rondgelopen. En me heilig voorgenomen me te bekeren.”

Zijn ogen staan nu schelms.

„Kijk,” zegt hij, „deze vind ik voor u te grof. Vindt u zelf ook niet?”

Ze knikt.

„U moet beslist iets fijns hebben. Anders verkrijgt u een averechts effect. En dat zou betreurenswaardig zijn.”

Hij verwisselt de ring voor een andere.

„Kijk, en nu had ik me niet alleen voorgenomen me te bekeren, maar ook om haar te bedanken voor haar schrijven en voor de tijd die ze aan m'n werk heeft besteed. Tussen haakjes: u is toch niet járig, juffrouw Stormerdam? Omdat u . . . Nee, nu zegt u wel niets, maar u kleurt. Toe maar. Had ik dat geweten . . . Mag ik u dan alsnog van harte . . . Van harte, hoor! En nog vele jaren!”

Even heeft haar kleine hand in de zijne gelegen. Daarna gaat ze er snel toe over haar keus te bepalen, waarbij het haar onzegbaar irriteert dat ze nog aldoor bloost.

„U heeft het misschien niét gelezen?” vraagt hij, een tikje aarzelend.

„Uw nieuwe werk?”

„Kijk, dàt vind ik kies, dat u niet spreekt van het láátste werk. Ik weet wel, er steekt niets achter, maar 't geeft je soms een gevoel of er niets meer volgen kan! Maar . . . Já? Tòch? Kent u het? En? Net zo eerlijk zijn als uw moeder, hoor!”

„Mijn oordeel heeft geen waarde,” zegt ze.

„Het oordeel van iemand die zó nederig over eigen oordeel praat, heeft zeker waarde! En? Ik ben erg benieuwd.”

„Als u 't dan persé weten wilt: ik zei tegen moeder: die kan wel wat!”

„Ik zie aan uw ogen, dat u dit niet zegt om mij een pleziertje te doen! En daarom doet u me er juist een heel groot genoeg mee. Ik vind het de meest originele recensie die ik heb.” Hij lacht ineens vrolijk en zegt: „Als ik een foto van u had, zou ik dat er onder schrijven: „Die kan wel wat.” En die kwam dan netjes in m'n recensiedossier. Maar ik geneer me voor m'n fantasieën.” Hij schudt zijn hoofd.

Als ze vertrekken wil, zegt hij: „Ik zou u iets willen vragen; èn omdat u hier kwam, èn omdat u me zo lief en leuk uw mening hebt gezegd en tenslotte omdat u jarig is . . . Misschien zien we elkaar wel nooit wéér, ik ben tenslotte een ouwe kerel. Maar ik zou het toch wel erg aardig vinden als ik u een kleine herinnering mocht geven. Mag ik u nog iets laten zien? Wilt u dan nog even meekomen?”

Zij volgt hem als in trance.

In een klein vertrek gekomen, opent hij een vitrine.

„Wat u hier ziet, is niet nieuw. Het is een deel van m'n collectie antiek. Dat is een taaie hobby van me. Antiek. Hier heb ik oorsiersels uit verschillende landen. En nu moet u eens kiezen . . . Tenminste . . . Misschien houdt u wel helemaal niet van iets dergelijks . . .” Hij kijkt een beetje verlegen ineens en zij haast zich te verzekeren, dat ze het schitterend vindt. „Maar 'k vind het veel te gek! Dat ik het te zien krijg is al meer dan de moeite waard.”

„Deze zijn afkomstig van een Spaanse prinses,” vertelt hij. „En deze van een Venetiaanse adellijke dame. De namen zijn me ontshoten, ze zijn niet te onthouden. Als 't nu een Hollands meisje betref, zoals u . . .”

„Nico, dubbele Otto, Izak, Karel, Eduard,” zegt ze rap en schalks.

Even kijkt hij haar verwonderd aan, dan barst hij uit in een lach en zegt: „Ja ja, nu snap ik u! Maar de samenstelling is me ontgaan.”

Ze noemt haar naam. Hij kijkt verrast en zegt: „Leuk!” En dan: „Maar wat had u gedacht: zou er iets bij zijn van uw gading?”

Ze weigert, zegt beslist dat ze 't veel te erg vindt.

„En zegt u dan eens, welke u erg mooi vindt,” zegt hij droog.

„Allemaal.”

„En deze?”

„Ja, erg mooi.”

„Maar deze vindt u mooier. Ik zie het wel aan uw ogen. Mag ik niet éven zien, hoe ze u staan? Gunt u een ouwe vriend niet een simpel pleziertje? Jawel, hè? Kijk.”

Snel heeft hij haar oorsiersels verwisseld voor andere. „Kijkt u nu eens in de spiegel, als u er voor voelt . . .”

En daar ziet ze zichzelf dan staan, getooid met de kostbare oorsiering van een Spaanse prinses . . . Het is . . . Het is . . .

„Oorspronkelijk waren ze zó, dat gaatjes in de oren een vereiste waren,” zegt hij. „Maar naderhand zijn ze gewijzigd . . . Maar als u er hier ziet die u leuker vindt . . .”

Ze herhaalt, dat ze dit niet aanvaarden kan. Maar hij zegt, dat het hem verdrieten zou, als hem nog niet eens de gelegenheid gegeven werd om een jarig meisje . . .

Als ze op straat komt, heeft ze het gevoel dat ze uit een droom is getreden. Ze stapt in de lange wagen. Aan haar oren hangen de zware versiersels, die eenmaal door een Spaanse prinses gedragen zijn. Een certificaat berust in haar tasje, waarin zij ook de knopjes heeft geborgen, die ze tevoren droeg. „Ik was geen uitblinker in algemene geschiedenis,” zei hij, toen hij haar de naam van de vorstin had voorgelezen. „Misschien zegt het u meer.” En hij glimlachte.

Die glimlach vergezelt haar, met de versiersels en met de vreemde naam van de vroegere bezitster.

In de hal komt ze Josientje tegen, die haar verwonderd opneemt en dan zegt, dat zoiets wel heel iets anders is dan een ring.

„Heb ik bovendiën,” zegt ze met een geheimzinnig lachje, terwijl ze haar vinger toont.

Verbaasd volgt Josientje haar beeldschoon en vorstelijk getooide zusje naar de huiskamer. Een scooter mag dan mooi zijn — deze excentrieke, raadselachtige, exotisch aandoende hangers maken haar meteen hevige jaloers. Van wie kan Nooike die gekregen hebben . . .

„Van een rijke vriend,” zegt Nooike plagend. „Ze zijn oorspronkelijk afkomstig van een Spaanse prinses.” En ze toont de verblufte Josientje het certificaat. „Als ik relaties aanknoop, moeten er dingen van waarde in 't geding zijn,” orakelt de jarige.

Maar als moeder hoort hoe de vork in de steel zit, is ze woest. „Wat bezielt je, gek kind! Rijdt ze me daar alle andere zaken voorbij, regelrecht naar die onguere charmeur! En dan elkaar 't hoofd nog maar wat meer op hol brengen, hè?”

„U moest de groeten van hem hebben, moeder. Hij zou u nog persoonlijk schrijven, hij was u zeer erkentelijk voor uw critiek. Maar als hij u nú hoorde . . .”

„Nooike,” zegt Loek waardig, „je bent een brutaal nest. Je zult het niet wagen daar nog ooit een voet te zetten. En die dingen stuur je hem vanavond nog aangetekend terug. Ik wil je er nooit meer mee zien.”

Nooike kijkt haar hooghartig en afwijzend in de ogen en gaat de kamer uit.

Loek voelt zich plotseling doodmoe. Zij kan dit kind niet meer regeren. Nooike laat zich beheersen door een verdorven macht.

Zodra Wouter thuis komt, brengt zijn vrouw hem op de hoogte. „Da's ook wat lekkers, zeg,” gromt hij. Hij kan zich maar amper herinneren het kind verlot te hebben gegeven de grote wagen te gebruiken, zo sterk waren zijn gedachten op een bepaald facet van het bedrijf geconcentreerd. Maar nu staat Nooike plotseling op de voorgrond als een acuut probleem. Hij ziet de zware zorg in de ogen van zijn vrouw, de angst om dit losgeslagen kind. Verontwaardigd gaat hij naar boven, naar Nooike's kamer. „Wees nu tactisch, Wouter,” heeft Loek nog gezegd.

Als hij binnenkomt zit Nooike verwoed te roken. Ze kijkt het raam uit. Als ze zich even omwendt, stelt hij vast, dat er geen spoor van tranen te bespeuren valt. Op de tafel liggen de vreemde versiersels.

„Wat is dat nou, Nooike,” zegt hij, terwijl hij een stoel bijtrekt.

Ze kijkt met een koele blik langs hem heen en zegt giftig: „Dat heeft moeder u natuurlijk al lang verteld.”

„Kijk eens, als je meent zo'n toon te moeten aanslaan, ben je nog niet van me af. Dat duld ik in geen geval! Wat bezielt je!”

Ze zwijgt nukkig. Ineens zegt ze agressief: „Vader, dat zegt iedereen, wat bezielt je. En dat nog wel op m'n verjaardag! Denkt u, dat dat prettig is? Kijk, dit zijn ze. Is het zo'n wonder, dat ik er mee in m'n schik was? Maar m'n plezier is al lang vergald.”

Hij denkt aan Loeks waarschuwing: wees nu tactisch! Hij neemt de zware dingen in z'n handen en bekijkt ze, als waren het een paar onderdeeljes van een machine. Maar terwijl het je gelukt, je machines steeds meer te vervolmaken, zie je dat er met één van je kinderen juist het tegenovergestelde plaats heeft... Het is een verdrietige historie. Deze dingen, deze versierselen, zijn schadelijke onderdelen... Zo ziet hij dat.

Wees nou tactisch...

„Vindt u ze niet prachtig?”

„Zeker,” zegt hij. Hij begrijpt, dat je vrouw moet wezen om er opgetogen over te zijn. Hèm boeit een glanzende, sierlijk gebogen uitlaatpijp van een Stromwing minstens zo sterk.

„Josientje was op slag hevig jaloers. En dat is ze niet gauw.”

„Nee,” zegt hij en hij glimlacht. „Het zit intussen ook niet in deze hangers op zichzelf, dat weet je best. Als ik ze je gegeven had, zou de zaak heel anders hebben gelegen. Maar dat iemand die tot nu toe geen enkele relatie met jou had, je zo'n kapitaal cadeau geeft... Hè? Zacht gezegd is dat zot. En omdat het iemand

is, tegen wie moeder een sterke antipathie heeft, ben ik geneigd te zeggen dat ik het verontrústend vind."

„Maar wat heeft moeder in vredesnaam op hem tegen!"

„Ze vertrouwt hem niet."

„Erg nobel, om iemand zonder meer te wantrouwen!"

„Nou goed, moeder heeft liever niet met hem te maken. Hij staat bekend als een charmeur. Moeder heeft veel mensenkennis."

„Maar ook veel fantasie, vader. Een mens moet nuchter blijven."

„Precies. En een verstandig mens als jij, zal dat ook wel zijn! Dat vertrouw ik zeker! Jij bent toch warempel geen prulletje, dat zich als een schoothondje gedraagt. Je weet zo langzamerhand best, wat er zoal te koop is in de wereld. En dan gebruik je je verstand."

Ze staart voor zich uit, toch getroffen door haar vaders hartelijke toon.

Hij tilt haar kin wat op. Dat deed hij ook wanneer ze als klein meisje zat te mokken. „Kijk me nou eens recht in de ogen. En luister es. Ieder meisje haalt zich misschien wel eens een dwaasheid in 't hoofd. Denk bijvoorbeeld maar even aan Josientjes interesse voor Jan Spelt indertijd. Maar achter dergelijke dingen wordt natuurlijk een punt gezet. Dat doe jij ook. Dat verwacht ik. Ik zal je zoveel mogelijk helpen. Morgen moet Roger toch die richting uit — hij zal die zilvervloot wel even terugbezorgen, met hartelijke dank. Afgesproken, hè?"

Ze schudt haar hoofd.

„Stuur ze dan zelf maar terug," zegt hij. „En als je nu een sigaret voor me had... Of tracteer je niet vandaag?"

Ze glimlacht.

„En blijf hier nou niet langer rondspoken. De anderen zijn vanavond natuurlijk ook allemaal op 't appèl. Ga nu maar gauw mee. Nee, je ziet er werkelijk netjes genoeg uit. Kom nou maar."

Terwijl ze zwijgend de hangers een veiliger plaatsje geeft, denkt hij, licht geërgerd: 't Is waarlijk geen wonder dat zo'n ouwe bok zo fantastisch over de brug kwam! Als je haar toch ook ziet... Ze had warempel ook alles op alles gezet, zo 't scheen, dat geraffineerde nest!

Stil gaat ze met hem mee naar beneden. Hij had al een paar vermoeiende conferenties achter de rug, dit was de derde, het kon vandaag blijkbaar niet op. Helaas is hij niet helemaal rustig omtrent het verdere verloop. Dit kind is niet gemakkelijk.

Loek heeft een nieuwe cake gebakken en doet ook verder haar uiterste best, de avond te vullen met de goede sfeer. Rieneke en de jongens zijn niet op de hoogte van het voorgevallene. Rieneke bekijkt argeloos de ring en vindt, dat Nooike's vreugde wat mat

aandoet. Kees merkt niets, die heeft z'n meisje bij zich. Maar Roger kijkt een paar keer onderzoekend de kring rond. Tenslotte doet hij echter een mededeling die opzien verwekt. Met een droog gezicht vertelt hij, dat hij de volgende avond hoopt thuis te komen met iets, waarvan ze zullen staan te kijken.

„O, je hoeft niks meer te zeggen!” roept Josientje. „Maar wat jammer, dat het niet één dag eerder gebeurd is. Hè? We zitten hier nu net zo gezellig bij elkaar.”

„En is ze erg veranderd, Roger?” vraagt Nooike, meer om iets te zeggen.

„Stokoud,” verzekert hij, en het klinkt als galgenhumor.

Even kijkt Nooike hem argwanend aan. Was dat een steek onder water? Hij schijnt dus wel al van haar zogenaamde uitspatting op de hoogte te zijn!

Roger vangt een waarschuwend teken op van zijn moeder, maar over de betekenis er van verkeert hij in het ongewisse. Nooike schijnt vanavond niet in topstemming te wezen en nogal kwetsbaar te zijn!

Enfin. Iedereen heeft wel eens wat.

Hij vertrekt de volgende ochtend per trein. Het is een gure dag en er zijn behalve opklaringen, regen- en hagelbuien voorspeld. Loek begrijpt dan ook heel goed, dat hij het meisje niet aan een tocht per motor wagen wil. Wie weet, hoe ver ze reizen moet. Wie weet, waar hij haar tenslotte heeft ontdekt. Ze heeft niets willen vragen, ze zal het wel gewaar worden. Ze bakt die dag voor de gelegenheid nog maar 's een cake. Josientje vindt dat een goed idee. Haar moeder is in dit soort werk gelukkig meer bedreven dan in het maken van gelegenhedsrijmsels zoals welkomstliederen!

Het wordt laat. Ook Wouter is al thuis.

Het wordt half tien. Loek vindt het jammer, dat het zo laat wordt. Wouter zit al te geeuwen. Die komt tegenwoordig slaap te kort en was juist van plan geweest deze avond maar 's wat eerder onder de wol te kruipen, doch fatsoenshalve ziet hij daar van af. Maar dat die kwajongen, na zó lang gezocht te hebben, nog zó laat in de avond met het meisje op de propfen moet komen, is toch wel een beetje gortig. Hij gaat maar alvast in z'n stoel een dutje doen. Waar zit Kees? O, die is nog aan 't werk bij neef Piet.

Om tien uur komt Kees met de tractor aangereden. Hij heeft aardappels afgeleverd voor neef Piet, maar hij wou nu toch wel eens eventjes kijken, hoe dat kind er uitziet. „En of ze 't op kan nemen tegen die Truus van jou, zeker?” plaagt z'n moeder.

„Ik ga maar weer,” zegt hij.

Het geluid van de tractor sterft weg in de avond.

Amper vijf minuten later horen ze hem opnieuw. Ietwat verwonderd luisteren ze, maar komen dan tot de conclusie, dat het geluid toch iets anders is. Het komt nader en nader. Moeder en Josientje gluren langs het gordijn en slaken een kreet van verbazing. In het schijnsel van de buitenlamp zien ze een voertuig opdoemen dat afkomstig moet zijn uit de praehistorie van de automobiel. Een wanstaltig, veel geruchtmakend, koetsachtig bouwsel, dat steunend stopt. Een vehikel dat evenveel lijkt op de nieuwe slee die Nooike gister nog gebruikt heeft, als een spin op een hagedis. Verbaasd begeven ze zich naar de deur, waar ze meteen uit Rogers mond vernemen, dat hij de gelukkige bezitter van dit rijdend museum is.

„Voor een krats!” zegt hij.

„Maar het méisje dan, Roger,” vraagt Loek.

„Och gunst ja . . . dat had ú misschien gedacht, hè?” zegt hij met een lachje. „Ja, dat was eigenlijk niet leuk van me. Nee, moeder, dat kind houdt zich helaas nog altijd schuil.”

Loek trekt zich terug, verdwijnt in huis. Josientje ziet, dat er tranen in haar ogen staan en heeft hevig met haar te doen. Daar heeft die schat nu heel de dag natuurlijk blij naar uitgezien en er zelfs een cake voor gebakken. Moet nu letterlijk iedereen vervelend zijn tegenwoordig?

Nijdig loopt Josientje op het stinkende wagentje af om haar broer de les te lezen over zijn miserabel gedrag. Waarom moet haar vader daar nu ook nog enthousiast bij dat onding staan te kijken?

Ze hoort dat Roger het voor veertig gulden heeft gekocht van een dame die een landgoed had geërfd en die toen dit vervoermiddel in het koetshuis had ontdekt. Haar oudoom, de baron, had er vroeger nog in gereden.

Zo. Nou het is opvallend, vindt Josientje, dat Nooike en Roger 't in de hoge kringen zoeken. De één komt thuis met hangers van een prinses en de ander sleept in 't volgend etmaal de eerste wagen van een baron tot voor de deur! Het lijkt hier wel een antiquariaat!

Kwaad gaat ze naar binnen, terwijl ze zich herinnert, dat Roger de vorige avond gesproken heeft van „stokoud”.

Buiten scharrelen de mannen nog wel ruim een uur met de knorrepot om. Wouter bekijkt hem van onder tot boven en heeft geen moment meer behoefte aan slaap. Ze sturen het karkas de laan uit, verdwijnen er mee in de nacht, cirkelen een paar keer over het fabrieksterrein en keren geestdriftig terug. Wouter betoogt dat het een koopje is. Dergelijke oudgedienden worden immers meer en meer in ere hersteld en hun waarde is evenredig aan hun ouderdom!

Maar Josientje, hoezeer ze anders ook deel uitmaakt van het driemanschap op motorgebied, kan ditmaal niet met haar vader en Roger meegaan in hun enthousiasme.

Achteraf vindt Loek het wat dwaas dat ze zo heeft gereageerd, want het is immers Róger, die in de eerste plaats belang heeft bij het meisje, dat nog steeds niet ontdekt is.

Voorlopig schijnt de nieuw aangeschafte wagen enigszins dienst te doen als surrogaat; in vrije uren is hij er doorlopend mee in de weer.

Josientje is al lang over haar ergernis heen en rijdt nu vrolijk met het zotte ding een blokje om. Als ze terug is, zegt Roger, dat ze wat hem betreft er ook wel eens een keertje mee naar Atte mag. Maar dat voorstel schijnt Josientje niet aantrekkelijk te vinden. De lach trekt weg van haar gezicht.

Roger krijgt een vermoeden, maar hij zwijgt.

42

Nooike maakt zich klaar.

Ze heeft de afgesproken datum heus niet in haar agenda behoeven aan te strepen. Muurvast zat-ie meteen in haar hoofd.

Natuurlijk belt ze dit niet af! Het zou de grootste onbeleefdheid zijn die zich denken laat! Natúúrlijk doet ze hem dat niet aan! En de hangers? Ze zal ze drágen! Absoluut! Wat je gekregen hebt, is je eigendom! Daar heeft een ander niets meer mee te maken! Wie durft aan deze waarheid te tornen?

Eventjes heeft ze gewiefeld. Niet vanwege haar moeders woorden. Die hebben haar alleen maar obstinaat gemaakt. Maar toen haar vader dat gesprek met haar had . . . Daar kon ze niet tegenop. Bijna heeft ze er in toegestemd, Roger de sieraden te laten terugbezorgen. Onder de indruk van het ogenblik. Maar die indruk verzwakte snel. Wat haar vader had gezegd, was immers gebaseerd op de ongemotiveerde vermoedens van haar moeder!

Toen ze zich dat maar eenmaal scherp gerealiseerd had, was er natúúrlijk van capitulatie geen sprake meer! Wat bezielt je, hebben ze haar gevraagd. Alsof zij niet evengoed vragen kon wat hèn bezielde. Zou zij zo zot zijn om dat vorstelijke cadeau te retourneren? Ze dacht er niet aan! Nooit zouden ze in staat zijn haar zo ver te krijgen! Ze mochten er naar informeren zoveel ze wilden. „Nee, moeder, nog niet!” „Nee moeder, ze liggen er nog!”

„Nooike, die dingen moeten terug.” „Dan zal hij ze wel komen halen, moeder. Ik weet nergens van af!”

En weg was ze weer. Haar moeder was hardnekkig, maar zij zou er in geen geval voor onder doen. Natuurlijk kwam haar moeder er de volgende dag weer op terug. De afschuw van de boze man scheen onbegrensd te zijn. Het was toch àl te dwaas! „Nooike, ik vraag je nu voor 't laatst . . .”

„Dat vind ik aardig van u, moeder. Bijna net zo aardig, als wanneer hij mij vragen zal!”

Ze zag, hoe ze haar moeder wondde, maar ze was door alles heen. „U mag ze best een keertje van me dragen, hoor!” beet ze nog, waarop ze zich snel verwijderde.

Dat is misschien een uur geleden. En nu maakt ze zich klaar, besteedt ze aan haar uiterlijk de laatste zorg. De wagen krijgt ze natuurlijk niet weer mee, maar dat zal haar allerminst kunnen weerhouden!

Ze lacht wat schamper, ziet die lach in de spiegel en denkt: zo moet je maar liever niét doen als je bij hèm bent — maar ze weet veel te goed, dat er dan nimmer aanleiding voor zulk een lach bestaat! Bij hèm? Natuurlijk niet!

Ze neemt de hangers uit de doos en bevestigt ze. Zoals ze al zo dikwijls heeft gedaan de laatste dagen. Waarna ze zich in de spiegel bekeek.

Hoe blij is ze, dat ze niet toegegeven heeft aan haar moeders gril, via die vervaarlijke missie van haar vader . . .

Ze hangen en ze maken haar nog mooier dan ze is! Met deze sieraden van de Spaanse prinses kan ze zichzelf wel degelijk als een Strómwingprinses doen gelden! De trots vervult haar hart. Een laatste blik nog en dan gaat ze.

Als hij haar ziet, lichten zijn ogen op, komt er een vreugdevolle lach op zijn gezicht.

„Ik dacht nog, als ze nu maar komt, als ze 't maar niet vergeet . . .”

„Vergeeten?”

„Ja, dat zou toch kunnen? Meisjes als u zullen heus wel belangrijker zaken aan hun hoofd hebben. Dat weet ik heel goed. Ik zou het u dan ook heus niet kwalijk hebben genomen. Maar toch . . .”

Ze kan er niets op zeggen. Ze volgt hem en staat even later in een grote kamer met een serre, een ruimte die doet denken aan een wintertuin.

Onmiddellijk ervaart ze, dat het er zwoel is . . .

Dat moet natuurlijk, met het oog op de planten. Die vragen een speciale temperatuur.

„U kent ze misschien beter dan ik,” zegt hij.

„Ik ken ze lang niet alle. Die bijvoorbeeld . . . Ik zou niet weten hoe die heet.”

„Ik ook niet,” zegt hij. „Ik heb de namen meestal op papier.” Hij glimlacht. „Die van de bloemen en van de prinsessen. . . . Behalve die van u. Die vond ik zo persoonlijk en zo leuk, die is me bijgebleven. 'k Hoop, dat ik u niet beledig . . .” Hij kijkt wat verontschuldigend.

„Waaróm . . .” vraagt ze getroffen.

„Nou ja . . .” zegt hij wat stuntelig.

„U mag me gerust zo noemen, hoor.”

Hij lacht verlegen, zegt dan, wat moeilijk: „Zoveel hartelijkheid ben ik niet gewend. Zou u me dan . . . zou ú mij dan willen tutoyeren? Of mag ik dat niet vragen?”

Verlegen — dat is ook zij nu. Ze kijkt naar de muur, even. Daarna vervolgt ze met hem de kleine tocht langs zijn bloemen. Buiten is een grauwe, winterse dag. Er hangt een zware mist. De kamer lijkt een zomers eiland, een reusachtig inmaakglas, waarin een blokje van het goede seizoen bewaard is, geweckt. De bloemen stralen in het gedempte licht, veelkleurig als een geillumineerde stad.

„Zoals je ziet, maak ik er hangende tuinen van,” zegt hij vrolijk, terwijl hij naar een aantal planten wijst, dat een plaatsje aan de wand heeft gevonden. „'k Zou voor de gelegenheid een luchtbrug hebben moeten slaan,” gaat hij verder, „want zo kun je niet alles zien en het trapje . . . Misschien is het door de buurman terug gebracht . . . 'k Zal even . . .”

„Och, laat maar, doe maar geen moeite, ik zie ze wel.”

„Ja, maar die gindse bloeit. En dat zie je vanaf de grond niet. Een fantastische bloem.”

En weg is hij al, maar na enkele seconden komt hij zonder trapje terug, teleurgesteld.

„Dat spijt me nou toch deksels. Want dat was nou pas echt de moeite van 't bezichtigen waard! Je zou haast kunnen gaan denken dat ik van plan was, je op mijn arm de bloemetjes te laten zien, zoals ik gewoonlijk doe als m'n kleine nichtje hier is.”

Hij kijkt geamuseerd.

„Ja, dat geloof ik vast,” lacht ze.

„We zouden 't natuurlijk kunnen proberen,” grapt hij mee.

„Om tot de conclusie te komen, dat men zichzelf overschat,” tart ze lachend.

„Ja, hè? Maar je moet een ouwe kerel niet treiteren, Nooikel! Dacht je nu werkelijk, dat ik je moest laten staan? Dan zal ik je toch eens eventjes het tegendeel bewijzen. Alsjeblieft.”

En meteen heeft hij haar beetgepakt en voelt ze zich de lucht

in gaan. Als een kleine dreumes zit ze ineens op z'n arm en zó mag ze de bloem bekijken.

„Nou?” vraagt hij.

„Ja,” zegt ze, „erg mooi.”

Maar eigenlijk gelden haar woorden in de eerste plaats dit moment, dat haar verwart en verrukt, waarin ze zichzelf niet meer herkent, waarin ze boven zichzelf is uitgetild . . .

„En als je nu ook nog die gindse wilt zien . . .”

„Graag,” zegt ze en ze zweeft meteen weer verder, rakelings langs de lamp, als een vlieg — nee, als een bij, die bloem na bloem bezoekt, op zijn beperkte tocht door de bewaarde zomerrest. Het is een tocht, waarop haar hart onstuimig slaat, wild als van een bevend kind, dat zich niet veilig waant in de armen die haar hebben opgeheven. En eigenlijk, éígenlijk voelt ze zich ook niet helemaal veilig. Maar toch, daarnaast — er is het wilde avontuur, iets dat ze geen naam wil geven. Het overweldigt haar — dit, dat ze hier op zijn arm langs de bloemen wordt gedragen. Dat moest geen tocht van enkele seconden zijn — die tocht moest dagen duren. Er moest geen eind aan komen, en dan zou ze ook geen moment meer angstig zijn . . .

Ze staat weer op de grond en hij zegt licht bestraffend: „Ik zie je ogen — je was bang! Alsof je dacht, dat ik je zo pardoes zou laten vallen. Dat doet me werkelijk een beetje pijn!”

Ze kijkt op in zijn vriendelijke lach, en schudt haar hoofd.

„Ja ja,” plaagt hij, „die meisjes, hè? Ze hebben veel bravour! Maar nu weet je niet meer, hoe je het goed zult maken, hè? Nee nee. Ik voel het wel!”

Heeft ze nu iets gewonnen? Ze rijdt terug in een vreemde, verontrustende vreugde, nog volkomen vervuld van dit nieuwe onwezenlijke bezoek, een bezoek dat zeker niet het laatste zal zijn. Ze hebben alvast een nieuwe afspraak gemaakt, ze zullen samen naar de schouwburg. En weer denkt ze aan zijn verheugd gezicht. Hoe blij was hij met haar belangstelling. Hoe aandoenlijk heeft hij zich beijverd om het haar naar de zin te maken — al zijn bloemen moest ze zien. Mocht zij dan niet spontaan op die vermoede mond even haar lippen drukken — nadat hij vluchtig, zeer bedeesd, háár lippen had beroerd? Was het niet heerlijk om door hem langs alle kleuren te worden gedragen? „Vannacht droom ik, dat er een grote vlinder door m'n kamer vliegt,” heeft hij met een tinteling in zijn ogen gezegd. „Maar dan wel een heel erg mooie! Ik ben gewoon, te zeggen wat ik denk!”

Het is erg dichtertlijk gezegd, zoals ook haar moeder de dingen soms bijzonder origineel kan zeggen. Maar nu komt er iets wrangs

in haar gedachtengang, ze voelt zich plotseling ook weer veel minder rustig, maar ze sluit er haar ogen voor. Er is immers niets bijzonders gebeurd? Is ook Josientje niet rondgedragen, door Atte? Zelden hoor je haar over Atte, maar in het begin, vlak na die stormtocht waarop de zaak beklonken bleek te zijn, heeft ze eens in een opwelling, snel en met onverholten trots, haar toevertrouwd, dat Atte haar op zijn arm genomen had en haar door de kamer had gedragen. Welnu. Moet er dan nog verder over worden nagekaart? Wat de één mag, mag de ander toch zeker evengoed?

Maar intussen roert zich het besef, dat er verschil bestaat. Josientje zal haar hart niet beklemd hebben voelen bonzen, beklemd alsof haar iets bedreigde . . . Alsof haar iets bedreigde? Heeft haar dan soms wèl iets bedreigd? Nee, nu zou ieder kunnen vragen: wat bezielt je! . . . Ze moet toch zeker haar verstand gebruiken, niet? — Maar bij die woorden moet ze weer aan haar vader denken . . .

Zij pantsert zich.

Zij kleedt zich uit en gaat naar bed. Buiten is nog de mist, zwaar en kil. De lampen zijn belegerd door de grijze damp. De treinen, jagend door het duister, stoten dierlijk en voortdurend hun gerekte tonen uit. Druppels tikken eenzaam van tak op tak, dicht bij het raam. De kilte doet je even rillen. Je weet, dat de winter begint.

En je kruipt in je bed. Je hebt de ogen van je moeder steeds vermeden en vóór je binnentrad de hangers afgedaan. Je hebt je moeders blik verward ontweken, als een ongehoorzaam kind. Je denkt: ik moet nog bidden, maar je doet het niet, je durft het niet.

Je ligt in je bed en je hoort de druppels. Daartussen, driftig, tikt het horloge op je pols. De uren gaan voorbij. De treinenroep duidt op gevaar.

Ze moet gaan slapen. Vlug. Wie ligt er aldoor wakker in de nacht? Hij zal dromen van een vlinder. Ach, wat doet het er toe.

Zij is nu in een grote glazen fles. Ze voelt de zwoelte, ze voelt zich beklemd. Ze zweeft hier tussen wilde bloemen, en buiten is de grijsheid van de mist. Zij is volkomen ingesloten, zij zweeft maar rond in dit aquarium. Tussen de bloemen en de vissen, tussen de glazen grenzen, die ze niet doorbreken kan. Iemand zegt zacht, dat ze een vlinder is. Wat baat haar dat? De zwoelte is verstikkend. Haar vleugels worden lam. En aanstonds wordt ze opgeprikt.

In de grauwe uren van de morgen lacht ze wrang om haar droom. En weer stelt ze zichzelf de vraag, wat haar bezielt.

En als getrokken door de gebundelde kracht van alle Stromwingmagneten, gaat ze weer op het vastgestelde uur. Gaat ze weer naar hem toe. — Was het niet afgesproken?

43

Gewoonlijk vindt mevrouw Stormerdam het wel leuk om iets te mogen vertellen van haar werk, maar deze spreekbeurt lokt haar niet in het minst. Ze heeft evenwel toegezegd te zullen komen, het domineesvrouwtje rekt op haar en ze zal dan ook gaan.

's Morgens vraagt Josientje plotseling, of ze mee mag.

„Wat mij betreft best. Als je 't met vader overleggen kunt.”

„Ja, vooruit maar,” zegt Wouter. „'k Zal me voor een keertje wel zien te redden.”

Josientje belt even, om te vragen of ze mee mag komen. Het domineesvrouwtje is in de wolken met dat verzoek. Hoe kan ze weten, wat Josientjes motieven zijn! Dat het zoiets als een vlucht betekent... Vanavond komt waarschijnlijk Atte. Als ze het pertinent wist, zou ze natuurlijk niet kunnen gaan. Nu zal hij haar weinig kunnen verwijten, vindt ze, terwijl ze de wagen uit de garage rijdt. Haar moeder neemt naast haar plaats.

Loek is blij, dat ze gezelschap heeft. Het idee, alléén die lange tocht te moeten maken, heeft haar niet aangelokt.

Niets lokt haar aan, voortdurend zijn haar gedachten met Nooike bezig, Nooike die welbewust in een bepaalde richting gaat.

Josientje rijdt kalm. Ze hebben immers alle tijd. Het is een winterdag met een flauwe zon. Af en toe maakt Josientje haar moeder op het een of ander opmerkzaam, op een sjokkend paard, op een klein jongetje dat met een hondje speelt, of op een zonderlinge wolkenstapel. Maar ze merkt al spoedig, dat haar moeder er weinig belangstelling voor heeft.

Ergens bij een dwarsweg staat een vrouwtje dat graag liften wil. Josientje vraagt: „Wat doen we?”

„Dan kunnen we niet meer praten,” zegt haar moeder, en Josientje voelt dat er anders een gesprek zou zijn begonnen.

„Maar 't is koud, moeder,” zegt ze. „Ik pik haar op, hoor.”

„Ja, ga je gang maar.”

Het dametje stapt dankbaar in. Het blijkt dat ze maar een klein eindje mee hoeft en met dezelfde dankbaarheid stapt ze op de bestemde plaats weer uit.

„Misschien had ze er anders nog wel een hele tijd gestaan,”

zegt Josientje. „Oude mensen komen niet zo vlug in aanmerking en die hebben juist vaak het meest behoefte aan wat hulp.”

Haar moeder knikt en denkt: Dat is nu weer typerend voor Josientje. Nooike denkt aan zichzelf, Josientje aan een ander.

Josientje vertelt dat ze eens in een restaurant zat en toen aan de weg een oud mannetje zag staan, dat aldoor trachtte een auto aan te houden, wat maar niet gelukken wou. Zij vond het zo zielig dat ze zich dicht bij hem opstelde en ook maar 's een teken gaf. Al bij de eerste de beste bestuurder had ze succes. Toen ze hem vroeg, of hij zo vriendelijk wilde zijn het mannetje mee te nemen, keek hij wel wat zuur, maar voldeed toch aan haar verzoek. Een jong meisje schijnt nogal wat te kunnen bereiken.

Ja, zegt haar moeder. En ze zucht. En Josientje voelt meteen dat haar moeder nu weer aan Nooike denkt. „Ze kunnen misschien wel veel bereiken, maar ze lopen juist daarom ook meer gevaar. Ik maak me vreselijk bezorgd om Nooike, Josientje. Ik vraag me af, waar dat op uit moet lopen.”

Josientje knikt. Even, in het allereerste begin, toen er juist sprake was van deze merkwaardige relatie, heeft het haar iets geboeid, maar al spoedig namen haar eigen moeilijkheden haar weer in beslag. Haar tobberijen. Wat is dat toch met haar. De eerste avond al, toen Atte haar het huis had laten zien en ze thee ging zetten, voelde ze zich onrustig. Och, dacht ze, 't moet natuurlijk wennen, de herinneringen aan Jan zijn nog zo vers. Tenslotte had ze nogal met Jan meegeleefd, in de tijd dat zijn moeder was gestorven. Het was dan ook geen wonder, dat hij af en toe even met kracht in haar gedachten zou springen. Daar kon ze zich wel op voorbereiden, maar zoiets sleet vanzelf. Allicht. Had ze niet sinds die scootertocht, toen ze het zich bewust was geworden dat het met Jan nooit iets worden zou, uitgezien naar Atte, op zijn woord gewacht?

En toch . . .

Je komt er niet met redeneringen tegen jezelf en met reconstructies van voormalige situaties.

Ze voelt zich bij de dag onzekerder.

Een meisje dat in vlam staat voor een jongen, kiest toch zéker niet het hazenpad als ze denkt, dat hij komen zal.

Toen ze dit plan vanmorgen bedacht, het plan om mee te gaan, heeft ze zich voorgesteld, haar moeder nu meteen haar moeilijkheden voor te leggen, alles met haar te bepraten. Misschien kon haar moeder nog een ander licht op de dingen werpen, zo heeft ze gehoopt.

Maar laat ze nu niet enkel denken aan zichzelf. De arme ziel heeft het al moeilijk genoeg. Zo'n lezing op zichzelf vergt al

behoorlijk wat van haar energie, en dan is daar vooral dat nare geval met Nooike, waar niemand meer een uitweg in ziet.

„Wat is het toch voor iemand, moeder. Hoe ziet hij er uit.”

Ze zou hem graag eens willen zien. Een bejaard iemand, door wie Nooike op slag begoocheld bleek te zijn, moet wel over geheimzinnige hoedanigheden beschikken.

Moeder probeert een korte beschrijving te geven, maar voelt wel dat het meest essentiële zich juist moeilijk in woorden laat uitdrukken.

Josientjes nieuwsgierigheid wordt er door geprikkeld. Het is toch al te dwaas dat je je door zo'n ouwe baas totaal van de wijs laat brengen! Ze heeft haar knappe zusje altijd aangezien voor een pittig ding en ze voelt zich bijna persoonlijk beledigd nu die dame zich zonder verweer laat inpalmen. Ze neemt zich plotseling voor, binnenkort eens een kijkje in die zaak te nemen. Om dat raadselachtige heerschap eens met eigen ogen te zien, en om dan vervolgens haar zusje maar eens onverbloemd te zeggen hoe haar indruk is. Misschien dat het helpt. Ze zal moeder maar niet op de hoogte brengen van haar plan, want wie weet, misschien zou die in haar zorg al wéér een dochter overstag zien gaan! Bah! Fier recht ze haar rug. Nooike moet en zal hiermee ophouden! Ze sloopt moeder met deze manier van doen! Het moet uit zijn!

Even kijkt Loek haar van terzijde aan. Wat heeft dat kind? Ze kijkt zo vastbesloten voor zich uit.

„k Zou me er in ieder geval vandaag maar niet meer in verdiepen, moeder. We zijn nu es uit en vanavond hebt u ook nog het één en ander te doen. Nooike geeft die pias wel de bons. Ze is parmantig genoeg. Veel te zelfverzekerd om zich om de vinger te laten winden. Let maar eens op!”

„Dacht je?” vraagt haar moeder. „Zou dat werkelijk zo zijn?”

Het klinkt zo hartroerend hoopvol, dat Josientje een brok in haar keel krijgt.

Loek heeft plotseling weer hoop. Haar stemming verbetert snel en ze begint wat te genieten van de tocht. Josientje vraagt haar, welke verzen ze van plan is te declameren. Ze noemt enkele titels, neemt een paar manuscripten uit haar tas en vraagt, of die ook geschikt zullen zijn voor deze avond. Josientje werpt er onder 't rijden een snelle blik op en geeft haar mening te kennen. Loek knikt, kijkt nog even keurend naar de bewuste verzen, bergt ze weer weg en vraagt even later, als ze een eenzaam theehuis naderen, of ze een kwartiertje pauzeren zullen.

„Liever een eindje verderop, moeder,” zegt Josientje en rijdt door. Ze zit liever niet in een zaaltje van waaruit ze de heide kan zien waar ze met Jan Spelt gezeten heeft, op de dag van die

scootertocht. Met gefronst voorhoofd parkeert ze de wagen bij een volgende gelegenheid.

Ze drinken thee. Loek haalt haar potlood voor de dag en maakt ijverig een paar notities voor haar lezing van de komende avond. Josientje ziet het met genoegen. Als haar moeder de papieren weer in haar tas gestoken heeft en ze nog even naar de bossen hebben zitten kijken, vraagt Josientje haar, wijzend op de klok, of die voorgaat.

„Ja. Heb je zelf je horloge niet bij je?”

„Nee, 't loopt zo onregelmatig.”

Betrekkelijk kort geleden is het nog schoongemaakt, maar er hapert telkens iets. Als ze met Atte wandelt, vraagt ze hem hoe laat het is. Dat je dat ding zèlf niet eventjes onder handen neemt, zei hij onlangs. Zo'n technisch aangelegd meisje.

Het was zo echt de goedige humor van Atte . . . Is het eigenlijk niet vreselijk overdreven dat ze voor hem op de vlucht is geslagen? Op dit ogenblik schaamt ze zich.

„'t Moet nog maar eens worden nagezien,” zegt ze.

„Als je er maar voor zorgt, dat je er niet mee naar die kerel gaat!” zegt haar moeder plotseling, als heeft ze haar voornemen aanvoeld . . .

„Moeten we 't daar nu alwéér over hebben?” vraagt Josientje luchtig.

De dominee is in de wolken met het bezoek voor z'n vrouw.

„'k Zou willen dat u er een wéék van maakte,” zegt hij.

Tegen de avond wenkt hij Josientje in zijn kamer, waar hij haar met twinkelende ogen op een advertentie wijst in een groot kerkelijk blad. Een advertentie van de Stromwing, waarin de vele goede eigenschappen van haar scooters breed worden uitgemeten.

„U gaat er nog wel toe over, er eentje aan te schaffen,” lacht ze.

„Wie weet. De naam zegt ook iets, hè? Maar wat ik vragen wou — als je me niet onbescheiden vindt: Je was hier de vorige keer met Jan. Is dat niets geworden?”

„Nee, dominee.”

„Hij is verhuisd, hè? Hij stuurt me regelmatig paperassen. — Zo. Ja, ik was er al bang voor.”

Onder het eten vertelt de domineesvrouw met een guitig knip-oogje dat Josientje trouwplannen heeft. Of heeft ze haar hartsgeheimen al verteld?

Dominee kijkt verbaasd. Dat ze hem dat niet verteld heeft. Hij voelt zich wat teleurgesteld. Zo, en wie is de uitverkorene?

„Ze wordt doktersvrouw.”

„O! . . . Ja. Nee, dan weet ik het al wel. De heer Struweel!”

„De heer Struweel!” bevestigt het domineesvrouwkje.

Maar dan zien ze, dat het aspirant doktersvrouwkje een kleur heeft als vuur. Ze kijkt vreselijk ongelukkig. Dominee en z'n vrouw vinden dat werkelijk onnodig. Als je al zo'n eind op streek bent, hoef je heus niet meer zo te kleuren.

Maar dominee knipoogt eens tegen het meisje, zo van: ik begrijp je best, hoor kind! Neem me niet kwalijk dat ik nog over die Jan Spelt begon!

Als ze zich klaarmaken voor de samenkomst, vraagt de gastvrouw aan Josientjes moeder, of ze dat mooie vers ook nog zullen horen: „Het hart vraagt om een tochtgenoot.”

„Nee, dat was eigenlijk m'n bedoeling niet.” Ze zegt natuurlijk niet, dat Nooike's handelwijze het haar schier onmogelijk maakt om nu geestdriftig achter dit vers te staan.

„Och, maar ik zou het zo graag nog eens horen . . .”

Wat moet ze aanvoeren? Ze zegt, dat het al zo oud is.

„Ik begrijp best,” zegt de dominee guitig, „dat mevrouw Stormerdam wel eens iets nieuws naar voren wil brengen. 't Zou mooi worden wanneer de mensen van mij alsmaar een bepaalde ouwe préék wilden horen!”

Lachend gaan ze de deur uit. De twee oudste dames lopen voorop, in druk gesprek.

„En dan ga ik maar in gezelschap van mevrouw Struweel,” zegt de dominee goedig.

„Och dominee, zegt u dat liever niet,” brengt Josientje wat moeizaam uit.

„Wat is er nú aan de hand, beste kind . . .”

„k Weet nog helemaal niet, of ik óóit zo zal heten . . . Ik . . .”

„Of . . .” vraagt hij.

„Ik merk, dat ik nog steeds niet zeker van mezelf ben,” zegt ze hulpeloos. „'t Is verschrikkelijk, dominee. En dan weer denk ik, 't is goed. En Jan was het óók niet, al mocht ik hem ook nog zo graag.”

„Och, arme meid,” zegt hij.

„En Atte was zo blij,” zegt ze. „Maar ik . . . En . . .”

Ze zwijgt.

„Ja, wat wou je nog meer zeggen?”

„k Weet het niet meer, dominee. Maar Atte was zo blij . . .”

„Ja, kijk eens, Josientje. Ik liet je daar vandaag die advertentie zien, waarin zoveel uitstekende eigenschappen van jullie scooters genoemd worden. Ik geloof het graag. Maar ik weet bij onderzanding, dat het méisje van die fabriek óók een prachtige eigenschap bezit. Ze heeft veel voor een ander over. Maar in dit geval moet je toch wel heel goed weten wat je doet. Je moet níét gaan

trouwen met Atte omdat je 't anders zo sneu voor hem zou vinden . . . Want dat lijkt me fataal."

„Ja," zegt ze mat. „Maar ik houd ook wel van hem, dominee."

„Maar misschien niet genoeg."

„k Weet het niet. Als ik me voorstel, dat ik hem vertel dat ik er van afzie, dan voel ik me óók niet gelukkig. Net of het dan voorgoed winter zal zijn. Zo koud en leeg. En als ik met hem wandel, heb ik soms de benauwende gedachte, dat het met hem evengoed winter wordt. Wat móét ik dan toch, dominee."

„Heel voorzichtig zijn," zegt hij langzaam. „Niets forceren. En bidden om een oplossing. Ik zal je niet vergeten, hoor!"

44

Een paar dagen later gaat ze met haar horloge naar de bewuste man.

Onderweg vraagt ze zich af, of hij merken zal dat ze een zusje is van Nooike. Zo erg veel lijken ze niet op elkaar, maar er is toch enige overeenkomst en je kunt dus nooit weten.

Als ze binnen is, komt er een meisje op haar af. Zij zegt, dat zij graag de chef persoonlijk zou willen spreken. En een minuut later staat zij tegenover hem.

Zij zegt, dat er iets hapert aan haar horloge en dat ze graag zou willen, dat het grondig werd nagezien. — Dus dat is hij nu! De geheimzinnige figuur, die haar moeder angst aanjaagt en die Nooike op een soort magische wijze weet te trekken.

Hij bekijkt het horloge even en ziet haar dan recht in de ogen, terwijl hij zegt, dat ze 't zullen controleren. Intussen heeft ze vastgesteld, dat hij eigenaardige ogen heeft, de blik doet niet prettig aan. Zij kan zich voorstellen, dat haar moeder zich liever niet met hem inlaat, al vindt ze haar afkeer wat overdreven. Maar hoe Nooike zich door zo iemand kan laten inpalmen, is haar een raadsel. Lieve help, dan ontbreekt het je toch wel aan realiteitszin en sportiviteit! En als je voelt dat je niet tegen zijn ogen en strijkages opgewassen bent, wees dan zo verstandig om hem de rug toe te keren! Zoals ook zij van plan is. Maar dat lukt niet zo gemakkelijk, hij geeft eerst nog een korte beschouwing over dergelijke horloges. Dames en techniek zijn soms twee geheel verschillende elementen, maar 't zou hem niet verwonderen als zij wel inzicht had in die dingen. — Hij heeft misschien de scooter gezien. — Maar laat hij haar dit nu zeggen . . . Enfin, er volgt

een hele uiteenzetting. Tussen twee haakjes, wat is dat, ziet hij dat goed? Hij wijst op haar pols. Knelt dat bandje werkelijk zo? Eer ze er erg in heeft, liggen zijn vingers tastend om haar pols, op de plaats waar het bandje een spoor heeft nagelaten. Geërgerd trekt ze haar pols terug, maar hij glimlacht vergevensgezind. Hè, wat een lastige man. Hij hééft iets, absoluut hij hééft iets waar je niet goed tegenop kunt — maar eigenlijk is het niets anders dan een fláúwerik! Ze staat zich op te winden over hem en over zichzelf, want ze voelt, dat ze hem niet goed aan kan. Ze wil de deur uit, maar hij moet haar naam nog weten — och gunst ja, dat is waar ook! Ze heeft er geen moment bij stilgestaan en ze had dit toch kunnen voorzien! Een moment denkt ze nog: een àndere naam: Jansen of Smit — maar die gedachte verwerpt ze ook meteen weer. Láát hij denken wat hij wil! En ze noemt haar naam.

„Dan vermoed ik, dat ik uw móéder wel ken,” zegt hij ogenblikkelijk. „Ik kreeg al een vermoeden.”

„En mijn zusje zult u nog wel béter kennen,” zegt ze kort en bitter. En snel keert ze zich af. Ze ziet echter geen kans om te voorkomen, dat hij haar hoffelijk, met een beminnelijk gezicht, uitlaat.

Op haar scooter zit ze nog nijdig na te sputteren. Een flauwerik! Een fláúwerik! Bah, wat een flauwe kerel! Kwaad en onzeker is ze. Wat heeft die kerel toch óver zich! Eerst verrast het je een moment, dan wil je het snel negéren, maar daar had je mee moeten beginnen!

„Vandaag was jouw zusje hier.”

„Hè?” Nooike trekt haar wenkbrauwen op. „Wie . . .”

„Of heb je er dan nóg meer . . . Mensen, nóú begin ik toch werkelijk nieuws . . .”

„Hoe zag ze er uit? Roodbruin haar zeker?”

„Ja. Erg mooi haar.”

„Josientje. Dacht ik wel. Wat moest die hier? Spionneren?”

„Ze bracht haar horloge. Dat was niet goed.”

„Als ze zèlf maar goed is! Hoe haalt ze 't in d'r hoofd!”

„Nou . . . zo laatdunkend zou ik me niet uitlaten! 'k Vond haar een leuk type.”

„'k Zal haar wel sturen, hoor! Dan kun je je met háár vermaken!”

Hij lacht geamuseerd en zelfverzekerd, en zegt, te merken dat hij haar al een eindweegs op de kast heeft. Dat ze toch zó naïef kan zijn! Maar dat ze eens eventjes opstooft, kan hij waarderen. Het schijnt typerend te zijn voor die dames Stormerdam! En hoe ziet nu dat àndere zusje er uit, als hij vragen mag . . .

Ze zwijgt nukkig. Sjonge jong. Hij staat met een vermaakt

gezicht naar haar te kijken. Hij moet zowaar nog knap zijn best doen, om haar weer in een mildere stemming te krijgen!

Maar ze wist van tevoren wel, dat het hem gelukken zou.

Als ze vertrekt, is de vrede natuurlijk al lang weer getekend! „Nu ben je weer lief, hoor,” heeft hij gezegd. „En nu niet weer zo boos worden om een grapje! Hè?”

Zodra ze Josientje ziet, thuis, zegt ze giftig: „Leuk werkje, hè, een ander schaduwen.”

Josientje voelt, dat ze kleurt.

„Dat jij voor moeder zulke zaakjes . . .”

„Moeder staat hier volledig buiten, Nooike! Ze weet helemaal niet, dat ik daar geweest ben. En zeg het ook maar liever niet.”

„Nee, als je eenmaal in een goed blaadje staat, moet je 't niet gaan bederven! Dat één dochter 't zo fraai vertoont, is al mooi genoeg!”

Josientje wordt nijdig. Maar ze moet zich beheersen.

„Ik wou weten, wat voor een man het is. En nu weet ik het! Ik kom daar niet weer! Een fláuwerik is het! Voor je 't weet, heeft-ie je pols in z'n vingers.”

„Je liegt.”

„Waarom zou ik liegen? Dat heeft-ie gedaan! De flauwerik! Ik moet hem niet! En wat jij in hem ziet, is me ook een raadsel! Wie weet, hoe veel meisjes hij heeft!”

Nooike voelt zich onzeker. Aan Josientjes ogen ziet ze, dat die de waarheid spreekt: hij hééft haar pols genomen!

Roger staat enkele dingen met zijn vader te bespreken. Josientje, achter haar bureau, wacht zwijgend.

Als haar broer de deur uit wil, zegt ze: „Roger, zou je even mijn horloge terug willen halen? 't Zal wel klaar zijn. Maar hij ziet mij niet weer in z'n zaak.” Ze noemt de naam.

„O . . .” zegt hij veelbetekenend.

„Wat dééd je daar dan, Josientje?” vraagt haar vader onderzoekend. „Er zijn immers wel andere adressen . . .”

Ze zegt, dat ze dit adres expres genomen heeft, omdat ze die persoon wou zien. En daarna heeft ze Nooike verteld, hoe haar opinie was. Een flauwe kerel is het!

Haar vader geniet van de felheid in haar woorden.

„Eer 'k het wist, had-ie mijn pols te pakken. Zogenaamd om zich te overtuigen van de indruk van 't bandje. Bah!”

„En om zélf indruk te maken, zeker,” spot Roger. Maar in z'n ogen flikkert de ergernis.

„Ik laat me er niet weer zien,” herhaalt Josientje.

„Nou, dan zal ik er wel eens even een kijkje gaan nemen!” gromt

Roger. „In dat obscure hol.” Hij heeft al lang gezien hoe zijn goeie moeder lijdt onder deze lijmerij en dat zijn vader dit ook maar moeilijk verduwen kan.

„Als je maar zorgt, dat je er geen spektakel maakt,” waarschuwt Wouter. Hij ziet, dat Roger kwaad is.

„Maakt u zich maar geen zorgen, vader!”

Met een vaart schiet Rogers machine het fabrieksterrein af. Josientje kijkt even, tersluiks, naar haar vader, die voor de kalender staat, maar kennelijk met zijn gedachten bij iets anders is . . .

Zo, en dat is dus de zaak van dat heerschap. De ene zuster heeft er haar horloge achtergelaten en de ander heeft er haar hart verloren en beiden weigeren ze, hun eigendom terug te halen. Dat horloge zal hij wel bij zich kunnen steken, maar verder komt hij natuurlijk niet.

Zo, en dat is dus dat heerschap zelf. De vent staat hem te woord. Roger neemt het horloge in ontvangst en betaalt. De kerel heeft misschien enigszins eigenaardige ogen, maar daar is dan ook vrijwel alles mee gezegd. Hij is niet bepaald onsympathiek, en ook niet bepaald jong meer. Roger kan er onmogelijk van onder de indruk komen. Wat de dames in dit personage zien, is hem niet duidelijk. Daar zul je dan zeker wel vrouw voor moeten zijn!

Geërgerd verlaat ook hij de zaak. Die ergernis geldt in de eerste plaats Nooike. Dat die niet wijzer is! Is deze vent nou werkelijk zo'n bijzonderheid, dat je er thuis de hele sfeer om moet verpesten?

En je kunt er maar niks aan veranderen. Je praat er eens over met Kees en met Josientje en je maakt je allemaal nijdig, maar daar blijft het bij. Je komt niet verder.

Zoals er méér gebieden zijn, waar je geen vorderingen maakt . . .

Hij zucht. Hij gaat de moed verliezen.

45

Nooike is verontrust door Josientjes verhaal. Hij heeft Josientjes pols omvat. Maar zoiets kan ze niet verdragen. Het doet haar denken aan bedrog. Is dit zijn gewoonte? Kan hij niet van anderen afblijven? Is zij niet de enige, die hem vermag te boeien? Dan zal hij haar heel binnenkort voor 't laatst hebben gezien!

Als ze voor hem staat en opheldering eist, kijkt hij verbaasd. Maar dan begint hij te lachen. Zoals je lacht om een kind, dat de plank finaal misgeslagen heeft. Niet spottend, maar goedig. En op

kalmerende toon vraagt hij, wie er nu om een wissewasje zo'n scène maakt. Als het nu een wildvreemd meisje was geweest, dan, ja dan zou ze recht van spreken hebben gehad. Maar dit geval ligt immers totaal anders! Totaal! Juist omdat het haar zusje was. Hij zou het zichzelf niet vergeven hebben, als hij tegenover het zusje van Nooike maar gedaan had alsof het doodgewoon een klant betrof. „Als je me dan kwaad had aangekeken met die mooie ogen van jou, dan had ik het begrepen. Maar nú weet ik werkelijk niet, waar ik met jou aan toe ben. Je kon wel een beetje over je toeren zijn. Kunnen we er niet samen een weekje uitbreken?”

Spontaan stelt hij het voor. „Nee, je hoeft je niet te verontschuldigen voor je uitval van daareven, hoor! Dat ben ik al lang weer vergeten.” Warm klinkt zijn stem.

Toch duurt het nog wel even, eer ze weer de oude is. Maar aan het eind van de avond is alles weer in orde. Ze begrijpt nu zelf eigenlijk niet, hoe ze zo furieus heeft kunnen zijn. Hij heeft natuurlijk wel gemerkt, dat ze de gedachte had gekregen, dat hij niet serieus was . . . Het moet hem pijn hebben gedaan.

Loek vouwt het schrijven open dat ze zojuist ontvangen heeft en zonder belangstelling laat ze haar ogen er over gaan. Het is een verzoek om een paar verzen voor een nieuwe uitgave.

Ze vouwt het blad weer dicht en kijkt een tijdlang bijna onbewust naar het sierlijke monogram in de linker benedenhoek van de enveloppe.

Ze kan haar map wel eens voor de dag halen, er ligt nog wel het een en ander dat zich voor deze publicatie leent, maar ze heeft niet de minste interesse. De zorg om Nooike verstikt al haar belangstelling in de poëzie.

Gedachteloos kijkt ze de laatste tijd de literaire bladen door en hoe lang is het al niet geleden dat ze zelf iets schreef?

Soms denkt ze aan de eerste tijd na Josientjes ongeluk. Die spanning was nog heviger, maar ook veel en veel korter.

In de nachten lig je soms urenlang wakker, ook al weet je, dat Nooike thuis is, want je weet ook, dat ze morgenavond of de dag daarop weer de deur uitgaat. Het kind is niet meer te houden — waarom doet ze een ander dit alles aan? Ook Wouter lijdt er hevig onder. Hij is zwijgzaam. Hij praat er weinig over, maar ze weet, dat hij er in gedachten dikwijls mee bezig is. Hij heeft Nooike nog eens stevig onder handen genomen, maar wat begin je aan een volwassen meisje, dat koppig haar gang wenst te gaan?

Loek staart naar buiten.

De poes komt bijna onhoorbaar nader en blijft dan staan. Loek wendt haar blik van het raam af, op het kleine dier, dat met een

vraag in de grijze ogen haar aankijkt. Hij staat daar zo kleuterachtig op zijn miniatuur berepootjes. „Ja, toe maar, eventjes dan,” zegt ze vertederd. Met een moeiteloos sprongetje komt het diertje op haar schoot. Haar hand glijdt zacht over het glanzende pelsje en spinnend laat de poes haar merken, dat hij volmaakt tevreden is. Er is rust en een strelende hand.

Even heeft Loek geglimlacht. Maar daarna keert de onrust terug, ze ziet scherp het sterke contrast. Haar ontbreekt de rust. En Nooike is het tegenbeeld van een strelende hand. Nooike bekommert zich niet om haar ouders, ze doet wat haar goed dunkt. Ze laat zich omweven door de draden van een grauwe gevangenschap. En de oude band, de band met haar huis, breekt meer en meer af — het contact met de harten. Ze rukt zich los. Het is, denkt Loek ineens, het is als een tweede geboorte. Het kind heeft zich met een vaart op een nieuw, eenzaam en ijszig traject begeven.

„Wat kun je er aan doen? Je hebt met haar gepraat en zoveel voor haar gebeden. En je staakt je gebeden niet. Nee, je gaat door.

En ineens zit je met tranen in je ogen met het boek der Belijdenissen. Het oude boek van Augustinus. En je hand bladert, tot waar de laatste regels staan, de regels die je al zo vaak gelezen hebt; ze zijn zo indrukwekkend mooi in hun statigheid, hun wonderlijke waardigheid. Maar nu is het bovenal de zin van deze woorden die haar treft.

„En het was een andere tijd, waarop wij bewogen werden om het goede te doen, nadat Uw Geest het in ons hart verwekt had; maar in de daaraan voorafgaande tijd werden wij bewogen om het kwade te doen, U verlatend: Gij echter, Enige Goede God, hebt nooit opgehouden goed te doen.”

Zij kijkt naar buiten, waar de bomen buigen, onder de gejaagde voortgang van de zware winterwolken. Er is een onweerhoudbare gedrevenheid in de luchten, maar die onweerhoudbaarheid is schijn. Want God beschikt de krachten en Hij bedient de remmen, en alles komt tot stilstand op de seconde die Hij heeft bepaald. Plotseling schijnt ergens de zon — een indirecte reuzenlamp. De gewelfde wolken, die op de bossen rusten, worden koperkleurig. Het is alsof zich plotseling een nieuw verschiet heeft opgeheven, een land van hoge heuvels, hellingen tot de top toe geel en bruin gekleurd — de goudkleur van gerijpte korenvelden.

Zij kijkt er naar, verloren in haar droom. Zo kun je uit een schijnbaar dood seizoen naar het gerijpte koren kijken . . . En je vertrouwt, dat je er vroeg of laat van zingen zult. Nu niet. Nog niet. Nu voel je in je ogen nog de tranen, maar later zullen ze er niet meer zijn.

Je begrijpt het nog niet. Eens komt de rust. Je kunt het nu nog niet begrijpen. Je hebt Helène naar de heuvels zien gaan, en je weet ook, dat jezelf, na alle gejaagdheid tot het goud zult behoren en deel zult hebben aan de rust. En als de Heer het wil, zal ook Nooike daar zijn!

Haar ogen glijden weer over het oude boek. Zij legt de laatste woorden in een nieuw verband:

„Van U worde het gebeden, bij U worde het gezocht, bij U worde geklopt: dan, ja dan zal het ontvangen worden, dan zal het gevonden worden, dan zal worden opengedaan.”

46

Onrustig — dat is ook Atte Struweel. Hij is niet zeker van Josientje. En hij heeft toch zo stellig gemeend dat hij eindelijk na een eindeloze tijd van hopen en vrezén gekregen had, wat hij zo vurig had verlangd. Het was immers goed op dat eerste moment, toen hij haar in zijn armen had genomen!

Ja, dat heeft hij zeker gemeend. Maar naderhand begon de twijfel zich te roeren. Heeft hij dan tóch onverstandig gehandeld, die avond, toen hij haar meenam, meevóerde beter gezegd? Maar moet het verstand dan op alle wegen de voorrang hebben? Is er dan geen spontaneïteit?

Hij weet het niet. Hij wordt gekweld. Hij dacht, dat hij nu eindelijk was aangeland waar hij wilde zijn, maar hij kan zichzelf onmogelijk suggereren dat het ook inderdaad zo is.

En toch — soms denk je weer, 't is allemaal maar inbeelding. Dan is ze tóch wel zoals hij haar wenst, is het zelfs net alsof ze probeert de schade te herstellen. Zo innig, zo warm is dan haar stem. Maar later vraagt hij zich weer af, of hij niet iets bespeurd heeft, dat op een andere gesteldheid duidde, op iets van vertwijfeling . . .

En hij durft het haar niet te vragen. Hij vreest, dat hij het dan krijgt te horen. En dan zal ze zichzelf door die bekentenis misschien min of meer gebonden voelen en niet terug durven komen.

En het is immers heel goed mogelijk, dat ze af en toe nog wat te kampen heeft met de herinneringen aan Jan Spelt. Een prettig idee is dat niet, maar je moet nuchter blijven. Het feit dat ze zo lang gearzeld heeft, bewijst dat Spelt veel indruk op haar heeft gemaakt. Is zo'n indruk zomaar verdwenen?

Laat hij dus geduld oefenen.

Maar een oefening kan vermoeiend zijn. Uiterst vermoeiend, denkt hij bitter. Vooral wanneer je het besef hebt dat je weinig vordert. Integendeel, je voelt, dat je afzakt . . .

Ja?

Je blijft toch hopen, tegen beter weten in.

Maar op een keer kom je er, verwachtend een wandeling met haar te kunnen maken, en dan merk je dat ze afwezig is, uit. Als dat zo belangrijk was dat het door moest gaan, waarom had ze hem dan niet even telefonisch gewaarschuwd? Ze wist toch, dat hij juist op die avond nogal eens kwam.

Even heeft hij nijdig gedacht: ze ontloopt me. Toen heeft hij een moment aan Jan Spelt gedacht . . . Zou ze dié misschien . . . Maar vervolgens hoorde hij, dat ze met haar moeder uit was, dat die een lezing hield in de gemeente van hun vroegere dominee. Hij begon zich toen te schamen over zijn achterdocht, maar de vraag waarom ze hem niet even opgebeld had, bleef leven. Even dacht hij: laat ik het maar afmaken. Dat denkt hij vaker. Maar dan komt hij weer thuis en dan kan hij de gedachte dat ze hier niet wezen zal onmogelijk verdragen. Wat heeft hij aan z'n werk en aan z'n huis, als zij zijn vrouw niet worden zal?

Hij traint zich er in, bij z'n twijfel onmiddellijk te denken, dat haar herinneringen aan Jan Spelt natuurlijk af en toe nog enigszins . . .

Hij doet zijn werk. Hij kan er soms werkelijk in opgaan. Wat geeft het je een voldoening, als je resultaten bereikt bij een zieke.

En hij ziet de start der kinderen. Een hulpeloos en onbewust begin. Zo is ook hijzelf begonnen. Kun je je voorstellen, dat zo'n leventje zulke spanningen en emoties krijgt te doorstaan? Simpeltjes ligt het in je handen. En je probeert je in te denken hoe het zijn zou, als het niet van anderen was, maar van jezelf.

Op een avond stopt er een Stromwing. Roger heeft nog niet gebeld als Atte hem de deur al opent. „Kom binnen en maak een praatje met een eenzaam mens.”

Roger werpt lachend zijn sigarettenpeukje op het verwaarloosde gazon.

„Nou zeg, een beetje voorzichtig met die tuin van mij!” spot Atte.

„Ja, daar zou je misschien wel 's wat aan kunnen dóén,” erkent Roger.

„'k Wacht op de komst van je zuster,” zegt Atte schijnbaar luchtig.

„Josientje en een tuin . . . 'k Weet niet. Dan had je misschien beter Nooike kunnen nemen.”

„Nemen! Ze laten zich nogal nemen,” zegt Atte ineens met een bittere klank in zijn woorden.

Roger gaat er niet op in, volgt hem zwijgend naar de spreekkamer.

En daar zetten ze nog een tijdlang dit zwijgen voort.

Ineens zegt Atte: „Horen jullie nog wel eens wat van Jan Spelt?”

Roger schudt ontkennend zijn hoofd en pas dan kijkt hij Atte even aan. Hij voelt wel, dat de jongen niet rustig is.

„Niemand van jullie?” vraagt Atte.

Roger haalt z'n schouders op. „Hij zit immers ver weg,” zegt hij. Hij krijgt ineens de indruk dat Atte Josientje verdenkt van heimelijke contacten en die achterdocht kan hij niet billijken. Kijk, zó moet Atte nou niet beginnen. Josientje is schijnbaar niet zeker van zichzelf. Maar Atte moet haar niet van achterbaksheid gaan verdenken! Als hij niet méér vertrouwen in haar heeft . . .

Atte heeft wel al gezien, dat zijn laatste vraag niet gunstig ontvangen is. Hij doet z'n best de verkeerde indruk weg te werken.

Och ja, denkt Roger na een poosje goedig, het is ook warempel geen grapje, als je meent dat je er bent en dan ontdekt, dat je nog allerminst hoera kunt roepen! Is het zo'n wonder, dat je dan wel eens iets denkt wat feitelijk niet verantwoord is?

De telefoon rinkelt.

Atte neemt de hoorn, en legt hem na enkele woorden te hebben gezegd weer op z'n plaats.

„'t Spijt me deksels, joh. 'k Moet er vandoor. Een bevalling.”

Wat schutterig vertrekt Roger. Hij voelt zich plotseling een broekemannetje bij Atte, die zulk wereldwijd en ingrijpend werk te doen heeft . . .

Atte . . . Terwijl Roger door de winteravond ronkt, denkt hij aan Atte's twijfel en zijn eigen hopeloze speurtocht. Is Atte zoveel verder dan hij?

„Zalig zijn de reinen van hart.”

De woorden klinken door het kerkgebouw en Loek is dankbaar dat deze maal ook Nooike aanwezig is. Als ze het nu maar hoort. Als haar gedachten nu maar niet buiten de muren zijn gezworven.

En even kijkt ze naar het meisje, dat een eindje verder naar voren een plaats gevonden heeft. Dat zoiets moois zo sterk gelokt kan worden door het kwaad! Ach ja. Heeft elk daar niet z'n taai gevecht tegen te voeren? Juist omdat het bederf binnen in je zit. Het zoekt contact. Maar zalig zijn de reinen. Zij, die zich willen laten reinigen.

Als Nooike het nu toch maar hoort . . .

Wanneer ze weer thuis zijn, ontmoeten hun ogen elkaar een

moment. En dan weet Loek, dat Nooike de woorden gehoord heeft.

In dat uur heeft Nooike gedacht: zo moet het blijven. Hier moet ik me aan houden. Zij heeft de vrede ondergaan die God over de toegewende harten spreidt.

En ze heeft weer gedacht aan een avond, nog niet lang geleden, toen ze de man met de vreemde ogen een bezoek bracht, terwijl hij haar kennelijk niet had verwacht. Op de tafel lagen enkele bladen. Schunnige vodden, die grotendeels geïllustreerd waren met een bepaald soort foto's...

Hij keek echter niet verlegen, maar zei, met ergernis in z'n stem, dat hij van een zeker soort mensen geen hoogstaande indruk kreeg. Want dit soort blaadjes — en hij wees driftig naar de tafel — dit soort blaadjes bleek toch altijd nog maar aftrek te vinden. Hij voelde er alles voor, z'n ergernis eens flink te luchten in een gedegen en gedocumenteerd artikel. Als je dit toch zag... En hij trok haar mee, sloeg met driftige bewegingen de bladen om, wees... Was het niet treurig? Dit. En hier. Hoe verzónnen ze 't. Weg met dat vuilnis! En met een nijdige duw stopte hij alles in de haard.

Maar ze voelde zich niet helemaal overtuigd, ze had aldoor het gevoel, dat deze demonstratieve afkeer maar voor de vorm was geweest. Haar moeders waarschuwingen begonnen dieper op haar in te werken...

Maar naderhand verzwakte het allemaal weer. Het was best mogelijk dat hij wel de waarheid had gezegd. Was het christelijk om een ander te wantrouwen?

Ze wil er niet meer aan denken!

En op de vastgestelde avond maakt ze zich weer klaar.

„Nooike, blij nou vanavond eens thuis.”

„Och, moeder...” Ze voelt dat ze er deze keer niet goed tegenop kan.

„Ja, dóé dat nou...”

„Wordt het er anders van, moeder?”

„Als je je dat voorneemt zéker, Nooike.”

„Och, moeder...”

„Naderhand zul je er blij om zijn.”

Stilte.

„Je hebt zondag die preek gehoord...”

„Ja, maar ik hóúd niet van gepreek. Ik zal wel eens zien.” En driftig gaat ze de deur uit, loopt nog even de trap op en trekt even later de voordeur achter zich dicht.

Buiten gekomen, hoort ze een motor aanslaan en ziet ze Roger.
„Stap maar op!” roept hij boven het dreunen van de motor uit.
„Ik ga toch die kant uit!”

„Weet je dan...”

„Jawel, je gaat immers tòch je gang! Stap nou maar op!”

Even verbaast haar zijn aanbod. Maar ze begrijpt, dat hij ten-slotte toch oog krijgt voor haar hardnekkigheid en dat hij zich maar eens van zijn goeie kant wil laten zien.

Ze is er niet op gekleed, maar ze voelt er wel voor. Het kan geen kwaad als ze ook eens op déze wijze daarginds arriveert! Op zo'n dreunende machine uit haar vaders fabriek! Imposant. En sportief!

„Maar ik ben er niet op geklééd, Roger!”

„Dat had je toch zeker al lang kunnen zijn? Vlug dan!”

Ze rept zich en zit eventjes later al achter hem. Woest daverend haast de machine zich de avond in.

„Kom je me ook even terug halen?” vraagt Nooike maar alvast.

„Samen uit, samen thuis!”

„Je bent lief!” zegt ze spontaan.

„Als een ànder dat nou tegen me zei!” antwoordt hij met de gromstem van de machine.

„Geduld maar, jongen!” troost ze luchtig.

Hij zwijgt.

Snel schieten ze door de maanverlichte avond.

„Brenge je me even tot aan de deur, Roger?”

„O jawel. Je zult er evengoed wel komen!”

„Hè, doe nou niet zo flauw!”

„Zeg dàt maar liever tegen die kerel!” kaatst hij grimmig.

„Bah! Begin je nu zó? 'k Heb al lang spijt dat ik met je mee-gaan ben!”

„'k Zou liever zien dat je spijt kreeg van je gedrág!”

„Kijk maar uit!” bijt ze. „Ouwe opa's hóren niet op zo'n machine!”

Zwijgend rijdt hij verder, de straat in waar ze moet zijn. Het zware gedonder van de Stromwing wordt door de gevels weer-kaatst. De vaart is nu getemperd. Ze zijn er nu bijna. Zo.

Maar inplaats van te stoppen, geeft Roger meer gas. Snel trekt de machine op.

„Roger! We zijn er all!”

Grimmig legt de machine zich in een bocht.

„Roger! We zijn al te vèr!”

Hij schudt zijn hoofd, voert de snelheid op. Verbouwereerd laat ze zich even meesleuren. Dan rukt ze woedend aan zijn kleren.
„Laat me er àf!”

Hij reageert niet. Woest rijdt hij verder, rijdt mis, zou moeten keren, maar durft niet te veel te temperen en rijdt dus door. Verderop geeft hij weer meer gas, maakt nóg een verkeersfout. Politie geeft een stopteken. Hij gehoorzaamt niet, rijdt door. Ze mogen zijn nummer noteren! Nooike mag geen gelegenheid krijgen haar voeten op de grond te zetten! Ze zijn nu op een buitenweg.

„Wat een boevensreek!” sist Nooike.

„Dan ben je in vertrouwd gezelschap!”

Zwaar vaart het gedaver door de avond. Kilometer na kilometer wordt afgelegd. Nooike zit roerloos, als een blok. Ze zegt geen woord meer.

Dat verbitterde, verongelijkte zwijgen doet plotseling zijn woede oplaaien. Gram jaagt hij de snelheid op. Brullend schiet de machine door de avond. Steeds sneller. Bochten worden in woeste vaart genomen. Nooit is Nooike bang geweest op een machine, ze hield wel van tempo, van snelheid! Maar nu wordt ze angstig. Roger mag dan nóg zo'n ervaren rijder zijn, dit gaat te woest! Dit racen jaagt huivering van angst door haar heen.

„Roger!” En weer: „Roger!” Maar hij gaat zijn gang. Hij tempert niet. Met dezelfde duizelingwekkende snelheid blijft hij zijn weg vervolgen, kilometers lang reeds. „Roger! Straks vliegen we ergens tegenop!”

„En dat zou jij niet dúrven, hè?” roept hij woest. Rázend is hij. Vanavond heeft hij iets opgevangen van de woorden van z'n moeder. Ze stond daar alsof ze Nooike wel bezwéren wilde, niet te gaan. Maar het hielp niet. Natúúrlijk niet! Geen zier! Ze ging immers tòch! Ze had geen hart meer voor hun moeder, het liet haar koud dat moeder bijna ziek van zorgen was, dat vader zwijgzaam werd, het raakte haar niet. Ze ging maar weer. Welja! Waarom ook niet!

Hij had opeens zijn plan gereed en hoopte dat het lukken zou, dat ze er in zou vliegen! Toen zij de deur uit kwam, reed hij haar achterop . . . En het lukte!

In het begin heeft het hem een zoete voldoening gegeven, een gevoel van wraak — maar bij het starre, botte, vijandige zwijgen, daar achter zijn rug, schoot zijn woede uit. Daar zat ze nu. Het slachtoffer. Het slachtoffer van zijn gemene streek! Zó deed ze 't voorkomen! Kókend heeft ze hem gemaakt!

Eindelijk mindert hij vaart, slaat een zijweg in, een armzalig, eenzaam weggetje, dat door de landen slingert. Ineens bedenkt hij, dat hij een haarspeldbocht nadert . . . Hij neemt die zó, dat ze in de berm schieten, maar ze blijven rijden. Nooike heeft gegild, maar ze heeft geen kans gekregen om op de grond te springen.

Die kans krijgt ze pas, als de machine onklaar raakt, ergens waar het uiterst eenzaam is en waar natuurlijk van z'n levensdagen geen bus passeert, die haar zou kunnen oppikken! Daar zit hij dan meer dan een uur te morrelen aan de motor. Zoiets is nóóit prettig, ook niet als je 't voor de vorm doet! Maar hij moet nu eenmaal de avond vullen en daarbij rekening houden met z'n benzinevoorraad!

Zwijgend staat Nooike op een afstand. Ze toont geen ongeduld. Ze is nog steeds niet tam. Josiéntje zou natuurlijk meteen wel begrepen hebben, dat die pech maar voorgewend was; Nooike heeft geen syllabe verstand van motoren. Niettemin heeft hij het gevoel, dat ze hem wel doorheeft.

Ineens zegt ze ijzig: „'t Kan nu wel lukken, niet? Rij je tank maar leeg. Dan kunnen we naar bed. Morgen komt er weer een dag. Ik heb jóú leren kennen!”

„'k Ben in staat je hier ijskoud te laten staan!”

„Je gaat je gang maar, hoor! Maar je moet nog eens één keer gaan schimpen op een ander!”

„Schiet op!” snauwt hij.

Ze maakt geen haast. „'k Wens morgen niet genoemd te worden in de krant! Als jij ergens tegenop wilt vliegen, moet je dat zelf weten!”

Ze stranden op ruim een kilometer afstand van hun huis. In verbitterde stemming heeft hij, treiterend, alle brandstof verbruikt. Met gevoelloze benen, totaal verkleumd, sjokt Nooike naast hem voort.

Hij heeft het gevoel, dat hij niets bereikt heeft. Niets goeds. Integendeel!

De andere morgen komt Nooike niet beneden. Ze is ziek.

Haar moeder belt de dokter.

Aan Roger vraagt ze: „Wat hebben jullie toch uitgevoerd.”

Hij vertelt het met enkele woorden.

Zij schudt haar hoofd. Hij zal het goed bedoeld hebben, maar zoiets was immers niet afdoende.

Longontsteking!

Ze jaagt in haar verwarring weer de wegen langs, de wegen langs. Ze wil stoppen bij zijn huis, maar ze wordt verder gestuwd. Nog even ziet ze hem achter het raam en ze schrikt van zijn gezicht. Aan het eind van de weg is het huis van haar vader. Het grommen verstomt. En het gezicht van moeder lacht haar tegen. Doodmoe is ze en koud. Verkleumd. Maar nu ligt ze als

een kind in bed en moeders gezicht is boven haar. Er is een zachte lach op dat gezicht.

Als ze weer beneden is, moe en lusteloos, vraagt ze een keer aan Josientje of er ook bericht gekomen is van...

Even aarzelt Josientje.

Dan zegt ze: „Er is een fruitmand aan de deur geweest. We hebben hem geretourneerd. Wat denk je nu toch wel, Nooike!”

Even staart Nooike haar aan. Dan komt er een flikkering in de matte ogen en woedend zegt ze: „Dat vind ik honds!”

47

De avondpost.

Josientje hoort de klep van de brievenbus en gaat kijken, wat er bezorgd is.

Ze raapt de verspreid neergekomen stukken op. Kranten. Die brief... is van Atte. Z'n wekelijkse. Verder zijn er verschillende dingen voor haar vader. Voor Roger is er een circulaire bij. Van een boekhandelaar uit... Hé, die is verzonden door Jan Spelt!

Even staat ze op het stuk te kijken, ze draait het eens om...

Dan gaat ze met de post naar de huiskamer, waar ze het drukwerkje aan Roger geeft. Maar hij heeft voorlopig meer belangstelling voor een bepaalde radiuitzending en legt het dingetje achteloos opzij. Pas na een minuut of tien gaat hij het bekijken. Dan ziet hij, dat het hem gestuurd is door Jan Spelt. Het is een prospectus betreffende een nieuw boek over motoren.

Even gluurt Roger naar Josientje, maar die schijnt verdiept te zijn in de krant. Vluchtig neemt hij het prospectus door en besluit, het boek maar eens aan te schaffen. Daarna verlaat hij de kamer.

Josientje neemt het prospectus en bekijkt het van a tot z. Er staan een paar interessante illustraties in afgedrukt; vooral die doorsnedetekening is belangwekkend.

Intussen komt haar andere broer binnen. „Kijk,” zegt Kees. „Ik vond iets op de trapbaluster! Dat jij zó slordig bent, Josientje!”

„Nou...” stamelt ze en ze voelt dat ze hevig kleurt.

„Ze heeft meer belangstelling voor een circulaire over een technisch boek!” plaagt Kees. „Moeder, ziet u dat? Een brief van Atte vergéét ze gewoonweg...”

Hun moeder ziet op van de krant.

Ze kijkt Josientje even onderzoekend aan.

Josientje heeft een kleur als vuur. Ook Kees neemt haar nu aandachtiger op. Wat heeft dat kind?

Een kwartiertje later wordt ze door haar moeder meegetroond.

„Ik geloof, dat ik eens even met je moet praten, Josientje.”

De tranen dringen Josientje naar de ogen.

„Wat was dat nu met die brief...”

„Och, moeder, laat ik 't allemaal maar zeggen... 't Is binnen in mij een vreselijke warboel. Ontzettend! Ik weet het niet meer. Van Jan hield ik niet genoeg... Toen dacht ik, dat Atte het dan tòch wel zijn zou. 'k Heb het werkelijk gemeend. Eêrlijk!...”

„Ja ja... En?...”

„Ach nee, moeder... Waarom ben ik met u meegegaan, toen u die lezing hield? Ik dacht dat Atte die avond komen zou. Hij is ook aan de deur geweest... Ik...”

„Zoiets als een vlucht, dus...”

Ze knikt.

„Ja, ik voelde 't zelf ook zo aan. En ik vond het naar, lãf. Maar ik wist niet, wat... Herinnert u zich nog, hoe verlegen ik werd toen de dominee en z'n vrouw over Atte begonnen?... 'k Had er die dag met u over willen praten. Maar u had al genoeg aan uw hoofd... Nooike...”

Zwijgend hoort haar moeder het verhaal aan. Ze is niet ver-rast. Ze heeft wel iets gevoeld. Ze is er ook niet rustig op ge-weest. Toch is ze er niet over begonnen. Omdat de zorg voor Nooike haar te sterk vervulde? Nee. Ze durfde niet goed. Ze wist niet wat ze moest, voelde zich oververmoeid zodra ze zich in deze dingen ging verdiepen. Josientje had het al zo ver laten komen — deinsde ze nu tòch nog terug? Maar als ze dan nog eens uit reactie in de richting van Jan Spelt zou schieten... Dat zou fataal zijn! Ach, de herinnering aan Jan speelde haar misschien nog telkens parten...

„Dat prospectus was afkomstig van Jan, moeder.”

Ontsteld hoort Loek het aan. „En daarvoor vergeet je Atte's brief...! En je zei zelf, dat Jan het niet was.”

„Nee, moeder, met Jan durfde ik het niet aan. Maar met Atte ook niet. Ik heb nu een duidelijk bewijs. Als je toch doodgewoon z'n brief vergeet... Zegt dat niet genoeg?”

Loek knikt.

Ook zij moet erkennen, dat het bewijs geleverd is. Zij zou nu geen moment meer vertrouwen hebben in de hechtheid van deze verhouding. Dit kan eenvoudig niet doorgaan.

En in een vreemde flits ziet ze het verzonken moment terug,

waarop Josientje met Atte op de zware Stromwing voortschoot — en Josientje bijna dodelijk verongelukte. Ook dit samengaan zou funest voor haar kunnen zijn.

De volgende avond rijdt Josientje op haar scooter weg.

Atte kijkt verontrust als hij haar ziet. De wijze waarop ze hem begroet, zegt hem alles.

Zwijgend zit ze tegenover hem.

„'k Was moe,” zegt hij. „Heel de nacht in touw geweest. Dat blijft niet in je kleren hangen. Bovendien is er een bepaalde spanning. Onrust, liever gezegd.”

Even zwijgt hij.

Dan wijst hij naar een boek, dat op tafel ligt. „The old man and the sea”, van Hemingway.

„Een mens zoekt wel eens wat afleiding. Ik las van die ouwe baas. Hij ving de vis van z'n leven. Hij kon hem niet binnen boord krijgen. Op weg naar de haven vraten de haaien z'n vis op. En hij kwam thuis met het karkas. Als jij me nu iets soortgelijks komt vertellen . . .”

Ze schreit. „Atte, je hebt het wel gevoeld . . . 'k Vind het allemaal zó verschrikkelijk . . .”

„Is er dan niets aan te doen, Josientje?”

Zij schudt moedeloos haar hoofd.

O, hoe verslagen ziet hij er nu uit . . . En dat zij daar nu niets aan verhelpen kan . . . Ze heeft de neiging met haar vingers door zijn haar te strijken — maar ze weet, dat ze het daarmee alleen maar erger maakt. En ze denkt aan de woorden, die dominee zei. Nee, als ze tòch zou doorgaan, uit medelijden, dan . . . nee!

48

Haar vader is boos.

Dat ze het zo ver heeft laten komen! Een mooie boel!

O nee, nu hij weet hoe ze er over denkt, zou ook hij niet willen dat het doorging. Maar waarom is ze er dan aan begonnen? Verdraaid nog toe. Zo'n goeie kerel als Atte! Het moet je toch warempel maar overkomen! Dan meen je alles in kannen en kruiken te hebben! De arme jongen zou er wat van krijgen! Sapperloot! Zoiets hadden ze hem vroeger eens moeten leveren! Dat Loek zo ongeveer op 't nippertje hem was komen vertellen . . . Nee, dat kun

je je doodgewoon niet indenken! Maar dan had hij haar níét in z'n wagen weer thuisgebracht, zoals Atte het Josientje heeft gedaan, omdat het kind finaal overstuur was. Atte had haar eenvoudig verbóden per scooter over die drukke weg terug te gaan!

Nou, het is prachtig!

't Is meer dan fraai!

Ze geven z'n naam wel een prima klank, die dochters van hem! Nooike met die obscure kerel, van wie z'n vrouw heus niet voor niets een grondeloze afschuw zal hebben! En nou dit weer! Daar wordt natuurlijk óók weer over gewauweld! Alsof dat drama van Rieneke al niet meer dan voldoende was! Al kon ze er zelf niets aan doen, het feit lag er toch maar! Ook daar zal door de buitenwacht wel duchtig over zijn gekletst. Hij lijkt zo langzamerhand wel directeur te zijn van een sensatieblad!

Josientje zit wat schuw achter haar bureau te werken en fouten te maken. Ze kán er haar gedachten haast niet bij bepalen. Nooit was er iets tussen vader en haar. Ze reed zelfs nooit meer stiekem op een zware machine. Maar nu . . . Hij is knorrig, wijst haar driftig op onbetekenende foutjes. „Kijk, daar heb je een punt getikt. Dat geeft een rare indruk. Je denkt zeker dat je overal een punt achter moet zetten! 't Was beter dat Nóóike dat deed!”

Ze wordt driftig, maar houdt zich in.

En naderhand bedenkt ze, dat haar vader natuurlijk al vreselijk geïrriteerd was, door het gedrag van Nooike. Ach ja, natuurlijk. Want Nooike zet door. Toen ze gehoord had dat die fruitmand geweigerd was, kon je totaal niets meer met haar beginnen. En zodra ze kon, heeft ze de kerel weer opgezocht. Er was iets treiterends, iets uitdagends in haar ogen, toen ze de deur uitging. Is het dan zo'n wonder, dat vader al tot het uiterste geprikkeld was?

Met nijldige rukken scheurt hij een paar paperassen aan snippers.

Maar als hij na een poosje Josientje daar zo verdrietig over haar papieren ziet gebogen, krijgt hij medelijden. Hij voelt, dat het voor het meisje zelf toch wel een deksels vervelende geschiedenis moet zijn. Wie kan beoordelen in hoeverre ze hier zelf schuldig is? 't Is een lief kind. Hij weet, dat geen moeite haar ooit te veel is. Moet hij haar nu opeens behandelen als het zwarte schaap? Dat is toch feitelijk niet fair. Deze affaire hééft haar natuurlijk al terdege geknauwd — en als hij dan ook nog zo harteloos gaat doen . . .

„Trek het je maar niet zo aan, meid,” zegt hij hartelijk. „Ik had niet vol-gas moeten geven. 't Spijt me al lang.”

Ze glimlacht wat mat en buigt zich nog dieper over haar werk, in de hoop dat dan haar tranen niet gezien worden.

Maar hij voelt wel, wat er aan de hand is.

Hij laat haar alleen.

Als hij na een tijdje terugkomt, zegt hij: „'k Moet overmorgen naar Middelburg. Als je mee wilt . . . Je kunt dan wat notities voor me maken. En je bent er meteen es eventjes uit. Dat kan geen kwaad. 'k Zal wel zorgen dat de zaak hier niet in 't honderd loopt.”

Josientje knikt. Ze is ontroerd. Dat met Atte mag dan niets geworden zijn — deze verstandhouding is gelukkig hersteld!

In de dagen die volgen, begint ze meer aansluiting te zoeken bij Rieneke. Rieneke, die nog stiller geworden is, na haar schokkende ontdekking in die feestende stad. Wat vereenzaamd is ze sindsdien haar weg gegaan. Haar werk brengt mee, dat ze weinig thuis is. Nu begint Josientje haar te zoeken.

Josientje heeft behoefte aan afleiding, aan iemand met wie je eens praten kan. Helène leeft niet meer en Nooike schijnt bijna een vreemde voor je te zijn.

Ze ontdekt al spoedig, dat Rieneke blij is dat er wat meer notitie van haar wordt genomen. Ze probeert zich daarom wat meer in Rieneke's leventje te verdiepen.

Op een keer als ze nog even bij haar op het redactie-bureau komt aanwippen, treft ze haar zusje in een vreemde stemming aan. Rieneke is opgewonden en een minuut later heeft ze haar iets verteld, dat haar een schok bezorgt . . . Ontzet kijkt ze Rieneke aan . . .

„Weet je het zeker?”

Rieneke knikt. „We hoorden 't pàs . . . maar werkelijk uit goeie bron . . .”

„O, o . . .” stamelt Josientje.

„Ja já . . .!” zegt Rieneke veelbetekenend. „Moeder voelde 't wel, hè?”

„Ja . . . En komt dit in de krant?”

„Absoluut! Daar valt niet aan te ontkomen. Maar de naam wordt natuurlijk niet volledig genoemd. Alleen de initialen.”

Josientje knikt wat. „Het publiek heeft het natuurlijk vlug genoeg door.”

„Allicht,” zegt Rieneke. „'k Geneer me.”

„En anders ik wel. En toch hebben we er part noch deel aan. 'k Heb genoeg gewaarschuid.”

Nooike heeft plannen voor haar vrije middag. Hij rekent op haar komst.

Als het goed weer zou zijn — en dat is het inderdaad — zouden

ze wel eens een autotochtje kunnen gaan maken, vond hij, en daar voelt ze wel voor. Van een weekje-er-uit, zoals hij eens heeft voorgesteld, zal echter voorlopig nog niets kunnen komen. Enfin. Wie het kleine niet eert . . .

Als ze bij de zaak arriveert, ziet ze, dat die gesloten is, iets wat anders nooit het geval is op middagen als deze.

Terwijl ze daar staat, komt er een mannetje voorbij gewandeld. Als hij haar gepasseerd is, blijft hij staan en neemt haar op. Zij ziet, dat hij een pet draagt, een vestje, een grove, ijzerachtig aandoende horlogeketting en schoenen met diepe overdwarse vouwen. Eigenlijk neemt ze dat onbewust op. Het mannetje interesseert haar niet, maar hij staat daar zo te kijken, net of-ie wat zeggen wil. En ineens komt het, op goedig waarschuwend toon:

„Als ik u een advies mag geven, dame . . . Ga u daar dan liever nooit naar binnen. De winkeljuffies hebben vanmorgen subiet d'r biezen gepakt. 'k Geef ze groot gelijk. Wie wil d'r nou bij zo'n kerel . . . Hebt u 't niet gehoord, wat-ie van plan was? Nee? Nee, 'k zie het wel aan uw gezicht. Nou, het is gauw gezegd: poging tot aanranding. Gisteravond. Achter de stad! Ja ja! Ja ja! Daar schrikt u van, hè? Dat zie ik wel! Maar 't is de zuivere waarheid! U hoeft mij niet te geloven, maar hier ziet u 't zelf.”

Hij heeft een krant uit z'n zak gehaald en houdt haar die nu voor de neus. Duizelend ziet ze de letters, met moeite leest ze, wat er staat . . .

„'t Is nog goed afgelopen voor dat meisje! Ze heeft gevòchten, zegt men. En er kwam gelukkig op 't nippertje hulp. Maar zo'n meisje heeft de schrik van d'r leven te pakken, rekent u maar. Zo'n kerel, hè? Hij had zich beter tijdig kunnen bedenken! Hij zal het moeten bezuren! Maar dat gun ik hem!”

Zij hoort het eigenlijk niet eens meer. Ze ziet door een waas dat hij de krant weer samenvouwt en behoedzaam terugschuift in z'n zak. Ze staat zo te trillen, dat ze steun moet zoeken tegen de etalage, maar de aanraking met dit huis jaagt tegelijkertijd zo'n afschuw door haar heen, dat ze wankelend terugdeinst. Het is alsof meteen haar voeten weer vaster worden.

Het mannetje kijkt wat onthutst en vraagt, of hij een glaasje water voor haar zal gaan halen, hij woont hier in de buurt, hij heeft de dame hier wel meer gezien, ze mag ook wel effe meekomen.

Ze gaat bijna door de grond van schaamte. Hij heeft haar hier wel meer gezien . . .

Hij — en anderen wellicht. Natuurlijk! Ze is nooit omzichtig te werk gegaan. Hier ging ze binnen. Nu staat er van hem een

smerige daad in de krant en het is alsof zij deel heeft aan zijn vuile schaduw . . .

Niemand zal haar hier ooit weer krijgen te zien! Geen sterveling! In een fel, woedend verweer recht ze zich, wijst ze vriendelijk maar beslist het aanbod van 't mannetje af en loopt terug, recht, fier, zo mogelijk nog hoger dan haar hakken haar maken, voelend dat het mannetje haar nastaat.

Vier, vijf straten gaat ze door zonder een seconde stil te staan. Het is alsof haar een pestwolk achtervolgt. Dan stapt ze eindelijk een restaurant binnen, waar ze achter een kop thee de emoties tracht te verwerken. Het lukt haar niet.

Als ze een blik in haar spiegeltje werpt, schrikt ze bijna van haar inwit gezicht.

Op een tafel ligt een krant. Ze gruwte ineens van alle kranten. Ze gaat expres zó zitten, dat ze hem niet ziet. Achter haar praten een tweetal heren en de radio staat aan, maar de muziek klinkt niet luid genoeg, want plotseling vangt ze de naam weer op, de heren blijken over het geval te praten. Snel drinkt ze haar thee en rilt, maar niet omdat de thee te sterk zou zijn. En haastig gaat zij verder. Ze heeft het gevoel dat alle mannen naar haar kijken. In andere omstandigheden vond ze dat wel leuk, maar nu geneert ze zich onzegbaar. En rechter heft ze haar hoofd, fier boven alles uit wat haar bekneelt, boven de sfeer die als een vieze straatdamp voor die etalage scheen te hangen, de walgelijke sfeer die haar als 't ware bewasemd heeft. Maar hoe meer ze zichzelf er aan wil ontheffen, hoe sterker ze de aandacht trekt — met die houding, en zo uiterst chic, zo knap en slank en met die . . . plotseling staat ze stil en grist de versiersels van haar oren, de Spaanse hangers waarvan ze zich in haar verwarring geen moment meer bewust is geweest. Met een gebaar van afschuw smijt zij ze in de gracht. Zó flitsend snel heeft ze gehandeld, dat niemand iets bijzonders heeft gemerkt.

Hierna is het alsof er iets van rust over haar komt. Maar zij blijft ronddwalen door de straten, waarbij ze angstvallig dat gedeelte van de stad vermijdt, waar het bericht haar overvallen heeft. Laten ze hem maar achter slot en grendel zetten! Die fielt! In wilde woede, met het felste leedvermaak, wenst ze kettingen om zijn polsen, om zijn polsen! Kettingen, stijf er omheen! En aldoor, hoe onzinnig ze het zelf ook vindt, moet ze daarbij denken aan die horlogeketting, dat ijzerachtige geval op het vestje van het mannetje, dat haar het afstotelijke nieuws heeft verteld.

Als Josientje thuis komt, vraagt ze wat aarzelend: „Weet u 't al, moeder?”

Loek schrikt op, denkt ineens aan een ongeluk. „Wat bedoel je?”
„O, schrikt u maar niet. Ik bedoel, dat nieuws over die kerel . . .”
Kort en zakelijk brengt ze haar moeder op de hoogte. Die kijkt haar ontzet in de ogen, grijpt dan de krant, zoekt even, leest . . .

Als Nooike thuis komt, in de schemering, valt er een stilte in de kamer. Roger zwaait nonchalant zijn ene been over de leuning van de fauteuil en kijkt met verdraaide nek naar buiten, terwijl Kees plotseling, door verlegenheid gedreven, maakt dat hij de deur uit komt. Wouter trekt woeste wolken uit zijn sigaar. Josientje bijt zich nerveus op de lip, benijdt Rieneke die wegens haar werk afwezig is, maar vindt het te opvallend om nu ineens de kamer te verlaten, zoals Kees heeft gedaan. Ze kijkt naar haar moeder, die vergeefs probeert zich een houding te geven, door thee te gaan schenken.

Met donkere ogen komt Nooike binnen.

„Zo,” zegt haar vader meteen. Daar ligt veel in opgesloten.

Zenuwachtig laat Nooike zich vallen in een stoel.

„Wil je ook thee, Nooike?” vraagt haar moeder met verstrakte vriendelijkheid.

„Jawel,” zegt ze mat.

De stilte wordt zwaar.

Roger staart naar de poes, die langs de struiken sluipt, op zoek naar prooi . . . Is dat dezelfde poes, die zo lief op je knie kan gaan zitten?

„Julie weten natuurlijk alles al,” klinkt Nooike's stem, geladen. Maar schuw glijdt haar blik langs de gezichten.

„Ja. Wij zijn er van geschrokken,” zegt haar moeder. „Maar 't is te hopen, dat jij 't méést geschrokken bent.”

„Dat zal ook wel zo zijn!” barst ze uit. „k Wist niet, waar ik bleef, toen ik 't hoorde! En ik wil u ook best de eer geven dat u een juiste kijk had op dat sujet, moeder. Ik walg er van. Maar 'k hoop alleen dat er nu niet de eerste de beste keer aan tafel van de verloren zoon gelezen wordt, want dat kan ik niet verdragen! En zit nou asjeblijft niet te kijken als rechters en profeten! Hij heeft me heus nooit wat misdaan. Maar ik geneer me kapot!”

Een moment heeft Wouter willen opstuiven. Maar meteen is het hem ook al duidelijk dat het kind totaal van streek is, óp van de zenuwen, volkomen uit het lood geslagen . . .

Als hij nu optreedt, kan hij alleen maar veel bederven.

In de stilte die volgt, opent Roger het raam en roept hij de poes. Het dier aarzelt, maar durft geen weerstand te bieden aan het bevel van deze baas. Met een sprong belandt het in de

kamer. En het is alsof daarmee de spanning gebroken is. Josientje ziet, dat haar vader de as van zijn sigaar strijkt en in de wijze waarop hij dat doet, is iets dat ze niet in woorden zou kunnen uitdrukken, maar dat wijst op rust, op mildheid, op het begin van nieuwe levensvreugde.

„Kom,” zegt Roger, „k ga nog even de deur uit. Een luchtje scheppen.”

Hij werpt een blik op zijn ontuchtterde zusje. Ze zit zo doodvermoeid en zo verslagen in haar stoel, dat het hem aan het hart gaat. Maar buiten, in de tuin, begint hij plotseling verheugd te fluiten.

49

En bij Loek komen na deze kentering weer de verzen los. Het is alsof ze een tijdlang onder de beklemming van een laaghangende betonnen plaat geleefd heeft, onder een verlamdende bedreiging. Ze heeft weer interesse voor de literaire wereld en soms kan ze vanuit haar hoekje met diepe tevredenheid naar buiten kijken, als ze daar Nooïke bezig ziet, toegewijd bezig ziet met de bloemen in de tuin.

Het kind is haar teruggegeven. Ze gaat zelfs weer mee naar de kerk. O, soms kan ze nog vreselijk irriteren met hatelijke opmerkingen en sarcastische uitvallen, maar ondanks alles heeft Loek het gevoel, dat ze in de goede richting gaat. Nooïke heeft een fel karakter. Zo zal ze blijven, haar leven lang.

Op een avond schrikt Loek echter op.

Roger is thuisgekomen met een kantig pakket, waaraan ze niet zozeer aandacht geschonken heeft.

„Kijk,” zegt hij en toont een boek, een boek over motoren. „Ik kreeg es een prospectus toegestuurd van Jan Spelt. Vandaag was ik in de buurt en toen schoot het me te binnen. 'k Was benieuwd, hoe hij terecht gekomen is. 'k Moet eerlijk zeggen, dat-ie mij verrast heeft. Een flinke zaak, zeg! Niet al te groot, maar drúk. En zelf leek-ie me ook actiever dan toen-ie hier nog zat. De betere omzet zal hem wel wat stimuleren, denk ik.”

Josientje is niet in de kamer. Als ze binnenkomt is Roger net klaar met zijn verhaal. Loek begint over iets anders. Maar in een nieuwe pauze zegt Roger tegen Josientje: „Je moet de groeten hebben van Jan Spelt.”

„Hè? Ben je daar dan geweest?”

„Ja. 'k Heb er een boek gekocht. Kijk, dit.”

„O. Dat wil ik graag eens doorkijken. Er staan aardige tekeningen in. Hoe was het met Jan?”

Roger geeft nogmaals zijn indrukken weer.

Zijn moeder kijkt hem eens aan met een afkeurende blik, kijkt dan weer onderzoekend naar Josientje en zegt tenslotte tegen haar: „'t Schijnt je nogal te interesseren.”

„Nou ja, moeder, is dat zo erg? Voor nieuws over Atte interesseer ik me óók. 't Zijn goeie jongens, alle twee. Waarom zou ik geen belangstelling mogen hebben voor hun lotgevallen? Maakt u zich maar niet ongerust, hoor! Ik begin er heus niet weer aan.”

Pas dan is Loek gerust.

De vroegere dominee komt nog een keertje preken in zijn oude gemeente. Loek heeft gevraagd of hij z'n vrouw en kinderen zou willen meebrengen.

„Kan alles in het Stromwinghuis terecht?” vroeg hij vrolijk, toen ze hem had opgebeld.

„Alles kan in het Stromwinghuis terecht, dominee.”

Ze kwamen graag en het wordt een bijzonder gezellige zondag.

„Je ziet er stukken beter uit dan toen je de laatste keer bij ons was, Josientje,” merkt dominee op, als hij met haar en de kinderen eventjes in de tuin is. Behalve zijn kinderen is er Tanneke. Mevrouw Stormerdam heeft haar en haar eenzame vader, die na de dood van Helène zo zwijgzaam geworden is, ook geïnviteerd. Karel zou het misschien wel gezellig vinden en Tanneke zou zich wel vermaken met de speelgenootjes. Wat ook inderdaad het geval is. Met een tevreden lachje staat Karel op het bordes, kijkend naar het kinderspel. Wouter komt bij hem en begint een gesprek over de economische toestand. Eigenlijk haalt zo'n onderwerp je weer te veel in de werksfeer. Hij kijkt over de kinderen heen, naar de dominee en Josientje. Ook Karels ogen dwalen die richting uit.

„Vindt u?” vraagt Josientje.

„Ja. 't Viel me ogenblikkelijk op. Je zat toen ook wel erg in 't nauw.”

Ze knikt.

„'t Werd me tenslotte wel heel duidelijk,” zegt ze dan, „dat het met Atte een fiasco zou worden.”

„Ze waren het dus geen van beiden?” zegt hij met een kleine lach. „Wie weet komt er nog niet es een derde.”

Ze kijkt peinzend voor zich uit.

„Niet dan?” vraagt hij.

„O ja,” zegt ze. „Wie weet.” En ze bukt zich, om de bal op te vangen die vanaf Karel, via Tanneke, bij haar terecht komt.

Als Karel en het kind in de avond vertrekken, zegt de gastvrouw: „Dat kon je toch wel eens wat vaker doen, Karel . . . We zien je hier haast nooit. We hebben het je wel méér gevraagd.”

„Graag, Loek,” zegt hij. „k Vond het erg gezellig.”

Nu Kees de kaarten in zee heeft, waarop staat vermeld dat Truus Langewei en hij hopen te trouwen, overvalt hem soms de verwondering.

Dat het nu bijna zo ver is. En — dat hij de eerste is van de vijf.

Niet Roger, die toch zo vaak relaties met meisjes had gehad. Niet de mooie Nooike, en Josientje evenmin. En ook Rieneke niet. Rieneke, voor wie hij eens zijn hart heeft uitgestort, op een avond, in z'n wagentje. Sinds die belevenis met Fons is het alsof zij zich afsluit voor alle jongens, al is ze niet meer zo teruggetrokken als in het begin.

De grote dag breekt aan. Hoe lief ziet Truus er uit in haar witte bruidstooi. Met iets van jaloezie in hun hart zien Nooike en Josientje haar voortgaan naast hun broer.

Hun moeder kust haar kleine schoondochter met tranen in de ogen en ook hun vader is ontroerd.

Rieneke voelt geen jaloezie. Het is alsof er in haar hart iets is gestorven. Of . . . wil zij dit zichzelf maar suggereren?

Ineens ziet Loek haar ogen onrustig worden. Ze krijgen dat flitsende, dat zo kenmerkend voor haar is.

Roger tenslotte doet wat dwaas. Maar zijn moeder voelt wel, dat daarachter iets schuilgaat.

„Als je bijgevolg eens een meisje tegenkomt dat op jou lijkt, Truus, zeg het me dan. Ik zoek al niet meer. Ze is klein, net als jij. En niet luidruchtig. Kees en ik lijken niet alleen op elkaar — we hebben ook dezelfde smaak.”

En met een stevige greep van zijn bruine hand wenst hij de kleine bruid het allerbeste.

50

Een zonnige, windloze middag in herfstmaand.

Josientje staat voor het raam van de huiskamer en kijkt uit over de tuin en de verre bossen. Alles is beschenen met dat wonderlijke gele licht, dat zij kenmerkend vindt voor deze maand.

Je kan zien dat de winter in aantocht is. Hij doemt op achter deze vreemde, doorzichtige dagen, die aan de zomer worden toegevoegd en waar men blij mee is. Je zou er nog eens eventjes op uit willen trekken. Het kan nu nog. Binnenkort worden de bomen weer kaal. En het is immers haar vrije middag.

Toch aarzelt ze. Sinds enige tijd overvalt haar op dergelijke scootertochtjes een gevoel van eenzaamheid, een melancholiek gevoel, en op een middag als deze, nu heel de natuur iets weemoedigs heeft, zal ze er zéker hinder van krijgen.

Het zal verstandiger zijn, als ze de stadsdrukte zoekt. Ze voelt er ook niet voor om heel de middag thuis te blijven.

Ze scootert weg.

Gedurende een tijdje rijdt ze wat doelloos en met weinig animo door de straten, totdat iemand met een hoog stemmetje haar iets toeroept.

Ze kijkt opzij, lacht en stopt. Karels dochtertje, Tanneke, zit op het trottoir. Vóór haar liggen twee sigarettendoosjes, een gebroken vulpen, een pepermuntje en een pop. Ze vertelt, dat ze een winkel heeft. Een grote, hè, tante Josientje!

Tante Josientje staat versteld. Ze wist wel, dat de stad zich de laatste tijd snel uitbreidde, niet het minst vanwege de werkgelegenheid die de Stromwing biedt, maar dat er in deze buurt ineens een warenhuis uit de grond is gestampt, is voor haar een volkomen verrassing. „En verkoopt u veel, juffrouw Tanneke?”

„Ja, mevrouw.” De nadrukkelijke hoofdknik die Tanneke's woorden vergezelt, wijst op hoogconjunctuur. Het is natuurlijk erg verblijvend dat de omzet zo bevreemdend is, maar Josientje schrikt bepaald van de onrustbarende prijsstijgingen. Een pakje sigaretten kost momenteel al honderd gulden en een vulpen duizend. Maar Tanneke blijkt begrip te hebben voor de geringe financiële draagkracht van de adspirant koopster. Als ze hoort, dat mevrouw onmogelijk honderd gulden kan neertellen voor het pakje sigaretten, gaat ze over tot een drastische prijsverlaging. Een dubbeltje is óók genoeg. Want zal ze eens verklappen, wat ze daarvoor kopen wil? Een ijsje!

Welnu, dan zal mevrouw de stap maar doen. Ze diept een dubbeltje op en deponeert dat op het trottoir. Tanneke neemt het met een stralend gezichtje in ontvangst en overhandigt het sigarettendoosje. Josientje merkt dat er iets inzit en ontdekt dat het doosje een heuse sigaret bevat. Karel schijnt zijn dochter de middelen te hebben verschafte om dit bedrijf te beginnen.

„Nou, dat vind ik geweldig! Een echte sigaret!”

Tanneke knikt welvoldaan en zegt, dat er in het andere doosje óók eentje zit. Zie maar.

Josientje ziet het en kan haar lof onmogelijk onder stoelen en banken steken, want het trottoir is zo kaal als een lege startbaan. Het moet toch op de duur wel vervelend zijn voor het kind.

Kijk en nu moet tante Josientje eens zien, nu komt er een hondje, en hondjes hebben geen handjes, hè? Ze kopen met hun mondje, hè? Kijk, hij bekijkt het pepermuntje, en nu koopt hij het. Kijk, hij eet het meteen al op. Maar hij hoeft niets te betalen, want hij heeft immers geen centjes, die stakker.

Nee, dat is waar.

Als het hondje vertrokken is, vraagt Josientje of Tanneke trek heeft in een ritje op de scooter.

Het kind kijkt verrukt.

Ze zullen het even gaan vragen aan haar vader. Eerst wordt echter het warenhuis gesloopt. Tanneke biedt tante Josientje ook het tweede sigarettendoosje aan. Er wordt hier niet op een paar honderd gulden gekeken. De vulpen en de pop worden meegevoerd en dan verlaten ze de stille straat, slaan de hoek om en gaan, tussen de vele winkelende mensen door, de zaak van Tanneke's vader binnen.

Karel heeft het druk. Hij vindt het uitstekend dat er iemand zo goed wil zijn, om zich met z'n dochtertje bezig te houden. Er wordt toch wel heel voorzichtig gereden?

Natuurlijk. Een slakkengangetje.

Even later vertrekken ze. Tanneke glundert. Dat ze nu zomaar op die prachtige scooter rijdt! Krampachtig houdt ze zich vast aan Josientjes jurk. Het zal Josientje niet verwonderen als er een paar vlekken ontstaan van klamme, vuile handjes, maar allà. Dat komt wel weer goed.

Langzaam gaan ze door de velden. Als ze een ijscokiosk gepasseerd zijn, klinkt Tanneke's stemmetje plotseling bezwerend op. Josientje had nergens erg in en schiet in een uitbundige lach. Ze rijden terug tot aan het stalletje, waar Tanneke de inkomsten van een hele week omzet in ijs. Josientje wacht tot het kind klaar is met het zoete goedje, veegt haar handjes en haar mondje schoon met haar eigen zakdoek en zet het voldane dingetje vervolgens weer op de scooter, waarna ze maar weer traagjes verder gaan.

Het kind geniet hartroerend. Ze heeft ook nog niet veel bijzonder prettigs in haar leventje meegemaakt. Ze is veel op zichzelf aangewezen. Haar vader moet zo goed als al z'n tijd en aandacht besteden aan de zaak. En de huishoudster die er de laatste tijd is, de zoveelste reeds van een grillige cyclus, heeft weinig hart voor het kind. Waarschijnlijk zal dit later een glanspunt in Tanneke's herinneringen zijn: dat ze met tante Josientje op de scooter reed, dwars door het mooie weer. En dat ze ergens een ijsje

kochten van een leuke meneer. En dat ze later nog samen een winkel binnengingen, waar tante Josientje appels kocht.

Ze bereiken een zandkuil, waar Tanneke gaat draven. Ze wil zich wentelen in het warme zand, maar Josientje is bedacht op de huishoudster en trekt het kind d'r jurkje uit. Tanneke vermaakt zich buitengewoon. Josientje kijkt met een glimlach naar het verrukkelijke spel. Dan gaan ze samen een kuil maken met hun handen en plukken van de bramen, die Josientje langs de rand van het zand heeft ontdekt.

51

Ze hoopt nu binnen afzienbare tijd inderdaad tante te zijn. Truus, haar schoonzusje, ziet er lang zo fleurig niet meer uit als in haar bruidstijd, maar omdat er een goede oorzaak voor is, kan niemand er om treuren.

Josientje logeert een paar dagen bij het jonge stel. Het is er gezellig, maar toch voelt ze zich onbevredigd. Het doet je niet zo veel dat je tante zult kunnen worden — maar héérlijk moet het wezen om móéder te zijn!

„Je komt toch gauw eens terug?” nodigt Truus bij het afscheid. „We zien Róger hier 't meest.”

Nu is dat niet zo'n wonder. Als Roger in de buurt is, probeert hij gewoonlijk even aan te wippen.

Op een keer zegt Truus: „Zeg Roger, je zei indertijd eens iets . . . Als ik soms eens een meisje zag dat op mij leek . . .”

„Hèb je er zo-eentje gezien?” vraagt hij. Truus en Kees schrikken van de gretigheid waarmee hij dat vraagt. Het zegt hen veel. Het zegt hen, dat er achter het luchtige, vrolijke gedoe van Roger een hevig verlangen schuilt.

Truus voelt zich bijna schuldig. Er is hier inderdaad een meisje in de buurt, dat volgens Kees nogal op haar lijkt, maar wat zegt zoiets nu. Ze had het dan ook meer als een grapje bedoeld, maar vindt zichzelf nu eigenlijk maar wat harteloos.

„Hoe ziet ze er uit?” vraagt Roger.

Ze geven, wat mat, een beschrijving. Het heeft immers geen zin. Natúúrlijk is dit het bewuste meisje niet. Er zullen er genoeg zijn, die enigszins lijken op Truus. Zo'n signalement is veel te vaag.

Maar Roger heeft nu geen rust meer. Hoe kan hij dat kind te zien krijgen? Wat doet ze, waar is ze . . .

Haar vader is boer en ze wonen een kilometer verderop.

„Ik rij er heen. Kees, ga mee en verzin een boodschap.”

„Je hebt goed praten. 'k Zou niet weten, wat ik verzinnen moest.”

„'k Wou dat je wat van moeders fantasie had,” bromt Roger.
„Kom maar mee. We vinden wel wat...”

„Ja maar...” aarzelt Kees.

„Nodig ze voor een bezoek, man!”

„Maar dat kun je toch zomaar niet doen... We kennen ze niet eens.”

„Kom maar vlug. 'k Zal vragen of ik eventjes een zaklantaarn gebruiken mag.”

„Zot!”

„Waarom? Ga nu asjeblijft vlug met me mee! 'k Wil zekerheid, wat dacht je!”

Kees begrijpt, dat ze er hals over kop op af moeten. Mensen, mensen, wat een spektakel. En het draait natuurlijk tòch op een teleurstelling uit.

Ze naderen de boerderij. Er brandt geen licht. En ze krijgen op hun bellen geen gehoor.

„Dan blijf ik vannacht bij jullie,” zegt Roger beslist.

Hij heeft geen rust meer. Is hij nu éindelijk op het goede spoor? Is het mogelijk, dat hij haar over enkele uren zal zien? Ja? Inderdaad?

Hij heeft al zo onmogelijk lang naar haar gezocht. Als er een meisje voor hem was, dan moest zij het zijn! Zij leefde voort in zijn herinnering. Alle anderen verdwenen na korte tijd. Ze bleven niet trekken — zij wel. Zij al maar door. Maar nergens zag hij haar terug. Hij heeft er zo veel om gebeden. Zij bleef onvindbaar. Tenslotte had hij de moed zo goed als verloren, begon hij zelfs relaties aan te knopen met een ander meisje, een aardig kind wel. Maar hij voelde al heel gauw, dat het niets worden zou. Zij kon niet in de plaats staan van de andere. Zij verving haar niet volkomen, zelfs niet voor tien procent. Surrogáát zou ze zijn en blijven. En daarom zette hij er na enkele dagen al een punt achter. Zijn hart begon grimmig te worden. Zijn broer vond het geluk, zo rustig, zo vanzelfsprekend, naar 't scheen. Maar hij kon niets bereiken. Hij kon alleen maar toezien. En verlangen, denken aan het verloren meisje, fantaseren. Fantaseren dat hij haar vond, en hoe het was, en wat ze zei, hoe blij ze waren — en dat het alles goed zou zijn. Zoals het was bij Kees en Truus. Fantaseren. Je hunkeringen hebben, en vechten met jezelf. Je was toch zeker óók een jonge kerel! Je verlangde óók wel eens naar wat meer dan een motor en mooi weer, een goeie sigaret, het doen van goeie zaken, een hartelijk woord van je moeder of Josientje, en

een automobiel uit de oertijd! Je maakte een grap en je liet je relaties alleen een opgewekt gezicht zien, de laklaag en het chroom. Maar daaronder deugde het niet, daar vrat de ontevredenheid.

En nu . . . De hoop is taai. Dat merkt hij nu, als nooit tevoren. De hoop rent vooruit, rent de komende uren voorbij.

Ach . . .

Hij rijdt naar huis met een verslagen hart. Kees heeft hem het meisje gewezen, hij heeft haar van nabij gezien — zij was het niet, léék er niet op!

Welnee. Hij zal haar immers tòch niet vinden! Hij had zijn laatste hoop wel in de vuilnisemmer kunnen smijten. Hij vindt haar niet, hij zal haar nooit terugzien — en àls het mocht gebeuren, zal hem blijken, dat ze al lang getrouwd is, want de tijd doet z'n werk.

En met een eenzaam, triest en leeggeblazen hart ga je de wegen langs. Je weet nog niet, waaróm je hart aldoor zo leeg moet blijven, je wrokt maar en je laat je machine zonder snelheid voortgaan, je hebt je energie en vaart verloren, omdat er méér verloren is. Je staat tenslotte ergens met malheur, je gaat maar zitten op de berm, de benen langs de slootkant, de voeten in het gras — en kent geen ongeduld. De wegwacht zal vroeg of laat wel komen, maar omdat je dat van het andere niet zeggen kunt, kan het je bitter weinig schelen of je hier vijf minuten zit of langer dan een uur.

52

Het is Loek opgevallen, dat Josientje wat afgetrokken is, de laatste tijd.

Soms verdwijnt ze 's avonds na het eten direct naar haar kamer. Aan tafel is ze vaak wat afwezig.

Loek heeft er haar gedachten over. Karel komt hier nogal eens met Tanneke en bij die gelegenheden heeft ze Karel er wel eens op betrappt, dat hij met bijzondere belangstelling naar Josientje keek . . .

De sneeuw.

Als kind wond je dat hevig op, denkt Rieneke. Zo brengt iedere tijd blijkbaar z'n eigen opwindingen mee . . .

Enfin.

Ze pakt een boekje in en plakt het pakketje dicht, waarna ze

een volgend boekje neemt. Prijsjes voor de winnaars van de raadsels. Soms ziet ze bij dit werk de verheugd schitterende oogjes van de kinderen vóór zich, ziet ze ze ongeduldig het papier verwijderen.

Ze zit thuis op haar kamer. Het begint al te schemeren. Ze staart naar buiten, naar de witgestippelde tuin en naar de donkere lucht. Uit dat donkere dek dwarrelen de witte vlokken. Ja, vreemd is dat eigenlijk: wat duister lijkt, is blank. Moeder heeft dat een half uurtje geleden zo opgemerkt.

Er wordt geklopt. Het is Roger.

„Zo,” zegt hij. „Zit je hier. Wat doe je?”

Hij kijkt naar de pakketjes.

„Prijsjes,” zegt ze. „Voor de kinderen.”

„O. Ja ja.”

Hij neemt een boekje op, bladert er even in.

„Dat ze dat leuk vinden,” zegt hij dan. „Zulke onnozelheden.”

„Reken maar dat ze er mee in de wolken zijn. Daar zijn 't kinderen voor.”

Hij knikt en trekt een potsierlijk gezicht. „Een kinderhand is gauw gevuld,” zegt hij. „Maar als je ouder wordt, begint het moeilijker te worden.”

Ze begrijpt hem heel goed. Heeft zij niet vaak dezelfde gedachten? De één kan niet vinden wat hij wenst. De ander heeft het gehad, maar weer verloren. Zijn hun handen niet even leeg?

„Maar 't is toch niet goed om te wrokken,” zegt ze. „Moeder zei zopas: Wat donker lijkt, is blank. Ze bedoelde de sneeuw. Maar ik begreep, dat ze méér bedoelde. Dit natuurlijk, dat wij vaak niet begrijpen, waarom het zus en zo verloopt. Laatst zei je, dat over een jaar of zeven het zoontje van Kees me misschien ook briefjes zou schrijven. Dat idee heeft me pijn gedaan. Ik stelde me voor, hoe dat moest zijn, jaar op jaar dit werk te doen. Voor de kinderen ben je een belangrijke figuur — zolang ze kind zijn. Daarna vergeten ze je. 't Leek me zo'n triest vooruitzicht. Ik dacht: dat kan ik niet aan. Maar zo'n houding is toch vierkant fout. Men heeft z'n werk te doen. Je moet blij zijn, dat je 't doen kunt. Als je nou bijvoorbeeld ziek bent . . . Dit boekje gaat naar een jongetje, dat al anderhalf jaar ziek is. Hij schrijft leuke briefjes, maar soms hóór je 't verlangen, om weer beter te zijn. Onlangs vroeg hij, of ik een keertje kwam.”

„Dan zou 'k dat eens doen, zeg.”

„Ja, je hebt goed praten. Maar 't is me nogal zo'n reisje.” Ze noemt de woonplaats van het kind. „'k Heb méér te doen,” zegt ze.

„Natuurlijk. Maar och . . . 'k Zou zeggen . . .”

„Ja . . .”

„Maar nu nog iets anders. Daar ging het me om: Karel klampte me gister aan. Hij was kennelijk een tikje verlegen. Hij vroeg me, of Josientje nog enig contact had met Jan Spelt of . . . nou ja, met iemand anders . . .”

„Oei . . . En wat zei je?”

„Ik dacht van niet. Maar 'k wist niets pertinent . . . Wat denk jij?”

„Och nee. Maar . . . dus . . .”

„Ja, hij vond het vervelend om te informeren . . . Maar hij wou ook geen bok schieten . . .”

Niet lang daarna, op een dag in het vroege voorjaar, gaat Rieneke het zieke jongetje bezoeken. De zon straalt op het landschap.

Rustig glijdt de wagen voort. Ze heeft geschreven dat ze kwam en ze heeft het zelfde gevoel dat ze soms heeft bij het verzenden van de prijsjes. Ze ziet twee schitterende kinderoogen.

In een stadje koopt ze fruit en dan legt ze de laatste kilometers af. Ze moet een paar keer vragen en arriveert dan bij een roodstenen huis, een kleine boerderij. Voor de brede schuurdeur staat een lage stoel met het jongetje. Hij heeft daar een prachtig beschut plekje, in de zonneschijn. Hij lacht stil en verlegen, als hij haar ziet uitstappen. Zijn ogen schitteren.

„Sjongel!” zegt ze. „Jij bent dus Robbie, die me altijd zulke leuke brieven schrijft? Ik ben tante Miek. En ik kom eens echt op visite. Vind je 't goed?”

Hij knikt heftig. Hij heeft een kleur vanwege het geweldige feit.

Zijn moeder komt naar buiten, brengt tante Miek een kopje thee en blijft een poosje praten.

Robbie zelf zegt aanvankelijk niet veel, maar dat hij intens geniet, is aan alles te zien. Na een tijdje wordt hij vrijmoediger. Dan moet zijn zusje de twee konijnen te voorschijn halen en later de boeken. Ze brengt ze en tante Miek bekijkt ze. Kijk, dit heeft hij gekregen toen hij jarig was. En dit ook, van de meester. En dit heeft hij een keer gekregen, toen hij zag, dat er een varken in de tuin van de dominee liep. Zie, daarginds is die tuin en ineens dacht hij: Wat is dat daar? Loopt daar een varken? En jawel, hoor! Een kanjer! Nou, die kon de hele tuin wel vernielen, hè? Gelukkig dat hij het zag! Hij riep een buurman en die liep toen als de wind naar de pastorie. En toen is alles nog goed gegaan. En de dominee was zo blij. En toen heeft de dominee hem dit boek gebracht. Tante Miek mag het wel eens lezen.

Tante Miek zal dat later graag eens doen, voorlopig heeft ze er

haast geen tijd voor, maar ze wil wel graag eventjes de mooie platen bekijken. En dat gebeurt dan, en terwijl ze daarmee bezig is, zegt Robbie: „Daar komt de dominee!”

Ze kijkt op en ziet iemand naderen, een brede, blonde man, die zijn fiets tegen de muur plaatst.

„Dominee, dit is tante Miek!” zegt Robbie triomfantelijk. „Tante Miek van de krant!”

„Tante Miek van de krant?” lacht de dominee. „Dan zal ik dat ook maar gehoorzaam nazeggen, hè? Men moet sinterklaas nooit ontmaskeren, wat u.” Vrolijk geeft hij haar een hand.

Robbie ligt zo echt te glunderen in zijn stoel.

Nou, hij gaat nu werkelijk mooi vooruit, zegt de dominee. En nu wordt het weer lente, en dan krijgen we de zomer weer. En als er dan bovendien nog zoveel mensen naar je komen kijken... hè? „Moest u deze richting uit?”

„Nee,” lacht ze, „ik ben er expres voor gekomen. Robbie en ik kenden elkaar al zo lang, uit onze brieven. En hij schreef, dat hij 't zo leuk zou vinden...”

„Nu en u ziet, hóe leuk hij het vindt, hè? — Dus, Robbie, dit is nu de tante, die je onlangs die fijne prijs gestuurd heeft?”

„Ja, dominee.”

„Ja, die prijs, daar was-ie verguld mee. En is dat zo'n wonder? Ik kom altijd tijd te kort, maar anders deed ik vast een keertje mee. Sjonge, zo'n boek! Hele stukken heeft-ie me er uit verteld. 'k Had het óók best willen winnen!”

„Grote mensen komen veel te kort,” zegt ze.

„Veel!”

Ze lachen.

„Ik hoorde daarnet, dat Robbie uw tuin van de ondergang gered heeft.”

„Dat heeft hij zeker! Als hij dat varken niet ontdekt had...”

„Dan had uw vrouw eens een keertje niet hoeven te wekken,” lacht ze.

Even knippert hij met z'n ogen. Dan zegt hij vrolijk: „Dat deed ze bovendien niet...”

Op dat moment krijgt ze een vermoeden. Haar ogen flitsen naar zijn hand... Geen ring... Verschrikkelijk — wat een blunder! Monumentaal!... En dat zoiets háár nu overkomen moest, haar die toch zoveel mensen een interview heeft afgenomen...

Hij kijkt haar vrolijk aan, vraagt ineens naar haar werk, en of er veel tijd mee gemoeid is met het verzorgen van zo'n jeugdrubriek.

„Nogal,” zegt ze. „'t Gaat wel. Je krijgt routine in dat werk...” Maar intussen is ze zich er klaar van bewust, dat er daarnet

wel het één en ander aan haar routine ontbroken heeft. Ze is er nog zomaar niet overheen.

De dominee blijft nog een poosje praten. Hij heeft het over de zee, die hier niet ver vandaan is, en over de verbindingen. Het blijkt ook, dat hij als candidaat een keer gepreekt heeft in de kerk die zij 's zondags bezoekt, maar zij kan zich dat niet meer herinneren. Daarna betreft hij Robbie weer in het gesprek, door hem te vragen of tante Miek zijn konijnen al heeft gezien.

„Ja, die zijn al voor de dag gekomen,” zegt ze. „Ze zijn erg mooi.”

„Dominee heeft drie ganzen,” zegt Robbie. „Mag tante Miek die ook eventjes zien, dominee?”

Ze ziet dat de blonde man verlegen is met dat verzoek. „Natuurlijk mag dat wel,” zegt hij.

„Maar ik heb niet zo erg veel tijd, Robbie. En je moet me nog een hele hoop vertellen, over je zusje en zo.”

„O ja, en over de school,” zegt hij. „Dat is waar ook.”

„Dan ga ik nu maar,” zegt de dominee. „En als u tijd hebt, komt u de ganzen zien, hè?”

Lachend steekt hij haar zijn hand toe. „Dag, tante Miek.”

„Dag, dominee.”

Hij verdwijnt en zij denkt weer met ergernis aan de blunder. En ze is blij, dat hij alleen haar pseudoniem maar kent — alsof ze zich nu werkelijk nog enigszins achter die schuilnaam heeft verscholen!

53

Ze leest de briefjes en beantwoordt ze. Vijf, tien, vijftien... Het adres van de volgende is kennelijk door een vader geschreven, inplaats van door een kind. In zo'n geval doet het geheel enigszins dwaas aan; de naam „Tante Miek” met zo'n forse, lopende poot neergepend. Maar dat doet er verder niet toe, ze zal maar 's gaan kijken wat voor wereldschokkend nieuws die peuter te vertellen heeft. 't Zal wel niet iets zijn voor de voorpagina...

Ze vouwt het briefje open — en ziet verbaasd dezelfde forse hand...

„Beste tante Miek,

Het is een enigszins dwaze situatie, maar ik weet, dat u gevoel voor humor heeft. Graag wilde ik u schrijven, maar omdat ik uw naam niet ken, heb ik me maar op de weg van

de kinderen begeven. Dan komt mijn brief immers evengoed terecht."

Als ze het schrijven gelezen heeft, zit ze een tijdlang stil voor zich uit te kijken.

In haar gedachten ziet ze de man weer, die dit schreef. Blond en enigszins gedrongen. Geen knappe man. Wel maakte hij een opgewekte indruk.

Er naderen stappen en ze vouwt de brief haastig weer dicht. Een collega komt haar iets vragen en verstrooid geeft ze antwoord.

„Met je gedachten bij je omvangrijk kroost?" lacht de ander. „'k Verdwijn al weer!"

De deur wordt gesloten, de stilte keert terug. Zij staart naar de briefjes, maakt er gedachteloos keurige stapeltjes van.

Zo zo...

Had ze dat kunnen denken?

„Dan had uw vrouw eens een keertje niet hoeven te wekken..." Vast en zeker heeft hij nog telkens aan die blunder moeten denken. In stilte heeft hij er natuurlijk nog weer hevig schik om gehad...

Of...

Ze ziet hem zitten in zijn kamer, klaar om te beginnen aan zijn preek. Hij staart even naar buiten, zoals men dat wel meer doet... Hij staart naar de tuin en denkt weer aan haar dwaze woorden... waar hij nu toch niet meer om lacht. Want hij stelt zich voor, hoe het zou kunnen zijn...

Maar ineens dringt Fons weer in haar gedachten. Zij heeft zich eens illusies gemaakt... Hoe bedrogen is ze uitgekomen! Er is daarna een periode geweest waarin ze de mannen min of meer meed. Ze was schuw geworden. Nu krijgt ze weer dat gevoel van schuwheid.

Ze stopt de brief in haar tas, werpt een blik op haar horloge en neemt een volgend briefje. Stel je voor, dat er iedere keer een dergelijk epistel tussen zat!

Ze probeert haar aandacht bij het werk te bepalen, maar de inhoud van de overige briefjes is zo onbenullig... Die ene, fors geschrevene, die ze secuur heeft weggeborgen, trekt telkens weer haar aandacht weg en tenslotte leest ze hem nog maar eens over.

Wat weet ze van deze man?

Ze weet, hoe hij er uit ziet.

Van Fons wist ze dat ook, terwijl ze bovendien nog in de waan verkeerde, zijn innerlijk te kennen!...

Ach ach...

Als dat maar nooit was voorgevallen. Je onbevangenheid is weg, je bent geschrokken. Je kunt zo licht ontgoocheld worden.

Deze man zal haar niet bedriegen. Maar misschien merk je naderhand, dat het tòch niet gáát . . . Hoe is het gegaan met Josientje?

Er is sinds die gebeurtenis met Fons een gereserveerdheid over haar gekomen, die zich niet zomaar laat wegblazen. Dat voelt ze.

En toch is er ook een ander gevoel. Een hunkering, die al die tijd is blijven leven. Hoe heeft haar de gedachte verschrikt, over zeven jaar nòg ditzelfde werk te moeten doen!

Hij heeft gevoel voor humor, denkt ze. Dat is haar heel wat waard. Maar meer weet ze ook werkelijk niet. Zoiets kan hij natuurlijk óók zeggen. Hij kent haar evenmin. Daarom zou hij haar dan ook graag beter leren kennen!

Na de koffie wipt zij even binnen bij de collega die de kerkelijke afdeling gewoonlijk voor zijn rekening neemt. Ze diept enkele gegevens op over de man die haar geschreven heeft. Ze weet nu zijn leeftijd, en dat dit zijn eerste gemeente is. Maar het zijn gegevens, waar ze toch eigenlijk niet veel verder mee komt.

Ze mag nu trouwens eerst wel eens gaan zorgen, dat ze haar rubriek afwerkt! Aanstonds zit ze in tijdnood!

„Lieve tante Miek. Ik vond het raadsel helemaal niet moeilijk. Ik wist zómaar, wat de oplossing was! Kijk maar . . .”

Ja ja ja. 't Is heel gemakkelijk!

Ze schiet plotseling in een lach. Een vreemde blijdschap, die zich aldoor al geroerd heeft, sinds het lezen van zijn brief, een vreugde die soms met vlagen aanwakkerde, vervult nu rustig heel haar hart. De schuwheid wijkt.

Het hart vraagt om een tochtgenoot . . .

Snel werkt ze nu de briefjes af, die briefjes waaruit het verlangen naar een prijs vaak onverbloemd naar voren springt.

Uit háár brief zal het verlangen niet zo kinderlijk open blijken. Toch is het er wel, heimelijk, beheerst.

54

Josientje is na het eten weer naar haar kamer gegaan. Haar moeder heeft haar nog gevraagd, waar ze over piekerde, maar ze lachte een beetje en zei, dat ze niet piekerde, dat ze alleen maar nadacht.

Loek heeft maar niet verder gevraagd. Klaarblijkelijk had Karel met het meisje gepraat . . . Ze heeft gevoeld, dat het er van komen zou en Josientje zelf vermoedelijk eveneens. Ze scheen er wat tegenop te zien, ze scheen Karels huis wat te ontwijken; ze kwam

er niet meer toe om Tanneke nog eens naar bed te brengen. Het kind werd natuurlijk ook groter, was geen kleuter meer, maar toch vond Loek het wat opvallend. Een paar keer is Karel hier 's avonds geweest, maar hij kreeg Josientje bij die gelegenheid amper te zien, ze zat maar op haar kamer. En daar is ze nu al weer naar toe gegaan. Ze moet nadenken, heeft ze gezegd.

Ja. Dat moet ze. En dat doet ze al zo lang.

Peinzend kijkt ze naar de schetsen, die ze gemaakt heeft. Haar vingers spelen met het potlood.

Dat ze nu maar niet verder kan . . . Een treiterend gevoel is dat. Ze ziet maar geen oplossing. Hoe lang heeft ze er nu al op zitten broeden. Ze kómt er maar niet uit . . . En ze móét er uitkomen — anders heeft het overige immers ook weinig waarde . . .

Het idee is geleidelijk gegroeid. Het is ontstaan op een keer, toen ze haar scooter bereed. Ze verrichtte een bepaalde handeling en dacht toen: dat moest nog eenvoudiger kunnen! Ze zag een mogelijkheid!

Tegen haar vader zweeg ze over haar idee. Ook Roger liet ze onkundig. Ze zou dat eens netjes op haar eigen houtje gaan uitknobbelen. En vol enthousiasme begon ze haar verbetering uit te werken op papier.

Maar toen merkte ze, dat het niet zo eenvoudig was. Na avonden gewerkt, gepeinsd en getwijfeld te hebben, kwam ze tot de slotsom, dat er wel iets inzat, maar dat ze het moest combineren met iets anders. Pas dan zou het effect belangrijk zijn.

Ze heeft er toen nog een tijdje intensief aan doorgewerkt, maar ze kwam er niet uit en tenslotte heeft ze alles maar weggeborgen. Er moest eerst maar wat tijd over verlopen.

„Komt tijd, komt raad,” zei Karel wel eens. En toen zat ze een poos aan hem te denken. Het was haar opgevallen, dat hij de laatste tijd bijzondere aandacht voor haar had, meer dan voor Rieneke en Nooike.

Na een tijd haalde ze de papieren weer voor de dag. Het idee liet haar niet los, in bed lag ze er vaak nog uren over te peinzen.

Haar moeder zei, dat ze er slecht uitzag. Sliep ze wel goed?

Jawel. Maar niet lang genoeg, zei ze. En ze lachte maar eens. „Heb maar geen zorgen, moeder!”

En ze ging weer naar haar kamer, bekeek de tekeningen weer en legde zich op haar bed. Ze sloot de ogen, om zich beter te kunnen concentreren. Na een poosje liep ze weer naar de tafel, trok enkele lijnen en legde ontmoedigd het potlood weer neer.

Toch gaf ze 't nog niet op. Nee. Ze was met al haar gezwoeg toch een behoorlijk eind gevorderd! Nog één probleem! Daar móét

ze iets op vinden! Het moet en het zal! Ze komt er wel! En dan zal ze haar vader 't resultaat laten zien! Ze ziet zijn ogen al! . . . En die van Roger! . . .

Koppig houdt ze vol. Nog twee dagen. Dan heeft ze iets gevonden! Althans . . .

Ach, het blijkt onuitvoerbaar te zijn . . . Hoe ze het ook bekijkt . . .

Het gaat niet . . . nee — onmogelijk! . . .

En nu is ze ook aan het eind van haar vasthoudendheid. Nu probeert ze 't ook niet langer! Ze kan zich wel suf prakkizeren! Ze heeft al een paar keer hevige hoofdpijn gehad en ze slaapt de laatste nachten inderdaad slecht.

Ze zal haar vader er bij halen. Die kan meer dan zij. Als hij kans ziet, om het ontbrekende aan te vullen . . .

Ze heeft nu geen geduld meer, ze haast zich de trap af, in de hoop hem thuis te zullen treffen. Maar ze vindt hem niet in de huiskamer en niet op zijn kantoor. Tenslotte vertelt Nooike haar, dat hij de deur uitgegaan is. „Naar Karel. Hij wou een luchtje scheppen. — Kind, wat heb je! Je ziet er spookachtig uit! Ben je niet goed?”

„Jawel. Alleen wat moe.”

Een beetje traag neemt ze haar jas van de kapstok. Ja, moe is ze terdege! Is ze wel ooit zo moe geweest?

Maar buiten, in de pittige avondlucht, knapt ze weer op.

Zal ze even naar het huis van Karel gaan? Ze brandt om te vernemen, wat haar vader van haar plannen zeggen zal . . . Ze heeft er nu al zo lang mee rond gelopen . . . En als hij nu de hele avond bij Karel zou blijven, moet ze nog urenlang geduld hebben . . .

Zo gaat ze dan vastbesloten de straat uit.

Haar vader staat met Karel te praten op het binnenplaatsje, en Tanneke zit in de deur te spelen. Zo laat nog . . .

„Dag, tante Josientje!”

„Tanneke! Tanneke! Ben jij nog niet in bed?”

„Ja,” broemt haar vader wat misnoegd, „ze had er al lang in moeten liggen! — Tanneke! Opschieten!”

Het kind kijkt Josientje smekend aan, het bedelt.

Vooruit dan maar. Josientje zal haar nog even naar bed brengen.

Maar eerst wordt ze nog vlug meegetroond naar de huiskamer, waar ze iets moet bewonderen. Het vertrek ziet er niet bepaald netjes uit en in de keuken, waarvan de deur half openstaat, wacht een flinke vaat. De huishoudster gooit er met de muts naar. Karel heeft er al eerder zo eentje gehad. Momenteel is ze in geen velden of wegen te bespeuren.

Josientjes ergernis stijgt nog, als ze constateert dat het ook in het kamertje van het kind erg rommelig is. Kan die dame niet zorgen,

dat de boel tijdig aan kant is en het kind tijdig in bed? Ze geeft wel een heel slecht voorbeeld. In dit vertrekje slingeren overal kleren, en Tanneke doet de chaos nog vliegensvlug toenemen. Josientje vertelt haar, hoe het hoort, en brengt wat orde in het kamertje.

Als ze weer beneden komt, ziet ze Karel in de huiskamer, waar hij een paar stoelen op hun plaats schuift, terwijl hij opmerkt: „Er is hulp en hulp. Op 't moment kan ik niet roemen.”

„Nee, hè? Dat dacht ik wel. — Nou, Tanneke ligt er in, hoor! En nu zal ik proberen, of ik vader te pakken kan krijgen.”

„Heb je zo'n haast?” vraagt Karel. „Heb je niet even tijd?”

Ze blijft staan. Ze weet, wat er komen zal. En ze denkt plotse-ling aan Helène's afscheid.

„Ga liever even zitten, Josientje. 'k Ben blij, dat ik je zie. 'k Zou je iets willen vragen.”

Ze heeft zich neergezet en hoort zijn vraag.

Dit moment beroert haar weinig. Ze vindt Tanneke een lief kind en ze mag Karel ook wel — maar daar houdt het dan ook mee op.

Als ze geantwoord heeft, ziet ze, dat hij hevig is teleurgesteld. Het spijt haar voor hem. Maar wat kan ze er aan verhelpen?

Als ze thuis komt, treft ze haar vader en moeder in de huiskamer. Ze zitten daar met ernstige gezichten.

Haar moeder kijkt haar even aan.

Ze gaat zitten, neemt een tijdschrift en zegt na een poosje: „Ik liep vanavond naar u te zoeken, vader. Ik ben ergens mee bezig, maar ik kan niet klaarkomen zonder uw advies.”

Snel flitsen de gedachten door hem heen. Heeft hij zich indertijd niet hevig verzet, toen ze in de richting van Jan Spelt scheen te koersen? Blijkbaar durft ze nu met Karel niet te beginnen, zonder hem eerst gepolst te hebben... Loek en hij hebben er daarnet eventjes over zitten praten. Karel is wel een behoorlijk stuk ouder dan Josientje, maar ook tussen hem en Helène bestond een dergelijk leeftijdsverschil en dat huwelijk was immers goed.

„Ik denk, Josientje, dat je dat zelf ook wel uitzoeken kunt.” Zijn stem klinkt mild.

Even kijkt ze hem aan. Dan ziet ze op het gezicht van haar moeder iets, dat ze niet thuis kan brengen. Net of moeder zich enigszins voelt gepasseerd...

„Of denkt u misschien aan... Karel?”

„Ja,” zegt haar vader. „Bedoelde jij dan iets anders?”

Ze glimlacht. „Ja. Maar 't is ook wel goed, dat u 't andere ook weet. Als niemand op de hoogte is, wordt er misschien eens een opmerking gemaakt. En dat zou pijnlijk voor hem zijn. Hij heeft me

zo even gevraagd. Maar ik . . . Nee. Ik heb er geen minuut over hoeven te denken. Ik was er trouwens min of meer op voorbereid."

Er volgt een stilte.

Ze kijkt wat verstrooid naar haar moeder, die thee schenkt.

„Nee, vader,” zegt ze tenslotte, „ik bedoelde daarnet heel iets anders. Ik loop al weken met een idee in m'n hoofd. Een verbetering van onze scooter. Maar ik kom er niet uit. Als u nu straks eens eventjes mee wou gaan naar boven . . .”

„Een verbetering?”

Verbaasd kijkt hij haar aan. Hier had hij in de verste verte niet aan gedacht . . . Het wonderlijke kind . . . Krijgt daarnet een aanzoek, praat er even over alsof het een leuke band betreft, en gaat vervolgens vol animo beginnen over de één of andere constructieverbetering . . . Dat is toch wel weer typisch Josientje!

Hij kijkt zijn vrouw eens aan en trekt een potsierlijk gezicht.

„'t Staat zeker in verband met 't overschakelen?” vraagt moeder fijntjes, met een twinkeling in haar ogen. „Ik merk, dat je daar niet veel gecompliceerds in ziet.”

Wouter slaat zich op de knie. „Wat een mop,” lacht hij.

„Denkt u, dat het niet de moeite waard is?” vraagt Josientje wat gekrenkt.

„Maar m'n beste kind, natúúrlijk wel!” Hij springt overeind. „'k Loop al met je mee!”

„Kun je ze niet eventjes hálen, Josientje?” vraagt Loek nieuwsgierig.

„Ook wel!”

Even later liggen de tekeningen onder de lamp. Josientje geeft uitleg. In haar vaders voorhoofd ziet ze zware rimpels.

Hij knikt, knikt herhaaldelijk.

„Kijk,” zegt ze. „En toen kreeg ik dit . . .”

„Ja . . .”

Hij is verbluft over haar originele denkbeeld. Hier zit iets in! Dit is absoluut de moeite waard! — En dat zou onuitvoerbaar zijn?

„Ja,” zegt ze. „Ik zie er geen gat in. Maar u weet meer.”

Op haar gezicht ziet Loek de hoop. Het kind kijkt, alsof hier alles van af hangt! . . . Nota bene! Zo zal Kárel háár misschien hebben aangekeken . . . Dus híér liep het kind al die weken over te praktizeren!

„Wat denk je, Wouter?”

Hij geeft geen antwoord, trekt werktuiglijk een stoel naar zich toe, terwijl zijn ogen op het ontwerp blijven gericht. Hij gaat zitten en stut zijn kin met de linkerhand.

„Als we 't eens in déze richting gingen zoeken,” oppert hij, terwijl hij een potloodkrabbel maakt.

„Dat heb ik ook al gedacht,” zegt ze. „Kijk, daar heb ik het geprobeerd. Maar ik liep hopeloos vast. Dat gaat niet.”

„Nee,” erkent hij. „Je hebt gelijk.”

Opnieuw volgt een lange stilte. Josientje wacht in de grootste spanning af. Zou vader een mogelijkheid ontdekken?...

Hij beweegt zijn potlood... laat het weer rusten en schudt tenslotte zijn hoofd.

„Nee,” zegt hij, „op 't moment weet ik er ook geen weg mee. Maar dat zegt nog niets.”

„Dacht u...”

„'k Hoop het. Je was verdraaid mooi op streek. Dat je dat in je eentje zó ver uitgewerkt hebt... Daar neem ik m'n petje voor af!”

„Ik wou, dat ik er wat meer van snapte,” zegt Loek, een beetje spijtig.

„Ieder z'n terrein, vrouw! Dit is Josiéntjes poëzie!” Lachend schudt hij z'n hoofd. „Ze stelt hoge eisen. Aan de mannen en de scooters. — Wacht, daar hebben we Roger.”

Roger komt binnen, een beetje lusteloos. Hij vraagt zich af, wat hier aan de hand is. Verbaasd ziet hij, wat zijn roodharig zusje op touw heeft gezet. Sapperloot — 't is niet te geloven! Maar dat ze nou in 't gezicht van de haven nog moest stranden! Dat is sneu. En vol enthousiasme zet ook hij meteen al zijn denkkracht in.

Tegen middernacht zijn ze echter nog niets verder. Zelfs moeder heeft, wat aarzelend, een idee naar voren gebracht, maar haar opmerking raakte kant noch wal.

Vader wil er eens een nachtje over slapen. De andere morgen haalt hij er zijn assistenten bij.

Maar eer ze twee dagen verder zijn, heeft Josientje zèlf de oplossing voor het laatste probleem gevonden.

Opgetogen komt ze thuis.

Loek feliciteert haar. Zoals men een jonge moeder feliciteert, denkt ze.

Ja — als Josientje getrouwd was en moeder was geworden, zou ze blijkbaar moeilijk nóg gelukkiger kunnen zijn!

ze Robbie bezoekt. Op het bureau staan crocussen, paars en geel, en soms dwalen haar ogen even die richting uit.

Er wordt geklopt. Ze draait zich om en loopt verrast de binnentredende tegemoet. Dat iemands komst je zo'n vreugde kan geven!

Glunder zit hij tegenover haar.

„Ik kreeg gister de brief. En omdat ik vandaag deze richting uit moest, heb ik de tocht maar wat verlengd. Je zult wel erg bezet zijn, maar ik dacht: al zie ik haar maar éven . . .”

Ze glimlacht, ze voelt zich een beetje verlegen.

„Dus hier worden de briefjes gefabriceerd . . .” Genoeglijk kijkt hij rond, maar ze merkt, dat ook hij even moeite heeft om de goede toon te vinden. En ineens denkt ze warm: 't mag dan waar zijn, dat hij 's zondags op de preekstoel staat — nu is het toch echt een jongen! Ze vraagt, waar hij moest zijn en als ze het vernomen heeft, zit ze hem een beetje guitig aan te kijken. Hoogstens dertig kilometer was hij van huis. En omdat hij toen toch eenmaal in de goede richting was, heeft hij er nog maar zo'n zestig aan vastgekoppeld.

„'t Was immers mooi weer,” zegt hij, met twinkelende ogen. En zij bedenkt, hoe waardevol een lach kan zijn.

't Is wel erg jammer, dat ze zo bezet is, maar over een paar uur zal ze wel eventjes tijd voor hem hebben. Hij raadpleegt zijn spoorboekje en komt tot de conclusie, dat het te doen is.

En zo wacht hij haar dan op, aan de ingang van het bos.

Hij zit daar op een muurtje en het doet haar goed, dit te zien; dat hij niet op een bank zit geprikt, maar losweg op iets dat er niet voor bestemd is.

Hij ziet haar naderen tussen het allereerste groen: slank, erg rijzig — misschien is ze wel groter dan hij!

Och, wat deert het! Ze is lief!

Hij staat op en gaat haar langzaam tegemoet.

Ze glimlacht en voelt zich verlegen. In het gezelschap van Fons is ze nooit verlegen geweest . . . Ach, laat ze dáár nu niet meer aan denken!

Langzaam gaan ze door de lanen. Hij vertelt iets, zij luistert en kijkt naar de grond. Ze is niet spraakzaam, ze moet zich op dit nieuwe instellen. En toch weet ze, dat het goed wordt, dat het al goed is! Ja, het is goed, om met hem door de lanen te gaan, door de lanen en verderop. Door het leven. Ze weet ineens heel zeker, dat het goed zal zijn!

En nu komt ze ook meer en meer los, begint ze te praten, groeit de vreugde, die waaierend loskwam nadat ze zijn brief had gekregen.

„Waar komen we hier terecht?” vraagt hij tenslotte.

„Bij de plassen. En rechts is de belvédère.”

„Is die toegankelijk?”

„Ja zeker. En 't uitzicht is er prachtig.”

Vijf minuten later beginnen ze te klimmen. Ze ziet zijn brede schoenen behendig omhoog gaan. Snel volgt ze hem.

„k Ben toch maar blij, dat m'n preekstoel niet zo hoog is,” broemt hij vrolijk.

Boven, op het platvorm, keert hij zich om en grijpt haar hand, trekt haar de laatste treden op. Stevig is die greep! Zij ervaart het met tevredenheid.

Zij staat nu tegenover hem, maar nog steeds ligt haar hand in de boog van zijn sterke vingers. Dat mag. Dat is goed! Dat geeft je meisjeshart een haastig tempo, vreugdevol, nee meer: verrukt!

Zijn ogen staan guitig. Maar die guitigheid beweegt slechts spelend vóór een brede, warme ernst, een goedheid en trouw-
hartigheid, waarnaar je vaak gehunkerd hebt, die je sarcastisch naar een hoek wilde duwen, bij alle onwaarschijnlijkheden, onbetrouwbaarheden — zij was te sterk teleurgesteld! Maar de hunkering bleef zich roeren, je hart liet zich niet plunderen tot er niets restte dan een lege huls. Dat lukte niet, dat lukte nooit!

Nu staan ze hier. Nu staat ze tegenover hem en glimlacht.

„U hijgt een beetje, tante Miek.”

„U eveneens, hoor dominee!”

„Je weet wel beter, hè?”

De stilte valt. Ze zijn zo hoog geklommen om het panorama te zien — ze zien alleen elkaar. En wijder uitzicht is er niet te vinden.

„Ik hoop, dat het zo blijven zal,” zegt hij.

„Ik ook,” zegt ze, heel zacht. Nog altijd zijn haar vingers in zijn hand gesloten.

En hij denkt even aan de woorden, die hij uitspreekt, als hij een huwelijk voltrekt: „Geeft elkander nu de rechterhand.” Meerdere malen heeft hij dat gezegd. Ze deden het. Hij stond er eenzaam bij. Zoals er velen eenzaam zijn, dacht hij daarna soms, maar het was een krachteloze troost. En werkend in zijn kamer, keek hij soms peinzend uit het raam, over de tuin. De ganzen liepen langs de sloot, langs de heesters, terwijl de zomer sleet. Terwijl de herfst zich roerde. De winter viel. De lente kwam. Een kleine jongen wachtte op gezondheid. Denk dáár nog maar eens aan. Misschien dat je dan weer tevreden bent. — Dag, Robbiel Kijk, ik heb een plaat voor jou! Daarna, weer in je kamer, werkte je verder, tevreden weer. Maar naderhand zat je opnieuw een keer te mijmeren. En in de namiddagdienst doopte je een kind. En 's avonds was de stilte zwaar. De lente trok weer door de heesters,

het groen gleeed langs de witte vogels op hun wandeling. Het hart was eenzaam en de avond leeg. Een kleine jongen wachtte op gezondheid, lag in de zon en lachte verheugd om de komst van een tante, die hij nog nooit had gezien...

56

„Dan neem ik de wagen dus maar even, vader,” zegt Josientje.
„Ja, dat is best, kind.” Wouter rookt met half dichtgeknepen ogen een sigaar, terwijl hij luistert naar de radio. Marsmuziek. Een nationale feestdag. De fabriek ligt stil. En zelf ligt hij op de divan. Hij neemt het er maar eens van, deze dag. Welja.

De muziek schalt door de kamer. Loek komt binnen en vraagt wat geprikkeld, of het niet een beetje schappelijker kan... O, natuurlijk wel! Met een lach tempert hij het geluid. Zo, nu zal ze er wel geen hinder meer van hebben. Wist hij, dat ze ergens mee bezig was?

Langs het raam glijden twee van z'n dochters, in de lange wagen gezeten. Kijk es an! Wat een mooi gezicht! Nooike, feestelijk uitgedost, niet in de contramine, vrolijk pratend. En Josientje, met d'r vurige haren. Oranje boven. Ze gaan iemand halen uit de kraamkliniek. De vrouw van iemand van het personeel. Net wat voor Josientje om zoiets te organiseren. 'k Heb immers toch vrijaf, heeft ze tegen de man gezegd. 't Lijkt me leuk.

Nou, die zal haar voortaan óók wel op de handen dragen!

Wouter lacht wat.

Intussen rijden Josientje en Nooike door de versierde stad. „'k Ga mee,” heeft Nooike gezegd. „'k Moet de dag tòch klein krijgen. En 't ontbreekt me aan een dominee om mee uit wandelen te gaan.”

„Als je vervelend wilt zijn, ben ik óók niet op jouw gezelschap gesteld.”

„'k Zal zoet zijn, hoor.”

Ze stoppen bij het huis, waar de man woont, wiens vrouw een baby heeft gekregen. 't Is het voormalige huis van Jan Spelt. Josientje claxonneert even en wacht, terwijl ze wat peinzend naar de gevel kijkt.

Met z'n drieën rijden ze verder, tot aan de kraamkliniek. De man gaat naar binnen. Zij wachten weer. De deur wordt geopend, een man, een vrouw en een zuster verschijnen, de zuster voorzien van een mondband. Zij draagt een baby. Het drietal begeeft zich naar een auto die iets verderop staat.

„Leuk, hè?” zegt Nooike.

Josientje knikt. „Daar komen onze mensen ook,” zegt ze. Ook die zijn in gezelschap van een zuster, die de baby draagt.

„'t Is net een bakkerij,” lacht Nooike.

„Nou, zeg . . .” mompelt Josientje wat verontwaardigd.

„Bákerij,” bedoel ik.

„Ja ja, 't is goed.”

„En hebt u 't een leuke naam gegeven?” informeert Nooike, als ze even gereden hebben.

De moeder noemt de naam van het kind.

„Ja, dat klinkt lief,” zegt Nooike. „Ziet u, sommige mensen hebben 't in hun aankondiging wel over een welgeschapen zus of zo — zus of zóón — maar intussen hebben ze 't weerloze kind al ontsierd met een naam, waarvoor je de benen neemt. Van die ouwelijke, afgedankte, hoedendoosachtige namen. U weet wel.”

„Nou, zeg,” remt Josientje weer.

De anderen lachen.

„'t Kan uit piëteit zijn, juffrouw,” zegt de man.

„En smaken verschillen wel eens,” zegt z'n vrouw.

„Sommige mensen dwépen met antiek,” merkt Josientje op.

„Ja, ik ben al verslagen, hoor,” lacht Nooike. „Als je me daarginds nu afzet, Josien. 'k Ga een brief posten.”

Zo rijdt Josientje dan het driepersoons gezinnetje naar huis. Om dat huis was het haar in de eerste plaats te doen, al wil ze zich dat zelf eigenlijk niet bekennen.

„Mag ik het even dragen?” vraagt ze, als ze er gearriveerd zijn.

Het simpele dingetje wordt haar overgereikt. Ach, wat is hierbij vergeleken een scooter en een verbeterde constructie . . . Dit is van alle tijden — en altijd is het schoon . . .

Wat verward draagt ze het kind over de drempel van het huis, waar Jan heeft gewoond.

Het is tenslotte haar vader, die het meest geïnteresseerd is bij de nieuwe scooter.

Wouter is zich er soms ineens pijnlijk van bewust, dat het werk hem dreigt op te slorpen. Hij leeft te weinig mee met z'n gezin. Hij woont te veel in de fabriek. Ook als hij thuis is, zijn z'n gedachten daar nog dikwijls achtergebleven. Ja, het werk slorpt hem op. En bij Roger begint zich reeds een soortgelijk proces

af te tekenen. Hij is nog niet oud, maar het speelse verdwijnt uit zijn gedrag. Meer en meer gaat hij zich bezig houden met de zaken, met het bedrijf.

Nu is daar een goeie kant aan. Maar Wouter voelt toch dat z'n vrouw gelijk heeft, als ze zegt dat deze gang van zaken haar niet helemaal bevredigt.

Over een meisje hoor je de jongen praktisch nooit meer. Lange tijd heeft hij getracht een bepaalde figuur op te sporen, maar de jaren hebben hem ontmoedigd. Hij heeft haar niet gevonden en naar een ander ziet hij niet uit. Zo ontstaat er een soort vacuum, dat hij schijnt te willen vullen met werkzaamheden. In zekere zin is hij vroeg rijp. Volgens Loek begint hij sterk op zijn vader te lijken.

Op een middag bladert ze een oud fotoalbum door. Ze ziet de kinderen, toen ze nog baby's waren. Wie kon toen denken, dat ze later zo verschillend zouden zijn? De tijd is voorbijgegaan, allen zijn nog in leven, maar ze zijn groot geworden en hun harten drijven van je weg. Nu kan ze de foto van haar eerste kleinkind al in haar handen nemen, het zoontje van Kees en Truus. De kiek is buiten genomen. Op de achtergrond graast een paard. Als het een baby van Josiëntje betrof, zou een scóóter toepasselijker zijn! ... Maar Josientje schijnt Rogers richting uit te gaan.

Och, wat weet men van de toekomst af? Niets. Als de kinderen klein zijn, weet je 't niet en als ze volwassen zijn, evenmin. Rieneke scheen schuw geworden te zijn — en vandaag logeert ze in het dorp, waar haar verloofde dominee is.

„Moet je de ganzen nog niet zien?” vraagt hij olijk.

Ze voelt ogenblikkelijk, dat hij terugdenkt aan hun eerste ontmoeting, toen Robbie zo kinderlijk argeloos over die ganzen begon.

Ze lacht en zegt: „Toen ik die opmerking maakte over de weckende vrouw, heb je me immers meteen bij de ganzen ingedeeld...”

„'t Zijn lieve dieren,” verzekert hij.

Ze zitten in zijn studeerkamer. Buiten is de tuin, zijn de heesters, de sloot en de ganzen. Het groen glijdt langs hun witte kleren, het groen van een nieuw getij, waaruit de eenzaamheid verdwijnt.

Ze kijkt naar zijn forse hand en strijkt dan langzaam met de hare door zijn haren. Daarna dwalen haar ogen naar zijn kast, waarin veel boeken over de zending staan. De zending heeft z'n hart.

Toen ze zich daarover eens uitliet tegen Nooike, zei die direct:

„Dan heeft-ie mijn sympathie! Ik denk alleen aan de zending, als ik een gebruikte postzegel zie, of een stukje zilverpapier in m'n sigarettendoosje. Goed beschouwd is dat afschuwelijk!”

Ben ik zelf zoveel beter? heeft Rieneke zich afgevraagd. Ik laat die zendingsmensen ook maar rustig ploeteren.

Ja, eigenlijk staat ze er zelden of nooit bij stil, dat er geploeterd wordt. Ze gaat naar de kerk en ze bedenkt niet, dat er op andere plaatsen nog niets gebeurd is. Maar pas toen heel Nederland bevrijd was, is er feest gevierd — en zo zal het óók zijn met Gods Koninkrijk. Pas dan is het goed. Als overal de boodschap is gebracht. Is het dan niet vreselijk egoïstisch dat je zo weinig met de verre zwoegers bezig bent?

Op een middag komt Nooike met een boekje thuis. Sinds ze eens in een museum in extase kwam door het bezichtigen van een oud plaatwerk — bloemen in kleur — speurt ze bij alle mogelijke antiquariaten naar een dergelijk exemplaar. Met dezelfde ijver als waarmee Roger lange tijd naar een bepaald meisje heeft gespeurd en met hetzelfde minimale resultaat. Het boekje waarmee ze thuis komt, is niet dat wat ze gezocht heeft, maar ze heeft het gekocht omdat de naam en het onderwerp — de zending — haar iets deden vermoeden.

„Ja,” zegt Rieneke, „dat heeft hij geschreven. Een paar jaar geleden, geloof ik.”

Nooike gaat meteen het boekje lezen. Als ze 't uit heeft, vraagt ze: „Zou jij er voor voelen, om met hem mee te gaan, naar 't één of andere oergebied?”

Rieneke schrikt.

„Maar kind, hoe kom je er bij! Daar is immers geen sprake van.”

„Nee, maar stel dat het zo was.”

Stel dat het zo was... Ze moet er niet aan denken! Maar ze voelt, dat ze rekening heeft te houden met de mogelijkheid.

Stel dat het zo was... dat hij gevraagd werd zendeling te worden...

Als hij niet ging, zou dat zijn, omdat zij weigerde met hem mee te gaan...

Het zou heel erg zijn, als je niet meer 's eventjes naar huis kon gaan, of naar Kees, of naar kennissen. Dat ze je hele omgeving, die je zo lief was, bij je vandaan schoven — en dat je neergezet werd op een plaats die je net zo onbekend was als een droomland...

Het is zwaar om dit te overwegen. Maar ze wil eerlijk zijn. Als ze van tevoren weet, dat ze hem eventueel niet volgen wil, zal ze niet de geschikte vrouw voor hem zijn!

Ze zit weer tegenover hem en kijkt naar zijn gezicht. Het is zo jongensachtig nog en zo onzegbaar goed.

De lamp schijnt zacht.

Ineens liggen twee sterke armen om haar heen.

Zij sluit haar ogen.

58

De nieuwe scooter, officieel type „Jos” genoemd, is gereed en zal voor het eerst voor 't voetlicht worden gebracht op de technische tentoonstelling in Zwolle.

Josientje, trots op de machine die naar haar is genoemd, zou die graag gedurende de eerste dagen persoonlijk demonstreren.

Wouter kan zich de wens van z'n machinemeisje voorstellen. Zoals haar moeder géésteskinderen heeft, in de vorm van verzenbundels, zo kan dit prachtige diepblauw glanzende machientje bijna als Josientjes stalen kind worden gezien. Hij geeft toestemming en zo staat Josientje dan op de eerste dag van de expositie in een grijze stand, klaar om haar scooter te tonen.

Er is veel interesse. Ineens verschijnen er mensen van de radio, die opnamen gaan maken. Ze vertelt maar en demonstreert, en de geluiden worden vastgelegd. En die avond horen dan de huisgenoten haar stem, tegen het gegrom van machines en het gegons van het publiek.

Jan Spelt, in zijn kamer, zat eigenlijk zonder veel animo naar de radio te luisteren. Een technische tentoonstelling was niet bepaald datgene waar zijn interesse het meest naar uitging.

Hij had zich een tijdlang verdiept in zijn boekhouding en dronk nu een kopje thee, terwijl zijn gedachten nog min of meer bij het werk waren.

Het ging goed, zijn positie was wel erg verbeterd, vergeleken bij vroeger. De omzet stimuleerde hem, hij maakte plannen, overwoog de mogelijkheden, kortom hij voelde zich in zekere zin een ander mens.

Ja, hij kan tevreden zijn. Dat wil zeggen: wat de commerciële zijde betreft. Er zijn echter meer zijden. Overdag is er de drukte, het werk, en 's avonds heeft hij ook zijn bezigheden wel, maar dan is er vaak geen ander geluid dan dat van zijn schrijfmachine, of het uiterst lichte geschuifel van zijn vulpen.

Een paar maanden geleden kreeg hij nog eens de eerste bundel van Josientjes moeder in handen, iemand had die besteld en zo-

doende zat hij er nog eens eventjes in te lezen. Het was mooi werk. Een tikje speelser dan haar latere, wat natuurlijk in verband stond met het leeftijdsverschil. Misschien was ze destijds zo oud ongeveer als Josientje nu . . . Hij las en bladerde en las weer. Eens had hij een exemplaar van deze bundel voor zichzelf gereserveerd, maar toen het met Josientje op niets was uitgelopen, had hij in een giftige vlag het boekje van de hand gedaan.

Nu kwam hij tenslotte weer terecht bij dat welbekende vers: „Het hart vraagt om een tochtgenoot.” En hij wist, hoe waar die woorden waren.

Maar niet iedere vraag werd beantwoord. Ook dat had hij ervaren.

Plotseling schrikt hij op . . .

„. . . kwam we mejuffrouw Stormerdam aantreffen, die deze nieuwe scooter grotendeels heeft geconstrueerd. Juffrouw Stormerdam, kunt u ons iets naders van deze machine vertellen? Hoe kwam u eigenlijk op het idee?”

„Wel, op een bepaald moment vroeg ik me af, of het principe persé zó moest zijn, zoals . . .”

Ademloos luistert hij naar haar stem, die heldere, bekende klank, die hem zo lief was, altijd — die hem nog altijd lief is . . .

Josiéntje . . .

Dat haar stem in zijn kamer klinkt . . . Hij luistert met een vage pijn . . .

Ach, waarom kon haar stem niet blijvend in zijn kamer zijn . . .

Het vraaggesprek is kort, maar geslaagd. Meer geslaagd dan het vraaggesprek dat hij met haar had . . .

Fel leeft nu plotseling weer de herinnering.

Ze gaan weer naar de H.B.S. Ze zit schuin achter hem en guitig kijkt ze naar de leraar. Ze gaan voor 't laatst, ze krijgen hun diploma en niemand die zo uitgelaten is als zij. Hij denkt aan hun begroetingen. Josientje, vlug passérend. Op de fiets. Op de Stromwing. Een licht figuurtje, een vrolijk gezicht, een groet met een zwaaiende arm en een lach. Hallo, Jan! En: Hallo, Josientje! Winter en sneeuw, een stoeipartijtje. Zomerdagen, dromerige ogen . . . Seringentrossen in de tijd van Mei, Josientje in de villatuin, met een boeket of met een poes, of lezend in een boek. — Ha, die Josientje! — Jan! Hij staat in de zaak en daar nadert ze, kijk! Een reeks van herinneringen, het lijkt wel een lied. Zeg, Jan, die blauwe stip . . . Hij is bedolven . . . Is 't niet zot? Een blauwe stip — en blauwe ogen. En de haren zijn van goud. En ongetwijfeld ook haar hart! Maar goud is duur. Ze is niet te bereiken. Alleen haar stem heeft even hier geklonken. Zelf komt ze niet.

Plotseling staat hij op en gaat de deur uit. Een tijdlang loopt

hij door de stad, zonder veel te zien. Hij neemt een besluit. Morgen gaat hij.

Gebrom van machines aan alle zijden, geroezemoes van stemmen. Er moet hier veel te zien zijn. In spanning gaat hij voort, doelbewust. Er is iets bijzonders te zien!

Daarginds dus.

De stand van de Stromwing, met onder anderen de nieuwe scooter: type „Jos”. De letters springen in het oog.

Daar staat ze nu. Daar is ze bezig. Haar vinding glanst. Om die vinding is het de bezoekers te doen. Maar hij heeft enkel oog voor háár. De vinding mag dan glanzen — oneindig mooier is de glans van haar haren. Wat komen ze prachtig uit tegen die achtergrond van dat gedistingeerde grijs. Als verzamelde zonneschijn.

Hij staat daar op korte afstand. Ze ziet hem niet. Ze onderhoudt zich met geïnteresseerden. Hij luistert genietend naar haar stem, kijkt maar aldoor geboeid naar dat ranke, lieve figuurtje, daar tussen die parelgrijze wanden, één en al leven, één en al activiteit. Ze schijnt geen groter belang te kennen dan die nieuwe scooter . . .

Nee?

Wie hèm daags bezig ziet in de zaak, zal hetzelfde kunnen denken! Maar na de dag komt steeds de avond. Achter het werk verrijzen de gestalten, achter 't geroezemoes klinkt vroeg of laat toch een aparte stem. Zou het bij háár soms niét zo zijn?

De bezoekers nemen afscheid, verlaten de stand. Nu staat ze daar alléén. Ineens ontdekt ze hem . . .

Wát? . . . denkt ze met een schok. Jàn? . . . Ja . . .

In een flits heeft ze zijn ogen gezien: vorsend, in zware ernst.

Ze kleurt, kleurt hevig. Ze voelt het en hij ziet het, de één komt op de ander af — zij haastiger dan hij. Zij lacht. Bij hèm is slechts een glimlach, iets olijks, iets plagends, een twinkeling in de ogen — alsof hij bóven de situatie staat.

„Jàn . . .”

„Zo, Josientje.”

Hun handen liggen vast ineen.

„Kom mee,” zegt ze. „Ga zitten.”

„Even.”

Er valt een stilte. Ze zit daar tegenover hem, met zo'n vreemde, wonderlijk rijke lach. Dat hij hier is . . . Jan . . . Jan . . . De Jan van vroeger . . . maar veranderd, gerijpt, een man met kleine harde naden in zijn voorhoofd, en met een imponerende zelfverzekerdheid — of wat het dan maar is . . .

„Da's een verrassing,” zegt ze.

„En geen onaangename, merk ik.”

Goed zo! denkt ze. Toe maar, Jan! Zó had ik je eerder willen zien. Een zachte trots vervult haar hart. Ze denkt: je bent veranderd! En: Roger heeft het wel aangevoeld! . . . Dit is de Jan, die een elfstedentocht reed! Hij ziet mogelijkheden in zijn werk. En . . .

Hij rookt en kijkt naar de machine, met een aandacht die haar plotseling irriteert! Alsof hij in de eerste plaats voor die machine kwam . . .

Nieuwe bezoekers verschijnen. Met iets plichtmatigs licht zij ze in en ze is blij als ze weer vertrokken zijn. De glans is er plotseling af — van die scooter.

„Dat bevalt je, hè?” zegt hij rustig.

Ze knikt.

„Je lust en je leven,” voegt hij er nog aan toe, op droge toon. Ze vóélt, dat hij wel beter weet, maar hij praat al weer over iets anders, vraagt naar haar broers. Roger heeft hij nog eens ontmoet. En Kees woont daar en daar, hè?

Ja, Kees woont daar en daar.

En Roger, heeft die nog geluk gehad? Heeft die dat bewuste meisje nog ergens opgediept? Nee, zeker?

„Nee. Maar je doet alsof je verwacht, dat ze in de goót terecht gekomen is . . .”

Hij kleurt . . . Kijk, dat is nu toch even weer de oude Jan. Tòch nog tamelijk snel van zijn stuk gebracht. Zal wel méêr gebeuren. Och, natúúrlijk. Een mens verandert niet radicaal. Alsof dat noodzakelijk is óók!

„Je kon bij Nóoike in de leer zijn geweest,” zegt hij. „Hoe gáát het met Nooike?”

„O, goed. Maar 'k kan je moeilijk haar groeten overbrengen. Je kwam zo onverwacht . . .”

„Breng haar dan de mijne, als je wilt.”

„Waren jullie zulke goede maatjes?”

„'k Zie haar graag.”

Intussen kijkt hij weer naar de Stromwing. Waarom vráágt hij daar nu niet eens iets over . . . denkt ze geprikkeld.

„Was 't erg moeilijk?” vraagt hij, met een kort gebaar naar de scooter.

„Nogal,” zegt ze wat vermoeid. Tegen deze Jan kan ze niet goed meer op — de Jan van de elfstedentocht. Als ze sámen de finish moeten bereiken, zal zij zich een beetje laten slepen . . . Maar dan denkt ze weer, verontrust, aan zijn vraag naar Nooike. Hij zal toch niet . . . hij zal toch niet in àlle opzichten veranderd zijn . . . En voor haar ogen ziet ze Nooike, die alle blikken weet

te vangen — Nooike, het verváárljik mooie meisje . . . Wát is er in de herinnering van Jan blijven hangen?

Och, dom, achterdochtig kind dat je bent. Zíé je dan niet, dat het maar gekheid was? Ken je hem dan zó slecht?

„Zo,” zegt hij, „was het nogal moeilijk.”

Ze knikt.

„Maar je bent er uitgekomen.”

Ze knikt weer.

„En nu ben je natuurlijk heel tevreden.”

Nee! denkt ze woest. Dat weet je best!

Ze knikt opnieuw.

Ach, denkt hij ontroerd. Het lieve kind. Ze zit daar zo teer, zo fijntjes, ze vormt hier met haar goeie, warme hart toch goed beschouwd zo'n fel contrast met dit koele kunstwerk van metaal . . . Ze past hier wel, tussen die grijze wanden, die benzine-lucht, die machine-activiteit, die commerciële sfeer, ze past er wel bij — maar ze hóórt er toch niet! Josientje — je hoort in mijn huis.

„Gisteravond klonk jouw stem in mijn kamer. Wat had ik daaraan? Je weet, dat ik niet voor die scooter kom. Ik kom om jóú, Josientje! Kort en goed: wil je met me trouwen?”

„Graag, Jan,” zegt ze zacht.

Ja, nu is ze volkomen zeker van zichzelf. Nu voelt ze geen onrust, zoals in de tijd dat ze omgang had met Atte. De onrust is verdwenen, er is nu enkel de mateloze vreugde, het feestgevoel, de dankbaarheid, die je in de stilte, na al het geraas van de stands, in de rust van de avond, de handen doet vouwen.

Heel zeker weet ze, dat het nu in orde is. Zò zeker, dat ze zelfs haar ouders weet te overtuigen.

Ze trouwen gelijktijdig, Rieneke en zij.

Nooike tracht haar onrust zoveel mogelijk te camoufleren. Haar moeder voelt dat wel. De anderen ontgaat het evenmin. Maar niemand neemt het haar kwalijk.

Ze ziet er vorstelijk uit. Eerlijk gezegd, vindt Roger haar nog mooier dan de bruidjes.

Er is een quitig lichtje in zijn ogen, als hij dat zegt.

„Je bent een broer waar 'k wat aan heb,” zegt ze met milde spot. „Verder troost ik me maar met moeders bundels. Die vind je óók niet in ieder huis.”

„Allerminst,” zegt hij. „Uiterst verfijnde schoonheid . . .”

„Het neusje van de zalm, bedoel je . . .”

„Distinctie tot-en-met — is en blijft een zeldzaamheid.”

„Heel juist gezegd. De distinctie dankt je voor je troostend steuntje.”

„De zotten...” denkt Loek met een lachje.

Een man en een huis.

Een hart dat voor je klopt. Ogen waaruit de vreugde straalt.

Josientje...

Nu is ze alle dagen in zijn kamer, de kamer waar hij eenmaal slechts haar stem kon horen.

Ze doet haar werk, leeft met hem mee, hun geluk is gebundeld.

Dat het tòch nog zo ver gekomen is!

Jan...

De drukte van de dagen. Soms helpt zij in de zaak — en speciaal de afdeling kantoormachines heeft haar interesse — omdat het dan om mechaniekjes gaat...

Hij plaagt haar wat.

Maar op de dag dat er een nieuwe bundel van haar moeder is verschenen, ziet hij in haar ogen tranen van ontroering. Met zorg schikt zij een drietal van deze kleine boekjes in één van de etalages, en plaatst er bloemen naast.

Vaak helpt zij bij de administratie. Zij heeft wel omvangrijker dingen verzet! Maar dit werk heeft een andere bekooring. Omdat het van hen samen is.

De dag, de drukte — en het late avonduur. De nacht, waarin de stilte is gedaald. Een arm die om haar schouder ligt. Haar haren, zacht tegen zijn hals gevlijd. Buiten: het schijnsel van een zwakke maan, het kleine sikkellicht. Josientjes haren glanzen. Een kleine krul ligt als een trouwring naast haar oor. Naar zúlk een krulletje heeft hij eens hunkerend gekeken — toen zij in het ziekenhuis lag...

Met zachte stem vertelt hij het.

Het licht daalt langs de ruiten.

Josientje ademt diep en glimlacht tegen Jan. De tochtgenoot.

59

Als ze samen op weg zijn naar Rieneke en haar man, moet Josientje denken aan een vorige rit. Ook toen gingen ze op de scooter naar een dominee — maar het einde van die tocht was uitermate triest. Zij heeft toen niet kunnen denken, dat het toch nog eens in orde zou komen.

Er is nog iets, dat haar aan die dag herinnert. Zij merkt, dat Rieneke hier wel wat geïsoleerd leeft. Zij wist dat trouwens al, maar het valt haar nu heel sterk op.

„Je zit hier wel min of meer aan 't eind van de wereld, niet?” zegt ze tegen haar zusje. Maar Rieneke betoogt, dat het nog wel èrger kon.

Ja, denkt ze soms, laat ik tevreden zijn. Wie weet, wat me nog wacht! Wie zal het zeggen?

Ze heeft haar werk. En de gemeenteleden schijnen haar wel te mogen. Ze brengt nogal eens een bezoekje hier en daar. Ze maakt ook graag een praatje met de kinderen. Ze verzorgt de ganzen en ze weckt... En ze bekijkt Robbie's nieuwste konijnenaanwinst, Robbie die nu weer beter is en die haar vaak komt helpen in de tuin.

O, ze heeft genoeg te doen. Maar al die drukte is als het ware door een stilte ingesloten. Ze mist soms de stad. Ze woont hier niet ver van de zee, maar soms heeft ze het gevoel, dat hij aan alle zijden is, dat ze op een eiland woont.

„Trek om eens naar zee te gaan vanmiddag?”

„Och nee, Tom, liever niet.”

„Hou je er niet van?”

„Soms wel. 't Is een groots gezicht. Maar 't is er zo eenzaam.”

Hij begrijpt wel, wat ze bedoelt. Ze moet wat drukte om zich heen zien, iets meer dan wind en meeuwen.

Enkele dagen later vertelt hij, dat er een classisvergadering zal zijn, dan en dan.

„k Ga mee,” zegt ze direct.

„Je wordt niet toegelaten,” plaagt hij.

Maar zij heeft in een minimum van tijd haar programma al klaar. Er is daar momenteel een expositie van moderne Italiaanse schilderijen. En er wordt 's avonds een concert gegeven. En dan gaat ze natuurlijk ook nog 's neuzen of zij ook ergens dat plaatwerk kan opschommelen, waar Nooike zo verrukt van was. En verder spreekt het vanzelf, dat ze even een kijkje neemt in de lectuurkiosk...

„Toe maar!” lacht hij. „Zo mag ik 't horen. Maar wat ik zeggen wou: is er géén módeshow?”

Opgetogen komt ze die avond thuis, voorzien van een aantal bladen. Als de postbode dat zag, zou hij waarschijnlijk helemaal niet meer weten wat hij er van denken moest, want de collectie die hij haar wekelijks bezorgt, heeft hem al verbaasd doen vragen, of mevrouw dat allemaal verwerken moet.

Rieneke geniet van haar nieuwe aanwinsten. Als je zo lang bij de pers bent geweest, heb je zoiets nodig.

Toch gaat ze zich gaandeweg meer thuis voelen in de stille sfeer van het dorpje. In de late zomer, als de zon zo rustig schijnen kan, zit ze soms op een kleine heuvel te kijken naar het werk van de boeren. Paarden worden over het stoppeland gestuurd. Wat zijn ze gewillig, die dieren... Een tractor ronkt. Dit is het land van koren, wind en licht. Links is een wildernis, die traag ontgonnen wordt.

Josientje staat deze zelfde middag met een glimlach in de straat, waar een draaiorgel speelt. Zij is naar de dokter geweest en zij is blij.

Het orgel stuwt zijn muziek tussen de huizen. Alsof het feest nú al begonnen is. En eigenlijk is dat ook zo. Ze blijft nog even staan. Van dit soort muziek heeft ze al vaak genoten en nog steeds luistert ze graag. Als was ze nog een kind. Een kind...

Ze glimlacht en ze deponeert een dubbeltje in 't busje. Zwaar pompt het orgel. Schellen rinkelen en rappe draaien kraaien hun vreugde uit. Het kleine paard wacht geduldig. De baas haalt centen op voor voer... Een meisje van een jaar of zeven zit triomfantelijk vóór op de wagen. Ze zit daar zo gelukkig, alsof er geen mooier plaatsje is. En alsof er geen gelukkiger mens kan bestaan.

Maar Josientje weet wel beter! Wie is zo gelukkig als zij?

Eens heeft zij de baby van een ander gedragen over de drempel van het huis, dat door Jan verlaten was... Maar nu... Straks — na verloop van tijd...

Ach, dat de tijd niet sneller gaat — dat je niet zelf het tempo kiezen kunt, als bij de scooter...

„Die scooter moet het nu straks maar liever zonder jou stellen, niet?” vraagt Jan met een guitige lach. Er schijnt nu eindelijk een mens te zullen zijn, die haar het rijden kan beletten!

„Tijdelijk, hoor!” verzekert ze. Ze ziet zichzelf al rijden — met het kind... op de door haar zelf geconstrueerde machine, heel kalmpjes, zonder vaart of doel, zoals ze eens met Tanneke gereden heeft... Die middag, toen ze over deze dingen heeft gemijmerd...

Ook Rieneke leeft nu in de verwachting van een verwijd geluk.

Haar handen werken in de stille uren aan kleine kleertjes, en met een lachje worden ze door Tom beschouwd.

De sneeuw valt, want de winter is gekomen.

De winter. En de zomer. Het kind, een meisje met diepbruine ogen.

De zomer en de kleine tochten langs het koren, met de wagen

en het kind. De rustplaats op de kleine heuvel, waar soms een oude hond of oude boer hen eventjes gezelschap houdt — de heuvel op de grens van cultuurgebied en onontgonnen wildernis.

Er komt een dag in dit seizoen, dat ze daar zit als opgeschrikt. Tot Tom heeft men de vraag gericht, die hij met blijdschap heeft gehoord. De vraag om zendeling te worden... Zij weet, dat dit de wens van zijn leven was.

Een vraag? Een r6ép is het. Een roep, tot T6m gericht. Maar hij staat niet alleen!

Als het eens zou gebeuren... heeft ze meer dan eens gedacht... Als het toch eens geb6uren zou... Wat dan?...

Natuurlijk gaat hij niet all6en. Zij kan hem tegenhouden...

Vond ze eenmaal dit leven stil? O, als zij hier maar blijven kon! Zij kent de mensen en het land, zij weet, dat zij hier vele vrienden heeft. Het koren ruist, in de kleine hoevetuinen bloeien de bloemen, wit en gloeiend — en in de oude kamers bloeit de trouwhartigheid... Nee, niet gemakkelijk zal men zijn dominee weer laten gaan! Deze gedachte geeft haar hoop...

Het koren ruist. Thuis liggen de bladen en boeken, ginds ligt de stad: achter de blauwe heuvelrug van bossen.

Het kind brengt zachte kreetjes voort. Een bonte vlinder duikelt over de bruine ogen.

De oude boer komt op zijn wandeling voorbij, blijft staan en loopt dan op de heuvel af. Hij zet zich naast haar neer en praat verheugd over de milde zomer en het veelbelovend graan. Zijn woorden klinken als een lofgezing, dat voorgelezen wordt.

Hij zegt, dat deze grond eens tot de woestenij behoorde. Nu is het een goed stuk akkerland. Is het niet jammer, dat de rest van deze wildernis zo traag in cultuur wordt gebracht?

Zij zullen gaan.

Zij zullen naar een land vertrekken, waar nog geen koren groeit... Een oerland, waar men God niet kent. Bezet gebied.

60

Het vertrek is nu dicht op handen. Over een paar maanden zullen ze het land verlaten.

Op een middag zitten Roger en Kees over het naderend vertrek te praten, in een restaurant. Kees is van plan een elevator aan te

schaffen en hij heeft Rogers advies gevraagd, omdat die nu eenmaal een scherpere kijk heeft op machines.

Ze drinken koffie en roken een sigaar, en onder 't praten door zegt Kees ineens, met een lachje: „Als ik nou toch een moment niet dacht, dat m'n vrouw daar liep... Zo van opzij gezien... Nee, weet je, met die andere elevatoren krijg je nog wel eens...”

Hij houdt in, kijkt verwonderd naar Roger, die zijn blik heeft gevolgd en die nu...

„Dat... dat is... dat is... Mân, dat is ze! Dat móét ze zijn! Dat gezicht — en helemáál... Die manier van lopen... Ze hâd zoiets... Dât...”

Snel is hij opgestaan. Eindelijk, na al die tijd, na jaren van zoeken en jaren dat de hoop vergaan was... Hij is de straat al opgegaan, haar na... Ze loopt zonder haast voor hem uit — en gaat dan ergens binnen... Als hij daar enkele seconden later is gearriveerd, blijft hem het hart een moment stilstaan van ontzetting... Hij is te laat. Het heeft geen zin meer... Het is een groothandel in kinderwagens, waar zij binnenging...

Volkomen verslagen komt hij bij zijn broer terug.

Met een enkel woord zegt hij, wat hij geconstateerd heeft. Kees heeft hevig met hem te doen. Hij ziet, dat de arme jongen bleek is van ontsteltenis...

De stilte valt.

Automatisch drinkt Roger zijn koffie uit.

„En weet je zeker, dat ze 't was?”

Hij knikt kort. „Pertinent!”

„Maar dan zou ik er toch iets méér van willen weten,” zegt Kees. „Tenslotte zegt mij dat bezoek aan die zaak niet alles. Er kan wel familie van haar wonen.”

Roger kijkt hem even aan. Hij had nog aan geen enkele andere mogelijkheid gedacht.

„Tja... wat je daar zegt, is natuurlijk niet uitgesloten... 'k Ga er meteen naar toe. 'k Wacht haar op! Al moet het uren duren! 'k Wil nu haring of kuit!”

Hoe lang staat hij hier nu al?

Pas drie kwartier? Nog niet langer?

Wacht... Ja — daar komt ze! O nee, ditmaal vergist hij zich niet! Dit is ze — absoluut! Maar...

Eerst merkt ze hem niet op... Pas als ze vlak bij is, ziet ze hem. Ze herkent hem meteen... en over haar gezichtje komt een lachje...

Tien minuten later ziet Kees ze voorbij komen, pratend, het meisje met een glimlach, enigszins verlegen, Roger gesticulerend

met korte, driftige bewegingen; zijn voeten komen wat slungelachtig neer, wat kwajongensachtig . . .

Janneke Steenbakker . . . Het is geen wonder, dat hij haar nooit terugzag . . . Kort na die dag waarop hij haar en haar zuster ontmoette, is ze geëmigreerd, met haar ouders en haar zuster. Naar Canada. Haar vader begon daar een zaak en zij was werkzaam in dat bedrijf. Een warenhuis.

Maar het beviel haar er niet. Zij miste er veel gezelligheid. Zij hield niet van het Canadese leven. Haar zuster wel. Die voelde zich er thuis, zou niet graag terug willen. Zij wèl. Zij spaarde voor een trip. Zij moest en zou het oude land terugzien. Het onvergetelijke land, waar zij geboren was . . . Wij verdienen, wij verdienen, wij verdienen . . . Zoveel dollars, zóveel, zóveel . . . Dat werd geschreven door haar vader, in de brieven aan verwanten . . . Ach, die dollars. Ze waren wel belangrijk, zeker, je kon er veel mee doen; maar veel van wat je miste, kon je er niet voor kopen. Ze konden je er alleen maar weer naar toe brengen . . . En zo was ze dan teruggekomen. Ze zou dan meteen wat zaken kunnen doen voor haar vader, wat meubels kopen, en een aantal kindervagens, want die vonden daar wel aftrek . . .

Roger luistert. Naast hem gaat ze voort, rustig, openhartig vertellend.

Kees heeft nog driemaal wat besteld, maar Roger komt maar niet terug.

De uren dalen op de stad, de schemer komt. De vroege schemer.

Een bank bij een den, buiten de stad, aan een landweg.

Hoe is dit mogelijk, dat na zo lange tijd van wachten en verloren hoop, het geluk plotseling in je handen ligt? Toch nog . . . tòch nog . . .

Omdat het in zijn handen is gelègd . . .

„Janneke, meisje dan . . .”

Ze zit heel stil naast hem, zijn arm ligt om haar schouder . . .

Hoe lang hebben ze al gepraat . . . Het is alsof de achterstand met Stromwingvaart moest worden ingehaald. Zij twijfelt niet. Zij weet, dat het goed is, dat zij van deze jongen houdt en met hem verder wil. Ja, na de lange eenzame bootreis, begint een reis waarop haar iemand vergezellen zal!

Dichter trekt hij het kleine meisje tegen zich aan. Hij voelt haar warmte; na een grauw traject van jaren, ervaart hij plotseling een tederheid, die hem het slikken moeilijk maakt . . . Het meisje, het meisje . . . Haar haren liggen tegen zijn wang . . . Och, Janneke . . .

Waarom verdween je toch! — O, als je toch eens niét teruggekomen was . . . Méisje dan toch . . .

Zijn mond beroert haar zachte lippen. Haar pols ligt even tegen zijn keel. Hij hoort de fijne tik van haar horloge. Wat geeft het, of de tijd verglijdt? Het meisje is gekomen — laat dan de tijd maar gaan.

61

Nu zullen Rieneke, Tom en het kind spoedig het land verlaten.

Voor 't laatst is men bijeengekomen, in 't goede Stromwinghuis. Ook Janneke is in de kring — het meisje waar geen mens meer op gerekend had . . .

Wat aardig, dat degenen die vertrekken zullen, haar nog ontmoeten.

De kring is groot. Het tal heeft zich bijna verdubbeld in de loop der jaren. Alleen Nooike zit er wat eenzaam tussen. Nooike, die zich met de kleintjes bezig houdt.

„Ja, kleine Nico Spelt, je hebt er nog geen erg in, maar je raakt je nichtje kwijt. Oom Tom krijgt een blokhuis — de hut van oom Tom.”

De dreumesen lachen met de groten mee, alsof ze het begrijpen.

Begrijpen — maar begrijpen wij de dingen wel? denkt Loek. Pas als ze weg zijn, zullen wij weten hoe het is . . .

En met een vreemde aandacht overziet zij de ring van gezichten. Op dat van Wouter ziet ze de ernst, terwijl de anderen even lachen om een geestigheid. Hij is met zijn gedachten bij het afscheid — hij staat als 't ware bij de laatste deur.

Loek kijkt naar buiten, door het zijraam, naar het kleine stadsplantsoen. Het ligt, waar eens de vestingwerken waren. Het gevechtssein is sinds lang verstomd. Het bolwerk draagt geen wapens meer. En even moet Loek denken aan de nieuwe aarde. Er bloeien rozen op de oude wallen, en de herten vonden er een vreedzaam huis. Kinderen spelen aan de voet van een bastion. Het kruit is weggenomen uit de toren, en daarnaast, in een gekromde boom, rust een duivenvlucht. Er is een wonderlijke vrede in dit kleine stukje van de wereld — maar daarboven, in het blauw, toont een straaljager zijn wurgend spoor; zo wordt door deze vrede weer een streep gehaald . . . Zo blijft het tot de laatste dag, tot de terugkomst van de Heer. Hoe goed is het, dat Tom en Rieneke de tijding gaan vertellen . . .

Nooike heeft haar spel met de kinderen gestaakt en kijkt wat

mijmerend voor zich uit. Het is de weerbarstige Nooike van vroeger niet meer, denkt Loek. Ze is de laatste tijd veranderd. heeft zich meer en meer tot de grote waarden gewend, de laatste waarden, waar Tom daarginds ook van vertellen zal.

De dag verstrijkt, en men wordt stiller. Achter de laatste uren zien ze reeds het vliegtuig staan, de reusachtige schim van een schemervogel, die een man van Gods nieuwsdienst vervoeren zal.

Ze hebben nog eens samen gezongen, bij Rieneke's pianospel. De uren hebben nu een ontzagwekkende vaart. De avond is gekomen. Morgen zullen ze gaan.

Wanneer de nacht gevallen is, neemt Wouter de Bijbel van de lange boekenkast.

Hij hoeft zich niet meer af te vragen, wat hij lezen zal.

Hij leest met zachte stem, ontroerd:

„Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde.

Gaat dan henen, onderwijst al de volken, dezelve dopende in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hen onderhouden alles, wat Ik u geboden heb.

En ziet, Ik ben met ulieden al de dagen tot de voleinding der wereld.”

Dan, na een lange stilte, zegt Josientje: „Wat klinkt dat warm, dat laatste. En toch staat men er dikwijls niet bij stil.”

„De Koninklijke Tochtgenoot,” zegt Loek.

Er wordt geknikt.

De klok slaat en de stilte keert terug.

Op het gezicht van Nooike ligt een vreemde vreugde.